העולם הזה



כל גרגר... ספלנדיד!

קפה טהור טעם טהור, 100%.

עלית לקחה את הטעם הטוב שבקפה ונצרה אותו בכל גרגר
ספלנדיד!
החדוש הטכנולוגי הנפלא
„קפה נמס המיוצר בשיטת האגלומרציה" הגיע לישראל.
ספלנדיד!
עתה בא אל שולחנך וטעמו על לשונך...
ספלנדיד!
קנו אותו, כל גרגר...
ספלנדיד!







חדש!

עלית טוב לי עם קפה



8.10.80 : פרשת אבו־חצירא מגיעה לשיא, השר המואשם נדרש להתפטר.



5.11.80 : רונלד רגן נוחל ניצחון מדהים בבחירות לנשיאות בארצות־הברית.



7.1.81 : השר בורג מפטר את מפכ"ל המישטרה, עם גילוי תיק „אפרסק".



14.1.81 : ממשלת־הליכוד מגיעה לנקודת־השפל, בגין שוקל פיזור הכנסת במוקדם.

קריאה נוספת.



25.3.81 : ביקור סודי של שימעון פרס במארוקו מודלף לעיתונות בצורה תמוהה.



8.4.81 : הבחירות בהסתדרות מראות שבניגוד לחזוי לא הפסיד הליכוד מכוחו.



13.5.81: ישראל מתערבת בלבנון ומפילה מסוקים, סוריה מחדירה טילים ללבנון.



10.6.81 : בגין מפציץ כור אטומי בבגדאד, הפופולריות של הליכוד מרקיעה.



24.6.81 : מערכת־הבחירות לכנסת ה־10 מגיעה לשיא של אלימות ומתח עדתי.



8.7.81 : בגין המנצח נכנע לכל תביעות המיפלגות חדתיות כדי לחרכיב ממשלה.

"אבי חוזרת לטאהרה!" היתה אומרת סקארלט או'האדה, הגיבורה של חלף עם הרוח, כל אימת שהיתה מצויה במשבר. טאהרה היה המשק הכפרי של מישפחתה.

בחיי שלי ממלא העולם הזה תפקיד דומה. כשאני ממלא זמנית תפקיד בוסף, אני יודע שאחזור במוקדם או במאוחר למקום שבו אוכל להשקיע, בשימחה, את כל מרצי. השבה, כשהחלטתי להתפטר מן הכנסת, היה לי הדבר קל. ידעתי שטוב לא אצטרך לחלק את כוחי וזמני בין שניים-שלושה תפקידים, וכי אוכל להתרכז בתפקידי כעורך השבועון. בעיני זה היה תמיד תפקידי העיקרי, וגם היותר-חשוב. מעולם לא היה לי ספק בכך שהעיתונות ממלאת במדינה תפקיד חשוב יותר מאשר הכנסת - הן כמפקחת על השילטון, הן כשומרת על זכויות-האדם, הן כסדנה ליצירת מחשבה חדשה. והעולם הזה נראה לי תמיד - יסולח לי חוסר-הצניעות - כחוד-החנית של העיתונות הלוחמת.

בעיני הוכח הדבר בעליל כעבור ארבעה חודשים, ביום הבחירות לכנסת. המחנה הפוליטי-הקטן, שהשמיע בזירה הציבורית מחשבה צלולה וביקורת נוקבת, הוכה שוק על ירך. מחנה-השלום כימעט חוסל. כוחות פוליטיים חשובים בעלמו מן המפה הפרלמנטרית, או שספגו מהלומה שטוב לא תותיר להם תפקיד רציני.

כאשר נסוגו הגלים הסוערים, בשאר העולם הזה כצוק איתן במים, מוכן למלא את תפקידו כמו תמיד, להשמיע את דברו - בלי מורא, בלי משוא-פנים - מבלי להחניף לדיעות קדומות ולהיכנע לשטיפת-מוח.

מאז יום-הבחירות לא חלף עדיין יום אחד שלא הוכח הצורך המוצק בקיומו של העולם הזה. ואילו הסדנה המחשבתית של העולם הזה לא שותקה. בכתבת-השער על איש-השבה תשמ"א בעשה בגליון זה, הבסיון הראשון להתמודד עם המציאות החדשה, לתארה כמות שהיא, להסיק מסקנות.

* * *

מילוי תפקיד זה קל יותר לשבועון זה מאשר לכל גורם אחר בארץ, מפני שחזיבר את עיקרי ההתפתחות הזאת מראש, מזה שנים רבות.

אם אתה קורא ותיק של העולם הזה, תיזכר - אגב קריאת הדברים בגליון זה - בכמה וכמה מאמרים קודמים על נושאים אלה, שבהם הזהיר העולם הזה את המדינה מפני העתיד להתרחש, החל מן הימים הראשונים של מערכת יו"ר לפני 31 שנים. עתיד זה הפך, ביומיים, עבר, ודיברי-הגבואה של אז משמשים בסיס להבנת המצב כיום.

העולם הזה איבר כתב-נבואה, למרות שעיתון לוחם כמו זה ממלא, בימינו, במידת-מה, תפקיד דומה לזה של הנביא בימי-קדם, שישב בטער בת-רבים, הטיף והזהיר, גילה את האמת ולא חשש לסכן את עצמו בעימות עם השילטון. אך דיברי העולם הזה לא נבעו מהשראה עלירנה, אלא מגיתוח המגמות הפועלות במציאות.

מדוע יכול העולם הזה לעשות זאת, בעוד שפרשנים אחרים, שבוודאי אינם פחות חכמים, נראים כמרכי-סנוורים?

יתכן שפועלת כאן תכונה שהיא אופייניות, לדעתי, להעולם הזה, והמשניאה אותו על רבים: היכולת להיצמד ולראות את הדברים כאילו "מבחוץ", גם בזמן שהוא מעורב במאבק האקטואלי בכל הלב ורוח-הקרב. שילוב זה של "ביכור" ומעורבות, של גישה אובייקטיבית והשתתפות סובייקטיבית בעת ובעונה אחת, הוא לדעתי, רוח העולם הזה.

גם זה מזכיר, איכשהו, את מסורת הנביאים בימי-קדם.

* * *

"הכל זורם!" אמר הפילוסוף היווני הראקליטוס. הכל זורם, הכל זז, הכל מתקדם. הבכורות להתקדם, לתאר את המתרחש, תוך בסיון מגדע להשפיע עליו - זהו העולם הזה.

כשבוסד השבועון לפני 44 שנים וחצי, העניק לו אורי קיסרי ז"ל את הסיסמה "ריתמוס החיים, דופק הזמן". כשקיבלתי לידי את תפקיד העורך, לפני 34 שנים וחצי, שמתי במקומה את הסיסמה "בלי מורא, בלי משוא-פנים". שתי הסיסמות מתאימות להבחות אותנו.

שלום חברים!

אורי אבנרי



מבצע 2 התרונות של פיילוט

הגרמנית הצבעונית

הצבעונית הטובה בכל הזמנים מציעה לך עכשיו, לתקופה מוגבלת:

— פוליסת ביטוח צמודה חינם של הפניקס הישראלי למשך שנה, המבטיחה שתקבל מקלט טלויזיה פיילוט חדש במקרה של גניבת המקלט שלך.

— 5 שנות אחריות חינם על מנורת המסך מותנה בחידוש שירות אחזקה למקלט מידי שנה, בהתאם לתנאי תעודת אחזקה של פיילוט.



הבנה ל-

להשיג בדגמי:
מסך "22 (ללא שלט רחוק) — PILOT 2291
מסך "26 (ללא שלט רחוק) — PILOT 2691
מסך "22 (כולל שלט רחוק) — PILOT IRC 2291
מסך "26 (כולל שלט רחוק) — PILOT IRC 2691
בכל החנויות המובחרות.

פיילוט קנה ותיהנה

PILOT

מקבוצת החברה להשקעות
של בנק דיסקונט בע"מ.

אולמות תצוגה: תל־אביב, רח' הצפירה 19, 336235
חיפה, קרית אליעזר, ככר מאירהוף, טל: 04-537268/9

מכתבים

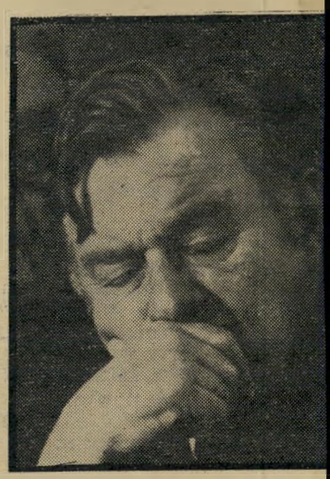
שנה טובה

קוראים מאחלים

...ולוואי שתהיה השנה הזאת טובה כמו קודמתה: לא יותר מ־126 אחזקי אינפלציה, לא יותר הרוגים בתאונות דרכים, לא יותר ערי רפאים נטושות, לא יותר קטיושות ולא יותר הצהרות על לא יותר קטיושות.

הרמן דווידוף, ירושלים

...שנה טובה לכל בית ישראל ולמערכת העולם הזה: לאיש מאדים: שלא ינחת על כוכב אחר.



ראש־עיר קוזק
שנת ישרים

לעולם קטן: שלא יגדל. לחשבון עובר ושב: שלא יכנס לאובר־דראפט. לנמר של נייר: שלא ייגמר הנייר. לנדון: שלא יוצא גזר־הדין אל הפועל.

אהובה קפלן, תל־אביב

האיחול המתאים ביותר שאני יכול להעניק לעיתון התבוסתני, הצהוב, עוכר ישראל — העולם הזה, הוא שבשנת תשמ"ב יעבור לעולם הבא.

קדיש אריך, תל־אביב

...למנחם בגין: שנת פרישה. לשימחה ארליך: שנת צמיחה. ליצחק מודעי: שנה בלי תיק. לאריאל שרון: שנה בלי טיק. לאריה נאור: שנה רעננה. לשמעון פרס: שנת תיקווה. לטדי קולק: שנת ישרים. לישראל קיסר: שנת הכתרה. ליוסף בורג: שנה משולשת. לדודו טופז: אצבע משולשת.

חביב כהן, ירושלים

למאה ועשרים חברי־כנסת / בכל גיל ובכל צבעי הקשת / שתמשיכו לזכות / בשנים הבאות / במשכורת חינם, לחם חסד.

אם, תל־אביב

● ● ●

סבונים זשיני זהב

„סופר מיומן לא היה מסתכן ומתאר ילד שאינו יודע מה הם קנדונים, אך יודע על סבונים ושיני זהב", כותב דן עומר בביקורתו של סיפרו של חבדון דודו טופז (נמר של נייר, „העולם הזה" 2295)

אני חולק על דעתו. נראה לי שבמציאות של ישראל, ילד ממוצא אשכנזי, שיתכן אף שהוריו או קרובי מישפחתו הם ניצולי השואה פרטים רבים, לפני שידע מהם קנדונים.

שלמה שחר, מורן

● ● ●

לבכות או לצחוק?

בחודשים האחרונים הזינו אותנו קברניטי הליכוד בכמה אימרות ומעשים מדהימים, טוען הקורא

מי שחושב שהמצאת האנרגיה הגאונית של מרידור תהפוך ממיסתורית לגלויה — שיקום.

מי שחושב כי תחת שילטון הליכוד נעלמה הפרוטקציה כליל — שיקום.

מי שחושב ששר־חקלאות אשר ראה עגבניות רק בסלט יכול לתפקד כיטב — שיקום.

מי שחושב שאדם אחד יכול לנהל היטב, בעת ובעונה אחת, את ענייני הדתות, את עיסקי מישרד־הפנים, את פרשיות המישטרה ואת צרות האוטונומיה — שיקום.

משה כהן, תל־אביב

● ● ●

כל עם ועם

קשה להאמין, אבל עובדה



שר מודעי
שנה בלי תיק

דה: במגילת העצמאות של מדינת־ישראל יש הכרה בזכותו של העם היהודי למדינה משלו

המדובר בפיסקה: „זוהי זכותו הטיבעית של העם היהודי להיות ככל עם ועם עומד ברשות עצמו במדינתו הריבונית". מכאן נובע שלכל עם ועם, כולל העם הפלסטיני (אלה העמלים להוכיח שלא קיים עם כזה טורחים לשווא), יש זכות לחיות במדינה ריבונית משלו. נוסיף לכך את האמור בהסכמי קמפ־דייוויד על הזיקה שבין העם הפלסטיני לגדה המערבית ולרצועת עזה, והמסקנה ברורה: מדינה פלסטינית בחבלים אלה.

כלומר: התביעה לסיפוח „יהודה, שומרון וחבל עזה" למדינת ישראל, סותרת את מגילת העצמאות.

מנחם צוקרמן, בת־ים

● ● ●

להד"ם

במיכתבו סיפר הקורא יצחק סובול על „בירכת הגומל" שברך הח"כ מפ"ם ליד הכותל, על־פי עצת יעקב חזן, לאחר שניצל בנס מהפגזה ב־קריית־שמונה („העולם הזה" 2296)

ובכן: כפתור ופרח! ממש אליה של סקופ! אלא שקוץ קטן יש בה — פשוט לא היו דברים מעולם, חזן לא הציע ואני לא הלכתי לכותל וכל העניין כולו אינו אלא בדיחה תפלה שכותב המיכתב המציא או קנה חוששני שלא בתום־לב!

בקיצור: מידת החוכמה שבמסקנתו של מר סובול חיפפת את מידת האמת שבסיפורו.

ח"כ אלעזר גרנות, ירושלים

● ● ●

ברית צבאית

אנו מאוד טרודים בחפירות ארכיאולוגיות, בדוגמה או תובע הבהרה כלשהי בכנסת ובאמצעי התיקשורת?

הרגילו את אזרחי ישראל לראות את ארצות־הברית כ„עולם חופשי". מתקבלת אצלנו התמונה כאילו יושבים בבית־הלבן ל"ץ צדיקים שכל מעייגם לדאוג לעולם חופשי עבור האנושות. אולי חופשי עולם זה של ארצות־הברית בביתה ובארצה. מחוץ לבית ידועה משמעות „חופש" זה ברחבי אמריקה הלטינית, באסיה, באפריקה ובמיזרח־התיכון. בתמיכתה בכל מישטר מפגר אפשרי, ובעיסקות הנשק המאסיביות שלה. תחת מאבקם ל„עולם חופשי" מסתתרים מאבקים לזיכיונות נפט, מחצבים, שווקים מיסחריים ובסיסים אסטרטגיים.

ברית צבאית פירושה שצה"ל, צבא העם (עדיין), ככל שיקבל, ישלם הרבה יותר. צה"ל יתחייב בהגנה על אינטרסים זרים ואולי אף עויינים את האינטרסים הריאליים של המיזרח־התיכון. „חופשית" ככל שתהיה בת הברית, עלולים בנינו ונכדינו בבוא העת, לשמש בשר תותחים לאינטרסים אלה. אין זה מסמכותה המוסרית של ממשלה כלשהי להביא לידי ברית צבאית ללא הבהרה ודיון פתוח בכנסת ובעם.

לפני שתקבענה עובדות מעשיות, חשוב ודחוף להעלות נושא זה בכל במה אפשרית, כדי שידע העם לקראת מה מוליכים אותו.

יצחק חסון, תל־אביב

● ● ●

הבל החן

על צימצום הופעותיה של השדרנית כרמית גיא

משפע ההחלטות המקוממות וה־מרגיזות בטלוויזיה הישראלית, זאת עולה על כולן: ההחלטה הנאלת, האבסורדית, שלא לאפשר ל־פינריום, במילחמת דול־צ'ין באנוסי ציון מווינה, בשחיתויות הפוליטיות והפרטיות העולות על גדותיהן, בפינוי ימית, בהנפקה החדשה של מניות בל"ל ובנק הפועלים ובמילחמת הספרדים באשכנזים. רק ידיעה אחת, ההולכת ונשנית בהתמדה ובעיקביות אינה טורדת את שנתנו

לאחרונה קבע מישרד־החוץ האמריקאי רישמית: ישראל היא בעלת־ברית אסטרטגית לארצות־הברית. בגישת בגין־רגן באה בין השאר כדי לקדם נושא זה.

מסופקני אם ניקלטה ידיעה זו בקרב ההמונים שקראו בהתלהבות „בגין־בגין" ואם הבינו את משמעותה. האם גם האופוזיציה של המערך לא היטתה אוזן ולא התייחסה לקולות „הנכס האסטרטגי"? או שמא מגשים הליכוד את מאווי המערך? מדוע נאלמו הנאורים ה־ליברלים, הסוציאליסטים וההומו־ניסטים (לפי הגדרתם)? האומנם נושא זה הוא שולי או מוסכם מאליו, משום־מה, עד כי אין מקים משלו. נוסיף לכך את האמור בהסכמי קמפ־דייוויד על הזיקה שבין העם הפלסטיני לגדה המערבית ולרצועת עזה, והמסקנה ברורה: מדינה פלסטינית בחבלים אלה.

כלומר: התביעה לסיפוח „יהודה, שומרון וחבל עזה" למדינת ישראל, סותרת את מגילת העצמאות.

מנחם צוקרמן, בת־ים

● ● ●

להד"ם

במיכתבו סיפר הקורא יצחק סובול על „בירכת הגומל" שברך הח"כ מפ"ם ליד הכותל, על־פי עצת יעקב חזן, לאחר שניצל בנס מהפגזה ב־קריית־שמונה („העולם הזה" 2296)

ובכן: כפתור ופרח! ממש אליה של סקופ! אלא שקוץ קטן יש בה — פשוט לא היו דברים מעולם, חזן לא הציע ואני לא הלכתי לכותל וכל העניין כולו אינו אלא בדיחה תפלה שכותב המיכתב המציא או קנה חוששני שלא בתום־לב!

בקיצור: מידת החוכמה שבמסקנתו של מר סובול חיפפת את מידת האמת שבסיפורו.

ח"כ אלעזר גרנות, ירושלים

● ● ●

ברית צבאית

אנו מאוד טרודים בחפירות ארכיאולוגיות, בדוגמה או תובע הבהרה כלשהי בכנסת ובאמצעי התיקשורת?

הרגילו את אזרחי ישראל לראות את ארצות־הברית כ„עולם חופשי". מתקבלת אצלנו התמונה כאילו יושבים בבית־הלבן ל"ץ צדיקים שכל מעייגם לדאוג לעולם חופשי עבור האנושות. אולי חופשי עולם זה של ארצות־הברית בביתה ובארצה. מחוץ לבית ידועה משמעות „חופש" זה ברחבי אמריקה הלטינית, באסיה, באפריקה ובמיזרח־התיכון. בתמיכתה בכל מישטר מפגר אפשרי, ובעיסקות הנשק המאסיביות שלה. תחת מאבקם ל„עולם חופשי" מסתתרים מאבקים לזיכיונות נפט, מחצבים, שווקים מיסחריים ובסיסים אסטרטגיים.

ברית צבאית פירושה שצה"ל, צבא העם (עדיין), ככל שיקבל, ישלם הרבה יותר. צה"ל יתחייב בהגנה על אינטרסים זרים ואולי אף עויינים את האינטרסים הריאליים של המיזרח־התיכון. „חופשית" ככל שתהיה בת הברית, עלולים בנינו ונכדינו בבוא העת, לשמש בשר תותחים לאינטרסים אלה. אין זה מסמכותה המוסרית של ממשלה כלשהי להביא לידי ברית צבאית ללא הבהרה ודיון פתוח בכנסת ובעם.

לפני שתקבענה עובדות מעשיות, חשוב ודחוף להעלות נושא זה בכל במה אפשרית, כדי שידע העם לקראת מה מוליכים אותו.

יצחק חסון, תל־אביב

● ● ●

הבל החן

על צימצום הופעותיה של השדרנית כרמית גיא

משפע ההחלטות המקוממות וה־מרגיזות בטלוויזיה הישראלית, זאת עולה על כולן: ההחלטה הנאלת, האבסורדית, שלא לאפשר ל־כרמית גיא לקריין חדשות יותר מפעם בשבוע.

מיומנות, אינטליגנציה והומור, הופעה אנושית ולא בובתית, של בת־אדם שמבטה מעניין וחי, אך (אבוי!) יש רווח בין שיניה הקידמיות — כל אלה הם כאין וכאפס לעומת „שקר היופי והבל החן".

אסתר תירוש, מושב מסלול

מי אמר מה ולמי

● חזון־איש לרב גורן: עשה לך מינהג קבוע, שערורייה כל שבוע.

● פרס לרבין: לשנינו אותה מטרה.
רבין לפרס: ההבדל בינינו שאני עומד על המטרה ואתה כבר יושב עליה.

● תמרי לשרון: הובטח לי שאהיה אלוף.
שרון לתמרי: מה הברן?

● הבנקים ליהלומנים: אנו הלב של המדינה.
היהלומנים לבנקאים: ואנו השבץ של הלב.

● הפער לעוני: בוא לגדול איתי בבנק העמלים.

● עולה חדש מבריה"מ: מגיעות לי שתי דירות!
פקיד הסוכנות: ?!
העולה: כי קודם הייתי אסיר ציון ברוסיה ואחר־כך באוסטריה.

● הגעפילטע־פיש לקוסקוס: נשבר לי, אני יורד מן הארץ.
הקוסקוס לגעפילטע־פיש: שטויות! שים קצת טחינה מסביב ושנה את התפריט — ממולאים „א־לה גאון".

● משקיף מדיני: בעניין עיר־דויד צפויה גואליציה חדשה בין ליכוד ב' (מערד) לבין מערך ג' (ליברלים).

● המר לארידור: לא אסבול פעמיים ביום מיכתב סירוב.
ארידור להמר: קורה שהדוור מצלצל פעמיים.

צבי מרום, רמת־השרון

לשפר את השוק



שוק הכרמל בתל־אביב אינו ידוע בניקיונו

לדידי, לבצע קניות בשוק התל־אביבי הוא סיוט, על־אף המחירים הנמוכים והסחורה הטובה (בדרך־כלל). עיריית תל־אביב הבטיחה בעבר שתעשה לשיפור המצב, אולם לא עשתה הרבה.

ניתן, לדעתי, לשנות ללא הכר וללא תקציב גדול את פניו של שוק הכרמל על־ידי הפעולות הבאות:

התקנת דוכנים צבעוניים אחידים, עשויים מגירוסטה או חומר דומה, במקום דוכנים עשויים מקרשים ומברזל חלוד. לחייב את בעלי־הדוכנים ו־החנויות לשפר את סביבת הדוכנים ואת חזותם, על־ידי הצבת עציצים, צביעה וכדומה.

להקפיד יותר על אכיפת החוק בנושא תברואה ורישוי עסקים, ולא להירתע מבעלי דוכנים אלימים.

איי אלון, תל־אביב



קריינית גיא
שקר היופי

היצירה החדשה של "פיאט" מוצרה בשבילך:

Fiat Panda

הקטנה שלמדה מהגדולים רק דברים טובים.

מכונית 903 סמ"ק עם 4 צילינדרים

"פיאט פנדה" היא יותר מאשר עוד מכונית חדשה. זוהי מכונית צעירה המבשרת עידן חדש. עידן של מכוניות פרקטיות. מכוניות קומפקטיות וחסכוניות המתאימות לתקופה של מחירי דלק עולים וצפיפות בכבישים. "פיאט פנדה" כוללת יתרונות ושכלולים, הנמצאים בדרך כלל במכוניות גדולות ויקרות יותר:

"פנדה" — המקום של הגדולים

לאחר שתיכנס ל"פנדה" תבין עד כמה הקטנה הזאת גדולה מבפנים. 5 נוסעים מבוגרים נהנים ב"פנדה" משפע מקום; נפח תא המטען — 1 מטר מעוקב. "פנדה" מובילה בקלות נהג ועוד 330 ק"ג של מטען מגוון. את המושב האחורי ניתן לנצל ב־7 מצבים שונים ואף להוציאו וכך, — הופכת "פנדה" למכונית "סטיישן" לכל דבר.

"פנדה" — הפרקטיות של הגדולים

ב"פנדה" 5 מושבים. המושבים מרופדים ונוחים. חידוש בלעדי ל"פנדה" — את הריפוד ניתן להסיר בקלות ולכבס! 3 הדלתות של "פנדה" מבטיחות. כניסה ויציאה והטענת מטען בנוחות מירבית — גודל הדלת האחורית 0.8 מ"ר! בחלונות הקדמיים משולשים נפרדים לכיוון זרימת האויר — וגם חלונות הצד האחוריים ניתנים לפתיחה, דבר המבטיח זרימת אויר מתמדת. ההגה ולוח השעונים והמתגים של "פנדה" מודרניים במיוחד ומאפשרים קליטה מהירה של מידע ונהיגה קלה ונוחה.

"פנדה" — הכח של הגדולים

ל"פנדה" מנוע חזק בנפח 903 סמ"ק, ממוקם לרוחב — עם היגע קדמי. מנוע ה"פנדה" זהה לזה של הפיאט 127 אשר כבר מותקן בלמעלה מ־5 מיליון מכוניות מסוג זה. המנוע החזק, מערכת הקפיצים והמתלים מסוג מק פרסון ובולמי הזעזועים הטלסקופיים, מבטיחים ל"פנדה" נסיעה ללא תקלות בכל דרך ובכל מזג אויר — בעיר ומחוץ לעיר ובדרכים משובשות.

"פנדה" — הבטיחות של הגדולים

ל"פנדה" 2 מערכות בלמים נפרדות, עם מגבר בלם. המווסת את עוצמת הבלימה ומונע "נעילת" הגלגלים האחוריים. ל"פנדה" בלמי תוף בגלגלים האחוריים ובלמי דיסק בקדמיים.
תא הנוסעים בנוי ממסגרת פלדה מחוזקת. מבנה המרכב סופג זעזועים ונסוג בעת תאונה ומעניק הגנה משופרת לנוסעים. ב"פנדה" פגושים פלסטיים מחוזקים ורחבים מסוג חדיש המקטינים את עוצמת העברת הפגיעה אל מרכב הרכב.

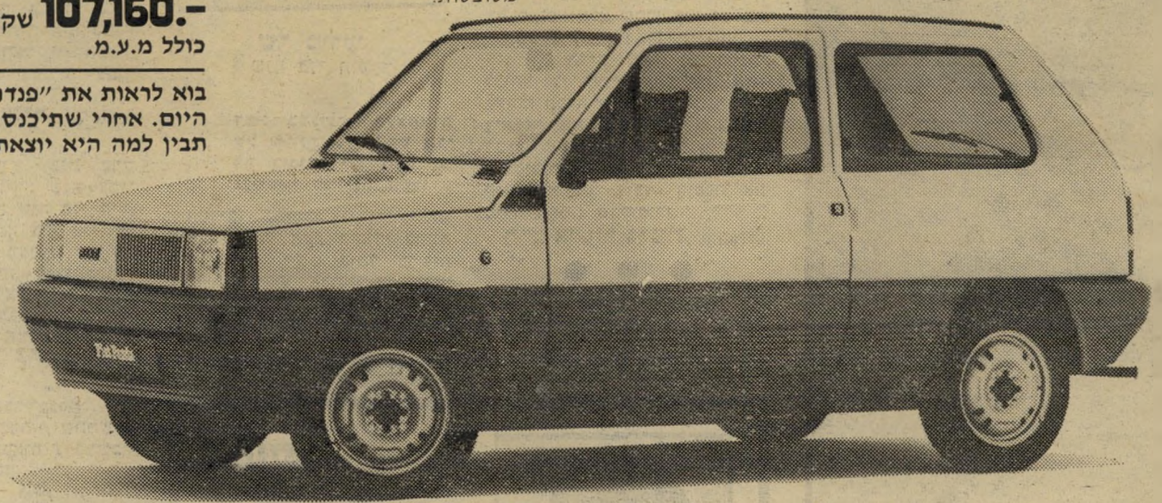
"פנדה" — החיסכון של... הקטנים

רק דבר אחד לא לקחה "פנדה" מהגדולים: את הוצאת האחזקה הגדולות. צריכת הדלק שלה מזערית. היא מסתפקת בליטר אחד דלק ל־19.6 ק"מ במהירות של 90 קמ"ש (לפי תנאי הניסוי של בית החרושת). ל־"פנדה" הוצאות אחזקה נמוכות במיוחד. אלה דברים שהגדולים היו רוצים ללמוד ממנה. המחיר שלה הוא נמוך ביותר בהשוואה למכוניות אחרות מסוגה.

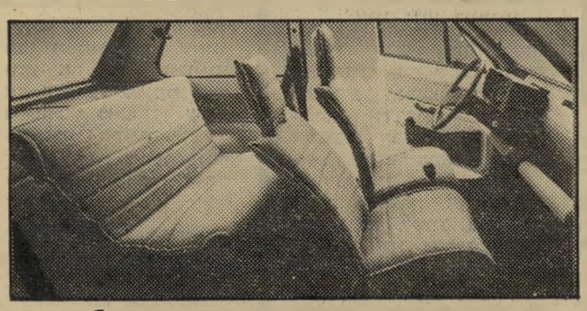
המחיר —

107,160.־ שקל בלבד,
כולל מ.ע.מ.

בוא לראות את "פנדה" עוד היום. אחרי שתיכנס לתוכה תבין למה היא יוצאת מהכלל.



Fiat Panda



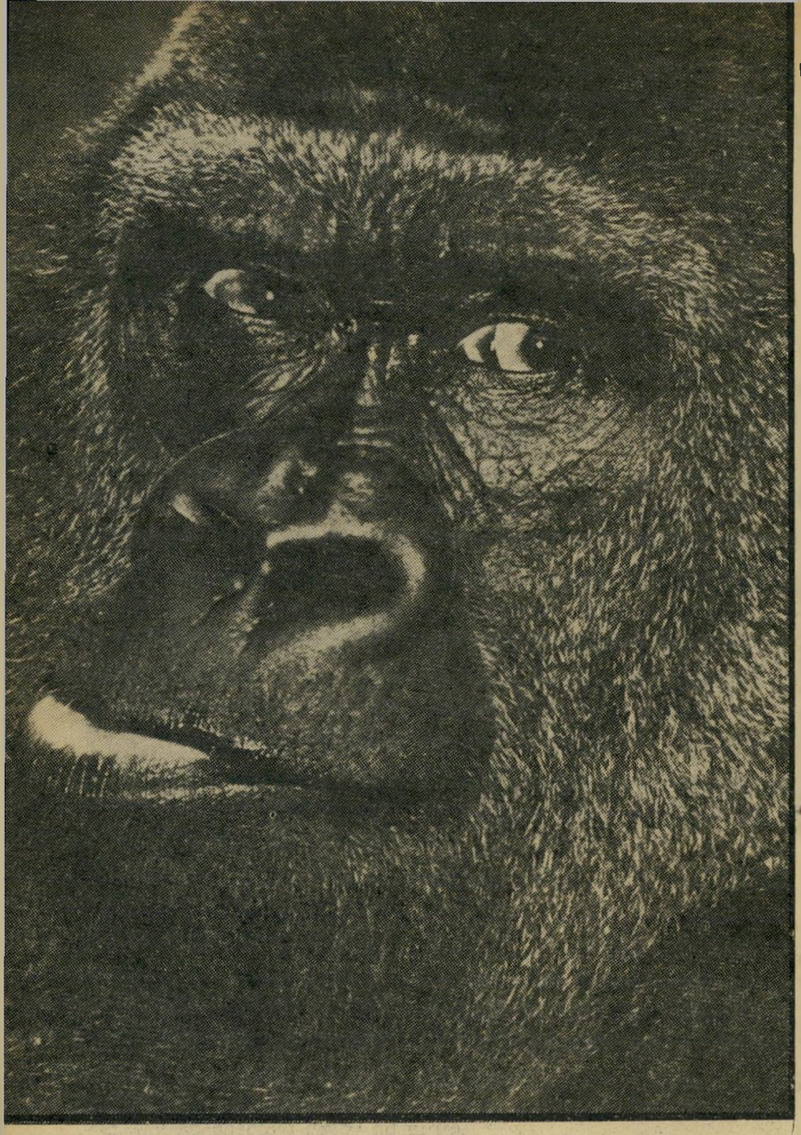
אחריות נגד חלודה עד 6 שנים

FIAT

"הקטנה הזאת-גדולה!"

המחיר לפי מחירון החברה מס' 4/82

האחריות כפופה לתנאים בפנקס האחריות.



איש השנה תשמ"א

מאת

אורי אבנרי

מצוקות הקוף האנושי

ג**וף מתכתי קטן** טס בשלהי תשמ"א בחלל האינסופי. זה עתה עבר על פני כוכב־הלכת שבתאי, חצה את הטבעות המקיפות אותו וצילם את ירחיו. אחרי שעבר את מרחק 886,100,000 הקילומטרים בארבע שנים וחמישה ימים, המשיך בדרכו אל הכוכב הבא, אוראנוס, הנמצא במרחק של 1,783,000,000 קילומטרים מכוכב־הלכת ארץ. הוא יגיע אליו בעוד חמש שנים.

החללית היא פרי מוחו המיוחד־במינו של בעל־חיים הקרוי אדם, שגדל על כוכב־לכת קטן זה. לפי האגדה היהודית, נוצר יצור זה על־ידי אקט אלוהי, לפני 5741 שנים בדיוק. לפי תורות המדע, אין האדם אלא קוף המהלך על שתיים, חיה ככל החיות, בן אחד ממיני הקופים שאצלו אירעה התפתחות בלתי־רגילה של האיבר הקרוי מוח.

הפריצה אל החלל החיצון, שהחלה לפני דור, נמשכה השנה במלוא עוזה. מעבדת־חלל סובייטית הסתובבה מסביב לכדור־הארץ, כשחללנים בני אומות שונות מתאכסנים בה לסרוגין. מעבורת־החלל האמריקאית הראשונה השתחררה מכוח־המשיכה של כדור־הארץ וחזרה לבסיסה, כמו מטוס רגיל, כשהיא מוכנה לטיסה הבאה בשנת תשמ"ב.

אילו הסתכלו עצורים נבונים כוכב אחר במיכצעים אלה, יכלו להניח כי החיה האנושית, בעלת המוח המגורה, היורעת להשתחרר מכוח־המשיכה הפיסי של כוכבה הקטן, משכיחה בוודאי להשתחרר גם מן הכוחות הפרימיטיביים הי שולטים בה עצמה.

אין סעות גדולה מזו.

בשנת תשמ"א שלט בכך היב־שות של כדור־הארץ אחד הכוחות העתיקים ביותר המסעיר את נפ־שו של הקוף האנושי: הלאומנות.

● הקוף הצורח וקרובו האנוש"

ה**לאומנות אינה** תופעה אנושית בילעדית. מקורותיה מגיעים הרחק אל העבר הביולוגי של בעלי־החיים.

הטבע אינו כופה על החיות למיניהן דפוסי־חיים נוקשים ואחידים. הוא נותן פרס לכל צורת־התנהגות, תהיה אשר תהיה, המבטיחה את קיום הגזע. מין של בעלי־חיים שלא עמד במיבחן פשוט ו־אכזרי זה בא על עונשו האוטומטי: הוא נכחד מאליו.

במיסגרת זו של מיזחמת־הקיום, מצא כל מין של בעלי־חיים את פיתרונו שלו לבעיות הקיום, בהת־אם לתכונותיו וכישוריו המיוחדים.



לידת האדם לפי האגדה היהודית: ציור של מיכאל־אנג'לו בקאפלה הסיסטינית ברומא





האדם הקדמון והאדם הראשון על הירח: האם הלאומנות היא ירושה ביולוגית החוזרת את שורש החיים על אדמות?

(המשך מעמוד 7)

יש בעלי־חיים המתקיימים בבדידות מזהירה, כל פרט בפני עצמו. הנמר, אחד הציידים המוכשרים ביותר בתבל, חי לבדו. חייו החברתיים מצומצמים למיזער — הצורך בהזדווגות לשם המשכת השלשלת.

יש בעלי־חיים החיים במישפחות מצומצמות, כמו האריה. „מלך החיות" חי כזכר בודד, כשהוא מוקף בכמה נקבות ובצאצאיו הצעירים. קבוצה זו פועלת כיחידה מישפחתית ומיבצעית.

ויש בעלי־חיים — ביבשה, בים ובאוויר — המתקיימים בשבטים. יש שבטים הנעים והנדים על פני מרחבים, ויש דבקים במרחב מצומצם אחד, שאליו הם קשורים, שבו הם מתפרנסים ושעליו הם מגינים.

זוהי האומה המקורית.

ה„לאומנות" של בעלי־החיים האלה היא מיסגרת קיומית חיונית לבעליה. היא דרושה להגנה עצמית, כשרק השבט כולו מסוגל להבטיח את שלומה של החיה היחידה. כך מאורגנים הבאבונים, קרובי־המישפחה של הקוף האנושי, במערכת־הגנה שיבטית אוטומטית, בהנהגת רודן כלי־יכול. לולא כן לא יכלו הבאבונים החלשים להתקיים זיק מעמד מול טורפים חזקים יותר, כמו הנמרים.

הלאומנות היא גם אמצעי להגנה על הטריטוריה, כשבעל־החיים הבודד אינו מסוגל לחלוש לבדו על שטח־מחייה הדרוש לפרנסתו. לולא התארגנו כך, היה המין כולו מוכחד על־ידי הרעב, גם אם היה מצליח להינצל מידי טורפים חזקים ממנו.

אך מיסגרת־החיים הלאומית אינה רק צורך קיומי חומרי. אצל מינים רבים של בעלי־חיים, היא גם צורך קיומי נפשי, המספק תוכן לחיי השבט והמקיים את אחדותו.

„הקוף הצורח" — קרוב־מישפחה אחר של האדם — זכה בכינוי זה בשל התכונה הבולטת ביותר שלו, בעל־חיים זה חי בשבט, המחזיק בטריטוריה מסויימת. בן השבט מבלה את מרבית יומו בכך שהוא רץ מגבול לגבול — פעם בצפון ופעם בדרום, פעם במיזרח ופעם במערב — כשהוא צורח בקולי־קולות לעבר בני השבטים השכנים, ומתגרה בהם עד שהם מתרכזים מעברו השני של הגבול וצורחים לעומתו.

יש אומות אנושיות אשר התנהגותן דומה מאוד לזו של שבט של קופים צורחים.

יש רק הבדל אחד: הקוף הצורח מסתפק בתוקפנות קולנית. אין הוא עובר את הגבול בהמוניו, כדי להרוג את בני־מינו מן העבר השני. לכך מסוגל רק הקוף האנושי, בעל המוח המגודל, הממציא וההרסני, שלא למד מעולם לכסוף את יצריו התוקפניים שלוחי־הרסן לכללי־ברזל של התנהגות תרבותית — כפי שלמד הקוף הצורח.

● החיה הלאומית

ה חיה האנושית אימצה לעצמה את צורת־החיים השיבטית משחר התפתחותה. בשנת תשמ"א פורסם בבריטניה ספר פרובוקטיבי של ביולוג שטען כי האדם לא התפתח מן המין המשובח ביותר של הקופים, כפי שמקובל היה להניח מאז ימי צ'ארלס דארווין, אלא דווקא ממין בלתי־מוצלח של קופים, שלא הצליח להסתדר עם סביבתו הטיבעית. לפי תיאוריה בלתי־שיגרתית זו, הקוף האנושי אינו אלא טעות טראגית של הטבע, התפתחות סרטנית בעולם בעלי־החיים, המאיים עתה להשמיד את כל החי והצומח על פני כדור־הארץ.

כך או אחרת — למן הרגע שבו התרומם אחד ממיני הקופים — מוצלח או בלתי־מוצלח — עד רגעיו האחוריות והחד כהתפתחותו לקראת ההווייה האנושית, חי מין זה בשבטים.

האדם הקדמון, שלא חלם עדיין על מטרופולין של מיליונים, חי בשבטים קטנים שתרו אחרי מזון, ושהיו מוכנים בכל עת לרצוח — ואולי אף לאכול — בני שבטים אנושיים זרים שניקרו על דרכם.

מאז ועד היום, במשך מיליוני שנים, לבשה ההתפתחות השיבטית, ה„לאומית", של הקוף האנושי צורות שונות ומשונות, בתשובה על אתגרים משתנים, חיצוניים ופנימיים. אין אומה אנושית הדומה לגמרי לרעותה.

היו אומות ניידות ואומות נייחות, אומות של אלפים ואומות של מיליונים, אומות המאוחדות סביב דגל של אמונה ואומות המאוחדות סביב דגל של בית־מלוכה. במאות־השנים האחרונות, בהתגבר התרבות ה„מערבית", האירופית, על כל התרבויות האחרות, התגבשה האומה המודרנית, שהיא בראש וראשונה שותפות של מולדת.

אומה מודרנית זו היא מיבנה רוחני ופונקציונלי כאחד. היא תאמה את התפתחות הטכניקה האנושית, את דפוסי הייצור והמיסחר, את צורכי־הביטחון. היא תאמה גם תהליכים רעיוניים.

המשק המודרני של התקופה התעשייתית חייב את השליטה ביחידה כלכלית גדולה, המבטיחה חומרי־גלם ושוק בטוח. כלי־הנשק החדישים — הרובה, התותח, ואחר־כך המיקלע — חייבו מערכת־הגנה שרק אומה בעלת־ממדים יכלה לשאת בה. ובאותה שעה נחלשה הדת ככוח המניע ציבורים גדולים, ועלתה קרנה של היחידה התרבותית הלאומית, שהיתה לה (לרוב) שפה משותפת, מסורת תרבותית משותפת, לכן גם „תרבות לאומית" משותפת.

● הכפר העולמי

ב מאה העשרים התיישנו רבים מן המושגים האלה. התפתחות הטכניקה הכלכלית והצבאית רוקנה את המיסגרת של מדינת־האומה מתוכנה המעשי.

שום אומה לא יכלה עוד להסתגר בדל"ת אמותיה הכלכליות, מפני שנזקקה לחומרי־גלם מכל העולם ולשווקים הרבה יותר גדולים כדי להחזיק מעמד בהתחרות. שום מדינה לא יכלה עוד להגן על עצמה לבדה, מול פני כלי־הנשק אדירי־העוצמה שנולדו במאה זו — תחילה המטוס והטאנק, ולאחר־מכן הפצצה הגרעינית והטיל חובק־העולם.

גם מבחינה תרבותית פרץ הקולנוע, ואחריו הטלוויזיה, את המיסגרת הלאומית הצרה, ונוצרו אופנות תרבותיות עולמיות אחידות.

עד כן ניבאו מיטב המוחות, בשליש הראשון של המאה ה־20, כי ימיה של האומה ספורים.

המיסגרת הלאומית, שקמה מתוך צורך חומרי ונפשי בן־זמנו, הפכה עתה מיכשול בדרך להתקדמות, ואחד דינה — להיכחד. סוף־סוף, אחרי דרך ארוכה־ארוכה של יסורים ותלאות, יגיע המין האנושי אל מחוז־חפצו הסביר — חברה כלל־אנושית מאוחדת, תחת מימשל כלל־עולמי, דמוקרטי וליברלי, המונחה על־ידי ההגיון הצלול.

תיקווה זו התערערה במיקצת בפרוס השליש השני של המאה, כאשר תנועות חשוכות ופראיות, לאומניות־קיצוניות, השתלטו על ערש התרבות המערבית. הפאשיזם של בניטו מוסוליני, הנאציונל־סוציאליזם של אדולף היטלר, ושלל תנועות קטנות יותר שחיקו את הגדולות, האפילו על שמש הקידמה הליברלית האוניברסלית. המישטר הסובייטי של יוסף ויסריונוביץ' דז'וגאשווילי־סטאלין, שגם הוא הניף בסוף את דגל הלאומנות לצד דגל הקומוניזם, לא היה שונה מהן בשיטותיו.

אולם הגל הפאשיסטי נשבר במילחמה, ושוב הונף הדגל הליברלי, שהתיימר להיות בלתי־לאומני וכלל־עולמי. האינטרמצו המחריד של הפאשיזם נראה כתאונה היסטורית, חריגה וחד־פעמית, והמיצעד אל החברה הכלל־אנושית נמשך. סימנים כמו „הכפר העולמי" ו„עולם אחד" פשטו בעולם בשלהי מילחמת־העולם השנייה, באותה עת שבה התפוצצה פיצצת־האטום הראשונה במרכז הירושימה.

היו ששברו כי הדרך אל החברה הכלל־אנושית מוביל דרך שבבי־ביניים: הקמתן של חברות מרחביות על־לאומיות, שבה תאבד הלאומנות כהדרגה את שאירית כוחה.

כדוגמה לכך נראתה בריתי־המועצות, ולאחר מכן הגוש הקומוניסטי האדיר, המשתרע מברלין ועד ולאדיווסטוק, שבו נפתרה — כך היה נראה — הבעייה הלאומית תחת דגל של אידיאל על־לאומי מאחד. „לפועלים אין מולדת," אמרו הנביאים הרישמיים של גוש זה, קארל מארכס ופרידריך אנגלס, במינשר המיפלגה הקומוניסטית, עוד בפברואר 1848.

אמנם, כאשר גולד, בעיקבות מילחמת־העולם השנייה, הצורך הדחוף לכונן כלכלה אירופית משותפת, יחד עם שותפות מדינית וצבאית, השמיע שארל דה־גול מילה של אזהרה. הגנרל הצרפתי גבה־הקומה, בעל אחד המוחות המדיניים הבהירים ביותר בדורו, הזהיר מפני הנסיון לבטל את האומות, וקרא לכינון „אירופה של מולדות", שבה תשמור כל אומה על מדינתה הריבונית, לפחות להלכה. אך אידיאליסטים רבים ראו גם בכך רק שלב־ביניים, תחנה בדרך לכינון אומה מערב־אירופית מאוחדת.

בארצות־הברית החל עוד לפני 200 שנה הנסיון השאפתני לכונן „אומה" סינתטית של מהגרים, בני ארצות ותרבויות רבות, במדינת־ענק חובקת־יבשת. גם זה נראה כשיטה להתגברות על הלאומנות הצרה, ההרסנית, המיושנת, של „העולם הישן", שאין לה תקומה ב„עולם החדש" הרציונלי והמשוחרר.

● חומר־נפץ כפול

ב מחצי תשמ"א נראה כאילו כל התיקוות והחזונות האלה נמוגו זה מכבר. **ברחבי כדור־הארץ הרימה הלאומנות את ראשה. בורשה וכסך סלוואדור, בקאבול ובכלפאסט, בניתניה ובשכם, חגגה הלאומנות הצרופה.**

כאשר התפוצצה בימים האחרונים של תשמ"א פצצה במלון גדול בפאריס, משכה המישטרה הצרפתית בכתפיה והשמיעה השערה לגבי זהות המתנקשים: „פלסטינים הלוחמים בישראל, באסקים הלוחמים בספרד, ארמנים הלוחמים בתורכיה, או קרואטים הלוחמים ביוגוסלביה..."

טרוריסטים לאומניים בני תריסר אומות מדוכאות רדפו אחרי רודפיהם מסביב לכדור־הארץ, כדי לפגוע בהם ולהשמיע את קולם בשפה האחת המעוררת תשומת־לב בעולם־התיקשורת של שנות ה־80: שפת האלימות. צרורות של מיקלעים, רעם של פצצות, יריות של אקדחים הרעידו את השלווה בבירות רגועות, ששכחו מזמן את חומר־הנפץ הטמון בדחף הלאומני.

במקומות רבים היה חומר־הנפץ הלאומני מחוץ בחומר־נפץ דתי. המזיגה יצרה תרכובת של קנאות בעלת כוח־נפץ כביר.

במרכז אירועי העולם עמד המשבר המתמשך בפולין, בהנהגת לך ואלנסה, איש־העולם של תש"ם, התעורר העם הפולני נגד המישטר הקומוניסטי הכושל בארצו. אך איש לא האמין כי אכן היה זה מרדני פנימי וחברתי בעיקרו. האומה הפולנית התמרדה נגד אויבה המסורתי, האומה הרוסית, השולטת בה שוב תחת דגל הקומוניזם. והתעוררות לאומית זו — חוליה נוספת בשרשרת ארוכה של מרידות פולניות נגד הרוסים — היתה צמודה לסמלים דתיים, כאשר הכנסיה הקאתולית של פולין, כנסיית־הבית של האפיפיור, מוסיפה את תפילותיה לקריאת־התיגר של האגודות המיקצועיות החופשיות, נגד ההגמוניה של רוסיה הקומוניסטית־אורתודוכסית.

בספר אחר של האימפריה הסובייטית, אפגניסתאן, למדה ברית־המועצות את הלקח שלמדו האמריקאים בוויאט־נאם: שקל לפלוש לארץ קטנה וחלשה, אך קשה מאוד להישאר בה או אף לצאת ממנה. במשך כל השנה לחמו מורדים אפגניים, תחת הדגל הכפול של הלאומנות והאיסלאם, נגד הדוב הרוסי, שלא ידע כיצד להיחלץ מן הבוץ.

לקח דומה מאוד למדו האמריקאים מחדש באל־סלוואדור.

הממשלה החדשה של הנשיא רונלד רגן בחרה בקהיליית־בננות קטנה זו כדי להפגין את החלטתה הנחושה לשמור על ההגמוניה שלה בכל היבשת האמריקאית. העילה היתה מרידה פנימית של יסודות שמאליים ודמוקרטיים. אך המהות האמיתית של המאבק האכזרי, שכיסה את הארץ בגוויות כרותות־ראש, היתה התמרדות סלוואדורית לאומית נגד ההגמוניה של ארצות־הברית, כפי שקרה קודם לכן בניקאראגואה הסמוכה, וגם כאן עמדה הכנסיה הקאתולית לצד ההתמרדות.

בולטת הרבה יותר היתה האדרת הדתית של הקנאות הלאומנית בקצה הצפוני של האי האירי.

שם נמשכה המילחמה העקובה־מדם של האירים הקאתוליים בצאצאי המתנחלים הפרוטסטנטיים, למען שיחרור החבל מידי הבריטים השנואים וצירופו למולדת האירית. תשמ"א הכירה דמות חדשה של לוחם־שיחרור: שובת־הרעב השבוי, הצם עד מוות — הפגנה עילאית של התאבדות לאומנית־דתית. צמי־המוות, יותר מכל זורקי־הפצצות, קיעקעו את יסודות השילטון הבריטי בשארית אירלנד, והראו עד לאילו שיאים של קנאות יכולים להגיע גם אנשים אירופיים ברבע האחרון של המאה ה־20, כאשר אוחזת בהם הלהבה הכפולה של לאומנות ודת.

באיראן נמשך מרחץ־הדמים, כאשר השילטון הלאומני־דתי, שלא היה דומה לו בקיצוניותו בעולם של תשמ"א, ממשיך בטבח ההמוני באמצעות ביתות־יורים, ואילו המחתרת הלוחמת, שגם היא נשאה בפיה את הלאום והדת, מבצעת פיגועים רביי־כולת.

המאבק הרצחני בין נושאי האיסלאם השיעי, המהווה באיראן ביטוי עליון של הלאומנות הפרסית, העלים רק זמנית את הבקיעים הלאומיים העמוקים בחומות המדינה. שורה של מיעוטים לאומיים ממתינים באי־סבלנות גוברת לרגע שבו יוכלו להתקומם ולהשתחרר מן הדיכוי הפרסי — כורדים במערב, בלוצ'ים במיזרח, אזרבייג'אנים בצפון.

● שודשים לאדם תלוש

הלאומנות המחודשת, השואפת חזרה אל מדינות קטנות בעלות זהות אתנית־לאומית־תרבותית־לשונית הומוגנית, סותרת את התפתחות הטכניקה, השואפת קדימה אל יחידות יותר ויותר גדולות, מרחביות והסרוגניות.

בתקופה שבה הפכה אירופה המערבית, מבחינה כלכלית, מדינית וצבאית כאחת, כימעט למדינה אחת — מה הטעם בכינון מיני־מדינה באסקית, בהעברת חבל־ארץ מבריטניה לאירלנד, בהיפרדות קורסיקה מצרפת, בכינון עצמאות סקוטית או וולשית?

אולם הסתירה היא רק למראית עין. שני התהליכים קיימים בנפרד, בשני מישורים שונים.

המדינה הלאומית המודרנית איחדה שתי פונקציות שונות — ביטוי האישיות הלאומית הקולקטיבית, על תרבותה ומורשתה, וכינון מיסגרת יעילה לפיתרון הבעיות הכלכליות והצבאיות. אחדותה של צרפת בשלב מוקדם העניקה לה יתרון על פני רוב הארצות האירופיות האחרות. איחוד גרמניה ב־1871 הפך אותה למעצמה כלכלית וצבאית. השילטון המרכזי של פאריס וברלין לא השאיר מקום לנטיות בדלניות של חבלים נפרדים, כמו חבל־הברטונים בצרפת או באוואריה בגרמניה.

אולם כאשר רוב התפקידים המעשיים, בשטח הצבאי והכלכלי, עוברים מן המדינה הלאומית למיסגרות מרחביות על־לאומיות, מתעוררת באופן הגיוני שאלתן של הקבוצות האתניות הקטנות: מדוע עלינו להמשיך ולסבול את ההגמוניה של עם־הרוב? מדוע שלא לחיות במדינה אתנית משלנו, שבה נבטא את יישותנו הלאומית, הלשונית, התרבותית הנפרדת? מדוע שלא להגיע לעצמאות במיסגרת היחידה העל־מדינתית?

הכמיהה לזהות עצמאית הולכת ומתחזקת בעולם המודרני, ככל שמשתלטים בה כוחות אלמוניים, על־אנושיים ועל־לאומיים, אשר הפרט המודרני מופקר בידיהם לשבט ולחסד, מבלי להכירם ולהבינם.

כאשר האדם מטולטל על גלים של ים סוער, הוא משתוקק לשורשים. כאשר מילחמה בפינה אחת של העולם, או אמבארגו של נפט בפינה אחרת, עלולים לגזור עליו אבטלה או השמדה גרעינית, הוא נכסף לבית בטוח במכורתו הקטנה והמוכרת.

מכאן הכוח המחודש של תנועות שנראו עוד לפני כמה שנים כגידולים תימהוניים. דוברי־הצרפתית בקנדה ושואפי־העצמאות הסקוטיים לא התקדמו השנה אל היעד, אך הארמנים התנקשו בחייהם של נציגים תורכיים ברחבי העולם כדי לשחרר את מולדתם הכבושה, וכמוהם עשו קרואטים שביקשו לפרק את המדינה היוגוסלבית ולהגיע לעצמאות נפרדת. לוחמי־מחתרת באסקיים התחברו בחמת־רצח בעמיתיהם בצפון־אירלנד. קאטאלאנים ביקשו להיבדל מספרד. יהודים וגרמנים ביקשו להגר מרוסיה, שבה ישבו מדורי־דורות. כורדים ובלוצ'ים חלמו על מדינות חדשות, בשטחים המחולקים כיום בין כמה וכמה מדינות קיימות.

אמריקאים וסובייטים עמדו חסרי־הבנה וחסרי־אונים מול התפתחות זו.

האמריקאים חיפשו יד זדונית, נעלמת וכל־יכולה, המארגנת את „הטרור הבינלאומי", כאילו יכול היה איש ילדותי כמו מועמד קד"אפי או מרגל־גאון בקרמלין להוליד תופעה חובקת־עולם כזאת, בעזרתו של יאסר ערפאת, שסימל בעצמו את רצונם של הפלסטינים שלא להיטמע בקרב עמים ערביים אחרים.

הרוסים ראו מזימה „אימפריאליסטית־ציונית" בשאיפת־ההגירה של היהודים, בהתעוררות הפולנים, ברחשושים התת־קרקעיים הנקלטים בסייסמוגראפים של הקג"ב ברחבי המדינה הסובייטית וגרורותיה.

● לבד בגיונגל האכזר

אם המיני־לאומנות של חבלים קטנים נראית כאנאכרוניזם בעולם של טילים בינייבשתיים וחלליות, הרי הלהט הדתי המלווה אותה נראית כאנאכרוניזם כפול.

אך גם היא יונקת ממקורות עמוקים ומסויימים בנפשו של האדם.

המפקד של יחידת־קומנדו אמריקאית בבורמה, במילחמת־העולם השנייה, סיפר כי הרכיב פלוגת־חוד למילחמה בג'ונגל על טהרת החיילים יראי־השמיים. בג'ונגל היתה המילחמה אכזרית מאין כמוה. בסבך הצימחיה, בעולם של חשיכה ומחנק, היה כל חייל בודד, כשמאחוריו כל גזע יכול היה להתחבא אוייב יפאני או בעל־חיים טורפני. בעולם נורא זה של בדידות ופחד, רק החייל הדתי לא היה בודד. הוא ידע כי אלוהים עימו ושומר על צעדיו. בכל רגע שהיחידה עצרה בהתקדמותה, כרעו החיילים ושילחו את תפילותיהם הלוהטות אל על.

האדם המודרני, האוכד בג'ונגל של כוחות טורפים ובתי־מוכנים, כשהוא תלוש ובודד, חסר־אונים וחסר־ישע, נכסף למשהו, למישהו, שיעניק לו ביטחון עצמי.

התורות הרציונליות של הליברליזם האוניברסלי, הרואות באדם ערך עליון, הופכות אותו גם ללוחם בודד. רק אנשים חזקים מסוגלים לכך. החלשים, האבודים, זקוקים לאב רחום. ואם אינו קיים בחיים, בדמותו של אב אמיתי או רודן כל־יכול, הוא ישנו בשמיים. האיש מתגעגע אל הרחם של האם, שם ידע חמימות וביטחון מוחלט. הכנסיה מספקת צורך זה, אחרי שהכזיב גן־העדן המלאכותי של הסמים.

אלוהים הוא אביר והכנסיה היא אמו של האדם הבודד בג'ונגל־האספלט. הדת — אחת ההמצאות העתיקות ביותר של הקוף האנושי, אשר ימיה כימי הדחף השיבטי־הלאומי — שיגשגה כסוף המאה ה־20 במטורופולין האולטרה־מודרני וככפר הנידח.

● חזרה להי ולאללה

ל שראלים חדי־עין שביקרו השנה במצריים, שמו לב למיספר הגובר והולך של נשים מצריות החוזרות מן הלבוש האירופי אל הלבוש המוסלמי המסורתי, כשהן עוטפות את עצמן גם בימי־הקיץ הלוהטים בגלימות עבות, בכובעי־צמר ובצעיפים.



לאומנות ודת - המזיגה המסוכנת: נערה איראנית בלבוש דתי

היה זה רק סימפטום אחד לתחייך הלובש במצריים ממדים מדאיגים יותר ויותר: השיבה ההמונית אל הדת הקנאית, המזווה בנימה לאומנית־ערבית ואנטי־ישראלית חזקה.

בחג של סיום חודש־הראמאדאן הצטופפו 100 אלף מאמינים בחזית ארמון־עבדין בלב קאהיר, מעוז המימשל, והניפו סיסמות דתיות ופסוקים מן הקוראן, ובמרכזם סיסמה שאמרה: „מאמינים אינם מתיידדים עם יהודים ונוצרים!"

בקרב הנוער, ובעיקר בקרב תלמידי האוניברסיטות, פשטה החזרה־בתשובה כמו אש בשדה־קוצים יבש. קנאים דתיים גינו את המישטר של אנוור אל־סאדאת, על שהוא מעשיר שיכבה דקה של נצלנים, ועל שכרת ברית עם ישראל. בערי מצריים התלקחו קטטות בין מוסלמים וקופטים. בהתלקחות אחת בלבד בפרבר קאהירי ניספו יותר מ־70 איש. בכמה ערים מצריות נכנע השילטון המקומי לרוח החדשה, ואסר את מכירת המשקאות האלכוהוליים, האסורים על מאמיני־האיסלאם. לבסוף נאלץ אנוור אל־סאדאת לנקוט אמצעים חמורים שפגעו בתדמית שביקש ליצור לעצמו. הוא אסר מאות מבין הקנאים הדתיים, הוציא את אגודותיהם אל מחוץ לחוק.

באוניברסיטה של קאהיר קרה דבר המקביל בדיוק למאורעות באוניברסיטת תל־אביב: בבחירות לאירגון־הסטודנטים ניצחו הקנאים הלאומניים־הדתיים, והבחירות נפסלו על־ידי שילטונות־האוניברסיטה בטענות טכניות.

אכן, הדמיון בין המתרחש במצריים ובישראל היה מדהים.

הנשים המצריות, שכיסו את גופן בלבוש דתי, מצאו להן אחיות־בנפש דומקא בישראל השנואה־עליהן — החוזרות־בתשובה, ביניהן מפורסמות, שנפשו את עולם הבידור והאופנה כדי למצוא נחמה ועידוד בחיק הדת, שלבשה גם בישראל אופי לאומני־שיבטי קיצוני. נציגם האופייני ביותר היה הבדרן־לשעבר וחובב־הסמים־לשעבר אורי זוהר, שחזר־בתשובה מזמן, ושהודיע השנה על התנחלותו בשטחים הכבושים.

גם כתשמ"א לא היה בעולם סיכסוך לאומי עמוק ומסוכן כסיכסוך הישראלי־פלסטיני, המאיים להעכיר את השלום הישראלי־מצרי, עם החזרת שארית־סיני בשנה הקרובה, ושהביא את המרחב לעברי־פי־פחת של מילחמה בלבנון.

הבעייה הלאומית של הפלסטינים, שנחישות־דעתם הלאומנית היתה בתשמ"א לעובדה שאיש לא יכול היה להתכחש לה, הטילה את צילה על כל מאורעות המרחב, והעסיקה פעמים רבות השנה את העולם כולו. כאשר התלקחה תיגרת־ידיים במינהרה תת־קרקעית במקום המקודש לשלוש דתות — הר־הבית בירושלים — היה זה סמל עליון לחומר־הנפץ הדתי הטמון בהתנגשות שבין שני הלאומים, הרואים בארץ את מולדתם.

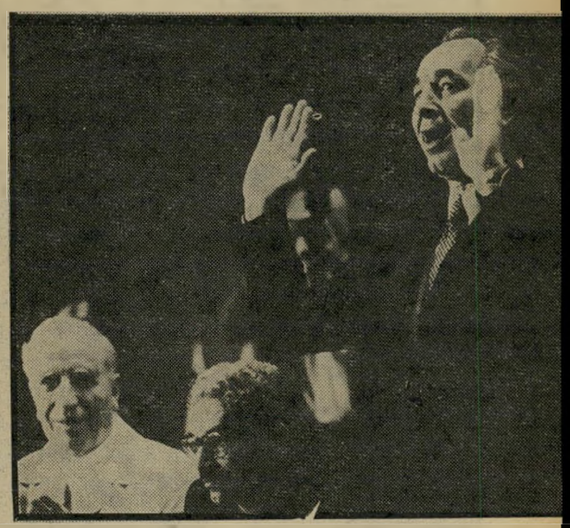
הסיכסוך הלאומי וההתעוררות הלאומנית הטירפו את צירם על חיי ישראל בשנת תשמ"א, והם יטירפו את צירם גם על השנה הבאה. משום כך היה ברור כי איש־השנה תשמ"א מוכרח להיות האיש — או האשה — המסמל אותו יותר מכל אדם אחר.

גיבורים ומוקיונים

ל שנים שהן עשירות במאורעות מסעירים מסוגים שונים, המצטרפים אך בקושי לתמונה ברורה. יש שנים הנראות כמישור שטוח, שבו מזדקר מאורע אחד כהר שגיא.

תשמ"א היתה רכת־מאורעות, וכולם הפתרו סביב מאורע מרכזי אחד ותאריך אחד: ה־30 ביוני 1981, יום הבחירות לכנסת ה־עשירית.

מערכת־הבחירות, שקדמה לתאריך זה, לא היתה ככל



בראשית השנה: פרס בטוח בניצחונו

מערכת־בחירות אחרת אשר ידעה ישראל. היא דמתה למחזה של ויליאם שקספיר. היו בה עליות וירידות, נקודות שיא ושפל, גיבורים ומוקיונים, סערות ריגשיות והפסקות של רגיעה. המחזאי הדגול מסטראפורד־על־נהר־איוון לא יכול היה לבנות את העלילה בצורה גאונית יותר.

כאשר נגמר הכל, היתה המדינה סחושה מבחינה ריגשית ומעשית, כאילו עברה קאתארזיס יווני. היא לא זכתה רק בכנסת חדשה ובממשלה חדשה. היא ראתה את עצמה בראי, כפי שלא ראתה את עצמה מעולם.

והדיוקן שנשקף מן הראי היה, בסוף תשמ"א, שונה לחלוטין מזה שנשקף — או שנדמה כאילו נשקף — בראשית תשמ"א.

● פרס: ראש־ממשלה לדקה אחת

א יזו נשאלו אזרחי ישראל בראש־השנה תשמ"א למי יש הסיכויים הרבים ביותר לזכות בתואר איש השנה הקרובה, היו רובם המכריע מעלים, ברצון או באי־רצון, שם אחד: **שימעון פרס.**

פרס שלט במיפלגת־העבודה וכמערך. ניצחונו של המערך בבחירות לכנסת העשירית היה בטוח לחלוטין.

ואכן, ברגע־השיא של השנה כולה, אור ליום האחד ביולי, התמקדה מצלמת־הטלוויזיה על פניו הצוהלות של פרס, ואחד משמשיו הציג אותו לפני קהל דחוס של עיתונאים דרוכים: „רבותי, ראש־הממשלה הבא של ישראל!"

זה יכול היה להיות השיא הדרמאתי. אבל זה היה רק אינטרמצו היתולי, נוסח שקספיר. כי באותו רגע עצמו ככר הודיע גיבור היתולי אחר שי השנה, הסטאטיסטיקן חנוך סמית, כי טעה, וכי הליכוד עלה על המערך במיספר הקולות.

בפרוס תשמ"א היתה פשיטת־הרגל של הליכוד ברורה לכל. הממשלה לא תיפקדה, וחבריה התקוטטו ביניהם בגלוי, השמיצו איש את רעהו במילים גסות, הדליפו בלא־בושה. הדיווח השבועי על ישיבות הממשלה היה הבידור העיקרי של המדינה. שעה קלה אחרי נעילת כל ישיבה כבר ידעו כלי־התיקשורת לספר לציבור המשועשע והמזועזע כאחד, מי אמר על מי שהוא פסיכופאט, מי הבטיח להראות את מי במערומיו, מי אמר על מי שהוא שארלאטאן, שקרן ורמאי.

הכיכלה היתה בתהליך של התמוטטות מחירה. האינפלציה הדהרה בסום משתולל. בעיניי־החוץ רדפה בשורת־איוב אחת את חשנייה.

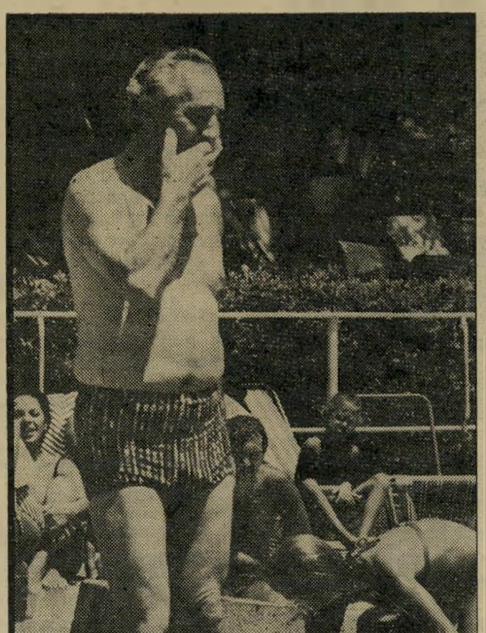
ומעל לכל: ראש־הממשלה, מנחם בגין, נראה כאיש שהתייאש סופית. הניחושים על מצב־בריאותו תפסו את מקום הפרשנות המדינית. המדינה כולה ראתה את בגין יושב בכנסת בלא־נוע, חיוור וחלוש, כשעיניו בורהות בחלל, וכולו אומר אדישות.

- במצב זה לא היתה קיימת עוד השאלה אם המערך ינצח בבחירות וירכיב את הממשלה החדשה. השאלה היתה רק אם הרוב שלו יהיה מוחלט או יחסי, אם יהיה זקוק בכלל לשותפים לקואליציה או לאו, ומי יהיו השרים בממשלת־המערך.

אחד הכיטויים האופייניים שצצו בשנת תשמ"א היה: „תופרים חליפות".

בסוף שנת תשמ"א היה שימעון פרס מנהיג של מיפלגה מובסת, אף שהחזירה לעצמה את הכוח שאיבדה לד"ש בבחירות של 1977. במיפלגה שררה רוח־נכאים, ורבים האמינו כי על פרס ללכת.

היו הרבה סיבות לכישלון המערך — ביניהן סיבות אשר יסודותיהן במעמקי ההווייה הלאומית של ישראל.



באמצע השנה: מודאג ערב הבחירות

אולם בחיים המדיניים, אי־אפשר להפריד בין המאורע והאיש, בין התהליך והמנהיג.

תשמ"א כולה היתה רצופה בכישלונות אישיים של שימעון פרס.

הוא היה מסוגל לתפור טלאים על הבגד הקרוע של מיפלגתו, לפשר בין קבוצות־לחץ, לפייס עסקנים. אך הוא לא היה מסוגל לגבש מנהיגות מיפלגתית מאוחדת, מגובשת ונחושת־החלטה, שתקסום להמוני־הבוחרים ושתעורר בהם אמון והזדהות. הוא לא היה מסוגל להעלות לעיני הבוחר מסכת של פתרונות נועזים ואמינים, שתשכנע אותו כי יש הבדל של ממש בין המערך והליכוד — הבדל לטובת המערך.

ובעיקר: בהתמודדות האישית עם מנחם בגין, שקם לפתע לתחייה, נחל פרס כישלון חרוץ. ההמון, שיש לו חוש רגיש מאוד למנהיגות, פשוט לא ראה את השניים כמתחרים באותה הליגה.

ברגע המכריע, כאשר היתה אישותו של שימעון פרס מונחת על כף־המאזניים, הכף קפצה למעלה.

זאת היתה הטרגדיה של פרס בתשמ"א, ובכך נחרץ גורלו — גם אם לא היה מוכן להכיר בכך. לא לחינם הושווה השנה לגיבור הטראגי של המיתולוגיה היוונית, סיסיפוס, שהאלים גזרו עליו לגלגל לנצח אבן כבדה אל ראש הגבעה, כשהאבן נשמטת בכל פעם ומידרדרת במדרון.

איש־השנה המיועד של תשמ"א היה רחוק מאוד מלהיות כזה.

● רבין: התאום הסיאמי

כ שונו **של פרס** לא היה לניצחונו של אויבו המסורתי, **יצחק רבין**. איש־השנה תשל"ה היה אף הוא רחוק מלהיות איש־השנה תשמ"א.

חסידיו של רבין טענו כי היה פופולרי יותר מפרס, וכי בהנהגתו היתה המיפלגה עשוייה לזכות בכמה מנדאטים נוספים, שהיו מכריעים את הכף.

אולם בתודעת הציבור של תשמ"א החל רבין להיראות יותר ויותר כאחיו־התאום של פרס — כשהשניים הם תאומים סיאמיים.

או, בדימוי אחר: השניים דמו לזוג של מתגוששים, החבוקים תוך כדי מאבק עד כי אי־אפשר עוד להפריד או אף להבדיל ביניהם, והם נראים כגוש אחד. השינאה העזה בין השניים קישרה אותם לא פחות מאשר האהבה העזה ביותר.

רבין היה פופולארי יותר בציבור — אך במידה רבה תודות לעמדות שנקט, שהיו קרובות יותר לעמדות הליכוד, ושהפכוהו פופולארי יותר בעיני מי שהצביעו בעד יריבי המערך. לא היה זה נכס פוליטי של ממש.

בסוף תשמ"א היתה מיפלגת־העבודה שקועה בסבך של אינטריגות עלובות בין עסקנים עלובים, ובכולן בלט „מחנה רבין", שגם הוא התפורר בינתיים לכמה גורמים, כאחת האגודות המתבוססות בבוץ.

מי שסבר כי על פרס ללכת, לא סבר כך משום שרצה בבואו של רבין. ההרגשה שהמיפלגה איבדה כל מגע עם המציאות הישראלית, שהיא בלתי־רלוונטית לבעיות האמיתיות, שהיא אנאכרוניזם משווע, שאין בפיה דבר שיש לו חשיבות לגבי מישהו — הרגשה זו פנתה נגד רבין ממש כשם שפנתה נגד פרס.

התאומים הסיאמיים, כך היה נדמה, יצטרכו להישאר יחדיו או ליכלת יחדיו.

● נבון: הסוסים השחורים

א זירת **הנכאים** ששררה, בצדק, ברחבי מיפלגת־העבודה אחרי הבחירות הולידה תיקוות להצלה ולישועה מכיוונים שונים.

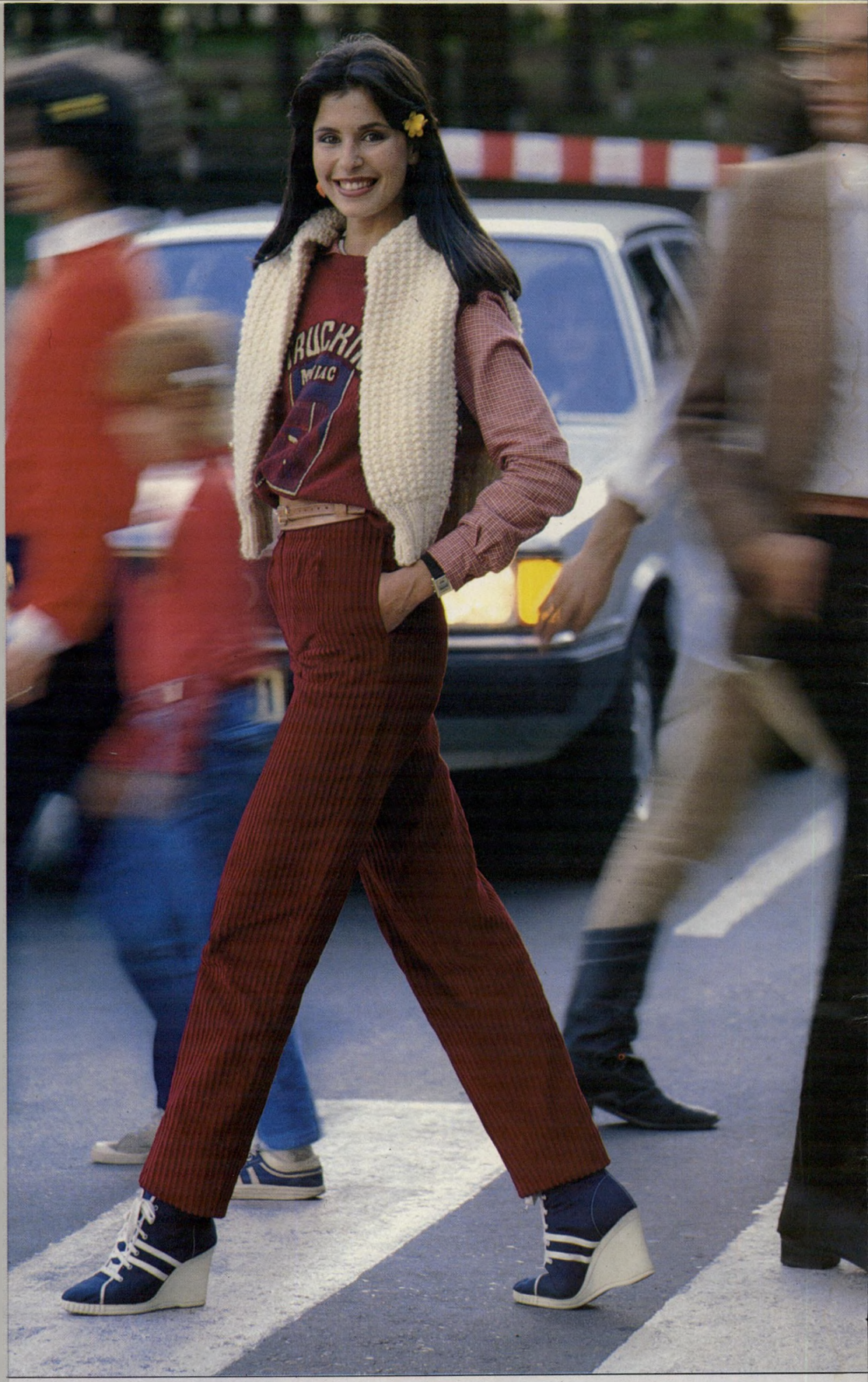
התיקווה החזקה ביותר נתלתה באיש מיפלגת־העבו־

(המשך בעמוד 13)



סוף השנה: פרס בהלוויית ריבקה גוזבר

ההגיון שביופי



18+

תכשירי טיפוח היופי

הדרך שלך ליופי לא צריכה להיות כל כך יקרה

את יכולה וזכאית להיות יפה,
אבל אין שום סיבה בעולם
שתשלמי על־כך מחיר מופרז.
תכשירי היופי
אינם בחזקת מותרות, הם ממש
חיוניים לעורך,
בתנאי האקלים של ישראל.
כשאת קונה תכשירי יופי
אל תקני את האריזה,
אלא את מה שיש בה.
כדאי לך להיות הגיונית,
לערוך קודם מחקר שווקים קטן
בעצמך ולהשוות את המחירים.
עכשיו, עם תכשירי היופי +18,
הדרך שלך ליופי אינה יקרה.

תכשירי יופי +18 נוספים:

- מי פנים
- דיאודורנט
- מייק־אפ
- תחליב גוף
- סומק
- קרם ידיים
- צמד צלליות
- שמפו קונדישיונר
- בושם
- שמפו לשיער בלונדיני



אפשר לעשות הכל

עם הטרינג שלך.











הטרינג של Lee

עושה אנשים יפים

Lee

איש השנה תשמ"א

(המשך מעמוד 10)

דה, בעל המישרה הייצוגית הבכירה ביותר במדינה: נשיא־המדינה, **יצחק נבון**.

לנבון היו הרבה מעלות. הוא לא היה מעורב באינטריגות שהעכירו את הרוחות במיפלגה. בתפקידו הנעלה זכה אך בהערכה, ולא היה מעורב במחלוקות. כמי שהיה מזכירו של דויד בן־גוריון, היה לו קשר בולט לעבר המפואר של המיפלגה. בביקורו במצריים, בראשית השנה, נחל הנשיא הדובר־ערבית הצלחה מרשימה. ובעיקר: כאיש עדות־המיזרח יכול היה — כך קיוו רבים — להקים גשר מעל לתהום שנוצרה בין מיפלגת־„העבודה" ובין העובדים האמיתיים במדינה: בני עדות־המיזרח והערבים.

יתכן כי חשבונות אלה היו יותר תוצאה של מישאלות־לב מאשר של שיקול־קר.

נבון שייך לאריסטוקרטיה הספרדית הוותיקה בארץ, וספק אם המוני העולים ובני־העולים ממארוקו ומעיראק ולשיקום. כמה מן הצבאות המפוארים ביותר בתולדות העמים נולדו מתוך מפלה מזככת כזאת.

נדמה שהמצב הנרוע ביותר הוא השלישי: מפלה הנראית כניצחון. אין היא מנחילה לבעליה הישגים כלשהם, וגם אין היא מעניקה לה מוטיבציה להתנערות ולשיקום.

כזה היה מצבה של מיפלגת־העבודה אחרי הבחירות לכנסת העשירית. המערך עלה מ־33 מנדאטים ב־1977 ל־47 ב־1981 — עלייה מרשימה, שכימעט החזירה אותו ל־51 המנדאטים שבהם זכה ב־1973.

הדבר לא הביא לו את השילטון — אך היה די בו כדי למנוע אווירה של שיפולת־רוח, העשוייה להוליד חשבון־נפש ובדק־בית.

● דיין: ההרס העצמי

שניים שלא התקרבו אף הם השנה לתואר זה היו איש־השנה תשי"ז ותשכ"ז, **משה דיין**, ואיש־השנה תשל"ת, **עזר וייצמן**.

הפוליטית, עד אשר הצליח להנחיל לעצמו את כס שר־החוץ, במעשה־בגידה מדהים בציניותו, בסערת המהפך של 1977.

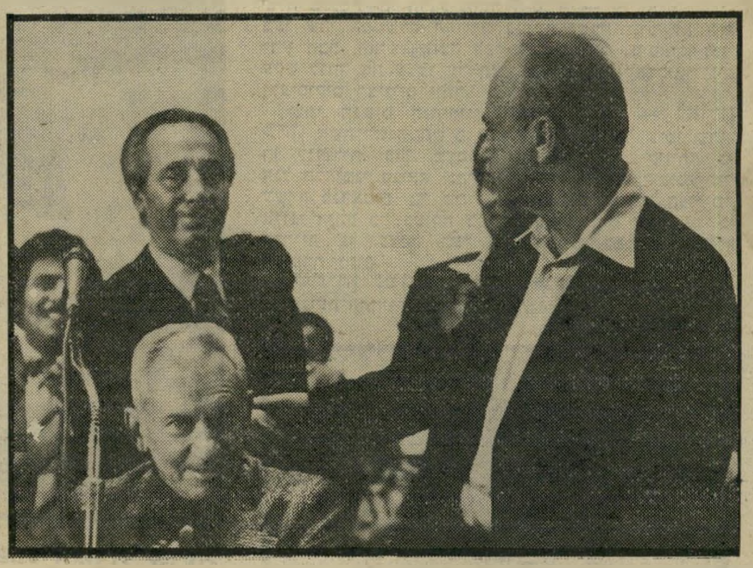
בתפקיד זה היה לו חלק בהשגת השלום הישראלי־מצרי. אך הוא התפטר מתפקידו בהתקפה מוזרה של מורת־רוח ועייפות, בעיקבות החלטתו של מנחם בגין להפקיד את יוסף בורג על ענייני האוטונומיה.

אחרי חיים עתירי־תאונות, שבכולן היה אשם בעצמו, חלה גם במחלת־הסרטן, שיש המייחסים לה סיבות פסיכו־סומאטיות, כמו למחלת־האולקוס הישנה שלו.

במחזך תשמ"א ניסה דיין לשקם את עצמו — וכישלונו היה אחת הדראמות של השנה.

הוא המציא לעצמו תיאוריה מפוקפקת ורדודה — „אוטונומיה חד־צדדית", שלא שיכנעה איש, ושהיא מופרכת בעליל. אחר־כך ניגש להקמת מיפלגה פרטית משלו.

ראשי המכונים לסיקרי דעת־הקהל, שהצטרפו אל להקת המוקיונים של תשמ"א, ניבאו לדיין 15 ואף 17 מנדאטים בסוחים. כמו בתרגיל ד"ש של 1977, קפצו על





יצחק רבין לוחץ את ידו של שמעון פרס בוועידה אחרי נצחונו של פרס בהתמודדות ביניהם (מימין) ועם שחקן בהצגה

מוכנים להזדהות עימו ולראות בו את נציגם. כפוליטיקאי הוכשל פעמים רבות בתוך מיפלגתו, ובתפקידו הרם זכה רק תודות לנסיבות מיוחדות מאוד, שהביאו לתמיכת הליכוד בו, בלית ברירה.

נבון עקב אחרי המישאלות בעניין, אך לא עשה דבר לעידודן — לא בגלוי וגם לא בסתר. יתכן שהיה נענה אילו היתה המישאלה מופנית אליו, פה אחד, על־ידי מיפלגתו, כאל גואל ומושיע. אך כאשר נמשכו הקנוניות במיפלגה ביתר־שאת, נזהר נבון מלהכניס את ראשו למיטה חולה זו.

יתכן כי צפוי עתיד מעניין ליצחק נבון, וכי עוד יהיה איש־השנה באחת השנים הבאות. הוא לא היה איש־השנה של תשמ"א.

אדם שהיסס פחות, ושבחן את סיכוייו בצורה פעילה, היה **מרדכי** („מוטה") **גור**, הרמטכ"ל־לשעבר. האיש שהופיע במקום ה־12 ברשימת־המועמדים של המערך, התגלה במהרה כיורש סביר. אם יודחו פרס ורבין, ועימם **חיים כהן ואבא אבן** השייכים לאותה קבוצת־התייחסות, אם לא ייתפס המקום על־ידי יצחק נבון, יכול גור להיראות לרבים במיפלגה כמנהיג היחידי הבא בחשבון.

גור עצמו הריח את ההזדמנות המתקרבת. עד כה היתה לו רק תדמית פוליטית סתמית כנץ מן המניין. בסוף תשמ"א הפתיע את מיפלגתו בהכרזה שעל ישראל יהיה להידבר עם יאסר ערפאת, אם אש"ף יכיר בישראל.

היה נדמה שהוא מנסה להכשיר את הקרקע לגיבוש קואליציה חדשה במיפלגת־העבודה.

האיש, אשר היה יכול להתחרות בו, שחק, כדרכו. **יעקוב לווינסון**, איש־המיסתורין, הגיח לשעה קלה מאלמוניותו הכפייתית, הוצג כמועמד לתפקיד שר־האוצר בממשלת־המערך, אך נחפז לחזור אל פינתו כאשר לא קיבל שימעון פרס — באחת מטעויותיו הרבות השנה — את תביעתו להתמנות כמעין דיקטטור כלכלי.

כל האנשים האלה היו ידועים גם בשנים קודמות, בהקשר זה או אחר. דמות אותנטית של תשמ"א היתה **אליהו שפייזר**, שצץ במפתיע והתגלה כמושך־החוטים במיפלגת־העבודה. דמותו המטושטשת של איש זה, עסקן אפור, אך שאפתני, בלא השקפות מקוריות ודרך מגובשת, שנזון באופן בילעדי מקנוניות בדרג של עסקנים מליגה ב' ו־ג', והמנותק מכל הבעיות הרלוונטיות של החברה הישראלית, סימלה יותר מכל את מצבה של מיפלגת־העבודה, ואת סיבות כישלונה.

איש מאנשי מיפלגת־העבודה לא יכול היה להיות איש־השנה תשמ"א.

מצבה של המיפלגה כולה היה בסוף השנה עגום ביותר. במילחמה יש יתרונות גם לניצחון וגם למפלה. הניצחון מקנה לבעליו כיבושים, שלל ויוקרה. המפלה היא אמנם מכאיבה, אך דווקא בשל כך היא מנחילה



יצחק נבון יורד אל העם בחגיגה עדתית

דיין המשיך במלאכת ההרס־העצמי, שבה הצטיין בזמן האחרון — ואולי במשך כל חייו. הרמטכ"ל עטור־הנצחון של תשי"ז, האייל התורני של תשכ"ז, היה בסוף תשמ"א חורבה פוליטית ואישית.

עולמו של דיין חרב עליו במילחמת יום־הכיפורים, כאשר נתפס להיסטריה ולפאניקה, ובכך הוכיח לרבים את אשר אמרו עד אז רק מעטים: שדיין לא היה מעולם חייל אמיתי ואיש־צבא אמיתי.

אחרי שאשת־השנה תשל"ב, גולדה מאיר, איבדה בגללו את השילטון, נמק דיין במשך שלוש שנים בגלות

העגלה הפליטים הפוליטיים מכל המחנות, יחד עם סתגלנים מחפשי־הזדמנויות, שביקשו לתפוס טרמפ נוח ובטוח לכנסת ולממשלה.

אחד מאלה היה אדם, שנמנה עם אותם גיבורים־לשעה הצצים בכל שנה, העולים כלהבה וכבים כמוה. היה זה **הרצל שפיר**, מפכ"ל המישטרה, שהובא על־ידי יוסף בורג מבחוץ כדי „לעשות סדר" בשרות, שקפא על שמריו. אולם שפיר, בעל הביטחון העצמי המופרז, הסתבך במהרה בשורה של פרשות, שבהן נקט שיטות שעל גבול החוקיות. הוא התנגש עם יוסף בורג. אז שלף את המיסמך ששם־הצופן שלו הפך אחד מסיסמות תשמ"א: „אפרסק".

שפיר חיפש את מזלו במחנהו של דיין, לצד אנשים כמו **ישראל כ"ץ**, שר־הרווחה מפליטי ד"ש, שדבק בכיסאו עד הרגע האחרון. הצטרפו אליהם סוגדי־דיין הוותיקים, עובדי־האלילים שחלמו על חידוש ימי־הזוהר שמלפני יום־הכיפורים.

עלה על כולם שר־האוצר **יגאל הורביץ**, אף הוא אחד מגיבוריה הטראגי־קומיים של תשמ"א — אחרי שהיפנט את המדינה בסיסמתו הכל־יכולה — „אין לי!" — נחל כישלון מהדהד בריסון האינפלציה. כאשר עלה האינדכס בחודש אחד ב־11%, התמוטטה האגדה. זה היה יום־כיפור פרטי משלו.

אך בזריזות האופיינית לו ערך הורביץ תרגיל שנראה כמזהיר. הוא התפטר מן הממשלה על רקע „עקרוני" כלשהו (בעיות התקציב), והכין את המקפצה שממנה יוכל גיבורי, דיין, לקפוץ בבוא העת. דיין קיבל את ההצעה האדיבה באי־רצון בולט, ודירג את הורביץ רק במקום השלישי ברשימתו.

הסיום היה ב־30 ביוני. בוחרי ישראל העניקו לאל־התיטחון־ישעבר, האיש שהטביע את חותמו על גורל המדינה במשך דור שלם, 30,600 קולות, שהספיקו בדוחק רב לשני מנדאטים.

בכך הצטרפה רשימתו של דיין לרשימות אישיות קודמות — רשימת העולם־הזה־כוח־חדש בבחירות של 1969 (2 מנדאטים), רשימת שולמית אלוני ב־1973 (3 מנדאטים), רשימת שלומציון של אריק שרון בבחירות 1977 (2 מנדאטים), רשימתו של שמואל פלאטו־שרון בבחירות 1977 (מנדאט אחד, אך הקולות הספיקו לשני מנדאטים.)

היה זה אולי העלבון הצורב ביותר: דיין, האייל־ישעבר, זכה ב־1981 ב־4449 קולות פחות מאשר פלאטו, הנוכל הבינלאומי, ב־1977.

שקיעתו של פלאטו־שרון, שלא עבר את אחוז־החסימה בבחירות תשמ"א, היתה בעיני רבים אחת מנקודות־האור

איש השנה תשמ"א

(המשך מעמוד 13)

של השנה, אחרי שכבר הורשע במישפט ונדון למאסר על עבירות שביצע בחירות הקודמות.

● וייצמן: שני בתי־הכנסת

עזר וייצמן נמלט מגודל אכזרי דומה, כאשר סירב להקים בתשמ"א מיפלגה משלו, אך מצבו לא היה הרבה יותר טוב.

אחרי שפרש מן הממשלה בשנה הקודמת, המשיך איש־השנה תשל"ח, גיבור השלום עם מצריים, לפסוח על כל הסעיפים.



ח"כ אברהם שפירא ביומו הראשון בכנסת, כראשון ברשימת אגודת־ישראל

הוא לא החליט לפרוש סופית מתנועת־החרות ולוותר על כל סיכוי לחזור אליה. אי־שם במעמקי ליבו עדיין לא מתה התיקווה שעם פרישתו של בגין יוכל לתפוס את מקום המנהיג — תיקווה שנראתה בסוף תשמ"א כחלום באספמיא.

בניגוד לדיוין, תפס וייצמן שתשמ"א היא שנה של שתי מיפלגות, וכי כך גורם אחר יישחק בין שתי אבני־הריחיים. יתר על כן, האיש שכבר התנסה בפיקוד על אוגדה פולי־טית לא רצה לעמוד בראש מחלקה או פלוגה, כשותף זוטר מאוד של שימעון פרס בקואליציה אפשרית.

בגלל סיבות אלה החליט וייצמן לבצע נסיגה מן הזירה הפוליטית, להסתגר בביתו החדש בקיסריה, להמ־תין שם לקריאת־האומה, כפי שעשה שארל דה־גול, כאשר הסתגר בביתו בכפר בשם קולומבייי־שלי־שתי־הכנסיות.

היצענים החלו מדברים על „קיסריה־שלי־שני־כתי־הכנסת".

וייצמן היה משוכנע כי המערך ינצח בבחירות, וכי ראש־הממשלה פרס ינחל בשנה הקרובה כישלונות נו־ראים: המשבר של פינוי־סיני, התמוטטות הכלכלה, מש־ברים חברתיים ופוליטיים. או, כך קיווה, יזעק העם מתהומות יאושו לאיש חדש, לבשורה חדשה. כשם שהמו־ני צרפת זעקו לדה־גול, בצר להם, כאשר התמוטטה הרפובליקה והשאגה המתקרבת של מילחמת־האזרחים הרעידה את הלבבות, כך יקראו המוני ישראל, בבוא העת, לעזר וייצמן, המצביא האווירי לשעבר, ידידו של אנוור אל־סאדאת, ויבקשוהו לקבל לידיו האמונות את ההגה.

בסוף תשמ"א נראה חלום זה רחוק מאוד. ניצחון הליכוד עמד על כסים צר, אך יציב. אנשים חדשים מילאו את החלליים, גם בצמרת הביטחון וגם ביחסים עם אירסאדאת. הפולי־טיקה הישראלית, כמו הטבע, אינה סובלת חלל ריק.

היתה לניצחון הליכוד עוד השלכה על סיכוייו של וייצמן. כאשר אירע המהפך המדהים ב־1977, עמד וייצ־מן בראש מסע־בחירות של הליכוד. רבים קיבלו את הטענה כי הוא האיש שהביא את הניצחון, תודות לאיס־טראטגיה הנבונה שכפה על עמיתיו, ובניגוד לגישתו של בגין. ואילו ניצחון הליכוד של 1981 היה כל־כולו ניצחונו האישי של מנחם בגין.

בריעכד הטיל הדבר ספק גם בכעלותו של וייצמן על הניצחון של 1977.

● אבו־חצירא: צ'חצ'חים

אחת המיזים שהטביעו את חותמם על תשמ"א נל־קחה ישר מן הסלאנג של הרחוב: צ'חצ'חים.

היא נפלטה מפיו של בדרן בעצרת־המונים מרכזית קהל שמנה בין 100 אלף ל־200 אלף איש הריע ועלז, לעיני המצלמות שהנציחו את המעמד.

ריח של אבק־שריפה פשט במערכת־הבחי־רות כארץ כולה — ריח הבעייה העדתית, המונחת מזה 30 שנים כפיצצת־זמן מתחת לשטיח המדינה.

היו שהתייחסו אל הבעייה הזאת כאל אותו גיבור מעופף שחור, שהטיל השנה את חיתיתו על רבים — **העזרב** שתקף תושב ביפו, רדף אותו בשיטתיות ובאכ־זריות, הפחידו במשך שבועות ארוכים עד שנעלם, באו־רח מיסתורי, מבלי שאיש ידע מה היו כוונותיו ומה גרם לו להתנהג כפי שהתנהג.

אחד הגירויים המתמידים לציבור של עדות־המיזרח היה, בלי ספק, השחצנות האשכנזית של העילית, שהכל „מגיע להם". היא התבטאה השנה יותר מכל בדמותו של אדם שמשך אליו השנה את שינאת הרבים: **גד גרייבר**, האיש שבנה לעצמו וילת־פאר בגדרה, בלי רישיון, ושהתגרה בכל מוסדות־המדינה. רק אחרי סערת־רוחות ממושכת הרהיבו מוסדות־החוק עוז בנפשם והרסו את הבנין.

הבעייה העדתית החריפה, הגיעה השנה לשיא. רבים הרגישו בכך, וניסו להשתמש בחומר־הנפץ הזה לפריצת דרך פרטית לעצמם.

החלה בכך עדה של מוקיונים, שהפכה השנה מקור לבידור לא־אכזב: ראשי הרשימות הקיקיוניות, שהעלו עד 31 את מיספר הרשימות שהתחרו בבחירות 1981. אח־דים נכנסו לכנסת הקודמת כטרמפיסטים של רשימות אחרות, כמו **מרדכי אקגרבלי** של ד"ש, **סעדיה מרציאנו** של ש"י ו**יצחק יצחקי** של שלומציון. הם ניצלו את המעמד, שניתן להם בחינם, כדי לעורר רעש, להתחזות כמנהיגים דגולים, לשעשע את הציבור בטל־ויזיה וברדיו. בסוף תשמ"א כבר נשכחו שמותיהם. אלגר־בלי ומרציאנו זכו ביחד ב־1293 קולות, יצחקי הגיע ל־3726, בעוד שהפנתרים של **ויקטור תייר** צברו 460 קולות, והאוהלים של **ימין סוויסה** 545.

כל זה לא הפתיע איש. היה ברור כי בועת־הסבון השחורה של הפנתרים, שהרשימה את ישראל במסכת של אלימות וסקנדלים בראשית שנות ה־70, גוועה מזמן, וכי כמה עסקנים שניסו לנצל את שם הפנתרים לשם עשיית קאריירה אישית יכלו להצליח רק כל עוד מצאו בקרב המיפלגות האשכנזיות תמימים שהיו מו־כנים לקנות את הסחורה הכוזבת.

לא כן התייחסו ה„מומחים" לנסיונו של **אהרון אבו־חצירא.**

עליותיו של שר־הדתות היו אף הן אחד מפירקי הטראגי־קומדיה של תשמ"א.

שערוריית השר, שהואשם בלקיחת שוחד מכספי מישרד־הדתות ומקרנות אחרות, החלה עוד בשנת תש"ם, כאשר פנה היועץ המישפטי לממשלה אל הכנסת ותבע את הסרת חסינותו — הפעם הראשונה בתולדות המדינה שבה הוצגה דרישה כזאת לגבי חבר־הממשלה.

במשך כל השנה משך אבו־חצירא את ענייניו. הוא נאבק ביועץ המישפטי על כל צעד ושעל והתנגד להסרת חסינותו. הוא משך את כל התהליכים. כאשר זוכה במישפטו הראשון, בצורה שהשאירה ספק רב לגבי חלק מן ההאשמות, הפך את הזיכוי לנכס פוליטי, והכריז על הקמת רשימתו הנפרדת לבחירות.

כך, בפעם הראשונה מזה שלושים שנה, עמדה לפני הבוחר רשימה מובהקת של בני עדות־המיזרח, בהנהגת איש מפורסם, בן לאחת המישפחות המיוחסות ביותר של יהדות מארוקו. היא מומנה בידי קבוצה של מיליונרים ספרדיים בחו"ל, שראו ברשימה מנוף להשגת יעדיהם.

היא יכלה לנצל עד תום את ריגשי התיס־כול, המרירות והזעם שפרצו לפתע החוצה, ל־תדהמת רבים.

כאשר החל המערך, המנותק מן המציאות, לדבר לא רק על „צ'חצ'חים" אלא גם על „שתי תרבויות", היה נראה שהכל מוכן לניצחון מרשים של הצעיר המארו־קאי, וכי ייכנס לכנסת העשירית בראש מחנה מרשים אולם אהרון אבו־חצירא לא הפך איש־השנה של תשמ"א. ביום־הדין זכתה רשימתו ב־44,466 קולות, שהנ־חילו לו בקושי רב שלושה מנדאטים.

איש לא ראה בכך את שבירת הגל ה־עדתי. אך היה ברור כי גל זה פנה לכיוון אחר לגמרי.

● ידין: סופם של פופאי ושות'

תיקוות רבות התנפצו ביום־הבחירות. כאשר התי־פזר העשן, היה השטח זרוע בהרוגים ובפצועים פוליטיים.

שמואל תמיר ספג מכת־מוות פוליטית עוד לפני כן, כאשר נחסמה דרך הזיג־זאגים הארוכה שלו בצורה מבישה. מנחם בגין נקם בו נקמה אכזרית, כאשר התי־דפק תמיר על דלת חרות. ברגע האחרון ממש נטרקה הדלת בפניו.

האיש שעל גבו תפס תמיר את הטרמפ האחרון שלו, **ייגאל ידין**, חימם את כסאו של סגן־ראש־הממ־שלה בכנסת עד הרגע האחרון ממש — עד אשר הוש־בעו שרי הממשלה החדשה בכנסת, שבה שוב לא היה ידין חבר. האיש, שזכה בפי העם בתואר „פופאי", התי־עקש לגחך את עצמו עד תום, לפני שחזר לארכיאולוגיה ולעיסוקים רציניים יותר.

שתי הנשים הנוראיות משני הקצוות — **גאולה כהן**, אשת־השנה תש"ם, ו**שולמית אלוני** ציפו שתי־הן לגדולות. כהן, בצמרת תנועת־התחייה, קיוותה כי הגל הלאומני הגואה ינחיל לתנועתה שישה, שמונה ואף עשרה מנדאטים, כך שתוכל לשתק את המערך הפוליטי. אלוני היתה כה בטוחה בחמשת המנדאטים שלה, עד כי הכריזה על עצמה כעל שרת־הפנים בממשלת־המערך העומדת לקום.

שתיהן נטחנו על־ידי אבני־הריחיים.

תנועת־התחייה זכתה ב־44,700 קולות, שהעניקו לה



השר אבו־חצירא אחרי הזיכוי

בקושי שלושה מנדאטים. תנועתה של אלוני נאלצה להס־תפק ב־27,921 קולות, שהספיקו למנדאט יחידי, תוך העברת עודף למנדאט השני של תנועת שינוי של **אמ־נון רובינשטיין**, שנחלה תבוסה דומה. מעבר לכך נמחקה כליל מן המפה הפרלמנטרית רשימת של"י, בראשות **מאיר פעיל**, שזכתה ב־8691 קולות בלבד, בעוד שקבוצתו הרעשנית של **מאיר כהנא** השיגה 5128 קולות ולא הגיעה אף היא לכנסת.

השעה לא האירה למאירים, מימין ומשמאל.

● גורן: האי"ת־אללה היהודי

פרק מיוחד מאוד נרשם על־ידי המחנה הדתי בבחירות אלה. בניגוד לכל חוקי הפיסיקה, **הוכיחו הדתיים כי כפוליטיקה פחות יכול להיות יותר.**

המפד"ל של **יוסף בורג** ו**זבולון המר** איבדה את מחצית כוחה, אולם רק חצי הנכס האבוד הגיע לידיו של אהרון אבו־חצירא הפורש. פועלי־אגודת־ישראל נמ־חקו מן המפה הפרלמנטרית, מבלי שאגודת־ישראל זכתה מן השלל.

בפעם הראשונה מאז קום המדינה הוכה המחנה הדתי כולו מכה ניצחת. תהליך גי־דולו, שנראה כלתי־נמנע, לא זה בלבד שנעצר, אלא אף הוסג אחור.

הסיבות היו רבות — החל מן הנהירה הדתית אל הלאומנות הטהורה, נוסח גוש־אמונים, וכלה בתיק „אפרסק".

ידי בדרנים ואנשי־בוהימה מתוסכלים כתחליף לסמים, התפוצץ אף הוא.

אך הקדוש־ברוך־הוא, ברוב חוכמתו, מיקם את המחנה המצומק במפה הפוליטית כך, שיכלו להפעיל את כוחם המוקטן ביעילות מוגדלת.

אחרי שהתגלתה פיצצת־הזמן העדתית ל פ נ י הבחירות, נחשפה פצצת־הזמן הדתית א ח ר י ה ן, כאשר החל המשא־ומתן הקואליציוני, באווירה של „מכירת סוף־העונה".

היה לפרשה זו זנב שהזדקר בסוף תשמ"א. במשא־ומתן הקואליציוני הופנו כל הזרקורים אל המהדורה הישראלית של זיקני־ציון, הגוף המיסתורי הקרוי מועצת־גדולי־התורה. הם הפכו האפוטרופסים הבילעדיים על הכפייה הדתית במדינה.

הדבר חרה היטב לרב הראשי הממוסד, **שלמה גורן.** לפתע נעור מריבצו. האיש שבנה לעצמו קאריירה בעזרת תדמית של בית־הילל, כאיש המוכן לטהר כל שרץ המפריע לשילטון באמצעות חוות־דעת ופיסקי־הלכה, הפך בן־לילה איש בית־שמאי. בסצנות שהזכירו את האיית־אללה האיראני, רוח־אללה חומייני, איש־השנה תשל"ט, החל גורן משתולל, אוסף עצמות בחוצות, מפגין את אנשי המסד"ל בפסקי־הלכה ובאיומים של נידוי, תוך שיתוף־פעולה הדוק עם נטורי־קרתא, שוללי־המדינה. וכל זה בגלל קברות מדומים וחפירות מדעיות.

זה נראה כמחזה־אבסורד, אך זה העמיק את המדינה, הממשיך, הכנסת, בתי־המישפט וכל מי שיש לו יד ורגל בחיים הציבוריים.

אינטרמצו זה בוודאי יחלוף בשנה הקרובה. אך האזרח הישראלי שוב לא יכול היה להתעלם מן העובדה כי הבעייה הדתית, כמו הבעייה העדתית, מטילה את צילה על חייו ועל המדינה כולה.

● ערפאת: האידוע שלא היה

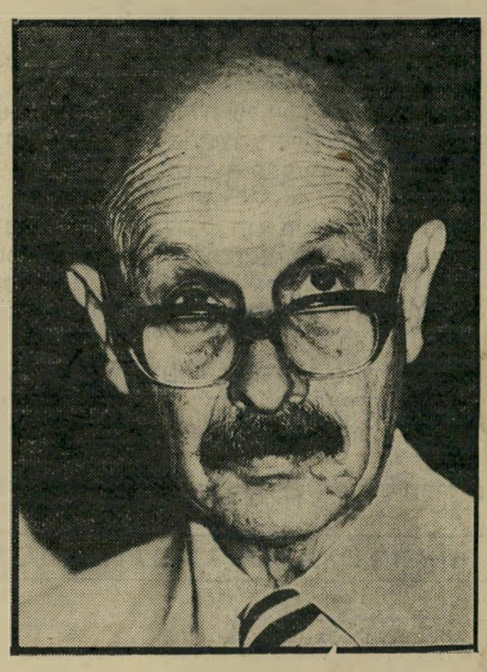
ך שלוש פעמים ב־30 השנים שחלפו זכו בתואר איש־השנה מדינאים זרים: נשיא מצריים, גמאל עבד־אל־נאצר, בתשט"ו; שר־החוץ האמריקאי, הנרי קיסינג'ר, בתשל"ד; רוח־אללה חומייני, הרודן הדתי האיראני, בתשל"ט.

במשך זמן־מה בתשמ"א היתה קיימת האפשרות שאיש־השנה תשמ"א יהיה **יאסר ערפאת.**

זה היה קורה, אילו עשה יו"ר אש"ף את הצעד המכריע לפריצת הדרך לשלום ישראלי־פלסטיני.

במשך כמה שבועות התגלגלו בשקט רעיונות, שהגשמתם היתה מחשמלת את העולם ומשנה את האווירה בישראל מן הקצה אל הקצה, כפי שעשה אנוור אל־סאדאת ב־1977.

בתחילת השנה נפגש ערפאת פומבית עם מישלחת קומוניסטית ישראלית, ובה גם חבר־כנסת יהודי שאינו מסווג רישמית כקומוניסט — **צ'ארלי ביטון.** לאחר מכן באו, בזה אחר זה, שורה של איתותים בעלי אופי מהפכני: מקורבו של ערפאת, הד"ר **עיצאם אל־סר־**



"יגאל ידין ביומו האחרון כשר

מאזני, פירסם בביטאון הרישמי של אש"ף, בערבית, מאמר שקבע כי יש עתה זרם חיובי „בתנועה הציונית", ערפאת עצמו הכריז בשבועון ערבי חשוב שהוא מקיים דו־שיח עם של"י, אל־סרטאווי מסר הודעה רשמית שבה דיבר על שלום בין „מדינת ישראל והמדינה הפלסטינית שתקום", ערפאת דיבר בטלוויזיה הסעודית על מגעיו עם כוחות־שלום ישראליים.

היה נדמה שכאן מתקדם במחירות תהליך, העשוי להניב ערכי־הכחירות פרי בצורת אי־רוע בעד משמעות בינלאומית, שישפיע במיי שרין על תוצאות הבחירות בישראל.



מנחם בגין חלוי בזקנו של ח"כ אגודת־ישראל שלמה לורנץ (קאריקטורה של זיק)

המועצה הלאומית הפלסטינית, הפרלמנט של המדינה־בדרך, גינתה את המגעים שערפאת התפאר בהם, זה עתה. אל־סרטאווי התפטר באופן הפגנתי מן המועצה. טרוריסטים קיצוניים, שליחי סוריה, פתחו במצוד בינלאומי אחרי המנהיגים הגלויים של מחנה־השלום באש"ף, רצחו כמה מאנשי־אש"ף המתונים, התנקשו גם ביהודים. תחת לצעוד קדימה, לקראת הכרה הדדית ישראלית־פלסטינית, צעד ערפאת צעד טאקטי אחורה, ואף הכריז כי הוא מקדם בברכה ניצחון של מנחם בגין בישראל.

הסיבות להתפתחות זו היו נעוצות בשורה של התפתחויות: הערכת אש"ף כי ישראל עומדת לפלוש ללבנון כדי לחסל את הנוכחות הפלסטינית בה, ההזדקקות הגוברת של אש"ף להגנה צבאית סורית וסובייטית, התגובה על התגברות הקו הלאומני בישראל, ההתנחלויות בשטחים הכבושים והחמרת מישטר־הכיבוש בהם.

התוצאה היתה השמטת הבסיס מתחת למחנה־השלום הישראלי. של"י גורשה מן הכנסת, תנועת שלום עכשיו התפרקה למעשה לכמה רסיסים מיפלגתיים, היונים במערך בודדו והרכינו ראש כדי להישרד.

לא השלום הישראלי־פלסטיני העניק לתשמ"א את אישיהשנה שלה, אלא דווקא היפך.

● בגין: בשופים ובעקרבים

ה מאורע המרכזי של תשמ"א, שאירע ב־30 ביוני, היה ניצחון הליכוד.

מאשר הניצחון הראשון של הליכוד לפני ארבע שנים, שהפך את **מנחם בגין** לאיש־השנה תשל"ז.

תוצאות הבחירות של 1977 זיעזעו את הארץ ותרמו לשפה העברית את המושג „המהפך". אך היו גורמים שריככו את הזעזוע.

קודם כל, היה זה זעזוע פיתאומי. עד לרגע שבו הכריז חיים יבין, עם סגירת הקלפיות, כי על פי המידגם הטלוויזיוני ניצח הליכוד, האמינו רק מעטים באפשרות זו. בגלל פיתאומיות זו לא עוכלה המשמעות במלואה.

רוב הישראלים, וביניהם אנשי־הליכוד עצמם, לא האמינו כי אכן היתה זאת הצבעה בעד הליכוד, ולא כל שכן עבור מנחם בגין. הם האמינו כי ההצבעה לא היתה אלא הצבעת־מחאה, ביטוי לרצון הציבור להעניש את המערך הרקוב, המושחת, שהיה בשילטון זמן רב מדי, ושממשלתו טבעה בים של תכסים פנימיים.

שום אשלייה בזאת לא היתה יכולה להתקיים בתשמ"א.

הפעם היה זה המערך שמשך אליו קולות־מחאה, שהניף בשלב הסופי של המאבק את הסיסמה „רק לא ליכוד!" ושרבים ממתנגדיו הצביעו בעדו, כדי „לעצור את בגין".

ואילו ההצבעה בעד הליכוד היתה, כפי שום ספק, הצבעה בעד מנחם בגין, בעד הממשלה שכיהנה כארבע השנים האחרונות, בעד הגוף שמנחם בגין הוא מנהיגו ואילהו.

הדבר היה מדהים לאור התהפוכות שקדמו לכך. עזר וייצמן, משה דיין וייגאל הורביץ התפטרו מממשלת־

יש לי שני ילדים ופלדלת



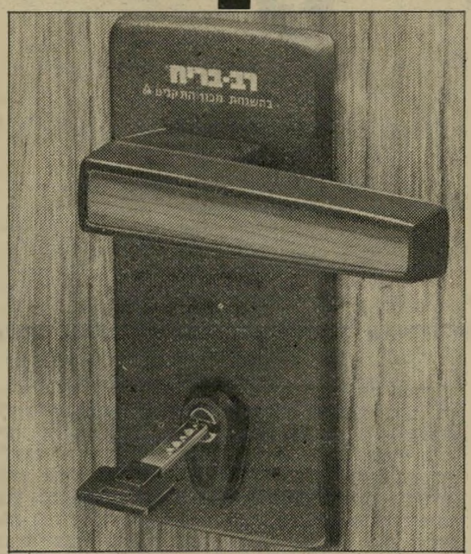
אני לא מוכנה להסתפק בפחות.

יכולתי לקנות דלת בטחון זולה.

יכולתי למצוא דלתות במחיר נמוך ב-5%, 15% ועד 25% ממחיר הדלת שקניתי.

אבל, כשמדובר בבטחון בני משפחתי, אני לא מוכנה לשום פשרות. בדקתי דלתות בטחון של מספר יצרנים וגיליתי דברים מדהימים:
קודם כל, דלתות הבטחון המיוצרות כיום בארץ הן **חיקוי** של דלת אחת: פלדלת של רב־בריח.

שנית: התברר לי כי מיליוני אנשים, בישראל ובעשרות מדינות בעולם משתמשים יום יום במוצרי רב־בריח.
ואין זה פלא. לרב־בריח, היצרן הראשון והותיק ביותר של דלתות בטחון, מחלקת תכנון ופיתוח מתקדמת, השומרת על העדיפות הטכנולוגית של מוצרי רב־בריח על פני כל האחרים.



מנעול הבטחון הרב בריחי של פלדלת היחידי בהשגחת מכון התקנים

שלישית: רק לפלדלת של רב־בריח מנעול בטחון רב־בריחי המיוצר בהשגחת מכון התקנים – עובדה בעלת חשיבות מכרעת.

דבר נוסף שהתגלה לי הוא כי לרב־בריח 200 טכנאים מקצועיים עם מכוניות שירות אשר בכל אחת קשר אלחוטי, אל כל אחד מ- 13 מוקדי שירות והתקנה בכל רחבי הארץ.

דלת בטחון קונים רק פעם בחיים. דוקא משום כך, חשוב להקפיד לקנות אותה מהחברה האחראית, המנוסה והאמינה ביותר.

איננני מספיק עשירה כדי לרכוש חיקויים זולים.

קניתי פלדלת. כי פלדלת יש רק אחת.

פְּלָדֶלֶת

עוד פריצת דרך בטכנולוגיה.

רב-בריח®
אתה בידיים טובות®

ת"א: 03-283166 (3 קווים)
ר"ג: 03-722111 (3 קווים)
חולון: 03-844145 (3 קווים)
רחובות: 054-73111,73198 (2 קווים)
חיפה: 04-725114 (3 קווים)
קריות: 04-725111 (3 קווים)

טבריה: 067-20024
נתניה – חדרה: 053-34688
כ"ס־השרון: 053-32490
פ"ת: 03-919383
ירושלים: 02-533261 (3 קווים)
באר שבע: 057-76840, 79516
אילת: 059-72750

איש השנה תשמ"א

(המשך מעמוד 15)

צות־הברית הגיעו לנקודת־משבר, וכך גם היחסים עם מצריים, שהפסיקה את השיחות על האוטונומיה.

שום פרס לא סימל את המצב בראשית השנה כמו העובדה, שכימעט נשכחה בסופה: שממשלת־הליכוד לא סיימה כלל את תקופת־כהונתה. אף שלא הופלה בהצ־בעת אי־אמון, ואף שהיתה בעלת רוב פרלמנטרי עד הסוף, היא החליטה להקדים את הבחירות ולפזר את עצמה.

היה זה סימן של התעייפות, של התמוטטות פנימית, של אובדן כוח־החיים.

ואז, כמו עוף־החול האגדתי, קם הליכוד מעפרו. מנחם בגין קם לתחייה.

בסוף תשמ"א עוד התווכחו רבים על הסיבות של תופעה פסיכו־סומאטית מוזרה זו. האיש שנראה כאילו איבד את החיות שלו, ואולי אף את עשתונותיו, שהיה נתון במצב של נתק אישי וחברתי, שהניח לאנשיו להשתובב בממשלה — הפך לפתע אדם אחר.

„בגין הישן", „בגין במיטבו" התעורר ועשה שמות ביריכי מחוץ ומבית. מנהיג־חרות, שכאיזו היה עצור בין סורגי־חזהב של ראש־הממשלה, השתחרר. הדמגוג העילאי, ששתק במשך שלוש שנים וחצי, פתח את פיו והפיק מרגליות.

הוא היכה את מנהיגי העולם בשוטים ובעקרבים. הלמוט שמידט הגרמני, ברונו קרייסקי האוסטרי, בוטרוס בוטרוס־ע'אלי המצרי, כספר וויינברגר האמריקאי — כולם הרגישו את נחת זרועו המילולית, בסידרת נאומים שגרמו לתקריות בינלאומיות.

בעזרת הנוצרים בצפון־לבנון, גרורי ישראל, הרתיח בגין את המצב בלבנון, הפיל שני מסוקים סוריים וגרם למשבר־הטילים. הוא הפציץ את הכור הגרעיני העיראקי ליד בגדאד, ולאחר מכן את „מיפקדות המחב־לים" בלב ביירות. מעשים אלה, ובייחוד הריגת יותר מ־300 אזרחים של ביירות — גברים, נשים וילדים — זיעזעו את העולם, גרמו במאמרי העיתונות המכובדת לפיקפוק פומבי בשפיות־דעתו של בגין. אך בתוך ישראל הם הנחילו לו את אהדת ההמונים, ובייחוד בשני ציבו־רים בעלי חשיבות מכרעת: בני עדות־המיזרח והנוער.

בבחירות לוועידת ההסתדרות, שנערכו בחודש אפ־ריל, כבר היה ברור כי הליכוד מתאושש. ביום הבחי־רות לכנסת הפכה התאוששות זו העובדה המרכזית של השנה.

שילטון הליכוד חדל מלהיות אינטרמצו, אפיזודה חולפת, תאונת־דרכים בנתיב המדי־נה. הוא הפך עובדה פוליטית מרכזית, עובדת־קבע, כיטוי למציאות פוליטית חדשה.

● אריזור: אבן מאסו הבונים

ה ניצחון היה ניצחון של בגין, אך סייעו בידו כמה מעוזריו.

בסך־הכל מהווה הצמרת של הליכוד חבורה בזית־מרשימה. אך שניים תרמו תרומה ממשית לניצחון. שניהם הפתיעו.

יורם אריזור הגשים השנה את הפסוק התנ"כי „אבן מאסו הבונים היתה לראש־פינה."

העסקן ארוך־הקומה, בעל הכישרון הבלתי־רגיל לחק־רין תדמית שחצנית ולעורר אליו התנגדות אינסטינקטי־



משה ד"ין כשודד־ים בטלוויזיה, אחרי שגילה שוסע ב־1977 למארוקו בתחפושת



מפכ"ל הרצל שפיר לפני הדחתו מתפקידו על־ידי השר יוסף בורג

בית הגובלת בשיגאה, לא נחשב בתנועתו כחומר שממנו קורצו שרים. כאשר הוקמה ממשלת־הליכוד הראשונה לא עלה על דעת איש למנותו כשר. הוא נאלץ להסתפק בתואר של סגן־שר, ורק מעטים ידעו כי במשך תקופה מסויימת, כאשר מילא את מקומם של שישה שרים, הצליח במשימה.

כאשר התפטר הורביץ מתפקיד שר־האוצר, נערך חי־פוש נואש אחרי מחליף. איש לא היה מוכן להכניס את עצמו למלכודת, שבה כימעט שימחה אריזך וייגאל הורביץ, שנחשבו כמומחים כלכליים. בלית ברי־רה, פשוט מחוסר מועמד מתאים כלשהו, הופקד אריזור על התפקיד כפוי־הטובה, מתוך הנחה שבחודשים המעטים שנותרו עד לבחירות לא יספיק לקלקל הרבה.

אריזור נקט שורה של צעדים פשוטים־לכאורה, שנגדו כלל את הדרך האורתודוכסית של הכלכלנים המיקצועיים, אך שהתאימו מאוד לצרכים של מיפלגה הרוצה לנצח בחירות.

התוצאה היתה אחת ההפתעות הגדולות של תשמ"א.

הוא הציף מעבר לכל המיוחל: מצב־הרוח בארץ השתנה כליל. גם כשכבות דלות־אמ־

צעים החל מירוץ אחרי מכשירי־טלוויזיה הקול־טים בצבעים ושאר האביזרים הביתיים שמהם מורכבים חלומותיהם של הישראליים המצויים. דהירת האינפלציה הואטה.

הצלחה זו הכשירה את הקרקע לעלייה המחודשת של בגין, ואולי אף השפיעה עליו אישית.

ההפתעה השנייה באה מצד **דויד לוי**. בראשית הכהו־נה של הממשלה הפך האיש מבית־שאן מוקד למאות בדיחות מרושעות, בעלות נימה גיזענית מובהקת („דויד לוי התחיל ללמוד מישפטים. מדוע? הוא כבר גמר ללמוד מילים!").

בתשמ"א נעלמו הבדיחות. דויד לוי התגלה כמנהיג אותנטי של הציבור, שהתדפק על דלתות השילטון: הציבור של בני עדות־המיזרח.

אף שנאמנותו הראשונה של ציבור זה היתה נתונה למנחם בגין אישית, לא היה ספק בכך שדויד לוי עזר לבצר נאמנות זו.

לצידם של שני אלה בלטה דמות, שהוסיפה תרומה אותנטית לפולקלור ההיתולי של השנה: **יעקוב מרידור**, קודמו של בגין בפיקוד על האירגון הצבאי הלאומי, האיש שבגין משחדל מזה זמן רב למנות כיורשו גם בהנהגת הליכוד והמדינה.

בשיא מערכת־הבחירות הודיע מרידור כי תורת אייני־שטיין הופרכה על־ידי אנשיו האלמוניים, וכי מצא שי־טה להפקת אנרגיה יש מאין, לפיתרון של בעיות־האנר־גיה של העולם ולשיחרורו מעול התלות בנפט הערבי.

בשבוע האחרון של תשמ"א עדיין נשארה המצאה מהפכנית זו בבחינת סוד כמוס — מקור לא־אכזב לבדיחות.

ויליאם שקספיר אהב להעלות מוקיון כזה בשיאה של עלילה דרמאתית, כדי ליצור הפסקה במתיחות ולגרום להתפרקות של רגע, לפני התחדשות העלילה ביתר־שאת.

● איש השנה

ה עלילה היתה ניצחון הליכוד — סיבותיו העמו־קות בנבכי האומה, השלכותיו לגבי המציאות החד־שה, ובעיקר: התוצאות הצפויות בעתיד הקרוב והרחוק.

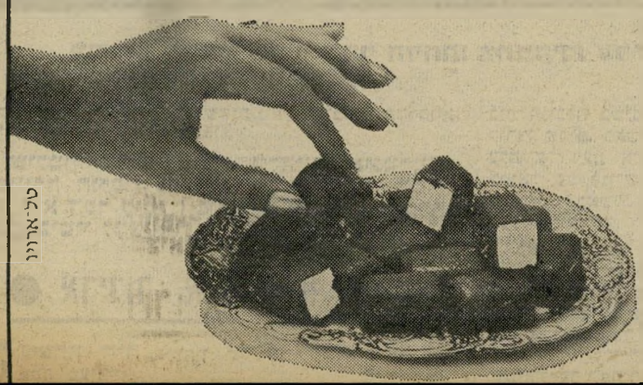
היה ברור כי ניתוח הסיבות, ההשלכות והתוצאות האלה הוא שצריך להביא לאיתור איש־השנה תשמ"א.



קודם תגידי
שאת אוהבת אותי.

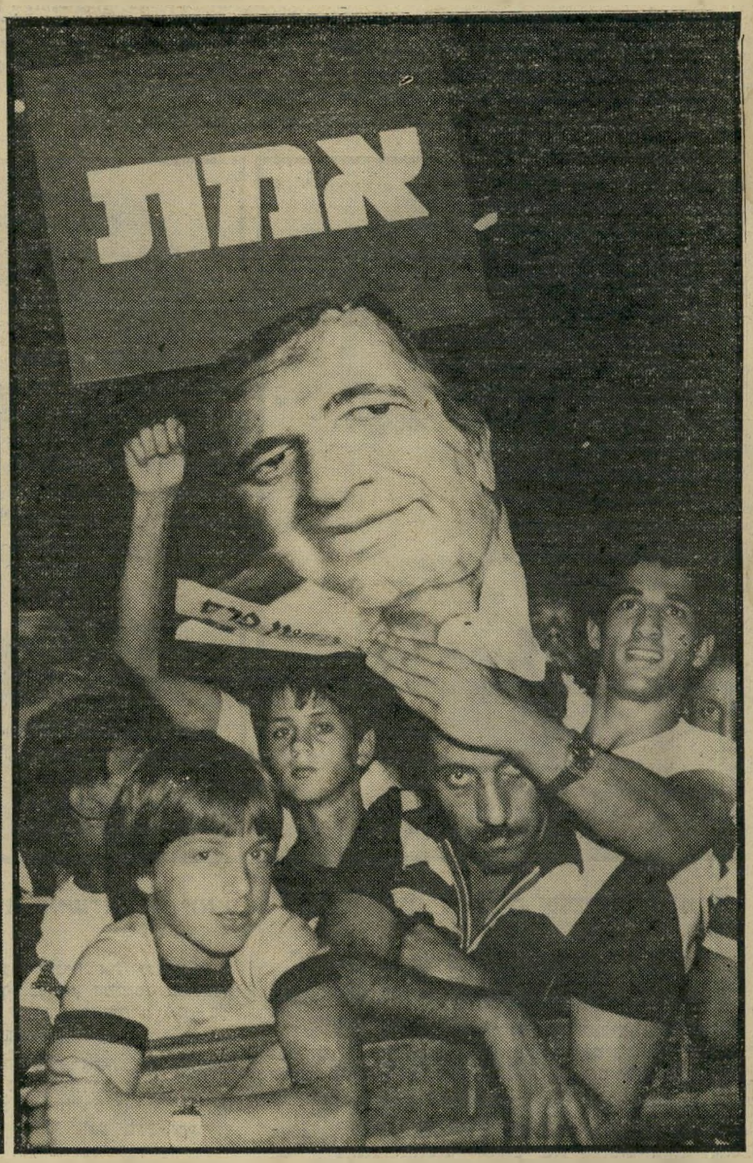


גלידונית של שטראוס
חטיפי גלידה



גלידונית
רגעים של הנאה שצריך לחטוף.





אוהדי פרס מניפים את כרזות המערך באסיפה בפתח־תיקווה. אוהדי בגין מניפים את כרזות הליכוד בכיכר "מלכי־ישראל"

הניצחון

מ נחם בגין היה "במיטבו". המוני־אדם הצטופפו לפניו בכיכר מלכי־ישראל בתל־אביב. הוא ניגן עליהם כשם שסולן־וירטואוז מנגן על קלידי פסנתרו, הלבנים והשחורים.

היה זה הערב האחרון של תעמולת־הבחירות לכנסת העשירית. ערב לפני כן, באותו המקום עצמו, דיברו מנהיגי המערך אל המון אחר. הם דיברו בשפתם, אמרו את אשר בפיהם, מי בעברית פשוטה ומשובשת, כמו שימעון פרס ויצחק רבין, מי בעברית עשירה וספרותית, כמו עמוס עוז. אך איש מהם לא הסעיר את רגשות הציבור שלפניו, לא הפך את רבבות הגברים והנשים למיפלצת אחת, המגיבה בקול אחד. איש מהם לא היה מסוגל להגיע אל הלא־מודע הקולקטיבי, ההופך המונים להמון.

זאת עשה בגין.

לא רק הנואמים בשני הערבים היו שונים, אלא גם שומעי־הנאומים. בערב של המערך מלאה הכיכר אנשי־קיבוצים ובני השכבות העליונות של הערים. צבע־העור היה בהיר, ורבו העיניים הכחולות. הקהל היה שייך לשכבות המכונות בסיקרי־דעת־הקהל, בעדינות רבה, "יוצאי אירופה ואמריקה, משכילים ובעלי־הכנסה גבו־הה." ובפי עצמם: "ארץ־ישראל היפה".

בערב של הליכוד שלטו בכיכר צבע־העור השחום והעיניים החומות. בלשון הסקרים: "יוצאי אפריקה ואסיה, בעלי השכלה נמוכה ומעוטי־הכנסה."

במהלך מערכת־הבחירות היו כמה היתקלו־יות של מנהיגי המערך עם הקהל הזה. שימ־עון פרס וחבריו עמדו מולו בחוסר־אונים, מבלי להבין מה מקורם של גלי־השינאה, שאיימו להציפם.

כמו מיסיונרים שתעו בארץ זרה, ושנתקלו בשבטים זרים ועויינים מבלי להבין את שפתם, הם ניסו את הכל: לפייס, להתרגז, להחניף, לאיים, לשבח, לקלל. "חומייניסטים!" צעק פרס בפתח־תיקווה. "נדפוק אתכם כמו שדפקנו את הערבים!" קרא מוטה גור בירושלים. **כאן, בתל־אביב, בין המוני "ישראל היפה", הרגישו ראשי־המערך סוף־סוף שהם בבית. הם דיברו על "שתי תרבויות" — זו שלהם וזו של האספסוף. החסבר היחידי שמצאו לתעלו־מה המטרידה היה ש"האספסוף" הוסת על־ידי הדמגוגיה שלוחת־הרסן של מנחם בגין.**

הקשר המאגי הזה בין בגין ובין עדות־המיזרח, שהם לא יכלו להבינו, מילא אותם ברגשות של זעם, קינאה ובוז.

כל אלה מצאו את ביטויים כאשר השמיע הבדרן דודו טופז, בתחילת העצרת, את האימרה המפורסמת על ה"צ'חצ'חים", התומכים בליכוד, ושהיו רק שין־גימלים בצבא — בעוד שכאן, בעצרת המערך, נמצאת כל ישראל היפה, גיבורי־המילחמה, אנשי היחידות המובחרות.

הקהל הריע מתוך הזדהות גמורה. טופז ביטא בדיוק את אשר הצטבר בליבם.

הוא גם נתן למנחם בגין את הרפליקה שחיכה לה — את הפתיחה האידיאלית לנאום־התשובה שלו למחרת היום.

● ריתון בין שני לבבות

ד בריו של בגין היו תרגיל קלאסי באמנות הדמגוג־יה — שיעור ללימוד בבית־ספר לתורת־הנאום. אך הם היו הרבה יותר מזה. הסרט שצולם באותם רגעים ראוי לעיון חוזר בכל מוסד המבקש להבין את ישראל החדשה.

תחילה העמיד בגין פנים כאילו לא שמע מעולם את המילה "צ'חצ'חים". בתנועה הפגנתית שלף פיסת־נייר, וכאילו קרא את המילה ממנה, כשכל פניו אומרות סלידה.

אחר־כך גינה את הטענה היומרנית, כאילו כל הגבורה היא נחלת חברי־המערך (קרי: האשכנזים), ושלכל אנשי הליכוד (קרי: בני עדות־המיזרח) אין חלק בה.

הקהל הריע כאשר בגין היה זקוק לתרועה, צעק "בוז!" כשדבריו של בגין התייחסו למערך. תגובות אלה, אחרי כל מישפט שיצא מפי הנואם, הפכו את הקהל והנואם לגוף אחד.

בגין שתק במשך כמה שניות. הקהל ידע כי הנה יבוא העיקר. הוא עצר את נשימתו הקולקטיבית.

בגין סיפר על שני אנשי המחתרת, מאיר פיינשטיין

(המשך מעמוד 19)

ומשה ברזני, איש אצ"ל ואיש לח"י. שעה קלה לפני שנלקחו להוצאתם להורג בכלא ירושלים, באפריל 1947, הם הצמידו חזה לחזה והחזיקו רימון־יד ביניהם. כך, כשהם דבוקים איש ברעהו, פוצצו את עצמם.

אין שם אשכנזי יותר מאשר פיינשטיין (אבן טובה, בגרמנית), ואין שם מיזרחי יותר מאשר ברזני (על־שם העיירה הכורדית ברזאן בעיראק). התמונה של שני הגיבורים, האשכנזי והספרדי, החבוקים יחדיו בחיבוק המוות, הסעירה את הדמיון יותר מאלף מילים.

בגין לא הסתפק בכך. הוא סיפר מדוע פוצצו את עצמם השניים כשהם לבדם, בתא־הנדונים־למוות, תחת לעשות זאת בחדר־התלייה ממש, שם יכלו לקחת עימם את התליינים הבריטיים. אך שם היה נוכח גם רב יהודי. הם לא רצו לסכנו.

בסיפור קטן ומרגש זה, שהזכיר — כאילו בדרך אגב — את עברו המפואר של בגין כמנהיג המחתרת, פנה בגין אל שניש המגמות העיקריות שהטביעו את חותמן על הבחירות, ועל ישראל כולה: המגמה הלאומנית, המגמה העדתית והמגמה הדתית.

היו אלה שלוש הצלעות של משולש — ואת כולן סימל הליכוד. המערך לא ייצג אף אחת מהן. הוא כלל לא ראה אותן.

לכן חוכה המערך שוק על ירך — לא רק על־ידי מנהיג שגימד את כל נציגיו, לא רק על־ידי נואם שכהשוואה אליו היו כל דובריו המערך גמגמנים חסרי־תוחלת, אלא — ובעיקר — על־ידי תנועה שחשה את רחש־הלב של רוב הציבור בישראל החדשה — מפני שהיתה שותפה להם, בעוד שהמערך היה זר ומנוכר.

זהו הסיפור האמיתי של תשמ"א. מי שאינו מבין את המגמה המשולשת, שהחזירה את הליכוד לשילטון, אינו מבין את מהות ניצחונו — ואת הבשורה הטמונה בו לגבי עתידה של ישראל.

● הדגל השחור

המרד העדתי הוא שהטביע את חותמו על הבחירות ועל השנה. הוא היה הבסיס של המשולש, הצלע העיקרית.

גם בשנים קודמות התפרצה, מדי פעם, מרידה עדתית, בתדירות של אחת לעשר עד תריסר שנים. הבחירות לכנסת הרביעית, ב־1959, עמדו בסימן המרד בוואדי־סאליב בחיפה, כאשר הניף המון נזעם את הדגל השחור. מנהיגו, דויד בן־הרוש, הציג רשימה בבחירות ולא עבר את אחוז־החסימה. הבחירות לכנסת השמינית, ב־1973, נערכו שנתיים אחרי התפרצות הפנתרים בירושלים. שום רשימה שהיתה קשורה בהם לא עברה את אחוז־החסימה.

אך אלה היו התפוצצויות שדמו לרימוני־הפחדה — רועשות אך לא קטלניות. הן יכלו לשמש אות־אזהרה, אילו רצה מישהו לשעות לאזהרות.

ב־1981 קרה משהו שונה, משהו עמוק ויסודי יותר. העיתוי אינו מיקרי: 30 שנה אחרי העלייה ההמונית מארצות־האיסלאם, 22 שנים אחרי ואדי־סאליב, 10 שנים אחרי הפגנות־הפנתרים. בארץ גדל דור חדש של בני עדות־המיזרח.





אי־לח"י משה ברזני ואי־אצ"ל מאיר פיינשטיין לפני מעצרם ושפיטתם למוות

תיסכולו, מרירות־ליבו, שאיפותיו, כישוריו, תפיסותיו של הדור הזה הם שגרמו לשינוי הערכים של 1981.

פרשנים מלומדים ניסו, בחודשים האחרונים של השנה, להבין את התופעה שהתפוצצה בפניהם. הם חיפשו לה שורשים כלכליים, חברתיים, חינוכיים. הם עמדו על הפער החברתי, על ההכנסות הנמוכות, על ההשכלה הירודה, על מצוקת הדיור.

כל אלה היו סיבות נכונות. אך לא בהן היה העיקר.

הבעייה אינה תקציבית, למרות שיש חשיבות רבה לכסף. אך כמו שהורה, אשר הזניח את ילדיו, אינו יכול לקנות את אהבתם בכסף, כן אין המימסד האשכנזי הוותיק של המדינה יכול לשחד, במאוחר, את בני עדות־המיזרח בהקצאת תקציבים.

הבעייה העדתית, שהרימה את ראשה, דומה לפיל בסיפור היוני העתיק, אשר כמה עיוורים מנסים לעמיד על מהותו. עיוור אחד ממשש את החדק ואומר: „הפיל דומה לצינור גמיש." העיוור השני נוגע בשן ומכריז: „הפיל הוא חלק וחד." שלישי מלטף רגל וקובע: „הפיל דומה לגזע־עץ מחוספס." וכן הלאה.

כל אלה הן קביעות נכונות — אך אין בהן תיאור אמיתי של הפיל. אף אחת מן ההשלכות החברתיות, הכלכליות והחינוכיות אינה מהווה אלא איבר אחד מגופה של הבעייה העדתית.

יתר על כן, העמידה על צד זה או אחר של הבעייה, עם כל חשיבותו, מבטאת לא־פעם התחמקות מן ההתמודדות עם הבעייה כולה — התחמקות הנובעת מחוסר־הרצון לראות את מלוא ממדיה המפחידים.

מהו ליבו של הפיל?

● „מה לנו חלק בדויד!"

הבעייה העדתית בישראל היא, בלב ליבה, בעייה של זהות, של שייכות.



„גולדה, למדי אותנו אידיש!": הפגנה של הפנתרים השחורים בירושלים ב־1971

עד כמה היו דרושות שנות־דור כדי שתתגלה במלוא עוצמתה. לא הדור הראשון, אלא דווקא הדור השני הוא שהרים את דיגלה.

יש לכך סיבה פשוטה. אנשים רעבים, אנשים הנאבקים על עצם קיומן ופרנסתן של מישפחותיהם, אין דעתם פנויה למילחמות חברתיות. הם מקדישים את כל מרצם להבאת הלחם.

הדור הראשון של העולים מארצות־המיזרח, שהובאו מן האוניות למעברות של אוהלים, או — מאוחר יותר — לעיירות־פיתוח נידחות, היו עסוקים מאוד. להשיג דיור מינימלי לעצמם ולילדיהם המרובים, להתפרנס, להכניס לבית את האביזרים שהישראלי המצוי רואה אותם כחיוניים, להתבסס — זה כילה את מירצו של הדור.

הדור השני צמח בתוך ההווי הזה. בישראל של תעסוקה מלאה ושל חינוך מינימלי, השתחררו רבים מן הבעיות המכאיבות ביותר של פרנסה. רבים נכנסו לשיכונים שאינם נופלים, למראית עין, מן השיכונים של בני הוותיקים. בתי־הספר החדשים בשכונותיהם עוררו לים לא פעם, מבחינת המיבנים, על בתי־הספר הישנים בשכונות הוותיקות. רוכלים בשוק התעשרו וקנו וילות־פאר, לא מעט תודות לסלחנותם של שילטות מס־ההכנסה. נוצרה שיכבה של בני־עולים שמצבם הכלכלי אינו רע כלל וכלל.

אולם בני הדור השני הזה צמחו באווירה של הרגשת־קיפוח חריפה, כשהם פגועים משחר נעוריהם מן הדיעות הקדומות הרווחות במדינה. כמו בני־ישראל, שהטיחו בפני רחבעם המלך את האשמתם: „מה לנו חלק בדויד, ולא נחלה בבן־ישי!" — כן חשו בני עדות־המיזרח כי אין להם חלק בישראל הרישמית ונחלה במימסד שלה.

בניגוד לאגדה, לא מזי־הרעב הם המחוללים מהפכות. בראש המהפכה הצרפתית הגדולה עמדו הבורגנים, שהתבססו ושהתעשרו, אך שלא הצליחו לחדור אל המימסד השילטוני של האצולה. בראש המהפכה הרוסית עמדו בני האינטליגנציה המקופחת, ששלחה את ידה אל השילטון. מילחמות־השיחרור הלאומיות בכל רחבי העולם התחוללו כאשר צמח בקרב העם המדוכא מעמד משכיל, שלא השלים עוד עם מצבו הנחות בארצו, שבה זרים מחזיקים בעמדות־השילטון.

העולים מתימן, ממארוקו, מעיראק, קיבלו את הדין בימי דויד בן־גוריון ויורשיו, אף שלא היה להם חלק בשילטונו של דויד זה, ולא נחלה במימסד של בניו. הם היו עדיין זרים במולדתם החדשה. אך בניהם, שנולדו ושגדלו בארץ, שלמדו בבתי־הספר, שיירתו בצבא, ושחלק מהם סיימו את לימודיהם באוניברסיטות והגיעו להישגים בשטחים השונים — אלה שוב לא הסתפקו. הם רצו בחלק ובנחלה. וכאשר התייאשו מכך, הסיקו את המסקנה של אבותיהם בימים ההם: „וילך ישראל לאוהליו." זרע הפילוג נזרע.

לשווא הזכירו ראשי־המערך הגבוכים לקהל המפריע

(המשך בעמוד 23)

איך החליט מר י. יונגרייס מניו־יורק כי אל על היא הקשר הישיר הטוב ביותר בין תל־אביב לניו־יורק?

בהתחלה, כאשר קרא על כך בסקר מיוחד של ה"דיילי מייל" שהעניק לחברת התעופה הלאומית של ישראל ונתיב היצוא האוירי שלה, את המקום הראשון בטיב השירות מעל לאטלנטיק.
לאחר מכן — כאשר טס לתל־אביב בעצמו, ומר יונגרייס כבר טס כמה וכמה פעמים מניו־יורק, בכמה וכמה חברות תעופה. רק באל על יכול היה לטוס לתל־אביב ללא חניית ביניים וללא החלפת מטוסים, ועל ידי כך לחסוך זמן טיסה ניכר.
יותר ויותר נוסעים כמר יונגרייס וכמוך נהנים לטוס אל על — החברה שהגיעה למקום הראשון בעולם בדיוק מבצעי, (94% מטיסותיה ממריאות בדיוק בזמן) החברה שמחלקת העסקים שלה, מחלקת המלך שלמה, דורגה בין שבעת המקומות הראשונים מתוך עשרות חברות תעופה בינלאומיות במחקר של עתון התיירות היוקרתי EXECUTIVE TRAVEL AND LEISURE. טוס אל על ותסכים גם אתה עם מר יונגרייס שכתב:

"נהניתי מטיסות אל על ניו־יורק — תל־אביב ללא חניית ביניים, אטוס באל על במקום בחברות אחרות."
(הכתובת המלאה שמורה בחברה)

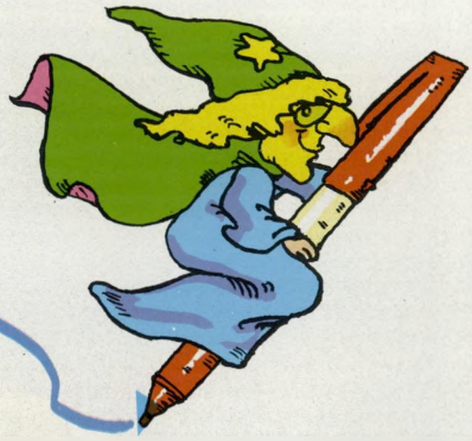


אני רוצה לטוס אל על





Artline®



מעניק לך יכולת
אין הקו הראשון!

העטים והצבעים של **"ארטליין"** מאפשרים לך לכתוב, לשרטט, לצייר ולעטר באיכות גבוהה ובדיוק רב.
הם מצטיינים "באורך חיים" רב לעומת כל המתחרים. תמצא בהם ריכוז גבוה במיוחד של טוש. תכונות אלה ואחרות עשו את מוצרי **"ארטליין"** לאמינים ביותר מסוגם ב־20 השנים האחרונות.
לבחירתך עטים וצבעים של **"ארטליין"** במבחר גדול של גוונים ועוביים.
הקפד לקנות את מוצרי **"ארטליין"** המקוריים. הם היחידים העונים על הדרישות המקצועיות שלך.





מוצרי **"ארטליין"** — למפעלים, למשרדים, לבתי־ספר, לגני ילדים ולבית.
להשיג בחנויות המובחרות למכשירי כתיבה.

יבואנים בלעדיים:
עטר ובניו בע"מ
רח' פרץ 17 ת"א טל: 03-611833

(המשך מעמוד 20)

והמשתולל באסיפותיהם כי תנועת־העבודה היא שהביאה את העולים מארצות־ערב ארצה, שבנתה להם את עיירות־הפיתוח. לשווא הציגה להם את העבר המפואר של תנועה זו, ואת פארי־יצירתה: הקיבוצים. לשווא הצביעה על „עסקני העדות" שתפסו מקום בולט ברשימת־המערך.

התוצאה היתה הפוכה מן המקווה.

המאזינים ראו בעיירות־הפיתוח גטאות, שבהן נכלאו העולים מעדות־המיזרח, בעוד שהאשכנזים בנו לעצמם שכונות־וילות. הקיבוצים נראו להם כמיבצרי האצולה האשכנזית, שהתבצרה שם מאחורי חומות וחפיר, לבלי תת בהם דריסת־רגל לבני־העולים. עסקני־העדות נראו להם כסוכנים שמכרו את נישמתם לשטן המימסד ה־אשכנזי.

תגובתם של ראשי־המערך על הבמה עוררה רחמים. הם לא הבינו כלל על מה הצעקה.

במשך 32 שנים טואטאה הבעייה אל מתחת לשטיח עבה, בעזרת המילחמות והמשברים החיצוניים. בתי־הספר של הקיבוצים היו נעולים לפני ילדיהן של עיירות־הפיתוח הסמוכות, וגם בבתי־הספר בערים הגדולות פעלה, למעשה, שיטה מחוכמת וסמוייה של הפרדה עדתית. הקיבוצניק, עסקן תנועת־העבודה, מנהיג ההסתדרות — אלה היו בעיני ילדי־העיירות מעבידים, מנהלי־עבודה, בוסים, ממש כמו מפקד־המישטרה הלבן, השופט הלבן, הפרופסור הלבן באוניברסיטה, השר הלבן בממשלה.

האצילים הצרפתיים, אנשי „המישטר הישן", היו ברובם אנשים נאורים, משכילים, ליברליים. כאשר הסתערו „חסרי־המכנסיים" * על הבסטיליה, לא הבינו מהו מקור זעמם. גם כאשר עברו בעגלות מבעד לאספסוף הצוהל, בדרכם אל הגילוטינה, נשארו נבוכים וחסרי־הבנה עד לרגע שבו ירדה הסכין על צווארם. הם לא הבינו את עומק התיסכול והזעם של „חסרי־המכנסיים", שלא היו להם חלק ונחלה בצרפת היפה.

אנשי הקיבוצים המושבים הוותיקים, חלוצי „ארץ־ישראל העובדת", היו בוני היישוב ומייסדי המדינה. הם היוו אריסטוקרטיה אמיתית, במובן המקורי של המילה היוונית: שילטון ה„אריסטוס", הטובים ביותר. כמו כל אצולה, החלה גם זו את דרכה בשירות לכלל, בייבוש הביצות ובהפרחת השממה. וכמו כל אצולה התעייפה, התאבנה, וסיימה את דרכה בהגנה על זכויותיה בתחושה של התנשאות.

„האריסטוקראטים אל עיר־התלייה!" שרו חסרי־המיכנסיים בסחפה הצרפתית. „אשכנזים בני־זונות!" צעקו בני־העיירות לעבר חברי־הקיבוצים הנדהמים, שהתגייסו בימי הבחירות כדי לגייס את הבוחרים בעיירות ל־עץ המערך.

● הכבוד האבוד של בני המיזרח

ל הרגשת אי־השייכות של בני עדות־המיזרח — כימעט מחצית האוכלוסיה הבוגרת של המדינה — היו סיבות עמוקות יותר אף מאלה.

אדם יכול לחיות בתנאים דחוקים, להסתפק במועט ולהיות מאושר, אך אין אדם יכול לחיות בלי גאווה, בלי זהות, בלי הרגשה של „אני" ו„אנחנו".

בני עדות־המיזרח הרגישו שקלקו מהם משהו, שאין לו תחליף ותמורה. הם לא ידעו מהו „משהו" זה. ורובם גם לא רצו לדעת.

בארצות מולדתם היו יהודי מארוקו, לוב, מצריים, תימן, סוריה, עיראק ואיראן שייכים לחברות יציבות, בעלות תרבות מוצקה ומסורת מושרשת. כמו בכל ארצות הפזורה היהודית, היתה התרבות המקומית בכל ארץ קשורה קשר הדוק בתרבותה של אותה ארץ. תרבותם של היהודים בארצות־ערב היתה מסונפת לתרבות הערבית, מושפעת ממנה ומשפיעה עליה.

כאשר באו יהודים אלה ארצה הם מצאו כאן חברה בעלת התנשאות אירופית חזקה, שהיתה (ונשארה) חדורה בבוז לתרבות הערבית. רוב העולים האירופיים שירדו בסירות בנמל יפו במשך שני דורות, חשו סלידה מן הדיבור הערבי, הריחות הערביים, אורחות־החיים הערביים. כאשר באו העולים מארצות־ערב ארצה, גילו כי צורת־הדיבור שלהם, הלחנים האהובים עליהם ואורחות־חייהם מעוררים זילזול, בוז ואף שינאה כמוסה — מפני שהיו ערביים.

בניהם של העזיים חשו ככך ביתר־שאת. הם התביישו בתרבות הוריהם, ואף בהוריהם עצמם.

הם נדבקו במושגיה של החברה השלטת, כפי שקורה בכל חברה שיש בה שולטים ונשלטים. וכדרכם של נשלטים, הם הגיעו לקיצוניות, והחריפו את הדיעות הקדומות של האדונים. שינאתם לערבים ולכל דבר ערבי עלתה אף על זו של האשכנזים. כי בני עדות־המיזרח רצו להוכיח, בעצם שינאתם זו, שהם רחוקים מן הערבים הבווים ומתרבותם הנלוזה.

כך ניצר מעגל־קסמים: ה„אשכנזים" בזו ל„ספרדים", מפני שדמו לערבים (או להיפך, בכדיחה המיוחסת לחיים נחמן ביאליק: „אינני יכול לסבול את הערבים מפני שהם דומים לספרדים:") — ואילו הספרדים שנאו את

* שנקראו כך מפני שלא לבשו מכנסי־ברך, כמיצוות האופנה של הדור, אלא את המכנסיים הארוכים של פשוטי־העם.



ההתחלה: ההפגנה של בן־הרוש בחיפה

הערבים מפני שקירבתם התרבותית איימה גזרה עליהם, זדעתם, מעמד נחות.

התוצאה העיקרית של תהליך זה היתה גוויעתה של התרבות היהודית־מיזרחית בארץ. היא זכתה, במיקרה הטוב ביותר, בתווית הזלזלנית של „פולקלור", טופחה בחגיגות דוגמת המימונה, שעוררו לעג בלב הזולה, ובאגפים מיוחדים של המוזיאונים, לשם „הנצחה".

אך חשובה הרבה יותר היתה התוצאה לגבי בני־האדם. הם נחפזו להשיר מעליהם כל זכר לתרבות אבותיהם. הם השתדלו לדבר עברית בלי ההיגוי ה„ערבי" — שהוא ההיגוי העיברי הנכון. עוזרת־הבית העיראקית, שדיברה עברית עשירה ונכונה, השתדלה לדבר עברית משובשת ועילגת, כמו הגברת הפולנית. קריינית־הרדיו התימניה ראומה אלדר התחילה מדברת בלי ע"ין וחי"ת, דבר שהביא עליה גזיפה מפי דויד בן־גוריון בכבודו ובעצמו.

לא רק המימנים החיצוניים של התרבות המיזרחית נגנזו. יחד עימם אבדו כל הממנים של התרבות המיזרחית־ערבית: נועם־ההלילות, היחסים ההוגנים בין אדם ורעהו, כיבוד ההורים, נימוסים, סוגי הערכים שהעמיד אופי נעים מעל לחישוב תחרותי.

● ה„פריחה" הבלונדית

ב ני עדות־המיזרח רצו להיות, בן לילה, לישראלים „אמיתיים", ל„צברים". והטיפוס האידיאלי הצברי היה תמיד צפון־אירופי, חיקוי של האידיאל ה„ארי": גבה־קומה, בלונדי, תכול־עיניים, תקיף, תחרותי, הישגי.

זה היה בלתי־אפשרי.

אדם שגדל בביתו באווירה של לחנים מיזרחיים, אינו הופך חובב של באך ובטהובן מפני שהוא מורד בעבד־אל־וואהב ובאום־כולתום. לכל היותר הוא יכול לעבור למוסיקת־הפופ האוניברסלית.

המארוקאית הצבועת את שיערה אינה הופכת מארי־לין מונרו אנגלו־סאכסית. היא רק זוכה בתואר־הזילזול „פריחה", מאחורי גבה או אף בפניה.

אובדן התרבות המיזרחית הותיר אחריו ציבור גדול, שנותר ללא מיסגרת משלו. כי תרבות אינה סרח־עודף. היא מערכת של כללי־התנהגות, מוסכמות חברתיות, סיגנון והשקפות משותפות, המאפשרת להמוני־אדם לחיות בצוותא, ללא חיכוך מתמיד ומתיש. היא מכניסה סדר לג'ונגל האנושי. היא מאפשרת לשבט לתפקד ביחד.

כאשר ציבור גדול מאבד לפתע, בן לילה, תרבות ומסורת שצמחו במשך מאות בשנים, אין הוא יכול ליצור תרבות חדשה יש מאין, ואין הוא יכול לאמץ לעצמו תרבות שצמחה בחברה אחרת.

החלל התרבותי, שנכפה על־ידי הנסיבות (או על־ידי האשכנזים) על בני עדות־המיזרח נתן את אותותיו השליליים בכל שיטחי החיים. בקרב שיכבה רחבה נוצרה תרבות־מישנה של פריקת־עול, של השחתת רכוש־הציבור, של הפרת הכללים והחוקים, של „חברה פושענית".

במיבנים היפים של אוסף של תיקים פליליים. השוטר והשופט נראו כסוכני האוייב. ההמונים שלא הרגישו שיש להם חלק בדויד ונחלה בבית־ישי, כפרו גם בחוקים של דויד ובנורמות של בית־ישי.

כך צמחו התופעות שהוגדרו על־ידי המימסד האשכנזי וכיום־התיקשורת שלו כ„בריונות", כהתנהגות של „אספסוף" — מבלי שהמימסד טרח לשאול את עצמו מה מקורן של תופעות אלה, ומהי מידת אשמתו שלו ביצירתן.

ראשי „חבורת הכרם", שבלטו בשנת תשמ"א בפרשת „הרצח הכפול", היו פושעים בעיני ציבור אחד, גיבורים בעיני ציבור אחר. כאשר תוארו — במידה רבה של הגזמה אופנתית — כ„ראשי הפשע המאורגן", מלא ליבם של רבים בעדות־המיזרח גאווה.

סוף־סוף הגיעו בני כרם־התימנים למשהו, דרגה של פיקוד ושל מנהיגות שנשללה מהם במערכות הרישמיות.

● הלאומנות של החלל הריק

ה ציבור, שהתגיבה בצורה כה דרמתית בסירטי־הטלוויזיה שסיקרו את הבחירות לכנסת העשירית, נולד על רקע זה.

על המירקע הופיעו ה„צ'חצ'חים", ששלחו את ידיהם כלפי שימעון פרס ב„תנועה מיזרחית" (הגדרה גיזענית כשלעצמה), שהטיחו בפניו מילות של זעם ועלבון, וגם עגבניות. הפגיעות הגופניות היו מעטות, אך תהומות השינאה שנפערו לפתע הרעידו את הלבבות.

היה זה ציבור שנתלש מקרקע־הצמיחה התרבותית שלו, ושנשתל מחדש באדמה צחיחה. ציבור שבניו חיו משחר ילדותם באווירה של תיסכול וקיפוח, הפלייה והשפלה, שינאה וקינאה. ציבור שאיבד כל זהות משלו, ושלמד לבוז לזהות שהיתה לו. ציבור שאינו „שייך", שאין לו חלק ונחלה במימסד. ציבור שהוא עתה כמחצית האוכלוסיה היהודית הבוגרת, אך המהווה מיעוט מבוטל בממשלה, בכנסת, בצמרת הכלכלית והפקידותית, בין אלופי צה"ל והפרופסורים של האוניברסיטות.

ציבור זה הוא לאומני קיצוני, מפני שרק הלאומנות הקיצונית מנחיכה לו הרגשה כי־שהי של „שייכות" לעם העיוון, היהודי־ישראלי, שבו הוא חש את עצמו מנוכר ומקופח מכל הבחינות האחרות. הוא אנטי־ערבי גם מפני שבדרך זו הוא מתרחק, על פי הרגשתו, מן התרבות הערבית של אבותיו, שהוא למד לבוז לה, ומתקרב לתרבות ה„עיזינה" של האשכנזים.

הלאומנות הקיצונית של המקופחים והמנוכרים אינה תופעה ישראלית ייחודית. היא קיימת במדינות רבות בעולם. המקופחים והמנוכרים זקוקים יותר מכל חלק אחר בחברה להרגשת החמימות של הרחם הלאומי.

לאומנות מסוג זה היא פשוטה, פרימיטיבית, חדורה בשינאה עזה ל„זר", ל„אוייב". יש לשנוא את ה„הם", כי שינאה זו מגבירה את תחושת ה„אנחנו". בהתלהבות של מילחמה, בסערה של קרב, בזעם על מעשה־זוועה של ה„הם", נשכחים ריגשי הקיפוח, נעלם העלבון, גובר השיכרון של הרגשת ה„אנחנו".

„החלאה הלבנה", הלבנים העניים בארצות־הברית, שונאים את הכושים יותר מכל שיכבה אחרת בחברה הלבנה. בני הפרולטריון הבריטי מתעללים במהגרים הזרים בבריטניה, וגרמו השנה להתמרדותם הלוהטת של אלה, תרתי משמע. כל התנועות הגיזעניות והלאומניות בעולם ינקו את כוחם דווקא מקרב השיכבה המקופחת ביותר של העם השליט.

בעידן שבו מפנה הלאומנות החילונית, האתיאיסטית והפאשיסטית, נוסח אירופה, את מקומה ללאומנות הדתית, נוסח המיזרח, עלול ההתעוררות כוזבת ללבוש ציבוין דתי או דתי־למחצה.

התרבות היהודית בארצות־המיזרח היתה תמיד דתית.

איש השנה תשמ"א

(המשך מעמוד 23)

בניגוד לקנאות הדתית של כמה קבוצות אשכנזיות, היתה הדת היהודית הספרדית בלתי־תוקפנית וחסרת־קנאות. אולם גם זה השתנה בארץ. בני עדות־המיזרח, יותר מבני־גילם האשכנזיים, באו או הובאו אל בתי־הספר הדתיים, שבהם עומד החינוך כולו בסימן של דת שיבסית־לאומנית — הדת של ספר יהושע, ולא הדת של ספר איוב.

כך נוצר המשולש הריגשי של זעם עדתי, להט לאומני וקנאות דתית — המשולש שהפך סמל תשמ"א.

אין זאת אופנה חולפת, כי אין זאת תופעה שיטחית. שורשיה העמוקים בציבור, בתנאי חייו וצמיחתו, בחוויי־תו הקולקטיבית, בבעיותיו ובתיסכוליו, הפכוה תופעת־קבע.

● המערך: על אי מצטמק

חסר־האונים של המערך מול תופעה זו היה בלתי־נמנע. כי המערך הוא מיפלגת המימסד האשכנזי הוותיק, בה"א הידיעה. הוא היה בשילטון בשעה שקמה המדינה, וב־29 שנותיה הראשונות. הוא נשאר השליט בהסתדרות, המסמלת את המימסד אף יותר מאשר הממשלה. הוא המייצג את הקיבוצים. הוא ה־מייצג חלק גדול מאוד של המימסד הכלכלי, ומעורה במימסד הביטחוני.

גרוע מזה: עברו אינו מאפשר לו להבין את מקו־רות־היניקה של הזרמים החדשים. הוא דבק בסיסמות מאתמול, שהפכו מליצות נבובות; בתפיסות מאתמול, שהתאבנו מזמן; בדפוסים מאתמול, המבטיחים לו ול־אנשיו את זכויות־היתר שלהם בחברה.

לכן היתה המפלה דמויית־ההיישג של המערך בבחי־רות 1981 חמורה בהרבה אף מן הנגלה לעין. המערך מיצה את מלוא היכולת הדמוגראפית שלו. הוא "ניקה את השטח" ואסף אל עצמו את כל הציבורים והתת־ציבורים שהוזדהו עם "התרבות" שלו, מול "התרבות" השניה.

מכאן הוא יכול רק לרדת. הציבור של בני עדות־המיזרח חולק וגדל משנה לשנה, בכוח הריבוי הטבעי, העודף. המערך נמצא על אי מצטמק.

הוא חדל מלהיות אלטרנטיבה של ממש. לא זה בילבד שהפסיד בבחירות — קרה לו הדבר הנורא ביו־תר העלול לקרות לגוף פוליטי כלשהו: הוא חדל מ־להיות רלוונטי. הוא המשיך לנאום על "תנועת העבו־דה", על "ארץ־ישראל העובדת", על "סוציאליזם" — מבלי להבין כי מילות־קסם אלה חדלו מלעורר הד כלשהו דווקא בציבור המהווה עתה את הפרולטריון האמיתי במדינה, ציבור־העובדים, מחנה פועלי־החרושת, כאשר התכנסה בסוף השנה ועידת־ההסתדרות, התפוצץ ניגוד זה בערב של אלימות.

גורל דומה נפל בחלקם של הגופים הקטנים יותר, שצמחו בקרקע הדמוגראפית של "ישראל הראשונה" — מתל"ם ועד ר"ץ, משינוי ועד של"ץ, שלא לדבר כלל על רק"ח. הם הפכו בלתי־רלוונטיים.

ראשי המערך חשים במצוקה, מבלי להבינה על בוריה. הם נקרעים בין התשוקה "להפי־ליג עם הרוח", לזרוק מן הספינה את היונים והחילונים החלושים ששרדו בה, להתחרות עם הליכוד בסיסמות לאומניות־דתיות ולהיות ל־"ליכוד ב'" — ובין הרצון לחוות אלטרנטיבה של ממש ולהשמיע בשורה אחרת, מבלי שתהיה להם בשורה כלשהי.

● הליכוד: קולט הברקים

שנה לגמרי היה מצבו של הליכוד — גוף שחולל השנה את המהפך השני שלו, ושנישא על גלי ההתעוררות של בני עדות־המיזרח. יחד עם שונאי־מפא"י ביישוב הוותיק ויחד עם המחנות הדתיים, זה הספיק לו כדי לבצר את שילטונו מחדש.

כך שונש המגמות של עדות־המיזרח מצאו בליכוד הד אוהד. הוא היה השנה המכשיר היחידי שהיה מסוגל לקלוט אנרגיה זו.

הלאומנות הפרימיטיבית, השורשית, של הליכוד נולדה אמנם בפולין ובליטא, ויש לה צביון מיזרח־אירופי מובהק, אך לאומנות תוקפנית, גלויה וחסרת־מעצורים זו דיברה תמיד אל לב בני עדות־המיזרח.



חורף 1948: ילדה מיוצאי־עיראק בוכה בבוץ במעברה ליד חיפה

בניגוד לכל תנועות־הנוער של "ארץ־ישראל העו־בדת", ניזונה בית"ר בארץ מראשיתה משכונות־העוני של הישוב הוותיק: כרם־התימנים ושכונת־התיקווה ב־תל־אביב, והשכונות הדומות ברחבי הארץ. כך הגיעה לבית"ר גאולה כהן, אשת־השנה של תש"ם. בני עדות־המיזרח מלאו תפקידים חשובים באירגון־הצבאי־הלאומי.

השגים הארוכות שבילתה תנועת־החרות באופוזיציה איפשרו לה לקלוט את רגשות התיסכול והקיפוח של בני עדות־המיזרח. כאשר החלו צומחים המנהיגים ה־טיבעיים של בני העולים מארצות־המיזרח, פנו כולם תחילה אל מפא"י והמערך. שם הופרד המוץ מן התבן. הסתגלנים, הנכנעים, אומרי ההן, המתבוללים, נשארו במיסגרת זו, עלו בדרגות העסקנות, הפכו "נציגי עדות־המיזרח", קישוטים בכל רשימת־מועמדים ובכל מוסד. ואילו המרדנים, שדבקו בציבור שלהם, ושביטאו את ריגשי־הזעם וההפלייה, נפלטו באופן טיבעי והלכו אל הלכו את תנועת־החרות.

אי רקע זה צמחו אנשים כמו דויד לוי, מאיר שיטרית, משה קצב ודויד מגן, שבקטן כי־כך בבחירות 1981. לא "צחצחים" הכני־או את ההמונים אל הליכוד, וגם סקנדלים־טים ונוער־שוליים, מן הסוג שיצא "הפגנות הפנתרים", אלא מנהיגים שהוכיחו את עצמם, צמרת עדתית חדשה.

יחסו של מנחם בגין לדת היהודית התאים אף הוא לרוחם של בני עדות־המיזרח, הקרובים לסיגנון דתי־לאומני זה יותר מאשר לקנאות האשכנזית, הדתית־גרידא, של אגודת־ישראל.

רבים שזעמו על הדמגוגיה שלוחת־הרסן של בגין, ושהאשימוהו ב"הסתת האספסוף" וב"יצירת אקלים של אלימות", היו צריכים לשאול את עצמם מה יכלה להיות האלטרנטיבה.

בהעדר הליכוד — איך היו מתבטאים רגשי הזעם העדתי, הלהט הלאומני, והנטייה הדתית?

הם לא היו מביאים את בעליהם למערך השנוא. הם היו גורמים, בשנה זו או בשנה הבאה, במוקדם או במאוחר, להתפרצות מסוג אחר — למרד עדתי גלוי ומובהק, לתנועה פאשיסטית לאומנית־דתית.

אחד הפאראדוכסים הטמונים בבחירות 1981 הוא שהליכוד שימש, במידה רבה, כקו־לט־ברק, כבלם, כמכשיר להשתלטות המימסד הלבן על המרד השחור.

כי הליכוד אינו עומד, לאמיתו של דבר, מחוץ למימסד האשכנזי־הלבן. הוא מהווה חלק ממנו. במשך שנים נמצא בשוליו, ועל כן היה קל לו יותר לקלוט זרמים מבחוץ. אך הוא עצמו בפנים.

זהו הצד השני של מטבע הניצחון של הליכוד. אין בפי הליכוד תשובה אמיתית לתחושת חוסר־השיי־כות וחוסר־הזהות של בני עדות־המיזרח, זולת פיתרון־הסרק החיצוני והשיטחי של השיכרון הלאומני. אין לו בשורה חברתית וכלכלית, המביאה פיתרון למצוקות של בני עדות־המיזרח. ואין לו בשורה תרבותית, שבה יכולים בני עדות־המיזרח למצוא נושא להזדהות אמי־תית, בטווח הארוך.

ציניקן יכול היה להגיד כי הליכוד הוא המצאה של המימסד הלבן, כדי להמשיך בשיי־טונו ובזכויות־היתר שלו, בהתנשאותו האש־כנזית ובשיטתו בעמדות־המפתח, באמצעים אחרים ובסיגנון אחר.

אך בתשמ"א חיפתה על כל הבעיות האלה האיש־יות שופעת־הכאריזמה של מנחם בגין, בעל לשון־הזהב. הדמגוגיה אינה פותרת בעיות ואינה יוצרת נכסים — אך היא יכולה להשיג ניצחונות פוליטיים ולרתום המו־נים למאמץ קולקטיבי.

זה היה הישגו הגדול של בגין בשנה זו.

הישג זה לא היה בכך שהוא כפה את רצונו על הרבים, שהוא יצר יש מאין, שהוא גיבש השקפת־עולם וגרם להמונים לקבלה, כדרכם של הנביאים ה־גדולים — משה בן־עמרם, ישוע הנוצרי, מוחמד.

בגין הוא מעל לכך נואם, דמגוג. ובניגוד למראה השיטחי, הדמגוגיה אינה תהליך חד־סיטרי. הקהל המשוחח משפיע על הנואם לא פחות מכפי שמשפיע הנואם על הקהל. וזהו מגע של אהבה, שבו זורמים הרגשות בשני הכיוונים.

הנואם צמא לתשואות הקהל. הוא חש, באופן אינ־טואיטיבי, מהם הדברים המגגנים על מיתרי ליבם של שומעיו, וכיצד הוא יכול להפיק מהם את המנגינה ה־ערבה לאוזניו: קריאות ההידד והבוז.

ממילא הוא נגרר אחרי הקהל, משמיע לו את אשר הוא רוצה לשמוע, הולך שבי אחרי הדיעות הקדומות וה־אינסטינקטים הפרימיטיביים של ההמונים, בשעה שגד־מה שהם הולכים שבויים אחריו. הנואם אינו עומד מול המיפלצת, ההמון שהפך לישות אחת. הוא הפך בעצמו ח ל ק מן המיפלצת, ראשו של הגוף.

בגין הנואם הוא קולט־הברקים המושלם — האיש המכטא את רחשי־ליבם הכמוסים ביותר של המוני ישראל החדשה.

● המנצח האמיתי

יכן היתה השנה היהודית מסתיימת למחרת ה־בחירות לכנסת העשירית, היה מנחם בגין נותר המועמד הסביר היחידי לתואר איש־השנה, כפי שהיה איש־השנה תשל"ז, בעיקבות המהפך המקורי.

אולם הבחירות חלפו, החיים נמשכו ובהד־רגה התגבשה דמותו של השיליטון החדש.

היו בו רק שינויים מעטים. הקואליציה הקודמת נשארה על כנה, על שני חלקיה של המפד"ל שהתפלגה. כמה עסקנים אפורים התחלפו בתפקידיהם עם עסקנים אפורים אחרים.

אך חל שינוי אחד — שינוי שהגשים את הכלל כי בנקודה מסויימת הופכת הכמות לאיכות חדשה.

בתפקיד המרכזי ביותר בממשלה, מלבד תפי־קידו של ראש־הממשלה עצמו, נמצא אדם החורג כהרבה מעבר לתכונות ולאפשרויות של העסקן הישראלי המצוי, אדם ששמו מעורר תיקוות ופחדים ששום אדם אחר בזירה הישי־ראלית אינו מסוגל לעוררם.

אחרי הבחירות הקרינה הטלוויזיה הישראלית סידרת־כתבות על מהלכן. בניצוחו של חיים יבין האירה הסידרה פינות חשובות רבות של החיים הציבוריים, כפי שהתגלו לזרקורי הטלוויזיה במהלך המאבק הממושך.

הפרק האחרון של הסידרה הסתיים בהצלום הבמה בתום אותה עצרת־המונים, שבה נאם מנחם בגין את נאומו הגדול על אחות־הרימון של פיינשטיין וברזני. המצלמה נחה על קבוצת המנהיגים של הליכוד, כשהם שרים את ההימנון הלאומי. במרכזה עמד, כמובן, מנחם בגין, כשהוא מסומם עדיין מן הסם המשכר של האכסטאזה הריטורית שלו. משני עבריו עמדו העסקנים.

המצלמה לא זזה במשך שעה ארוכה, אך עינו של הצופה החלה זזה, בעל כורחה. היא נטשה את דמותו של בגין, שנבלעה בין עסקניו. היא חלפה על פני העסקנים, כאילו לא היו. היא נחה על דמותו המאסיווית של אדם גדול־מידות, היחיד שלא שר. הוא עמד דומם, מבלי לזוז, כמו בודד בתוך ההמון.

הוא לא בלט במערכת־הבחירות. אך כאשר התנדף עשן המערכה, הסתבר כי הוא המנצח האמיתי שלה, הדמות הדומיננטית בממשלה שקמה בעיקבותיה.

היה זה אריאל שרון, שר־הביטחון החדש, איש־השנה של תשמ"א.

אריק מלך ישראל

בישכת שר־הביטחון, בבניין־הענק שבקריה התל־אביבית, נשמעה הלמות הפטישים. בנאים ונגרים עמלו ברעש, כדי להרחיב את הלישכה ולהכשיר חדרים לעוזרים חדשים.

פקידים ופקידות, חיילים ואזרחים, מיהרו אנה ואנה, נשאו תיקים ומפות. במקום שררה האווירה המיוחדת, שאינה ניתנת להגדרה, המבשרת באופן מיסתורי: יש בוס חדש.

אחרי שנה שבה כיהן מנחם בגין כתפקיד זה, כשהוא בא ללישכה בכל יום חמישי בשבוע, אמרה התכונה בצורה חד־משמעית: יש בוס.

מבעד לדלתות — וכאילו מבעד לקירות — נשמע קול שכל אדם במדינה מכיר אותו. אין הוא דומה לשום קול אחר. קול גבוה, מאנפף כלשהו, שאינו מתרומם אף פעם אחת לצעקה, השופע החלטיות וביטחון עצמי, של־עולם אינו מחסס, הרגיל לחרוץ דברים ולתת פקודות.

לפחות במשבר אחד בחיי המדינה מילא הקול הזה תפקיד מכריע. היה זה במילחמת יום־הכיפורים. זה עתה ספג צה"ל את המפלה הראשונה בתולדותיו, מפלה מהממת בעוצמתה ובפיתאומיותה. המצרים עברו את התעלה, וכבשו את קו בר־לב המהולל. קומץ של חיילי צה"ל עמדו באש־תופת, הפכו בטאנקים שלהם „לפידים חיים". בפעם הראשונה נשבר המוראל בצה"ל, החלו החיילים מפקפקים במפקדיהם.

ואז, לפתע, כאש בשדה־קוצים, עברה השמועה באוזדות הפוזרות במידבר: הגענו שוב אל התעלה! עברנו את התעלה!

כל מי שלא היה נתון באותו רגע בקרב ממש מיהר אל מכשיר־הקשר הקרוב ביותר. לאורך מאות קילומטרים הסתודדו החיילים, בקבוצות קטנות, מסביב למכשירים, והקשיבו — בניגוד לפקודות — לתדר שלא היה שייך להם.

מאלפי מכשירי־קשר בקע אותו הקול האופייני, הגבוה והמאנפף. הוא לא דמה לקול הנחשב בצה"ל כקול הנכון של מפקד: נמוך, איטי מאוד, מחושב. קולם של יצחק רבין, חיים בר־לב, דויד אלעזר. אבל הוא חדר ישר לליבו של כל חייל. כי לא היה כל ספק: זהו קול של אלוף הנמצא בקו האש, השולט במצב, האומר כולו ביטחון עצמי, המאיץ בחייליו למהר אל התעלה ואל מעבר לתעלה, ללב מצריים.

קולו של מפקד־אוגדה שחציה למאזינים בחולות־המידבר את הבשורה שהם נכספו אליה כמו גוזע־בצמא למים: ניצחון.

או, באופן ספונטאני, צצה סיסמה אחת לאורך הצירים הדחוסים שהובילו לתעלה. היא נרשמה בידי חיילים על הטאנקים, המשאיות, קירות הבתים:

„אריק מלך ישראל."

מעולם לא הודבק תואר זה, לפני כן, לאדם כלשהו בישראל. גם לא למשה דיין בשיא תהילתו הכוזבת. הוא ביטא את הצורך הפרימיטיבי של חיילים, ההולכים אל הקרב אחרי המפולת, להאמין באדם המחזיק בידיו את חייהם.

מילים דומות רשמו הלגיונרים של יוליוס קיסר על מגיניהם, לפני שעברו מחסום־מים אחר שנרשם בהיסטוריה: נהר הרוביקון.

במשך שנים לאחר מכן סער בישראל הוויכוח על מה שהתרחש באותם הימים, משני עברי התעלה. הוא לא הסתיים גם השנה. אך על דבר אחד לא יכול היה להיות ויכוח: באותם ימים גורליים, בין חיים ומוות, בין יאוש קודר וצהלת־ניצחון, הפך בעל הקול הזה גיבור בעיני מאות אלפי חיילים, ואחת הדמויות השנויות ביותר במחלוקת במדינה.

● נפוליון של הציונות

אין אדם בישראל המעורר שנאה רבה יותר מאשר אריאל שרון. ואין בה אדם, מילבד מנחם בגין, המעורר הערצה רבה יותר.

„אם אריק יהיה שר־ביטחון, הוא ישלח את הטאנקים שלו להקיף את מישרד ראש־הממשלה!" אמר עליו בגין עצמו לפני שנה, ספק ברצינות ורק ספק בהלצה, כאשר סירב למסור לו את מישרד־הביטחון

„הוא יקים מחנות־ריכוז, ואני אהיה הראשון שייישלח לשם," אמר אז סגן ראש־הממשלה, שימחה ארליך הליברלי — שלא התלוצץ כלל.

„הוא ענק בין כל הגמדים בצמרת המדינה!" התריסו לעומת זאת חסידיו, המסורים לו כליב ובנפש, והמוכנים ללכת אחריו באש ובמים, פשוטו כמשמעו.

„כשהוא מסתכל עלי, יש לי ההרגשה שמביט בי נחש־קוברה ענקי, העומד לחנוק אותי בעוד רגע," אמר בחלחלה אדם שפגש אותו במסיבה.

„בכל רגע של חייו הוא דואג לטובת המדינה," קובע בלהט מעוזריו.

„פרימיטיב! אינפנטיל!" צעקו נגדו, במקהלה, חברי־כנסת מן האופוזיציה, אחרי שהאשים אותם מעל הדוכן שהם „גיס חמישי".

„של נעליך כאשר אתה מדבר על לוחם כזה!" רעם מנחם בגין לעומת ח"כ צעיר של מיפלגת־העבודה, שתקף את שרון.

„הוא פושע־מילחמה, פשוטו כמשמעו," טען פרשן־צבאי אחד, שהצביע על כמה מפעולותיו. „אנשים כמוהו נתלו בנירנברג!"

„הוא גדול המפקדים שידע צה"ל בכל מילחמותיו," קבע פרשן צבאי אחר.

„אם הוא ישתלט בישראל, הוא יקים דיקטטורה," סבורים, כימעט פה אחד, ראשי חיזעך.

„הוא פחדן!" רינגו מאחורי גבו — וגם לא מאחורי גבו — כמה מעמיתיו־לשעבר בצמרת צה"ל.

„הוא המפקד הבכיר היחידי שפיקד על חייליו כשהוא עצמו נמצא תחת אש!" השיב בזעם אחד האנשים ששהו בנגמ"ש שלו במילחמת יום־הכיפורים, בשעה שאריק נפצע.

„הוא בעל מחשבה פשטנית להחריד. הוא לא קרא ספר מימיו. תמונת־העולם שלו היא פרימיטיבית במידה מסוכנת," מזהיר פרשן מדיני ידוע.

„הוא האיש החכם ביותר בצמרת המדינה, בעל אינטואיציה נהדרת," מתלהב אחד מעוזריו.

האיש המעורר רגשות והערכות כה סותרות ישב בסוף תשמ"א במוקד־הכוח החשוב ביותר במדינה, מילבד כס ראש־הממשלה. מישרד־הביטחון חולש על מחציתו של תקציב־המדינה העצום, מילבד הכספים המיוחדים לכיסוי חובות. מעשיו ומחדליו קובעים את גורל המדינה לשנים, ואולי לדורות. כל גבר בוגר רביעי במדינה מועסק על־ידו, כחייל או כאזרח, בכל עת. בכל תקופה שבה לא כיהן ראש־הממשלה עצמו כשר־הביטחון — כמו דויד בן־גוריון, לוי אשכול ובמשך שנה גם מנחם בגין — היה שר־הביטחון האיש מס' 2 בממשלה — הרבה מעל לכל עמיתיו.

זהו כוח אדיר, גם כשהוא נתון בידי איש רגיל. כשהוא נתון בידי אדם כמו אריאל שרון, זהו כוח כביר.

כי לגבי כמה תכונות של אריק שרון קיימת תמימות־דעים גמורה בין אוהביו ושונאיו כאחד — המהווים ביחד את כל אוכלוסיית המדינה: שרון הוא אדם שאפתן מאין כמוהו, איש שהוא כל־כולו שואף לכוח ושופע כוח. הוא איש־הכוח בה"א הידיעה.

מעטים פיקפקו בכך שאם ייאלץ מנחם בגין מטעמי בריאות להניח מידיו את רסן־השילטון, ישים עליהם אריק שרון את ידיו.

הדימוי המקובל בישראל לגביו הוא של דחפור — אחד מאותם כלים ענקיים שהוא הפעיל אותם, בארבע השנים האחרונות, לאורכה ולרוחבה של הארץ, כדי לשנות את דמותה כרצונו. „שום דבר אינו יכול לעמוד בפניו," אמר שר שהתייאש מן המאבק בו.

יתכן שדימוי מתאים יותר הוא של נהר רחב. המפלס לו את דרכו אל הים. כאשר הוא נתקל במחסום טיבעי, הוא מגשה לעקוף אותו מימין או משמאל, וממשיך בדרכו העגלגלה. כאשר אי־אפשר לעקפו, הוא מצטבר מאחורי המחסום, עד שהמאסה של המים היא כה אדירה שהם פורצים את המחסום וממוטטים אותו, או שהם עוברים מעליו. בסופו של דבר מגיע הנהר אל הים.

הכל ידעו מהו הים שאליו שואף הנהר הזה, בהחלטה שאינה יודעת מנוח: השילטון העליון במדינה.

„אריק מלך ישראל" הזכיר השנה לאחד המשקיפים את הקיסר הצרפתי, שגם הוא התחיל את דרכו כקצין זוטר, ושעלה לגדולה בעזרת ניצחונותיו הצבאיים.

„אריק שרון הוא נפוליון בונפארט של המהפכה הציונית," אמר איש זה. „אין הוא מעדיף את האינטרס האישי שלו על פני אינטרס המדינה, או את האינטרס של המדינה על פני האינטרס האישי שלו. לגביו פשוט אין הבדל. הוא משוכנע שהוא האדם היחידי המסוגל להנהיג את המדינה, ועל כן כל דבר המועיל לו, מועיל אוטומטית למדינה להשיג את המטרות שהיא ראוייה וזקוקה להן. לגביו, גורלו האישי וגורל המדינה הם אחד — כמו אצל נפוליון."

● אשה קשוחה כברזל

איך ניצר אדם כזה? מה גיבש את אופיו? באילו תנאים גדל בילדותו? מי היו הוריו, וכיצד השפיעו עליו?

ילדותו וריקעו של אריק שרון הם ספר פתוח. הם נראים כאילו תוכננו מראש, בידי פסיכולוג מומחה, כדי ליצור את דמותו של „אריק מלך ישראל".

התנאים שבהם גדל מתמצים בסיפור אחד מחייו של אריק שרון, החרות בזיכרונו לפרטי־פרטים.

זה היה כאשר היה עדיין ילד קטן בכפר־מל"ל, מושב שבין מגדיאל וכפר־סבא. באותם הימים סללו את



(המשך מעמוד 25)

הכביש העובר במרכז המושב, שהפך לאחר מכן לשדרת עצי הקוזארינות, המהווה סימן־דרך בארץ.

אריק הקטן רכב על חמור ונפל על ערימת אבנים. הוא נפצע פצע עמוק ושותת־דם בסנטרו.

אמו הרימה אותו. המרפאה של כפר־מל"ל היתה במרחק של 200 מטרים ממקום־התאונה. אך אמו של אריק החרימה את קופת־חולים, ביגלל סיכסוך בין המישפחה ובין המושב. היא לא לקחה את הילד הפצוע למירפאה, וגם לא התעכבה כדי לרתום עגלה. היא לקחה אותו בזרועותיה, ורצה לאורך קילומטרים אל בית בודד בפרדס ליד כפר־סבא. שם גרה הד"ר פוגל, רופאה שנישאה לגר רוסי, ושהיתה אף היא מסוכסכת עם השכנים בכפר שלה. ביניהיים ירדה החשיכה.

האם דפקה בשער־הברזל. הרופאה ובעלה יצאו החוצה, כשבידיהם מנורה. לאורה ראה הילד שאמו מכוסה כולה בדם — דמו שלו.

הרופאה ניקתה את הפצע ותפרה אותו, בלי הרדמה. האם נטלה את בנה שוב בזרועותיה, ורצה עימו כל הדרך בחזרה, הביתה.

כזאת היתה — ונשארה עד היום — דבורה ("ורה") שנרמן, אשה קשוחה כברזל, בלתי־מתפשרת ובלתי־נכנעת, לוחמת, מורדת ובלתי־משתיכת בחברה. היא היתה הדמות הדרי מיננטית בחייו של אריאל שנרמן הצעיר.

יתכן כי אופייה של ורה חושל כתוצאה מן האכזבה הגדולה בחייה. ורה שניאורוב, ילידת מוהילב שברוסיה הלבנה, שלמדה רפואה בטיפלים, ושלא היתה ציונית כלל, הכירה את שמואל ("סמואיל") שנרמן באוניברסיטה, התחתנה עימו ובאה ארצה, מתוך אמונה תמימה שהיא באה אל ארץ תרבותית שבה תוכל להמשיך בלימודיה. כאן נמוג החלום חיש־מהר. במשך עשר שנים עוד קיוותה שאי־פעם תוכל להמשיך בלימודיה באוניברסיטה של ביירות, אך חייה החדשים הפכו זאת לאוטופיה גמורה.

חווייה כזאת הרעילה את נשמותיהן של נשים רבות בנות־דורה בעולם, ששאפו לחיים אינטלקטואליים ושנגזר עליהן לחיות חיים קשים ומפרכים בעולם של יום־יום, ללא יכולת לפתח ולהוכיח את כשרונותיהן.

אם כן, לא גיתה זאת ורה שנרמן לאיש. היא רק הפכה נוקשה, בודדה ועקשנית ל־לא־גבול, בעלת עקרונות־ברזל שלא השתנו עד היום, כשהיא בת 82.

לעומת ורה, שבאה מבית יהודי־רוסי מתבולל, בא בעלה מרקע מישפחתי יהודי־ציוני. אביו, סבו של אריק, מורה ציוני בעיר ברסט־ליטובסק, עלה בראשית המאה לארץ־ישראל. הוא היה אחד המורים הראשונים לעיברית במושבה רחובות. אך הוא לא עמד בתנאים הקשים, חזר עם אשתו וארבעת בניו לעיר־מולדתו. שם הספיקה הסבתא ב־1913 ליילד תינוק בשם מנחם בגין — מיקרה מוזר, שהתגלה רק אחרי שדרכיהם של שרון ובגין הצטלבו כעבור 60 שנה. הסב גם היה ציר בקונגרס ציוני בשווייץ, וקנה שם שעון שהיה פאר המישפחה במשך זמן רב.

במילחמת־העולם הראשונה ברח סמואיל שנרמן ("איש יפה", בגרמנית) מברסט־ליטובסק, שהיתה באיזור־הקרבות בין גרמניה ורוסיה, לטיפליס בגרוזיה הרחוקה. שם למד אגרונומיה, כדי להכשיר את עצמו לחיים בארץ־ישראל. היה זה מיקצוע־לימוד בלתי־רגיל מאוד לצעיר יהודי כמוהו.

הסטודנט הציוני לאגרונומיה והסטודנטית המתבוללת לרפואה הכירו זה את זה, התאהבו ונישאו. השאלה אם יישארו ברוסיה או יעלו לארץ נפתרה מאליה. אנשי־המהפכה הקיפו באחד הימים את הבית שבו עמדה להתכנס קבוצה של צעירים יהודיים, סטודנטים שהשתייכו לפועלי־ציון. כל הנוכחים הוגלו לסיביר.

ראש־הארגון, סמואיל שנרמן, שעמד לתת שם שיעור בעיברית, איחר לפגישה, וכך ניצל. הוא ברח עם אשתו לעיר־הנמל בטומי, בחוף הים השחור, ושם עלו לאוניה לארץ־ישראל.

● "כמו גוש־שומן גדול"

לגבי ורה שנרמן היתה הפגישה הראשונה עם הארץ הלם נורא. שום דבר לא הכין אותה למציאות של ארץ צחיחה, מפגרת, ובעיקר — מיזרחית.

יש דמיון מוזר בין התרשמות ראשונה זו של האשה מטיפלים, בפברואר 1922, ובין התרשמותו של צעיר יהודי מפלונסק בשם דויד גרין, שירד כמוה בחוף יפו 17 שנים לפני כן.

גרין, שינה את שמו לבן־גוריון, תיאר את החווייה כך: "הירידה בחוף יפו, בסירות הערבים הסוחבים ומטלטלין וזורקים אנשים וחפצים בקולי־קולות, בשפה זרה ומוזרה ובתנועות־ידיים מיזרחיות — לא היתה מן הדברים הקלים והנעימים ביותר..." והוא הוסיף לתאר את "סימטאות־יפו הצרות והמלוכלכות..."

בצורה דומה עד להפליא תיארה ורה שנרמן את חווייתה שלה*: בסירת־המשוטים הגדולה שהתקרבה אל האוניה, כדי להעביר את העולים אל החוף, עמד ערבי גדול־מידות, לבוש מכנסיים משתלשלים. ורה נחרדה למראהו. "נורא פחדתי. הוא הושיט אלינו את שתי ידיו הגדולות ואני, שלא ראיתי אף פעם ערבי, לא ידעתי מה הוא רוצה. הוא נראה לי כמו גוש־שומן גדול. רק כעבור זמן הבנתי שהוא רוצה להוריד אותנו אל הסירה. אמרתי שיקח קודם את סמואיל. אחר־כך הוריד את כל החברים. אני הייתי האחרונה שירדתי. נורא פחדתי ממנו."

הפחד האינסטינקטיבי הזה מפני הערבים, כאילו היו בני־אדם מסוג אחר שאי־אפשר לבטוח בהם, והשייכים לכוכב אחר, לא נטש את ורה שנרמן עד היום, כשם שלא נטש את בן־גוריון עד יומו האחרון.

לא מכבר ביקרה ורה שנרמן את בנה בחווה שלו. היא שמה לב לחורים במעקה־האבן, המקיף את גינת־הבית. "טוב מאוד," העירה בשביעות־רצון, "כשיהיה צורך אפשר לירות מכאן!" היא סברה כי חורי המרזב הם חרכי־ירי.

הזוג שנרמן הגיע לארץ בלי פרוטה. הוא הביא עימו שני חפצים אישיים יקרים לליבו של סמואיל: כינור וסכין קוזאקית.

סמואיל קיבל עבודה בתחנה הנסיונית החקלאית בבן־שמן, אך נוכח לדעת כי מה שלמד ברוסיה אינו מתאים כל־כך לגידולי הארץ. הוא עבר למיקווה־ישראל ולמד שם במשך שנה שלמה, שבה התקיימו השניים בעיקר על שעורים.

סמואיל למד, ואשתו בישלה שעועית, קראה ספרים ובכתה. במשך שנתיים בכתה מרוב געגועים למישפחתה, לרוסיה, לתרבות, לאוניברסיטה. "מיסכן סמואיל," הודתה כעבור שנים רבות. "איזה חיים קשים עשיתי לו אז!"

אבל ורה שנרמן קורצה, כפי שהסתבר, מחומר נוקשה מאוד. ברגע שהתגברה על אכזבתה והשלימה עם חייה החדשים, היא הפכה אשה מן הסוג שיכול היה להופיע ברומאן של טולסטוי.

אחרי שבעלה סיים את לימודיו במיקווה־ישראל הוצע לו לעלות להתיישבות בקיבוץ או במושב. הזוג בחר במושב והצטרף לקבוצה שעמדה לעלות להתיישבות בעין־חי, מצפון לפתח־תיקווה, בעיקר מפני שזה היה המקום הקרוב ביותר לתל־אביב. "לא תיארתי לעצמי שאני יכולה לחיות במקום קטן," סיפרה ורה.

עין־חי, שנקרא לאחר מכן כפר מל"ל (על שם משה־לייב לילייגבלום, שעל שמו נקרא גם הרחוב המפורסם בתל־אביב) לא היתה אף מקום קטן. השניים קיבלו אוהל בשדה, שהעשב התגשא בו לגובה קומת־אדם. במילחמת־העולם הראשונה נערכו כאן קרבות בן התורכים והבריטים, וסימני־המאבק עוד ניכרו במקום. ורה אספה את עצמות־האדם שמצאה בעת הכשרת הקרקע, והיא שומרת עד היום בביתה גולגולת זו, שאליה מחוברת הלסת של אדם אחר.

על הקרקע ישבו בדואים. המתיישבים החדשים לא יכלו לדבר עימם, ותבעו מן המוסדות לפעול לסילוקם. הדבר נעשה בכוח, בעזרת שילטונות־המנדאט, כמו במקומות רבים בארץ שבהם קנתה הקרן הקיימת אדמה מאפנדים ערביים, ונאלצה לסלק ממנה את האריסים והבדואים אשר ישבו עליה.

יתכן שיש משום סמליות — ואולי יותר מזה — בכך שאריק שרון, האיש שסיים את הבדואים מפיתחת־רפיח ושהפקיע אדמות רבות בשטחים הכבושים למען מתנחלים יהודים, הוא בעצמו בנם של מתיישבים אשר החלו את דרכם בגירוש בדואים מן האדמה שבה הקימו את ביתם.

● השרבים לא חקפו

המוסדות נתנו לאנשי עין־חי תקציב להקמת צריפים. המתיישבים האחרים במקום היו בעלי־מלאכה בעבר, וידעו לבנות אותם לעצמם. סמואיל לא היה נגר, ולא ידע להקים או לתקן צריף. עד 1946 גרה המישפחה בצריף רעוע, פרוץ לרוחות. רק אז הקימה לראשונה את בית־האבן שלה.

החיים היו קשים. במשך שמונה שנים לא היו מים במקום. היו צריכים לשאוב מים מהירקון, בעזרת פרדה. חבית אחת של מים, אחת ליומיים, היתה צריכה להספיק לשתייה, לרחיצה ולהשקייה. מי־הרחצה שימשו גם ל־השקייה.

רק כעבור שמונה שנים חפרו באר באדמתם ומצאו מים.

ב־1938, כשאריק כבר היה בן 10, הוסיפו לצריף שלהם חדר־אבן. הקימו אותו בשביל הילדים, כדי שיוכלו להכין שיעורים באין־מפריע. סיפרה על כך ורה:

באחד הימים נסע מישהו מהמושב לדמשק להביא כמה עגלות. היתה הגרלה ואנחנו קיבלנו עגלה אחת. סמואיל קרה לה תיקווה. מדוע? כי היא היתה התיקווה היחידה שנוכל לתת פעם לילדים כוס חלב.

גידלנו אותה והיא המליטה עגלה. אני אהבתי כל־כך את העגלה שנולדה, כפי שאיני מאמינה שאנשים מסוגלים לאהוב חיות. החזקתי אותה כל היום על הידיים, האכלתי אותה וליטפתי אותה.

לא הפסקתי לפנק אותה. היא החליפה עבורי את כל הגעגועים למשפחה שלי ורוסיה.

פעם אחת נכנסתי לרפת אחרי שהחלפתי שימלה. העגלה התנפלה עלי וניסתה לנגוח אותי בבטן. אחר־כך ניסתה לנגוח גם את סמואיל. ראינו שהיא נעשתה תוקפנית והחלטנו למכור אותה. סבלתי מכך נורא. כל־כך אהבתי אותה. אבל לא היתה ברירה. היינו מוכרחים למכור.

זאת היתה בשבילי מכה נפשית קשה. מכרנו אותה לאחד החברים בתנאי שיחזיק אותה ויגדל אותה ייהנו לי לבקר אותה מתי שארצה.

יום אחד ראיתי את האיש ואמרתי לו: 'אני רוצה לראות את העגלה שלי.' הוא צחק לי ואמר: 'אתמול אכלת את הבשר שלה.' זה היה הקצב. ואני חשבתי שהוא מומחה לגידול פרות.

זה היה מאורע שגרם לי סבל נורא. חדלתי מלדבר עם האיש. שנים רבות לא נתתי לו להיכנס לחצר שלנו. אחר־כך הפרה שלנו המליטה עוד שתי עגלות. אחת מכרנו ובכסף בנינו את החדר לאריק ודיטה.

המצוקה היתה מדווה גם בשנות.

ב"מאורעות" 1929 פשטו שמועות כי אלפי ערבים מאיזור קלקיליה עומדים לעלות על מושבי השרון. תושבי כפר־סבא פינו את מושבתם. חברי המושב עין־חי סירבו לזוז. ורה נטלה את אריק ואחותו והסתתרה ברפת, מאחרי קיר של בטון מזויין, שיכול היה לשמש כקיר־מגן. אולם ההתקפה לא באה. מנהיגי הערבים שוכנעו שלא לתקוף את היישוב, וחזרו לקלקיליה. כעבור 27 שנים פיקד אריק שרון על "פעולות־תגמול" נגד קלקיליה.

התדמית של הערבי כאויב, הזומם לחסל מידם, לא משה מבית מישפחת שנרמן מעוזים, בכך השניים שבהם עוצבה תמונת־עולמו של אריק. העוזים שבאו מרוסיה בוודאי לא יכלו לתאר לעצמם את המחשבות והרגשות של האוכלוסיה המקומית, שראתה בהם מנשלים הזוממים לגרשם מארצם.

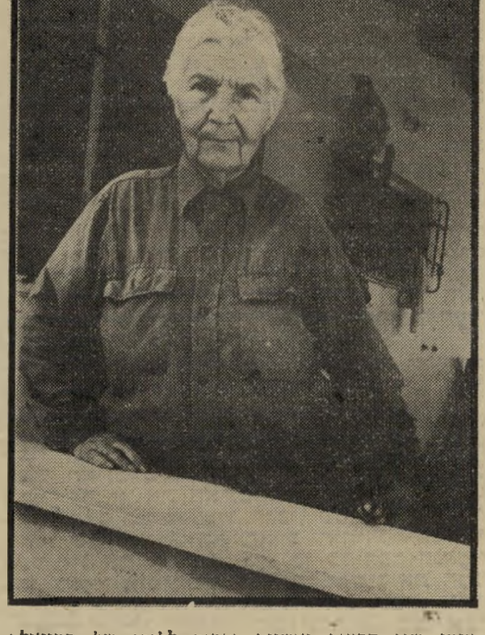
עד היום קשה לאריק שרון לדמיין לעצמו את עולמם הרוחני של הפלסטינים, כשהוא מדבר על "טרוריסטים", "מחבלים" ו"מתערבים".

● מילחמה בשכנים

כאיזו לא הספיקו כל הצרות האלה, יצרו לעצמם ורה וסמואיל שנרמן צרה מיוחדת נוספת, כולה

האם: כסטודנטית וכחברת מושב (73')





---

* בראיון שנתנה לאלי תבור לצורך הרשימה הביוגרפית שנכללה בכתבה על איש־השנה תשל"ג, אריק שרון.

משלהם. לא היתה כדוגמתה בשום מקום בארץ־ישראל של אז.

המושב הוא מיסגרת של מישמעת קולקטיבית, המתנהלת על־ידי מוסדותיה הנבחרים. למעשה היתה בפועה אז במישמעת־ברזל למוסדות הלאומיים.

אך שני בני־חזוג שנרמן לא קיבלו מעולם מרות כלשהי.

הצרות עם השכנים, חברי המושב, החלו כימעט מיום עלייתם של השנרמנים לקרקע. היתה זאת, כנראה, אנטיפאתיה הדדית ממבט ראשון. הם היו אינטלקטואלים, אקדמאים, קוראי־ספרים. בעיני החברים האחרים, שראו את עצמם כ„חלוצים", הם היו — בצדק או שלא בצדק — כמתנשאים.

הדבר מצא את ביטויו בצורות שונות, בחיי יום־יום. סמואיל, האגרונום, היה בעל דיעות משלו על מה שכדאי לגדל ומה לא, בניגוד לכל שאר החברים. כאשר בנו את ביתם, פנו כל בתי המושב אל הכביש, החוצה את המושבה, ואילו השנרמנים החליטו שכדאי לבנות את ביתם מאחורי מטע, כדי שהעצים יגנו עליו מפני אבק הכביש. השכנים ראו בכך, כמובן, סימן מובהק להתנכרות.

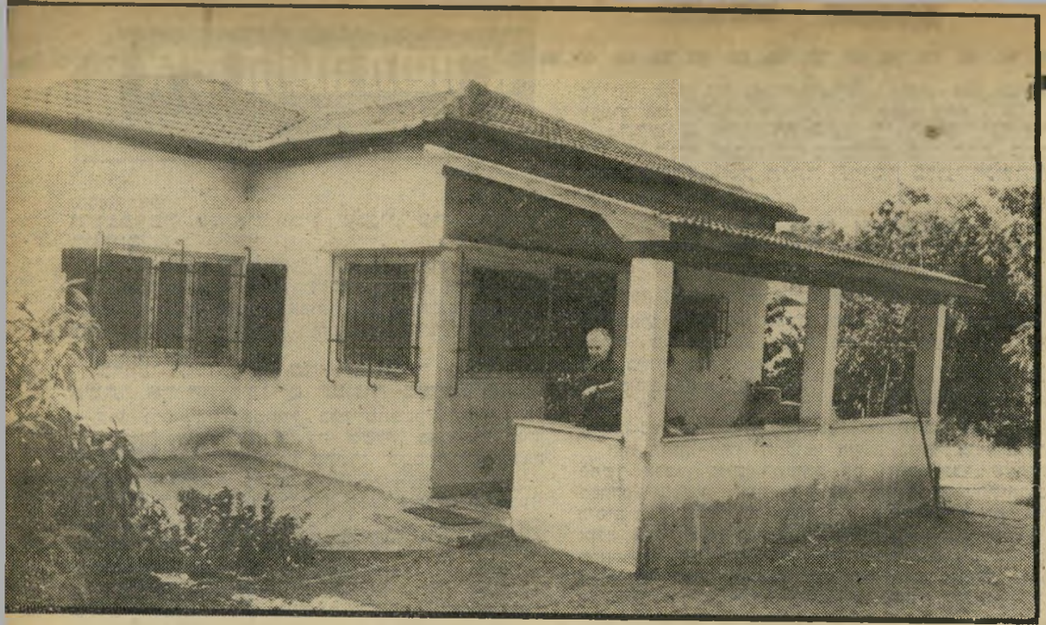
הבית נבנה באיחור רב, כי מישפחת שנרמן השקיעה את כל הכנסותיה הדלות בפיתוח מישקה.

לכסוף היה לה המשק הגדול ביותר במושב, אך לא היה לה עדיין בית, וגם לא חשמל.

במשך השנים הפכה הבדלנות של המישפחה כמעט לאיבה. היא היתה באופוזיציה — אופוזיציה של מישפחה אחת.

„אמא לא פחדה אף פעם משום דבר," קבע אריק שרון, „היא היתה מורדת, לוחמת."

ברבות הימים סירבו השניים למכור את תוצרתם בדרכים שנקבעו על־ידי המוסדות. הם מכרו אותה כרצונם. הם הביאו את הסחורה אל הכביש — ושם שמרו עליה עד שבאו לקחתה, פן ישחיתו אותה השכנים.



ורה שנרמן במירפסת בית־המישפחה בכפר־מל"ל

לא באותה דרך שבאתי. לא היה לי כוח לרוץ. הלכתי לאט־לאט. כשחזרתי הביתה הייתי מאושרת כשראיתי שהילדים ישנים ושלא קרה להם שום דבר."

משגילו תושבי רמות־השבים וכפר מל"ל כי דיבלי בגדר שלהם והפילו אותה, הזעיקו את המישטרה המנתון בסכנה. רק אחרי שנפצע במילחמת־העצמאות הזדקק בפעם הראשונה בחייו לשרותה של המירפאה בכפר־מל"ל. הוא היה סקרן לראות איך הבניין הזה, שבו ביקרו כל שאר חברי המושב וילדיהם, נראה מבפנים.

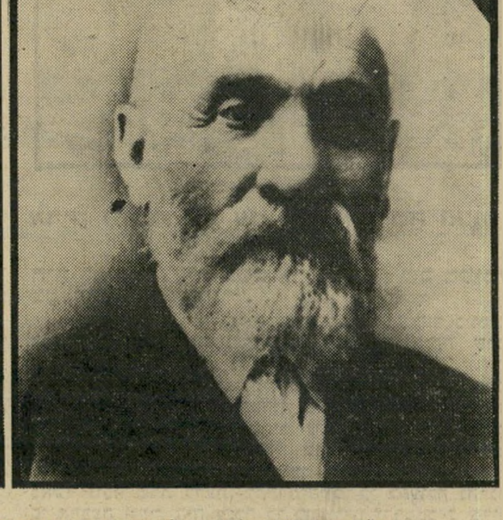
את שיא נוסף על רקע פוליטי, לכש המרד של מישפחת שנרמן בהדרגה ציבורין פוליטי — כמו כל דבר ביישוב של אז.

ב־1933, כאשר הגיעה השינאה בין תנועת־העבודה ובין הרוויזיוניסטים לשיא, בעיקבות רצח חיים ארלוזורוב, אירעה בכפר־מל"ל שערוריה חסרת־תקדים: בבחירות הצביעו שני חברי־מושב בעד ברית־הצוה"ר (הציונים־הרוויזיוניסטים) של זאב ז'בוטינסקי. היו אלה, כמובן, ורה וסמואיל.

בימי הסיזון לא הסתיר סמואיל שנרמן את התנגדותו המוחלטת להחלטת הסוכנות היהודית להסגיר את אנשי אצ"ל ולח"י בידי השילטונות הבריטיים.

כאשר התגייס אריק הצעיר להגנה, השביע אותו אביו שלעולם לא ישתתף בהסגרת יהודים לגויים. אריק קיים את הנדר — וכתוצאה מכך לא הצטרף מעולם לפלמ"ח.





הסבא והסבתא בברסט־ליטובסק: וגם המיילדת של מנחם בגין

● „אריק נהיה מזה קטן?"

ב איבה בין המישפחה ובין שכניה נמשכה עד אחרי מילחמת־העצמאות. אך גם אז לא שככה לגמרי. כאשר נפטר סמואיל, בדצמבר 1956, חודשיים אחרי מיבצע־קדש שבו התבלט אריק כמפקד־חטיבה, וזמן קצר אחרי לידת בנו הבכור של אריק, גור ז"ל, השאיר האב אחריו צוואה מיוחדת־במינה.

במיסמך זה, שעליו חתם שנה קודם לכך, ציווה סמואיל כי גופתו לא תעבור בכפר במכונית של המושב, אלא במכוניתו שלו. הוא אסר על חברי־המושב להספיד אותו. בצוואה הרחיב את הדיבור על העוול שהמושב גרם לו ולמישפחתו.

חילקת־הקבר תוכננה ע"ידי ורה כך שהיא



שמואל שנרמן (בחליפה) במטע בנווה חיים

במשך זמן־מה היו היחסים כה מתוחים, עד שבני הזוג עמדו בפתח חצרם ושמרו עליה בקיישון, כתורנות — יום אחד האב, יום אחד האם.

מילחמה אחרת נגעה לאדמה עצמה. כשעלו על הקרקע, הובטחו לכל מישפחה 75 דונם. במשך הזמן, עם גבור העלייה וההתיישבות, נדרשו לוותר על חלק מהאדמה למען ישובים חדשים — תחילה גיבעת־חן, ולבסוף רמות־השבים, המושב של עולי גרמניה. מישפחת שנרמן הצביעה בכל פעם נגד, כשכל שאר חברי־המושב מקבלים, כדבר מובן־מאליו, את תביעות המוסדות ומצביעים בעדן.

כאשר הקימו אנשי רמות־השבים את הגדר סביב נחלתם החדשה, שגלקחה מכפר־מל"ל, החליטה ורה שנרמן להתנגד בכוח. זהו סיפור שאין דומה לו בחיי של ארץ־ישראל.

„באותו לילה," סיפרה ורה, „היה סמואיל בעיר ולא בא לישון בבית. זה היה המזל שלי. הוא לא היה מעז לעשות דברים כאלה.

„אני הייתי יותר מעזה ממנו. הוא בא מישפחה מיוחסת והיה נפש עדינה ופחד מן המחשבה שיכניסו אותו לבית־סוהר. אני לא.

„ביום הלכתי לראות את הכרם שלנו וראיתי שהקימו שם גדר כדי לתת אותו לאנשי רמות־השבים העשירים. הם הקימו גדר לתפארת. נעשה לי לא טוב כשראיתי אותה. הסתכלתי בגדר וראיתי שהיא כמו מיתר של כינור. מספיק לחתוך אותה בכמה מקומות, כדי שהיא תיפול כולה. לא היתה לי דרך אחרת."

בשעת־לילה מאוחרת קמה ורה, נטלה בידיה רובה ומזמרה, השאירה את שני ילדיה בצריף ויצאה אל הכרם, מהלך של שני קילומטרים.

„רצתי כמו מטורפת. למה רצתי? לא מפני שמיהרתי, אלא מפני שפחדתי. פחדתי מרוב אהבה לילדים שהשארתי אותם לבד. רצתי במגפיים עם רובה, באתי לכרם וחתכתי את הגדר בשלושה מקומות. כל הגדר, באורך של שני קילומטרים, נפלה מייד. הייתי צריכה להימלט דטורית. התלוננו כי ערבים התנפלו על השדות והפילו את הגדר. המישטרה חשדה באנשי שבט אבו־קישק הסמוך. עצרו ערבי אחד והאשימו אותו. כל תחנוניו והסבריו לא הועילו.

„המצפון שלי," אומרת ורה, „נוקא סבל מזה כל השנים שכנגדי אסרו ערבי מיסכן. עד היום אני סובלת מכך."

כאשר שמע סמואיל מה עוללה אישתו, הוא נחרד חרדה גדולה. „את מתארת לעצמך מה עשית?" אמר, „איזה פשע עשית? הרי יכניסו אותך לבית־הסוהר!"

אבל ורה לא נבהלה. „אין דבר," אמרה לו, „אבקש שיכניסו את הילדים איתי לכלא."

מצפונם לא הניח להם לשמור את הסוד. הם הזמינו את האיש שהקים את הגדר, סיפרו לו בסודי־סודות, אחרי שהשביעו אותו כי לא יגלה לאיש, כי הרס הגדר היה מעשה ידיה להתפאר של ורה. הם השביעו אותו שאם יקים את הגדר מחדש, יקים אותה רק עד קצה החלקה של מישפחת שנרמן, שהיתה החלקה האחרונה בקרקע שהוקצבה לרמות־השבים. „אני חתכתי את הגדרות" אמרה לו ורה, „ואם תקים־אותה עוד פעם, אני אחתוך אותה שוב!"

האיש לא שמר את הבטחתו וגילה את הסוד לוועד הכפר. אנשי הכפר היו הגונים מכדי להלשין על ורה באוזני הבריטים.

אבל מרגע זה הוכרזו ורה וסמואיל כאויבים וכבוגדים.

חלקתם נשארה מחוץ לקרקע שנמסרה לרמות־השבים, מחוץ לגדר. עד היום מחזיקה ורה שרון בחלקת הקרקע הגדולה ביותר בכפר מל"ל.

גם קופת־החולים החרימה את מישפחת־שנרמן. הדבר בא, לדיברי ורה, בעיקבות תאונה שבה נפגע חבר קופת־החולים ותבע פיצויים. סמואיל שנרמן העלה על עצמו את זעמם של מנהלי הקופה, כאשר העיד לטובת הפועל שנפגע. כתוצאה מכך הוצא מן הקופה.

על רקע זה באה התנהגותה של ורה באותו ערב, כשסירבה להעזר בקופת־החולים גם כשהילד שלה היה

(המשך מעמוד 27)

תשכב כין סמואיל ובין שכניו, כדי להפריד ביניהם.

אף כי ברור כי לאמו, המורדת הקשוחה, היתה השפעה דומיננטית על ילדותו, מקפיד אריק עצמו להזכיר גם את השפעת אביו. אלא שהאב היה במשך רוב הזמן רחוק מהבית, והנוכחות היומיומית היתה של האם.

בדרכו שלו היה סמואיל שונה מאוד מ־אשתו. אך היו לשניים תכונות משותפות.

כמו ורה, היה סמואיל בלתי־מתפשר בייחוד בכל הנוגע למיקצועו, אך בצורה משלו. כאגרונום מרד סמואיל בשיטות המקובלות ביישוב, כשם שוורה מרדה בשיטות המקובלות במושב.

„לאבא היה חזון, לאמא היה כוח," אמר פעם, ברמזו כי ירש תכונות אלה מהם.

בשנות ה־30' טען שנרמן־האב שהאבוקדו הוא פרי־העתיד. הכל צחקו, כי פרי זה לא היה כימעט ידוע בארץ. האב נטע מטע של אבוקדו במשק שלו עוד ב־1938. לפני כן, ב־1934, נטע את אחד ממטעי־הקלמנטינות הראשונים בארץ.

הרבה לפני כן נטע האב, במשק המישפחתי, בוטנים ובטטות. אריק ואחותו דיטה, הגדולה ממנו בשנתיים, ניזונו במשך שנים רבות משני מאכלים אלה.

„בבוטנים יש חלכון," פיפרה ורה, „בבטטות יש עמילן. למדתי איך להכין מהם קציצות, מזה, ומירקות, היינו חיים. מה יש? אריק נהיה מזה קטן או רע?"

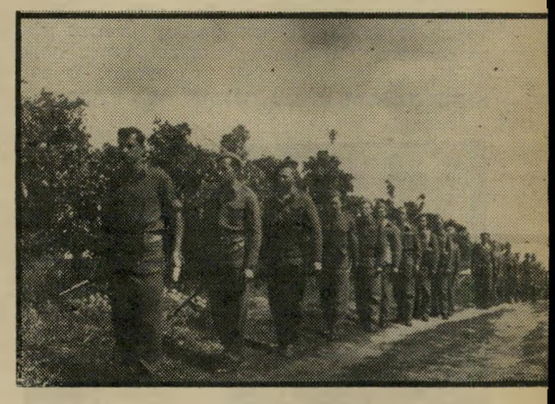
בראשית שנות ה־30' הגיעו מים עד נפש, וורה התגברה על גאוותה הטבעית. בכל השנים הקשות לא פנתה אל מישפחתה לקבלת עזרה. הפעם כתבה לאחד מאחיה, שהשתקע בתורכיה, וביקשה ממנו לסדר עבודה לבעלה שם. סמואיל עבד במשך שנתיים בתורכיה כאגרונום. בזמן הזה ניהלה ורה את המשק לבדה — כפי שעשתה בתקופות רבות בחייה, ובייחוד מאז מות בעלה. גם כיום, בגיל 82, היא עדיין עוסקת בכך.

כשחזר לארץ, היו בראשו של סמואיל תוכניות מלהיבות. בתורכיה למד את סוד גידול הכותנה, והוא רצה לפתח ענף זה בארץ. איש לא הקשיב לו. המוסדות האחראיים קבעו כי אדמת הארץ אינה מתאימה לכך. רק כעבור שנים רבות התפתח הענף, והחווה של אריאל שרון היא אחד המגדלים הגדולים.

לאחר־מכן קיבל סמואיל תפקיד כמנהל־עבודה בנס־ציונה. בינתיים נטע את פרדס־הקלמנטינות ליד ביתו. „הפרדס הזה הציל אותנו מרעב, ואיפשר לנו לשלוח את הילדים ללמוד." הכוונה היתה ללימוד בגימנסיה בתל־אביב — דבר שהרעיש את השכנים עוד יותר. בשעה שהילדים למדו, הוסיפה ורה ללכת כשלרגליה פיסות־עור הקשורות ברצועות. היא לא ביזבזה כסף על סנדלים.

האב, שהיה לאחר מכן מזכיר אגודת האגרונומים בארץ, היה רך יותר מאשתו. היתה לו נטייה לאמנות ולמוסיקה. בילדותו למד גם אריק לנגן בכינור. עד היום הוא אוהב מוסיקה קלאסית.

„אבי היה האדם המשכיל ביותר שהכרתי," אמר פעם אריק, „לאטינית היתה אצלו שפה שניה. „הוא דיבר



אריק (ראשון משמאל) כמם־מם, 1948

רוסית, אנגלית, צרפתית ותורכית. הלוואי וידעתי עברית כמוהו."

„כל אחד מביא עימו תכונות מן המישפחה," הירהר אריק שרון לאחרונה, „גנים וזיכרונות־ילדות. המישפחה שלי עמדה בלחצים ולא התקפלה אף פעם. הם ידעו לחכות, אבל גם לעבוד. למדתי מגיל צעיר לעמוד ועל־בוד ולשאת בעול."

פעם, כאשר היה צריך להסביר לקצינים שלו במיל־חמת יום־הכיפורים איך להתגבר על משבר מסויים, תיאר להם מה עשה כאשר פרצו המים בשעה שהישקה פעם, בילדותו, את מטע המישפחה.

„בחיי עברתי את הכל," הירהר אריק לאחרונה, „מהניצחונות הכי גדולים ועד למפלות הכי גרועות, מהשמחות הכי גדולות ועד לאסונות הכי גדילים, מהרגשת־הביטחון הכי גדולה ועד לפחדים הכי גדולים. עברתי התקפות, וליגלוג, וידויי־אבנים, ודיברי־נאצה, ורעל, ופגיעות. ושקר וכזב — מה לא נאמר עלי? על אף אחד לא נאמרו דברים כאלה! אבל יכולתי לעמוד בזה, כי ראיתי איך הורי עמדו בזה.

„הקשיים והעבודה נתנו לי תזמה בלתי־רגילה. הורי דיכרו על העבודה בלי הרף, שזה חשוב כערך. זאת היתה תרומה בלתי־רגילה!"

● כוס גזוז ופלאפל

אריק ואחותו דיטה — מעצבת־פנים הנשואה לרופא בארצות־הברית, והחיה שם — למדו בבית־הספר היסודי של המושב. ביגלל מיעוט הילדים, למדו אז שתי כיתות בחדר אחד.

במושב לא היה מקובל לשלוח ילדים לגימנסיה, שהרי זה היה כמו הכשרה לנטישת הקרקע. אך אריק ודיטה נשלחו ללמוד בגימנסיה גאולה בתל־אביב.

זאת היתה, אולי, התקופה הקשה ביותר בחיי הנער. במשך ארבע שנים התעורר עם שחר, עבד שעתיים בפרדס ובמשק. אחר־כך נסע באוטובוס לתל־אביב, בימים הם נסיעה של שעה. הוא הגיע לתחנה המרכזית והלך ברגל משם לגימנסיה, בקירבת קולנוע מוגרבי, מרחק של קילומטר וחצי, כדי לחסוך את דמי־הנסיעה באוטובוס. בכסף זה קנה כוס גזוז ומנת־פלאפל. בתום הלימודים חזר באוטובוס למשק, לעבודה ולהכנת־השיעורים, עד שעה מאוחרת בלילה.

„בתנאים אלה נאלץ להתמודד עם בני־העשירים המפונקים בתל־אביב. יתכן כי רצונו החזק ודבקותו במשימה התפתחו אז."

זהו אחד ההבדלים בין אריק שרון, הצבר מכפר־מל"ל, ובין צברים אחרים, בני־גילו, שהגיעו לצמרת המדינה. עוזר וייצמן, איש־השנה תשל"ח, היה בן־עשירים חיפאי, מבני האצולה של הישוב. אביו יכול היה להרשות לעצמו לקחת את בנו בשבתות לטיולים במכונית הפר־טית לביירות ולגליל. משה דיין, איש־השנה תשי"ז ותשכ"ז, אמנם גדל כמו אריק במושב עני, נהלל, וגם אמו היתה דמות דומיננטית בחייו. אך מישפחת



אריאל שנרמן כתלמיד ג'מנסיה „גאולה"

דיין נמנתה כבר אז עם האריסטוקרטיה של „ארץ־ישראל העובדת", והיתה מקובלת על הכל.

אריק שרון לא גדל כ„ילד־תנובה", מאותם ש„אמא רצה אחריהם עם בננה". הוא חושל בבית־הספר הקשה של החיים, שנטע בו את כל התכונות — החיוכיות והשלילית — שמעריציו וישונאיו רואים אותן כיום.

כשעזב את הבית, בגיל 17, כבר היו בו התכונות האלה. הוא נשלח לקורס מס־כפים של ההגנה ברוחמה — באותו המקום שבו שוכנת כיום חוותו. כאיש ח"ש (חיל־שדה) במחוז השרון עבר במשך שנתיים כמה קורסים, גוייס כנוטר במישטרת־היישובים (שהיתה הזרוע הליגאלית של ההגנה), גוייס עם פרוץ מילחמת־העצמאות לשרות מלא. זה היה ב־12 בדצמבר 1947.

עוד לפני שהספיק לעבור קורס־קצינים נפצע — וכך קרה ששר־הביטחון, האלוף כי־צה"ל שפיקד על גייסות ככל המילחמות, לא עבר מעולם קורס־קצינים. יתכן שזהו אחד הגורמים שאיפשרו לו לגבש דוקטרינות בלתי־שיגרתיות.

הוא היה מוכן לפגישתו עם הגורל.

● החץ השחור משחור

בצורה מוזרה היה אריק שרון, עוד מאז היותו קצין צוער, במרכז כל האירועים הגורליים שהיוו נקודות־תפנית בתולדות המדינה.

מיפגה כזה אירע בלילה האחרון של פברואר 1955. צנחנים ישראליים פשטו ברצועת־עזה, שהיתה אז תחת שילטון מצרי. הם תקפו את החיילים המצריים באוהליהם והרגו אותם בשנתם. מיספר ההרוגים הגיע ל־37, וגרם לזעזוע עמוק.

עד אז היתה מצריים שייכת למחנה המערבי, תוך פזילה לעבר העולם השלישי. באותו לילה, בעיקבות ההשפלה הנוראה שספג, החליט לדבריו, השליט הצעיר והחדש של מצריים, גמאל עבד־אל־נאצר, להושיט יד לברית־המועצות, כדי להצטייד בנשק חדיש נגד ישראל התוקפנית.

כך נולדה עיסקת־הנשק הגדולה של מצריים עם הגוש המיזרחי — והסובייטים קנו בפעם הראשונה דר־סת־רגל במרחב. במשך 18 השנים הבאות היתה מצריים בת־חסות של מוסקווה, דבר ששינה את מאזן־הכוחות בעולם כולו.

האיש שפיקד על גדוד־הצנחנים באותו לילה



אריק (משמאל) עם אחותו דיטה ואימו

היה רב־סרן צעיר בשם אריק שרון. שם המיב־צע היה „חץ שחור".

ראש־הממשלה דאז, משה שרת, השתולל מזעם ביומנו הסודי, שהתפרסם בשנים האחרונות. לא היתה שום עילה לפעולה מוחצת של צה"ל. דויד בן־גוריון, שחזר רק שבועיים לפני כן מגלותו־מרצון בשדה־בוקר, ושקיבל שוב לידיו את מישרד־הביטחון, ביקש רק רשות לפעולה קטנה, שנועדה כביכול להגיב על פעולות קטנות של פידאיון מרצועת־עזה בישראל. בן־גוריון הבטיח לשרת שלא ייהרגו אלא שמונה־תישעה מצריים, לכל היותר. כאשר נוכח שרת לדעת, למחרת־היום, כי בפעולה נהרגו פי ארבעה יותר, היה בטוח כי בן־גוריון והרמטכ"ל שלו, משה דיין, רימו אותו במזיד. זעמו הופנה גם לעבר רב־סרן שרון, שעליו כעס עוד קודם לכן.

את מרי־ליבו שפך שרת ביומנו הסודי. „אישרנו לגדוד הצנחנים להעלות את עניין הנקמה לדרגה של עיקרון... הוא הגיע לידי גיבוש ואפילו קידוש בגדוד הזה, שהפך מכשיר־הנקם הקיבוצי של המדינה. רוחו חינוכו של גדוד זה הפכו כשלעצמם גורם מגרה וממריץ למעשי־תגובה. לעומת זה, בכל מיקרה שהצעת מיבצע־תגמול נדחית על־ידי ראש־הממשלה (שרת עצמו) משתרר בגדוד הלך־רוח של דיכאון וזעם, והוא הופך כולו מרחשת הסתה ובלע נגד השילטון האזרחי."

שרון משך בכתפיו. איך אפשר לדעת מראש כמה אנשים ייהרגו בפעולה? רוב הקורבנות לא נפלו בהתקפה עצמה, אלא בשעה שמשאית, שחובילה תגבורת מצרית, עלתה על מארב שנועד להבטיח את איזור־הפעולה.

יתכן שהיה זה מיקרה, אך יתכן שהיתה זאת פעולה מכוונת של בן־גוריון, דיין או שרון, ואולי שלושתם כיחד, כדי לדחוף את שרת בכיוון שלא רצה בו. אך התוצאה היא נחת החיסטוריה: באותו לילה הכריזה מדינת־ישראל מילחמה על גמאל עבד־אל־נאצר, ונפתחה תקופה חדשה לפני החזירה המאסיווית של ברית־המועצות למרחב המערבי. היתה זאת נקודת־מיפנה היסטורית.

בחוגים מצומצמים נודע שמו של הקצין הצעיר והתוקפני עוד קודם לכן. אמנם, במילחמת־העצמאות, עדיין לא בלט במיוחד. כאיש ח"ש־השרון גוייס לחטיבת אלכסנדרוני ושירת כמם־כף, ולאחר מכן כמם־מם, בגדוד 32 — גדוד ביש־מול בחטיבה שלא הצטיינה במילחמה. בקרב הכושל על לטרון נפצע וכימעט הושאר בשטח, אך ניצל כמעט בנס על־ידי חבר. הוא השתתף גם בקרב על כיס־פלוג'ה, לא הרחק מן המקום שבו נמצאת עתה החווה החקלאית שלו — וגם שם נחל אלכסנדרוני מפלה עקובה־מדם.

אמר אריק, כעבור שנים, על חיקקו כמיל־חמה הראשונה: „ידעתי אז מה זאת הרגשה של תבוסה. לא הרגשתי כמילחמה זו אף פעם אחת תחושה של ניצחון."



בן־ההפגנקים של בן־גוריון: אריק שרון עם שר־הביטחון ערב מ׳בצע־קדש

את הקאריירה הצבאית הייחודית שלו התחיל אריק כשנקרא, אחרי מילחמת־העצמאות, להקים יחידה שנועדה להוות קומנדו לפעולה בשטח אוייב. כתגובה על חדירות לישראל. צה״ל לא הודה בקיומה, והיא נקראה בשם „יחידה 101״. למעשה היתה יחידה של טרור־נגד־טרור, שהרגה בפשיטות מעבר לגבול חיילים ואזרחים, לפעמים בשיטות שלא נבדלו מאלה של הפידאיון שחדרו לישראל, אלא ביעילותם.

אחת הדמויות הבולטות ביחידה זו, ואיש־טיפוחם של אריק שרון ומשה דיין, היה בן־קיבוץ בשם מאיר הר־ציון. באחד הלילות חדר צעיר זה לשטח הירדני, חטף ארבעה בדואים, ואחרי שעות ארוחות של הליכה תחך את גרונותיהם במו ידיו — כתגמול על רצח אחותו, שעברה בטעות את הגבול לירדן. שרת השתולל מכעס, אך הר־ציון לא הועמד מעולם למישפט על פשע זה. הכל היו בטוחים כי מפקדו, אריק שרון, עזר לו לבצע פעולה פרטית זו וחיפה עליו לאחר מכן.

שרת המזועזע רשם ביומנו: „תהיתי על מהותו וגורלו של עם זה, המסוגל לעדינות־נפש כה דקה, לאהבה עמוקה כזו של הבריות, לשאיפה כה כנה לנאה ולנאצל, ועם זה הוא מוציא מתוך שורות טובי הנוער שלו בחורים המסוגלים לרצוח נפש, בדעה צלולה ובדם קר, על־ידי תקיעת סכינים בגופותיהם של בדואים צעירים, חסרי־מגן. איזו משתי הנשמות המתרוצצות בין דפי התנ״ך תנצח את יריבתה בקרב העם הזה?״

בפעם הראשונה שמעו יודעי־סוד את השם אריק שרון בקשר לפעולה צבאית, שנכנסה להיסטוריה כאחד משלושת פישעי־המילחמה החמורים ביותר מאז ראשית 1948, לצד הטבח של דיר־יאסין ושל כפר־קאסם.

בסוף 1953 תקפה היחידה 101 את הכפר הערבי קיביה, בדרך לרמאללה, בשטח הירדני. העולם נחרד למחרת־היום, כאשר נודע כי 70 גברים, נשים וילדים נקברו בפעולה זו מתחת לבתים שפוצצו על־ידי חיילי היחידה.

בן־גוריון שיקר בכנסת שלא צה״ל ביצע פעולה זו, אלא יושבי־ספר זועמים.

אריק שרון, שהשתתף אישית בהנחת המיטענים ליד כמה מן הבתים הגדולים, טען לאחר מכן כי החבלנים לא ידעו שבבתים הסתתרו בני־אדם.

מאותו יום יצא לאריק שם של חייל ברוטאלי, שאינו חס על חיי־אדם, ושהמושג ה־



אריק בהלוויית אחד מפיקודיו *

צה״לי של „טוהר הנשק״ זר לו. הוא עצמו מכחיש דימוי זה מכל וכל.

פעולת קיביה יצרה את האווירה, ופעולת־עזה יצרה את הנסיבות הפוליטיות שהובילו, תוך הסלמה גוברת והולכת, לקראת היעד שאליו חתר הרמטכ״ל משה דיין: מיבצע־קדש של 1956.

● פאשלה ליד המיתלה

ב־29 באוקטובר 1956 צנח גדוד של צנחנים ישראליים ליד מיצר־המיתלה, סמוך לתעלת־סואץ, במיבצע הנועז ביותר אשר ידע צה״ל עד אז. היתה זו הפעולה הראשונה במילחמה שתואמה מראש בין ישראל, צרפת ובריטניה. מילחמה זו היוותה אף היא נקודת־מיפנה היסטורית. ישראל הצטרפה בעיני הערבים לעולם הקולוניאלי. העולם השלישי שוכנע שישראל היא חלק מן הגוש האימפריאליסטי. צרפת ובריטניה גורשו מן העולם הערבי לצמיתות.

מיבצע־סיני הדהים את העולם ונחשב אז כניצחון כביר של צה״ל, אחד המיבצעים המזהירים בתולדות המילחמות. משה דיין הפך אליל לאומי ועולמי. אך למעשה היה זה מיבצע צבאי כושל, שגילה את כל חולשותיו של צה״ל דאז.

לאריק, מפקד חטיבת־הצנחנים שהיוותה

* ירמה בורדנוב, שנפל בפעולת־התגמול בקלקיליה.

חוד־החנית של המיבצע, היה חלק בכישלון.

בניגוד לפקודה התקדמו כוחותיו אל תוך מיצר־המיתלה, המהווה מארב טיבעי, ושם היכו קשות. באותן שעות קשות נוצרו יחסים מתוחים בין אריק ובין סגנו, יצחק („חקה״) חופי, ושלושת מפקדי־גדודיו: רפאל („רפול״) איתן, דני מט ומוטה גור. כל אלה בלטו בחשמ״א ביחסיהם המורכבים עם אריק.

אריק הואשם על־ידי גור ואחרים בכך שפיקד על הקרב מאחור, מן המיתחם המוגן, תחת להיות עם אנשיו בקרב. הוא גם הואשם באילתור, בחוסר־תיכנון ובאובדן השליטה על כוחותיו — תופעה שהיתה אופיינית אז לצה״ל.

כעבור שנים הוכיח שרון כי למד את הלקח מכך הפגמים האיה. איש ממפקדי צה״ל לא תיכנן את קרבותיו בצורה קפדנית יותר, והוא פיקד על אנשיו מקו־האש.

אך אחרי מילחמת־סיני ריחף ענן על הקאריירה הצבאית של שרון. יחסיו עם דיין היו מתוחים. עד אז טיפח אותו דיין, שהפך אותו אלוף־מישנה ומפקד־חטיבה בגיל 29. אף שיחסיו המיוחדים של שרון עם דויד בן־גוריון, הפטרון של דיין, החלו בהדרגה להרגיז את דיין. בן־גוריון גילה לשרון בפומבי יחס מועדף, ולא פעם משך אותו הצידה בכנסי־קצינים לשיחה פרטית, תוך התעלמות מקציניים בכירים ממנו. בן־גוריון הוא שהעניק לאריק שנרמן את השם „שרון״, כשתבע ממנו — כמו מכל קציני צה״ל — לאמץ לעצמו שם עברי. אך גם בן־גוריון התרחק ממנו אחרי הפאשלה של המיתלה.

היה נדמה — לא בפעם הראשונה, וגם לא בפעם האחרונה — שהקאריירה של אריק שרון נעצרה.

„רק מיכחמה תוציא אותך מן הקיפאון,״ אמר לו משה דיין ב־1962.

אך המילחמה פרצה רק ב־1967, ולא במעט ביגאל התפתחות שלאריק שרון היה לו חלק רב בה. כי בינתיים הופשרה הקאריירה שלו על־ידי אדם שבא לו כגואל: יצחק רבין, אלוף פיקוד־הצפון. הוא מינה את אריק, הקציין השנוי־במחלוקת כראש־המטה שלו.

הגבול הסורי היה בעייתי. בין ישראל וסוריה יפר דו שטחים מפורזים, אשר שני הצדדים התייחסו אליהם בצורה שונה. ישראל טענה שזהו שטח ריבוני שלה. הסורים ראו בו שטח־הפקר, שאדמותיו שייכות לבעליהן הערביים. לשני הצדדים היו אסמכתות מישפטיות.

אריק קבע מדיניות אופיינית: לחרוש שטח זה עד המטר האחרון. הסורים הגיבו בכל פעם באש על מה שנראה להם כגזילת אדמות ערביות. מפקחי האו״ם נטו, בדרך כלל, לצד הטיעון הסורי — אך בישראל נוצרה התדמית של הסורים המשתוללים, הגורמים בלי הרף לתקריות, והמרעישים את הקיבוצים הישראליים השלווים בעמק ממרומי הגולן. דימוי כוזב זה מובא עד היום כהצדקה לסיפוח רמת־הגולן לישראל.

מעטים ידעו כי אנשי־הקיבוצים השלווים קיבלו, לפני פתיחת כל תקרית, הודעה ממטהו של אריק שרון כדי להתכונן ולרדת למיקלטים.

ההסלמה בגבול הסורי הלכה והחריפה. רבין, שהפך בינתיים רמטכ״ל, איים פומבית בפלישה לסוריה, כדי להפיל בה את המישטר האנטי־ישראלי הקיצוני. בשיא המתח הזהירה ברית־המועצות את מצריים שישראל עומדת לפלוש לסוריה. גמאל עבד־אל־נאצר ריכז את כוחותיו בסיני לשם הרתעה והפגנה — וכך הדליו הדברים להידרדר לקראת מילחמת ששת־הימים.

במילחמה זו הסתבר כי מפקד־החטיבה הכושל של 1956 הפך מפקד־אוגדה מעולה ב־1967. הקרב על אום־כתף, שבו פתח שרון את הציר המרכזי לתעלה, היה מתוכנן לכל פרטיו, והיו בו הברקות נועזות. שרון הנחית כוח, בפקודת דני מט, במסוקים על התותחים המצריים, בעורף האוייב. את תותחיו שלו, שהטווח שלהם היה קצר בהרבה מן הטווח של הקנים המצריים, הקדים אל תוך שטח האש.

היה זה קרב לדוגמא של מפקד מיבצעי בעל אינטואיציה, דמיון, יכולת־תיכנון, כושר־ביצוע ומנהיגות.

„בין מיבצע־קדש ומילחמת ששת־הימים גדל אריק פי עשרה!״ טען אורי דן, דוברו הנאמן המלווה את אריק מאז „פעולות התגמול״.

אך בתמונת המילחמה היה זה מאמץ מישני. הפריצה המכרעת בוצעה בצפון, לאורך כביש החוף, על־ידי „אוגדת הפלדה״ של האלוף ישראל („טליק״) טל, והיא שהגיעה ראשונה אל התעלה.

● מיכל של חומצה

עוד מוקדם לכתוב אומ־כתף הלך לפניו. „אריק״ ו„טליק״ נחשבו כשני כוכבי־השביט של צה״ל, ושניהם יכלו לשים את עיניהם ביעד המיוחל של כל קאריירה צבאית: תפקיד הרמטכ״ל.

יש הבדל גדול בין השניים. אריק, גדול־הממדים, שהחל מגדל את הכרס המאסיווית שהפכה סימן־ההיכר שלו, הוא מפקד פרגמטי, אינטואיטיבי. טליק, בעל הגוף הקטן והרזה, הוא דמות נדירה מאוד בצה״ל: הקציין־האינטלקטואל. אריק, הצנחן, יצר את הדוקטרינה הקרבית של החי״ר על סמך האינטואיציה והנסיון. טליק, הטנקיסט, יצר את הדוקטרינה של השריון בתהליך של מחשבה הגיונית.

אך שניהם מצאו את עצמם, לא פעם, בחזית אחת.



אריק ומאיר בן־ציון (באמצע: אורי דן)

שניהם התנגדו להקמתו של קו בר־לב, דרשו להגן על מערב־סיני בטאקטיקה ניידת. שניהם נשארו במיעוט במטכ״ל, שבו שלט עתה חיים בר־לב, איש בעל דיעות נחרצות שאינו סובל ויכוח והתנגדות. לשניהם יצא שם של „עושי־צרות״, ודרכם של שניהם אל הכהונה העליונה נחסמה. בר־לב הכין את הירושה לידידו, דויד („דדו״) אלעזר, שעלה כמוהו מזאגרב שביוגוסלביה (אף שבר־לב עצמו נולד באוסטריה).

אריק נודע כאדם ש„אי־אפשר להסתדר איתו,״ שאינו מתייחס בצורה חברית אל עמיי־

איש השנה תשמ"א

(המשך מעמוד 29)

תיו, המפר פקודות או „מפרש" אותן בצורה הגובלת בהפרה. שום גוף קולקציאלי אינו אוהב איש כזה, וצמרת צה"ל לא יצאה מכלל זה. היחס אליו בצה"ל דמה ליחס המושב של אמו.

את דעתם של רבים מעמיתיו ביטא פעם עזר וייצמן, שגם יחסיו שלו עם אריק הם דו־ערכיים, בעלי עליות וירידות רבות. „הוא דומה למיכל של חומצת־גופרית," אמר, „איפה שלא תשים אותו — החומצה תאכל תחילה את המיכל, ואחר כך את כל מה שמסביב."

בעיני אריק עצמו נראו הערכות מסוג זה עוול משווע, תגובה זדונית של בני־אדם קטנים המקנאים באיש גדול מהם, קנוניה של הביריונים החוששים מפני עליותו של המנהיג הטבעי.

בשנות ה־60' עברו על אריק שורה של אסונות, שהיו יכולים לשבור אדם אחר.

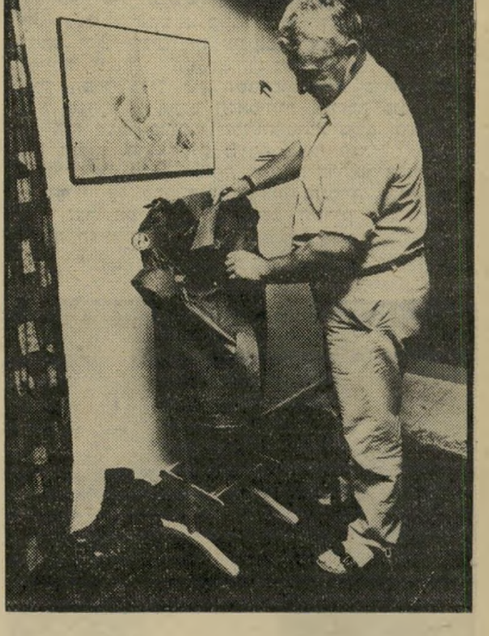
עד אז נפגע אריק רק באופן גופני. אחרי שנפצע במילחמת־העצמאות, נפצע שוב ב־1955. הוא פיקד על הצנחנים בהסתערות על המוצבים המצריים בסבחה, ליד ניצנה, בגבול הדרומי. בתום הקרב נקרא צפונה, לפקד על פעולה לחטיפת קצין בסוריה. ליד באר־שבע התהפך הג'יפ שבו נסע, ואריק נפצע. מכיוון שחשש שמא יטושטשו חושיו, סירב לקבל הרדמה, וכך נתפרו הפצעים בלי הרדמה, כמו שקרה לו בילדותו. הוא המשיך בדרכו צפונה, לפקד על החטיפה. שתי צלקות בפניו, בשפתו העליונה וליד עינו השמאלית, מזכירות עדיין פציעה זו.

כ־1961 קרה לו אסון הרבה יותר חמור. אשתו, מרגלית, אחות פסיכיאטרית בכירה, שאותה הכיר ב־1952, בעת שהיה סטודנט בירושלים, ערב קריאתו ליחידה 101, נהרגה בתאונה בדרך לירושלים, כהשאירה לו בן פעוט, גור.

כעבור שנה נשא אריק לאשה את אחותה של מרגלית, לילי, שילדה לו שני בנים נוספים — עמרי (כיום בן 17) וגילעד (14 וחצי). עומרי עומד להתגייס בשנה הבאה לצבא, שעליו ממונה עתה אביו.

ערב ראש־השנה 1969 אירע אסון שני. גור שיחק ברוכב־ציד ונהרג מכדור שנפלט ממנו.

לילי היא דמות מרכזית מאוד בחייו של אריק. היא צמודה אליו, בדרך כלל, בכל שעות היום, כשאינו



אריק תולה מדיו ביום שיחרורו מצה"ל

בתפקיד המונע זאת. גם אז הוא מטלפן לה כמה פעמים ביום. רק לאחרונה, משגנטה להריון, חדלה זמנית מללוות אותו לכל מקום.

לילי שרון היא ההיפך מפמיניסטית. היא חיה עם בעלה ולמענו. עומדת לצידו בכל, דוחפת אותו קדימה, עוזרת לו בדרכיה הנשיות, מזדהה לחלוטין עם כל מחשבותיו ומעשיו. „אני רוצה להיות רק אשתו של אריק, וכל מה שאהיה חוץ מזה יהיה שולי," אמרה פעם.

אריק, איש בודד שאין לו ידידים אמיתיים, זקוק בדיוק לאשה כזאת. אין בזירה הציבורית בני־זוג רבים הדבוקים איש ברעהו במידה רבה רבה. הם נהווים צמד מושלם.

● מקל וגזר בעזה

ב יתניים הוא הפך אלוף פיקוד־הדרום — אחת מעמדות־המפתח למי שמבקש להיות רמטכ"ל. הוא שלט במרחב שלו, הכין את הפיקוד למילחמה הבאה. במרכז מחשבתו עמד הצורך לצלוח במיקרה זה את התעלה ולפרוץ אל תוך מצריים. הוא הכין לכך את הכל, שקל דרכי־גישה שונות. במוחו הצטיירה הצליחה — וכעבור שנים, בנסיבות שונות לגמרי, פעל על כי תמונה זו.

בינתיים ניהל קרב אחר — קרב שהוסיף לתדמיתו כחייל אכזרי, חסר־מעצורים וברוטאלי. הוטל עליו לשים קץ לפיגועים, שהתרבו אז ברצועת־עזה הכבושה.

הזיכרונות מימי הקרב הזה תרמו הרבה לפחדים של יהודים ובעיקר של ערבים, שליוו השנה את כניסתו של שרון למישרד־הביטחון, החולש על כל השטחים הכבושים.

אריק ניהל את המאבק כמיבצע צבאי לכל דבר. במשך שיבעה חודשים השליט ברצועה את מרותו. לאחרונה ציין בגאווה כי מנע בימים ההם כל פגיעה בציבור האזרחי. הוא לא עצר אזרחים שלווים, לא הטיל עונשים קולקטיביים, לא שלח את החיילים לפרוץ לבתי־הספר — כל שקרה בשנים האחרונות בגדה המערבית. הצבא הגן על הפועלים שיצאו בכל בוקר בהמוני ניהם לעבוד במשק הישראלי בצפון. הערבים לא עוכבו במשך שעות ארוכות ליד מחסומים, שנועדו להטריד ולהשפיל.

אולם זה היה רק חצי הסיפור. החצי השני היה מירדף חסר־רחמים אחרי נושאי־הנשק, חברי הארגונים הלוחמים — ה„מחבלים". אלה נרדפו עד צוואר, נמצאו במחבואים תת־קרקעיים או כשהם מוסתרים בבתים.



אריק עם לילי וגילעד בחווה אחרי שיחרורו, לפני מילחמת יום־הכיפורים

ורובם הגדול נהרגו בו במקום. „לא הרגנו שבויים," ציין פעם אריק בסיגנונו היבש, „לא לקחנו שבויים."

בתודעת הפלסטינים נרשמו שיבעה חודשים אלה כפרק עקוב־מדם מאין כמוהו.

אריק לא הסתפק במיבצע הצבאי. היו לו דיעות ברורות מאוד על אופן הפיתרון לזמן ארוך. בעוד שדיין ואחרים רצו לפזר את 200 אלף הפלסטים שברצועה במחנות קטנים, על פי ההנחה שאז יהיה קל יותר לפקח עליהם, היתה לאריק הצעה נגדית: להקים ברצועה מערכת של התנחלויות יהודיות, אשר ימחישו את הנוכחות הישראלית.

ביולי 1971 באה לעזה מישלחת של שרים, בראשות ישראל גלילי, איש־אמונה של גולדה. אריק קיבל את פניהם בעמידה, בראש גיבעה של חול, ושם, בעמידה, פרס לפניהם מפות שבאו להוכיח את טענותיו. היו מסומנות בהן ההתנחלויות היהודיות שצריכות לקום ברצועה. הוא הציע להעביר חלק מן הפלסטים מרצועת־עזה לגדה המערבית, לקלוט מיספר מסויים בישראל עצמה, ולשפר את תנאי־המחייה במחנות שיישארו ברצועת־עזה.

השרים לא קיבלו את הצעתו, אולי מפני שרצה לקלוט מיספר של פלסטים בישראל. תחת זאת הוחלט, בניגוד לדעתו של אריק, לסלול כבישים רחבים בתוך מחנות הפליטים. לשם כך נהרסו מיבנים רבים, ותושבי־הם הועברו למחנות־פליטים אחרים. כעבור שנים, כשרחקלאות, הקים אריק את ההתנחלויות שרצה להקים אז.

אחרי שבעה חודשים של מירדפים בלתי פוסקים, שברכים מהם השתתף אריק עצמו, שקטפה הרצועה. הפיגועים פסקו כליל. עברו כימעט עשר שנים לפני שהאירגונים הפלסטיניים הצליחו שוב להקים תשתית לפעולה.

אריק רואה בשיטה זו לקח להווה. עם כניסתו לתפקיד שר־הביטחון החליט להפריד בשטחים המוחזקים בין הטיפול האזרחי והטיפול הצבאי, שהיו עד כה מאוחדים בידי מנגנון אחד של מימשל צבאי. למנגנון האזרחי ניתנו הוראות לפייס את הערבים, להסביר להם פנים. לשים קץ להשפלה היומיומית, אשר לה הורגלו בידי שילטונות־הכיבוש. ואילו לזרוע הצבאית ניתנה הוראה לפעול נגד המחתרת הלוחמת ללא־רחם.

שיטת המקל והגזר.

● „כמו נידון למוות..."

ב 15 ביולי 1973 אירעה תפנית בחייו של אריק שרון — והסתבר תוך זמן קצר שהיתה לכך השפעה רבה על עתיד המדינה, בשני מישורים שונים.

האלוף שרון פרש מצה"ל, 83 ימים לפני מילחמת יום־הכיפורים, והקים למחרת היום את הליכוד.

הגירסה המקובלת היא שאריק השתכנע סופית שאין לו סיכוי להגיע לכס הרמטכ"ל, וכי על כן החליט לעבור לקאריירה פוליטית. הוא עצמו מכחיש זאת נמרצות. לדבריו ביקש להמשיך בשרותו לפחות במשך שנה נוספת — אולי מתוך תיקווה כי בדרך זו או אחרת יגיע בכל זאת אל היעד הצבאי העליון. אולם הרמטכ"ל, דדו, ושר־הביטחון, דיין, החליטו לשים קץ לקאריירה הצבאית שלו.

כאשר נודע לאריק כי יורשו בפיקוד־הדרום יהיה שמואל („גורודיש") גונן, מפקד החטיבה המשוריינת שהגיעה ראשונה אל התעלה במילחמת ששת־הימים, הזהיר את דיין מפני מינוי זה.

דיין הרגיע אותו: „אוי זה לא טוב, אך השנה לא תהיה מילחמה."

האם היתה מילחמת יום־הכיפורים מתנהלת בצורה אחרת, או שלא היתה פורצת כלל, אילו נשאר אריק בתפקיד? הוא עצמו משוכנע בכך. הוא הזכיר כי במאי 1973 אובחנו סימני־כוננות מצריים למילחמה. צה"ל נקט מייד אמצעי־זהירות. אריק עצמו עשה שלושה שבועות רצופים בחפ"ק שלו בבלוזה. כשהבחינו המצרים בכוננות של צה"ל, דחו את המיבצע.

אילו כיהן אריק באוקטובר 1973 בתפקיד אלוף־הפיקוד, יתכן שהיה חוזר על כך, ויתכן שהמילחמה היתה נדחית שוב. אך גורודיש, שהיה חדש לגמרי בתפקידו, לא היה רגיל לעמדת־פיקוד כה גבוהה. הוא לא שִׁפֵּר בשטח כמו אריק. על כן קיבל את הערכת המטכ"ל שהמצרים עוסקים רק בתימרון. כאשר בוטלה גם הכוננות המוגבלת, נסע צפונה לחופשה. כאשר הלמו המצרים, היה הקו הדליל בלתי־מוכן לחלוטין.

בינתיים היה אריק שרון עסוק בקרב שונה לגמרי.

כשפרש מן הצבא, בעל כורחו, סירב להשתתף בכל מסיבת־פרידה שהיא, מן הסוג הנערך בצה"ל תמיד כשמפקד בדרגה כזו פורש. הוא לא היה מוכן לשמוע שבחים מפיהם של דדו ודיין, אשר להם רחש טינה עמוקה. לדבריו השתתף בשעתו במסיבת־פרידה כזאת למרדכי („מוטי") הוד, מפקד חיל־האוויר. כשנקרא הוד לקום ולקבל את השעון המסורתי, הניתן כשי לפרש, הוא הלך לקראת הרמטכ"ל „ברגליים כושלות, כמו נידון למוות אל הגרדום."

אריק לא רצה לעבור חווייה זו. לא היו מסיבות־פרידה, ואת השעון קיבל הביתה. הוא תלוי עתה על קיר בווילה שלו בחווה.

כבר למחרת היום ביצע את התוכנית הפוליטית שהכין לעצמו, כנראה, מראש. הוא כינס מסיבת־עיתונאים, וקרא להקמת ליכוד של תנועת־החרות והמיפלגה הליברלית (שכבר היו מאוחדות במיסגרת גח"ל) ושתי מיפלגות קטנות אחרות. כשנשאל כיצד מימן את מסיבת־העיתונאים, אמר: „מכרתי כמה ערימות־קש!"

היתה זאת דוגמה ראשונה לשיטת־הפעולה הפוליטית של הכוכב החדש. הכל לעגו ל„תינוק הפוליטי", אך הוא כפה את יוזמתו על הכל. הפוליטיקאים המיקצועיים היססו, כרגיל, העמידו תנאים, התפתלו. הלחץ הציבורי ששוחרר על־ידי אריק, כאשר פנה אל דעת־הקהל מעל לראשי המיפלגות, לא השאיר לאיש מהם מנוס. הליכוד קם, ובזכות הצלחה זו נבחר אריאל שרון, ערב ראש־השנה 1973, לאיש־השנה תשל"ג של העולם הזה.

במעשה זה חוחל בתהליך שחולל כעבור ארבע שנים את המהפך, ושהעמיק אותו כעבור שמונה שנים.

היו סיבות רבות לעליית הימין לשילטון בישראל. אך התדמית של הליכוד החדש, המודרני, שופע־הכוח, כהתגלמות הימין החדש, מילא תפקיד חשוב בהכשרת הקרקע לכך.

אריק עצמו הצטרף יחד עם אשתו, לילי, למיפלגה הליברלית. מכיוון שלא היו בה כבר אז מנהיגים בולטים, קיווה, כנראה, ליטול לידו באופן אוטומטי את המנהיגות.

(המשך בעמוד 33)



מערכת ACD מאתרת במהירות את השלוחה הפנויה במשרד

מערכת ACD (AUTOMATIC CALL DISTRIBUTION) פיתוח חדשני במרכזת הטלפונים החדשה.
תדקס 60XF מאפשר מענה אוטומטי מוקלט ומוסיקת רקע ללקוח הממתין,
כאשר כל השלוחות תפוסות, השיחה הממתינה תנותב מיד כאשר תתפנה השלוחה הראשונה.

פיתוח זה מיועד בעיקר לחברות הנותנות שרות כמו:
משרדי נסיעות, חברות גז, חברות תעופה, סניפי בנקים,
מחלקות ניירות ערך ומחלקות של תיקונים ושירות.

ניתן להוסיף מערכת ACD ושאר תכונות XF לכל מרכזיית תדקס 60.



תדיראן חטיבת תקשורת רח' הסיבים 18, אזור התעשיה, פ"ת טל. 928585, 03-926641
"סברלופון" בע"מ, רח' צה"ל 10 קרית אליעזר חיפה; טל. 04-539227
"רמ-טל" בע"מ - מערכות תקשורת, רח' תפוצות ישראל 3 גבעתיים, טל. 03-770141/2
שמרד אלקטרוניקה (1977) בע"מ רח' השומר 72 בני ברק; טל. 03-772171
"איילת תקשורת" — רח' ינאי 3 ירושלים טל. 240404, 02-224697
"אורטלקו" בע"מ — רח' לוינסקי 56 תל-אביב, טל. 823731, 824882
"טל-גל" — רח' ביאליק 137 רמת גן טל. 03-732094

תדיראן
תעשיות ישראל לאלקטרוניקה בע"מ
חטיבת התקשורת

שנת אושר ואשראי



משתלם לשלם ב-
ישראכרט

- בנק הפועלים בע"מ • בנק המזרחי המאוחד בע"מ • הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ
- בנק קונטיננטל לישראל בע"מ • בנק מסד בע"מ • בנק הבניה לישראל בע"מ
- בנק יהב לעובדי המדינה בע"מ • בנק אמריקאי ישראלי בע"מ • בנק אוצר החייל בע"מ
- בנק פועלי אגודת ישראל בע"מ • בנק צפון אמריקה בע"מ
- בנק למימון ולסחר בע"מ • בנק עין חי בע"מ

איש השנה תשמ"א

(המשך מעמוד 30)

איש לא חלם, באותה שעה, כי עוד יהיה המשך לקאריירה הצבאית שלו.

אולם הפרק המזהיר ביותר באותה קאריירה עוד עמד לפניו. לאריק שרון זומנה עוד פגישה עם הגורל.

● „זאת מילחמה!"

ל פרישתו מצה"ל זכה אריק שרון במינוי־חירום כמפקד־אוגדה, בניגוד לרצונו של דדו, ורק אחרי התערבות אישית של משה דיין, שר־הביטחון. בינתיים המשיך עדיין לגור בבאר־שבע.

ערב יום־הכיפורים עבד עד מאוחר אחרי־הצהריים במצודות־זאב, שם עסק במערכת־הבחירות שהיתה אז בעיצומה. עם רדת החשיכה נמסר לו שיש כוננות בצה"ל.

הוא מיהר הביתה, עבר כדרך במטה פי־קוד־הדרום. שם העיף מבט אחד בתצלומי־האוויר שצולמו כמה שעות לפני כן, והפ־ליט: „זה לא תרגיל! זאת מילחמה!"

שבוע לפני כן, בשבת, לקח אריק את אשתו ובנו לטיול מישפחתי לתעלה. בצהריים אכל על שפת התעלה בקנטרה. מסביבו התקבצו, כרגיל, היילים. אריק לא חלם על מילחמה, אך הוא הבחין בתכונה בלתי־רגילה בגדה שממול. „חבר־ה," הזהיר את החיילים בטוב־לב, „תפקחו עין. במקום הזה יכול הכל להשתנות בן־רגע!"

ביום־כיפור בצהריים פרצה המילחמה. עוד באותו ערב הציע אריק לגורודיש לצאת עימו לשטח, כדי ג'יפים, כדי לגלות את המסוק, שמא נחת במקום אחר. אך הוא לא הגיע מעולם, ואריק משוכנע שהדבר נעשה בכוונה.

באותן שעות חוסלו כ־200 טנקים של צה"ל, שנעו לעבר המעוזים. אותם שהגיעו למעוזים, לא ידעו מה לעשות שם. הם לא קיבלו פקודה לחלץ את אנשי־המעוזים. אלה התחננו באוזני הטנקיסטים על חייהם ממש — אך לא היתה פקודה לקחתם.

אחרי המילחמה הגיש אחד מחייליי־המע־זים לאריק הקלטה של שיחותיו עם המעוז שלו — שיחות מזעזעות ומרגשות.

באותו יום פגש אריק את דדו ואת יצחק רבין, שלא מילא אז תפקיד רישמי בצה"ל, בחפ"ק הפיקוד באום־חשיבה. אז אמר להם אריק פסוק שכבר הכיל את הלקח העיקרי של המילחמה, ושנותח עד בוש בחודשים שלאחר מכן: „המילחמה היא כזאת שרק בריכון על־אוגדתי אפשר לנצח בה." הוא חשב במר־שגים של ארמיה. הפיקוד עדיין חשב על אוגדות. „הם ניהלו ב־1973 את המילחמה של 1967," אמר אריק לאחר מכן.

אך רבין לחץ את ידו של אריק: „מה שיקרה תלוי בך!"

אם קיווה אריק כי יקבל לידיו את הפיקוד על כל האוגדות בדרום, אוכזב מייד. ממשלת־המערך חשדה באלוף־המילואים, שהיה בעת ובעונה אחת מועמד בכיר של הליכוד לכנסת. הרמטכ"ל ועוזריו, רובם אנשי־פלמ"ח ותיקים, שנאו את אריק מאז ומעולם, בשל אופיו המנוכר והמתנכר. מפקד־החזית, אשר ירש את מקומו לפני פחות משלושה חודשים, ושרצה להוכיח את עצמו, חשד בפקוד זה, שהיה בכיר ממנו. כל המתחים הקיימים במילחמה בדרך־הטבע בין גנרלים בעלי אופי חזק ובעלי נטייה אגו־מאנית, התחדדו בימים נואשים אלה.

להדוף את התקפה הסורית, ורק אז לעבור להתקפת־נגד בדרום. זה ארך שבוע שלם, שבו המתין אריק בחוסר־סבלנות גובר.

● „המפקד נגמר!"

כ אשר ניתן האות לאריק, היה מוכן. בניגוד לתד־מיתו, אריק הוא איש־תיכנון קפדני. שבועיים לפני מילחמת יום־הכיפורים כשאיש לא חלם על מילחמה, אמר בראיון להעולם הזה: „אם אתה מתכנן בבית, אתה יכול לצאת עם מינימום של נפגעים. אתה יכול לבצע כימעט עד הסוף מה שתיכננת. אתה יכול לכסות כימעט את כל האפשרויות. התיכנון צריך להתבסס על גישה מפתיעה, בלתי־שיגרתית. לסמוך פחות על הכוח, יותר על המחשבה!"

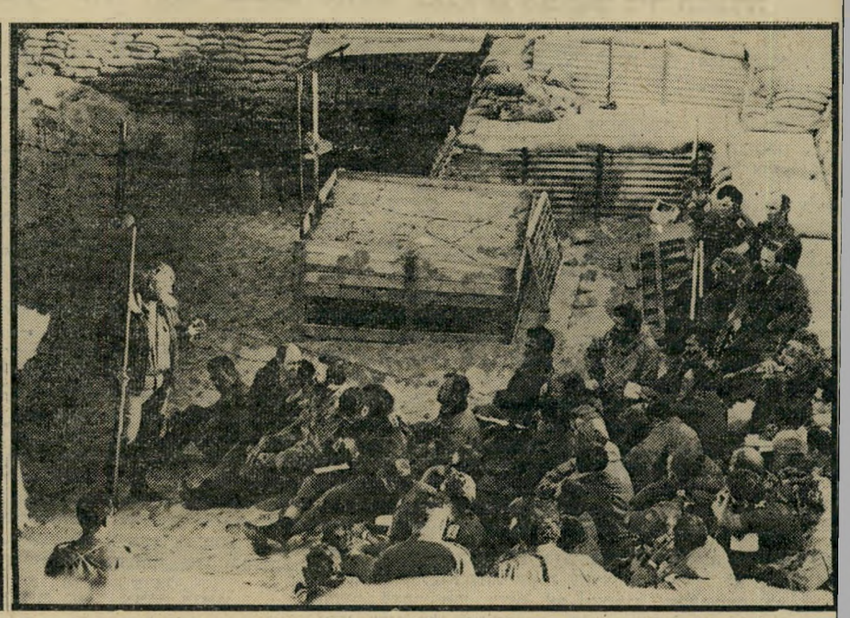
זוהי גישה כימעט־גרמנית, שאינה מקובלת בצה"ל, אשר מפקדיו מתפארים ב„כושר־האילתור" שלהם. כפי שכתב מי שהיה הפרשן הצבאי של העולם הזה, בנימין עמידרור: „כושר־האילתור של צה"ל אינו אלא חוסר־הכושר לתכנן מראש."

כאשר באה לבסוף הפקודה, היה אריק מוכן. הוא פעל כפי שתיכנן מראש — לא רק במשך הימים האח־רונים, אלא במשך חודשים ושנים. את מקום הצליחה הכין, הכשיר וסימן עוד בהיותו אלוף־הפיקוד.

מיבצע־הצליחה בלילה שבין ה־15 וה־16 באוקטובר היה קרב אוגדתי לדוגמה, מלאכת־מחשבת של תיכנון מדוקדק וביצוע דייקני.

בבוקר, בטאסה, תידרך אריק את מפקדיו בחפ"ק, תחת כיפת השמיים. עם רדת החשיכה דהרו הטנקים בחולות, בדיוק לאורך ה„תפר" שבין שתי הארמיות המצריות, והגיעו אל כביש־התעלה, ליד האגם המר.





15.10.73: אריק מתדרך את ראשי הכוחות בבוקר יום צליחת־התעלה, ומפקח על פריצת הרמפה בתעלה למחרת בבוקר

לצפות במו עיניו במתרחש. כך נולד אחד ממוקדי־הסיכסוך שלאחר מכן: טענתו של אריק כי פיקוד החזית והרמטכ"ל אינם בקיאים במתרחש בשטח ומקבלים החלטות מבלי לדעת על המציאות לאשורה.

אריק עצמו ירד בלילה בטנדר מגוייס של חברת מירומית והגיע לאיזור התעלה ב־ד בבוקר. לפני כן נתן הוראה בלתי־שיגרתית לכוחותיו: לא להמתין למובילי־הטנקים, אלא לנוע על השרשרות. הטנקים הגיעו ב־שעטה והגיעו לחזית בצהריים.

באותו יום נודד הפיכפוך החמור הראשון. באופן אופייני, הוא פרץ ביגזל החיילים.

במעוזי קו בר־לב, שאריק התנגד להקמתו מלכתחילה, היו לכודים החיילים שאיישו באותה עת את הקו: אנשי־מילואים מירושלים, רבים מהם בעלי־מישפחות. הם היו אבודים — אלא אם כן ננקטה פעולה לחילוצם.

בימי הכוננות של חודש מאי, כאשר היה חשש מפני צליחה מצרית, נדונה שאלה זו. ביוזמתו של אריק, אז אלוף פיקוד־הדרום, התקבלה החלטה שהחיילים יפונו מן הקו בלילה הראשון של המילחמה.

החלטה זו היתה שגויה וקיומית, אך בירי־ה הראשון אחרי הצליחה, במוצאי יום־הכי־פורים, לא ניתנה לחיילים הפקודה להתפנות. עם הגיעו למאסה, דרש אריק למנותם.

הוא לא קיבל תשובה שלילית. נאמר לו להכין את המאגזים למיבצע. אריק היה משוכנע שזה אפשרי, ונתן את ההוראות. הוא המתין לפקודת־הביצוע, ומשזו בוששה לבוא, הטריד את הפיקוד. התשובה היתה שיש לדון בעניין בפגישה פנים־אל־פנים. נאמר לאריק כי יישלח מסוק לקחתו לפיקוד, ונקבע המקום והמועד לנחיתתו של הכלי.

השעות עברו. מן המעוזים הגיעו קריאות נואשות להצלה. צוותות־הטנקים העיפים היו מוכנים. המסוק לא הגיע. אריק ועוזריו נדדו בחולות, בשני משם נעו בכביש צפונה, כשהאגם מאבטח את אגפם השמאלי.

שם התפצלו הכוחות. כוח אחד דהר אל התעלה, תפס את „החצר" שהוכנה מראש כאתר־הצליחה, רצה את התעלה בסירות־גומי וכבש ראש־גשר, ברוחב של ארבעה קילומטרים מבלי להתקל בהתנגדות רצינית. כוח שני המשיך צפונה לאורך כביש־התעלה אל „ההוה הסינית", והדף משם את המצרים בקרב קשה מאין כמוהו, טנק מול טנק ואדם מול אדם. ישראלים ומצרים קפצו מן הטנקים הבוערים שלהם ומתו ביחד, מצורבים אלה באלה. הטנקים השרופים של שני הצדדים עמדו במרחק של מטרים מעטים זה מזה.

כוח אחר תפס את כביש „עכביש", התחבר עם הצנחנים שירדו באותו ציר מערבה, ועימם סירית־הגומי. כוח נוסף ניסה לטהר את הציר השני, כביש „טרטור", שהיה דרוש להורדת הדוברות הכבדות, אך נתקל שם בהתנגדות.

האבידות היו קשות — כ־300 הרוגים לאוגדה. אך המיבצע כולו הצליח בדיוק כפי שתוכנן, מילבד אי־ההצלחה בטיהור ציר „טרטור".

בעיני העולם כולו, הצטייר מיבצע זה כנקו־דת־המיפנה של המילחמה. אריק שרון הפך בך ליולה המצביא המפורסם ביותר בעולם.

הוסיפה לתדמית זו תקרית קטנה, בלתי־חשובה כשל־עצמה, שהוסיפה לו הילה רבה. הוא נפצע.

זה היה יום אחרי הצליחה. אריק שהה אז בנגמ"ש הפיקוד שלו בצד המיזרחי של התעלה. בניגוד לכוח שלו ממערב לתעלה, הופגז קטע זה קשות. אחרי שלושים השעות הראשונות של המיבצע, שהיו שקטות יחסית, פתחו המצרים בהפגזת־תופת.

אריק ישב בנגמ"ש, כשראשו בולט החוצה, וא־לו מלוויו — אנשי מטהו ואורי דן, העיתונאי שהיה צמוד אליו, ישבו לרגליו בנגמ"ש. לפתע הרגישו שקרה משהו לאריק. ראשו זב דם. הוא לא זז.

איש השנה תשמ"א

(המשך מעמוד 33)

„המפקד נגמר! המילחמה אבודה!" קרא אברהם („אברשה") טמיר בבעתה.

כעבור כמה שניות דיבר אריק: „?מי יש תחבושת אישית?"

כך נולדה הדמות של המפקד הקרבי, בעל התחבושת הלבנה — דמות שהפכה את המפקד המצליח, צולח־התעלה, לגיבור. יתכן כי האגדה של „אריק מלך ישראל" נולדה ברגע זה.

יריביו של אריק טענו מייד, וממשיכים לטעון, כי **כל זה היה תרגיל גאוני של יחסי־ציבור.** לדעתם, נחבט ראשו של אריק בדופן הנגמ"ש, כאשר ירד אל תוכו ביגלל עוצמת ההפגזה. אורי דן נשבע כי אריק נפצע מרסיס.

כעבור שלוש שעות נערכה, על גיבעת־חול בעורף, התנגשות מסוג אחר.

● „אריק, זוהי פקודה!"

הציחה יצרה מצב צבאי עתיר־סיכויים — אך גם עתיר־סכנות.



אריק עם דדו בשעת הפגישה בדיונות



אריק עם דיין ליד התעלה אחרי הפגישה



אריק עם ברי־לב בשלהי המלחמה

אריק הפצוע, שעה קלה אחרי שנפגע ונחבש, בנגמ"ש הפיקוד ליד התעלה *

הכל הביאו כי יש להעביר כוח גדול למערב־התיעלה. כדי לכתר את הארמיות המצריות שנמצאו בצד המיזרחי של נתיב־המים. אך הדרך אל אתר־הצליחה היתה צוואר־בקבוק צר ביותר, שהיה נתון בחלקו בהפגזה מצרית כבדה. משני צדדיו של צוואר־בקבוק זה היו שתי הארמיות המצריות הבלתי־מנוצחות, שהיו עלולות לנתקו ולכתר את כוח־הצליחה הישראלי.

מצב זה עורר שאלות גורליות:

האם להמשיך בצליחה ולחדור לעומק הגדה המערבית, או להיעצר כדי לטהר ולהרחיב תחילה את דרך־הגישה אל התעלה?

אם לצלוח, האם להתקדם בגדה המערבית צפונה, לשם כיתור הארמיה המצרית השניה, או דרומה, לכיתור הארמיה השלישית?

על מי להטיל את המשימה הזוהרת בגדה המערבית, ועל מי להטיל את המשימה האפורה בגדה המיזרחית?

גם במצב רגיל, יכלו להיות תשובות שונות, כולן לגיטימיות, על שאלות אלה.

אך באווירה המורעלת ששררה בצה"ל בחזית הדרומית, לכשו כל השאלות האלה צבו־יון ארסי, רווי שינאה אישית.

לאריק שרון היתה תשובה, שהיתה בעיניו מיבנת מאליה: צריכים לדהור קדימה, להעביר כוחות אל המערב. טיהור הציר אל ראש־הגשר אינו משימה דחופה וחשובה. כאשר האוייב ירגיש שהעורף שלו בסכנה, הוא לא יתפנה להתקפה על הציר הישראלי.

על נקודה זו התלקח מייד ויכוח לוהט.

ויכוח שני, שהיה קשור בראשון, היה על השאלה מ י יפעל מעבר לתעלה מערבה, ומי יטהר את השטח ויבטיח את הציר בגדה המיזרחית.

בעיני אריק היה מובן מאליו כי האוגדה שלו, אשר יצרה את ראש־הגשר, תדהר ממנו קדימה, אל עומק הגדה המערבית, ואילו האוגדה שמאחוריו, זו של ברן, תטהר בעורפו את השטח. הפיקוד החליט להיפך: שאריק יטהר את הציר, במיזרח, ואילו האוגדה של ברן תעבור אל הגדה המערבית.

החלטה זו שנוייה עד היום במחלוקת חמורה ביותר. מצדיקי אריק בטוחים שהיתה זאת החלטה פוליטית, שממשלת־המערך וקציניה לא רצו להנחיל לגנרל של הליכוד את התהילה של כובש הגדה המערבית. גם פרשנים צבאיים אובייקטיביים תמהים על החלטה, שבאה להעביר אוגדה שלמה — זו של ברן — דרך האוגדה של אריק, וכל זה בציר סתום, שבו שרר תוהו־ובוהו, כאשר אלפי כלי־רכב — החל בטנקים וכלה בגשרי־הצליחה הענקיים — משתדלים באופן נואש לפלס בו את דרכם.

היה לוויכוח עוד צד, שגרם למחלוקת אינסופית: אריק היה בקו־האש, וראה את המציאות שם במו עיניו. הפיקוד ישב בעורף, וניזון מדיווחים ברשתות־הקשר.

התעוררה שאלה עקרונית: האם יכולים מפקדים בכירים בעורף לתת פקודות למפקד במקום — מבלי לבוא בעצמם לאיזור־הקרב כדי לעמוד על המציאות במו עיניהם?

אריק עצמו היה משוכנע שאילו באו המפקדים בעצמם לזירת־הקרב, היו נוכחים לדעת כי פחדיהם היו בלתי־מבוססים. ולראיה: הוא קיבל את הדלק והאספקה שלו, ופינה את הפצועים שלו. הדוברות הגיעו אליו. כוחותיו שלטו בכביש־התעלה ברוחב של שמונה קילומטרים, ולמרות ההפגזות המצריות, התנהל הכל כשורה.

„כאשר קראו לי, נסעתי אליהם בציר זה, ובדרך בחזרה לקחתי עימי את דיין אל התעלה. איך אפשר לאמר שהציר היה חסום?"

אך הפיקוד הגיע לאיזור־הקרב בפעם הרא־שונה רק כ־19 בחודש — ביום הרביעי אחרי הצליחה.

לפני כן, בשיא הוויכוח נערכה בין דדו ואריק שיחה אלחוטית, שהוקלטה; ככל השיחות. היא נשמעת כאילו בויימה בידי בימאי־רדיו מעולה.

היתה זאת שיחה בין שני קולות, שהיו שונים כמו בעליהם עצמם: קולו הנמוך, האיטי, השקט, שופע־הביטחון של דדו — וקולו הגבוה, החוטמני, מלא־הלהט, של אריק שרון. השיחה היתה, בערך, כך:

דדו: לפי הידיעות שלנו הציר (אל ראש־הגשר) אינו בטוח. עליך לנקות אותו.

אריק: שמע, דדו, אני נמצא במקום ואני יודע שהציר בטוח. צריכים לרוץ קדימה!

דדו: אריק, שמעת אותי, אתה נשאר ומנקה את הציר.

אריק: אני אומר לך שהציר בטוח! אני מציע שתיתן לי לנצל את המצב ולהעביר את הכוחות מערבה!

דדו: אריק, זוהי פקודה! אתה מנקה את הציר.

וכן הלאה, לאורך דקות ארוכות.

● גבעת הסטירה

שוש שעות אחרי פציעתו, אחרי שהחליף את התחבושת המגואלת בדם בתחבושת לבנה חדשה, נקרא אריק לבוא להתייעצות עם אנשי הפיקוד. לא פעם הזכיר לאחר מכן בזעם את העובדה שהמפקדים לא ירדו אליו אל איזור־הקרב, אלא קראו לו לנטוש את איזור־הקרב כדי לבוא אל הערוך.

הפגישה נערכה על גיבעה של חול, במרחק של כעשרה קילומטרים מן התעלה, שעליה היו שרועים המפקדים. כאשר אריק הגיע בזחל"ם, מצא מולו סוללה של אלופים שהמתינה לו. במרכזה היה אויבו־משכבר, בר־לב. הרמטכ"ל בא במסוק.

בכבדות עייפה עלה אריק בעל־הגוף במעלה גיבעת־החול.

בר־לב הוציא את הסיגאר מפיו ופתח בהתקפה: „דבר ישר לעניין — כך דמיון בין מה שתיכננת ומה שביצעת הוא מיקרי בהחלט!"

אחרי שנים התוודה אריק: „ברגע זה התאפקתי בקושי מלתת לו סטירת־לחי!"

באווירה זו התנהל הקרב־בתוך־הקרב. אריק חש באיבה הנושבת אליו. דיין, חסר־מנוחה, שתק ולא התערב. רק אחרי שהסתיים העימות ערך דיין מעין־הפגנה: הוא הצטרף אל שרון ונסע בנגמ"ש שלו לחזית. „דיין, שהיה בימים ההם כמו מת, חזר לחיים," אמר עד־ראייה.

השניים — האחד בעל הרטייה השחורה והשני בעל התחבושת הלבנה — יצרו ביניהם ברית זמנית.

ההחלטה שהתקבלה היתה פשרה. על אריק הוטל לטהר ולהרחיב את איזור־הגישה אל התעלה, אך הותר לו גם להעביר כוח אל מעבר לתעלה ולעלות שם צפונה, על האוגדה של ברן הוטל לעבור כולה מערבה, ולרדת דרומה, כדי להגיע לעיר סואץ ולכתר את הארמיה השלישית. זה היה המאמץ העיקרי.

התוצאות לא היו מזהירות. הציר נשאר פתוח, אף כי היה נתון מדי פעם להפגזות. ההתקפה על המוצב המצרי בעל שם הצופן „מיסורי", שאריק התנגד לה, אך שהפיקוד התעקש לבצעה כדי להרחיב ולאבטח את הגישה לתעלה, עלתה בקורבנות נוראים. דיין, בעל־בריתו החדש של אריק, נעתר להפצרותיו ותבע מהרמטכ"ל לצוות על הפסקת ההתקפה.

* התצלומים בעמוד זה צולמו על־ידי אורי דן.

אריק עצמו עבר עם חלק מכוחו למערב, עלה צפונה למבואות איסמאעיליה, אך לא השיג הישגים ניכרים, ביגלל כוחו הקטן־יחסית והתנגדות המצרים.

בהיותו שם, נקו האש, חש כי היה עליו להימצא בכמיזרח, במוקד הפעילות של אוגדתו. אך הוא לא העז לנטוש את איזור־החרב במע־רב, מחשש פן יחשבו אנשיו שהוא נוטש אותם במצבם הקשה. „זאת היתה טעות מצידי!" אמר לאחר מכן.

האוגדה של ברן, שהועברה דרך האוגדה של אריק בציר הצר, הגיעה למבואות סואץ, ספגה מכה מכאיבה, וכבשה חלק מן העיר, אחרי שישראל הפרה את הפסקת־האש הראשונה. הארמיה המצרית השניה היתה מכותרת.

כאשר נכפתה הפסקת־האש, היה המצב הצבאי מורכב: לצה"ל היה ראש־גשר חזק בצד המערבי, שהגיע עד ל־101 קילומטרים מקאהיר, והארמיה המצרית השניה היתה מכותרת. אך שתי הארמיות המצריות בצד המיזרחי של התעלה איימו לחנוק את צוואר־הבקבוק הישראלי הצר, שהוביל אל התעלה.

זה היה רקע מתאים ל„מילחמות־היהודים". אין ספק שפתח בה אריק שרון, שהיה מלווה בעיתונאים בכל ימי המערכה, ושדאג עוד במהלך המילחמה לפרסם את גירסתו בהרחבה בארץ ובעולם. אך איש לא טמן את ידו בצלחת.

הכך האשימו את הכך.

בחזית דעת־הקהל היכה אריק את יריביו שוק על ירך. בתודעת חייליו, ובתודעת הציבור בארץ ובעולם, נשאר הוא המנצח האמיתי, צולח־התעלה, האיש שהפך את המפלה הממאירה לניצחון. בעיני החיילים, היה המפקד היחידי שהכריע את הקרב בעצם נוכחותו. בשאר האוגדות



בחירות 1973: אריק בקלפי צבאית

היתה נוכחותו הפיסית של מפקד־האוגדה כימעט בלתי־רלוונטית.

אריק לא נרתע מאבידות. עוד מימי היחידה 101 היתה סיסמתו „לא חוזרים עד שלא מבצעים!" — יהיה מיספר האבידות הדרושות כאשר יהיה. אך חייליו שמעו כיצד כימעט בכה בטלפון כשתבע להפסיק את ההתקפה העקובה־מדם על המוצב „מיסורי", שהיתה לדעתו חסרת־סיכוי, והם ראוהו כמפקד החרד לשלום אנשיו. הם שמעו כיצד התחנן לאפשר לו להציל את לכודי המעוזים בקו בר־לב.

כמפקד עבר אריק שרון דרך ארוכה מאז ימי 101 והמיבצע הכושל במיתלה. טובי המומחים רואים בו עתה גנרל מיבצעי ממדרגה ראשונה, מפקד של גייסות בכל סדר־גודל — אדם שיכול היה להיות לא רק „ג'ורג' פאטון הישראלי", כפי שנאמר לא פעם, אלא גם דוייט אייזנהואר ישראלי.

התשובה על השאלה אם כישוריו ואופיו מאפשרים לו גם להיות ג'ורג' מארשאל ישראלי — גנרל בעל אופקים מדיניים, בונה־כוחות ויוצר תורות־לחימה — היתה בסוף תשמ"א שנוייה במחלוקת.

אמר עליו אחד הפרשנים, המצדד בו: „יש גנרלים הדומים למהנדסי־בניין, ויש גנרלים הדומים לאדריכלים. אריק הוא אדריכל, אדם המשלב את הידע הטכני עם אמנות־המילחמה."

● דרך הויג־זאגים

דרכו של אריק אחרי מילחמת יום־הכיפורים נראית כסבך של זיג־זאגים, שינויים ותהפוכות, שאין בהם הגיון או שיטה.

אך למעשה היה בהם הגיון פשוט: ההגיון של חוק־הכבידה. אריק פעל כאותו נהר, החותר אל הים והמתפתל ימינה ושמאלה כדי לעקוף מחסומים, אם אינו יכול לפרוץ אותם.

אזרי דן הנאמן הכתיר את אחד ממאמריו עליו במיזים: „מי שלא מקבל אותו כרמטכ"ל, יקבלו כשר־ביטחון. מי שלא מקבל אותו כשר־ביטחון —יקבלו כראש־הממשלה." לילי, אש־תו של אריק שרון, הגדילה כותרת זו ומיס־גרה אותה.

בדרך ארוכה זו בלטה תכונה המאפיינת את אריק שרון, והמסבירה את רוב מהלכיו. יתכן שזוהי תכונה מובהקת של גנרל קרבי: הוא קובע לעצמו את היעד הבא, ומאותו רגע משועבדים כל שיקוליו ומהלכיו למאמץ המרוכז להשגת יעד זה, תוך התעלמות מכל גורם אחר. כשהוא מגיע אל היעד הזה, הוא קובע לעצמו את היעד הבא — וכך הלאה.

עד לפרישתו מצה"ל היה היעד: תפקיד הרמטכ"ל. אחרי מילחמת יום־הכיפורים, הוא חזר אל היעד הזה.

בבחירות שנערכו ביום האחרון של 1973, כשהוא עדיין נמצא עם אוגדתו ממערב לתעלה, נבחר לכנסת. הוא לא היה מאושר בה. לאיש־ביצוע כמו אריק נראתה הכנסת כאסיפה של בטלנים, המדברים עד בוש על דברים שאינם מבינים בהם. אין לאריק הכישורים הדרושים לח"כ מצליח, היזום חוקים והמעורר ויכוח ציבורי. אין הוא רגיל לחילופי־דברים מהירים, ואין הוא אוהב קריאות־ביניים, המפריעות לו בהרצאה מסודרת של דבריו. כשם שאינו מאלתר בקרב, כך אינו מאלתר בדיבור.

לא היה לו מה לעשות כח"כ בסיעה אופוזיציונית, מובטלת־ממעש ובלתי־יעילה, אף כי הצליח למרר את חייהם של אנשי מישרד־הביטחון והמנכ"ל שבאו לטעון לסעיפי תקציב־הביטחון. בפעם הראשונה בתולדות הכנסת הם פגשו בוועדה באיש שידע על מה הם מדברים, שמתח ביקורת קטלנית על טיעונים כוזבים ואחיזת־עיניים, שדי היה בהם כדי להרשים את הפוליטיקאים.

גם בשנים שלאחר מכן, כשכבר הופיע בכנסת כשר, לא הסתדר בה, הסתבך בסערות מילוליות מיותרות, העליב ועורר התנגדות כללית. גם בכך דמה לנפוליון בונפרט, שנאלץ לבצע את ההפיכה שלו בכוח הזרוע, בניגוד לרצונו, אחרי שנכשל בצורה אומללה ביותר בהופעותיו לפני הפרלמנט.

בראשית 1974 היה אריק עסוק בקרב שנראה לו יותר חשוב. הרמטכ"ל שלל ממנו את מינוי־החירום שלו בצה"ל, ביגלל היותו חבר־כנסת. אריק הרעיד שמיים וארץ, ולבסוף התפטר מן הכנסת.

„רמטכ"ל הנרדם, מוטה גור, לא היתה ברירה אלא להעניק לו את מינוי־החירום כי מפקד עוצבה על־אוגדתית („גייס").

הציבור, שנדהם גם הוא, לא יכול היה להבין את מניעיו של אריק. אך אלה היו פשוטים: הוא האמין שאחרי המילחמה זקוק צה"ל למנהיגות חדשה, ולאירגון מחדש של מיבנהו והדוקטרינות שלו. הוא היה בטוח שרק הוא מסוגל לעשות זאת — ושם את עינו בתפקיד הרמטכ"ל.

רבים סברו אז כי יש רק שני מועמדים סבירים לתפקיד זה, באותו רגע גורלי לבניית צה"ל מחדש: אריק או טליק. אולם מולו עמד צמד, שהיה מנוי וגמור עימו לבלום את דרכו: שר־הביטחון החדש, שימעון פרס, והרמטכ"ל, מוטה גור, אויבו המושבע עוד מאז הקרב במיתלה ב־1956. הם דחו את כל ההצעות שהגיש להם לרפורמה בצה"ל, הפעם בלי לתת להן פירסום ולעורר רעש. גם זה לא עזר.

אז עשה אריק את הצעד המדהים הבא שלו.

● שיחה בטלפון הציבורי

באפריל 1974 נפלה ממשלתה של גולדה מאיר ומשה דיין, ביגלל המחדלים של יום־הכיפורים. מיפלגת־העבודה בחרה ביצחק רבין לתפקיד ראש־הממשלה.

ערב כניסתו של רבין לתפקיד, הנחית עליו עזר וייצמן מכה נוראה. הוא הודיע כי רבין התמוטט לפני מילחמת־ששת־הימים, כשהיה רמטכ"ל. מסקנתו: איש כזה, שאינו מסוגל לעמוד במצבי־לחץ, אסור לו להיות ראש־ממשלה.

כמו לאוויר לנשימה היה רבין זקוק לקציץ בעל־סמכות, שיפריך את דיברי וייצמן. אריק, שזכר כיצד הצילו רבין ב־1963 כאשר הוא היה נתון בהקפאה עמוקה, חש לעזרתו. מן הלובי של מלון הילטון בתל־אביב, בעזרת אסימונים, טילפן בערב בטלפון הציבורי למערכות־העיתונים, הביע את אמונו בכושרו של רבין. המשבר חלף.

בקיץ 1975 גמל לו רבין. הוא מינה אותו כיועץ ראש־הממשלה לענייני־ביטחון. הציבור נדהם שוב.

קמה זעקה. אריק הואשם באופורטוניזם ציני. איך זה התגייס מייסד־הליכוד לעזרת ראש־הממשלה של המערך?

אריק רצה לאגוף בדרך זו את הצמד פרס־גור, להביא לסילוקם ובכך לפנות לעצמו את הדרך אל הרמטכ"לות. אך רבין חסר־ההחלטה איכזב אותו במהרה. כבר בניסוח כתב־המינוי ובהגדרת־הסמכויות התעוררו בעיות. נשאלה השאלה אם יכול אדם להיות בעל מינוי־חירום בצה"ל, תחת פקודת הרמטכ"ל — ובאותה שעה להשתתף בפורו־מים פוליטיים הממונים על הרמטכ"ל.

תוך פחות משנה, כאשר נוכח לדעת כי אינו יכול להשיג דבר במישרה זו שנשארה ריקה מתוכן, התפטר אריק „באופן ג'עטלמני", מבלי לעשות רעש.

באותה תקופה ישב בחווה שלו והירהר בתוכנית חד־שה. נפשו נקעה מן המערך ומן הליכוד גם יחד. הוא הגיע למסקנה שאין הבדל ביניהם. מן המיפלגה הליברלית פרש מזמן. „לא רבין ולא בגין, לא רבינוביץ ולא אר־ליך יצילו את המדינה," אמר אז.

הוא חיפש דרך חדשה, גם מבחינה רעיונית וגם מב־חינה פוליטית. הוא בא במגע עם חוגים ואישים ממחנות שונים. אחד מראשי מחנה־השלום, שביקר באותם הימים בביתו, נדהם באחד הערבים, בהיותו אורח בביתו של אריק, כאשר נוכח לדעת כי בחדר הסמוך יושבים חנן פורת וראשי גוש־אמונים. אריק עבר מדי פעם מחדר לחדר, ולבסוף ערך היכרות בין אורחיו.

אז נפגש עם משה קול, יוסי שריד ואחרים מבין היונים, ועם ראשי האגף הלאומני. הוא חלם על הקמת כוח מסוג חדש.

באותה שעה גם השמיע פומבית את הדיעה שיש להידבר עם יאסר ערפאת ועם אש"ף, כדי להציע להם הצעה לפיתרון: שצה"ל יע־זוב להם להפיץ את המלך חוסיין, ולהשתלט עד ירדן, תמורת ויתורם על הקמת מדינתם בגדה המערבית.

הוא ביקש מאיש ישראלי, המקיים מגעים עם אנשי אש"ף*, להעביר לערפאת הצעה לפגישה. אנשי אש"ף לא נענו.



בחירות 1977: עזר בא לשכנע את אריק

לא היה זה רעיון חדש לאריק. עוד ב„ספטמבר השחור" של 1970,

הוא הציע לעזר לאש"ף להפיץ את חוסיין.

אמר אז שרון: „אני מעדיף מדינה פרו־סובייטית ממיזרח לירדן על התקדרות הענגה הפלסטינית בשמינו. הסכנה הפלסטינית תהיה יותר גדולה לאורך זמן."

בקיץ 1976, כאשר פלשו הסורים ללבנון, בחסות האמריקאים ובהסכמת ממשלת־רבין, התנגד לכך אריק, למרות שהסורים באו כדי למנוע בעד אש"ף מלהשתלט על לבנון כולה. אריק תבע אז שישראל תציע את שרו־תיה לכל אחד משני הצדדים, ותתמוך במי שיתן לה את התמורה הגבוהה ביותר. הוא לא הסתיר שהיה מעדיף לעזור לאש"ף נגד הסורים — ושוב תמורת הסכמת הפלסטינים לכונן את מדינתם הלאומית בירדן, תוך ויתור על הריבונות בגדה.

מסוף אותה שנה, בהתקרב עונת הבחי־רות, ירד עזר וייצמן לחווה של אריק. „בוא, נעבוד ביחד ונחפוך את בנין ראש־הממ־שלה!" הציע. שרון סירב.

תחת זאת הקים מיפלגה משלו, שאת שמה קיבל מעמוס קינן. היא נקראה על שם בתו של קינן — שלומציון.

אריק היה משוכנע כי תהילתו, כמנצח מילחמת יום־הכיפורים, תנחיל לו הישג גדול בבחירות, כך שייכנס לכנסת הבאה כמנצח ויוכל לשאת ולתת על מערכת־הביטחון מעמדה של כוח. בפעם הראשונה התנסה במיל־

* בעל מאמר זה.

המפה המדינית של אריק שרון

מעריציו אומרים עליו: די לו לשלוח מבט אחד בנוף, כדי לתפוס מייד, באופן אינטואיטיבי, את כל האפשרויות הגלומות בו כבשדה־קרב. זוהי תכונתם של מצבי־אים גדולים. אחרים רואים המון פרטים. המצביא הגדול מבחין בשניים־שלושה הדברים העיקריים, אשר יקבעו את מהלך הקרב.

לאריק שרון, בניגוד לרוב עמיתיו, יש מפה פוליטית ברורה בראש. היא תקבע את מהלכיו בענייני חוץ וביטחון.

אלה הם עיקריה:

● מצריים: ביצוע מדויק

שרון הוא חסיד נאמן של חוזה־השלום עם מצריים. אין לו ספק שהחוזה יבוצע במלואו וכלשונו. במידה שהדבר תלוי בו, מנוי וגמור עימו לדאוג לביצוע מושלם.

הנסיגה תבוצע במלואה ובעיתה.

חבל ימית יפונה. אריק אינו צופה להתנגדות מאסיווית, והוא סומך על כישרונו לצמצם את ההתנגדות למינימום, ולחסלה בלי בעיות.

מנהיגי גוש־אמונים, מסוגו של חנן בן־פורת, המיודד עם אריק מזה שנים, היו יכולים להפריע לפינוי על־ידי גיוס המונים. אריק מאמין כי לא יעשו כן. יהיה מיעוט קיצוני אשר ינסה להפריע, אך למיעוט זה אין הכלים והידע, הדרושים כדי להגשים את מטרתו. לא היה בכוחו לגיס המונים. משום־כך יבוצע הפינוי במועד.

בעייה זו, שהיתה מטרידה כל שר־ביטחון אחר, אינה מטרידה את אריק שרון.

הפרות של הסעיפים הביטחוניים בחוזה־השלום מטרידות אותו יותר, לא מבחינה אקטואלית אלא מבחינה פוטנציאלית.

אריק סבור שיש להתייחס בחומרה גם להפרה הקטנה ביותר מצד המצרים, כדי ליצור תקדים חד־משמעי לכך שישראל לא תסבול כל הפרה, גדולה כקטנה. הדבר מתייחס בעיקר לנוכחותן של יחידות מצריים במקום שאינן צריכות להימצא.

הדבר אינו נוגע רק לגודל הכוחות המצריים, אלא גם לזהותם.

סידורי־הביטחון נועדו להבטיח לישראל את זמן־ההתראה הדרוש לה, בשעת־חירום, כדי לגייס את כוחות־המילואים שלה לפני שהאוייב הפוטנציאלי יצליח לחצות את מידבר־סיני ולהגיע אל גבול ישראל. הדבר יהיה הרבה יותר קל לצבא המצרי אם לפני כן כבר יהיו מצויים בשטח גרעינים של מטות העוצבות שעליהן לנוע קדימה. לכן יש להבטיח כי שום גרעינים כאלה לא יהיו באיזורים המפוזרים.

כמו תמיד, מבוססת הפיסטו הצבאית של אריק על **התקפת־מנע ישראלית** בשעת הצורך. המצב בדרום עלול להעמיד את ישראל בדילמה קשה: אחרי השלמת חנסיגה, אם תהיינה הפרות תוכל תגובה ישראלית ללבוש רק צורה של התקפת־מחץ של צה"ל בסיני. אם יבצעו המצרים הפרות חמורות, אך לא די חמורות כדי להצדיק התקפת־מחץ כזאת — לא תהיה לישראל כל דרך־תגובה אחרת.

משום־כך סבור אריק כי יש למנוע כבר כיום כל הפרה, אפילו קטנה, כדי שלא תהיה הידרדרות חמורה בעתיד. הוא ישתדל לשים קץ להפרות בדרך של היזדברות.

בפועל אין אריק רואה סכנות לשלום. הוא מאמין כי השלום עם מצריים יחזיק מעמד גם אם לא תיפתר הבעייה הפלסטינית. הוא אופטימי גם לגבי התקדמות הנורמליזציה בדרכים טיבעיות, וסבור ש„אסור לכפות אותה". אין הוא דוגל בחפעלת לחץ כלשהו על מצריים בכוון זה.

● האוטונומיה: יצירת מיסגרת

אריק שרון סבור כי ניתן להגיע להסכם עם המצרים על האוטונומיה, והוא משוכנע כי יצליח בכך, אם זה יהיה תלוי בו.

לדעתו, יש להגיע להסכם על שש־שבע חנקודות העיקריות, שאותן יש לפתור במיסגרת של הסכם ישראלי־מצרי. את הנקודות האחרות יש להשאיר למועד מאוחר יותר, כאשר יהיה משא־ומתן עם ירדן והפלסטינים בבוא היום.

אריק מחלק את הנושאים לשלושה ראשי־פרקים:

- עניינים שבהם תהיה לתושבי חגדה ורצועת־עזה כימעט עצמאות מלאה,
- עניינים שיהיו כפופים לאחריות משותפת של ישראל והפלסטינים,
- עניינים אשר יישארו בידי ישראל.

העניינים אשר לגביהם תהיה לתושבים **כימעט־עצמאות** יכללו, בין השאר, את החינוך, הבריאות, החקלאות, הדתות, המיסחר והעבודה.

בעניינים אלה תהיה לתושבים „כימעט" עצמאות, ולא עצמאות מלאה, מפני שיש גם להם נגיעה לאינטרסים של ישראל. למשל: אם תפרוץ בגדה המערבית מחלת הפה והטלפיים, יטילו מדינות אירופה איסור על כל הייבוא החקלאי מישראל, והדבר ינחית מכת־מוות על החקלאות הישראלית.

גם הסחר לא יוכל לחיות לגמרי חופשי, כי הגבול יהיה פתוח והארץ תהווה יחידה כלכלית אחת. הדבר מחייב סידורים לגבי מכסים ותיאום בשטחים שונים.

העניינים שלגביהם תהיה **אחריות משותפת** של ממשלת־ישראל ותושבי הגדה והרצועה יכללו את חקרקע והמים.

צריכת המים של ישראל מגיעה כיום ל־1.6 מיליארד מטרים מעוקבים. שליש בא ממקורות ברמת־חגולן ולבנון, שליש ממקורות ישראליים, ושליש מן הגדה המערבית, ובעיקר מאיזור השומרון.

לפי הצעת אריק תהיה על כמות זו אחריות משותפת. לפי תפיסתו, אי־אפשר לקחת את המים לישראל, מבלי לתת לתושבים את חלקם.

לגבי הקרקע: אריק אינו מציע לפגוע בקרקע ערבית פרטית, וחוץ ממיקרים מיוחדים גם לא בקרקע „ממשלתית" המעובדת על־ידי ערבים.

מתוך שישה מיליון הדונמים בגדה המערבית, שני מיליון דונם הם קרקע „ממשלתית". מאלה, מיליון וחצי דונם הם קרקע ממשלתית בלתי־מעובדת.

משטח זה הוקצו 200 אלף דונם להתנחלויות יהודיות. השאר צריך לעמוד לרשות האוכלוסיה הפלסטינית.

הקרקע שחוקצתה ליהודים ולשילטונות הצבאיים צריכה לעמוד תחת שילטון יהודי. שאר הקרקע צריכה להיות נתונה לשילטון ערבי, תוך הסכמה חדדית.

הנושאים שיישארו **באופן בילעדי בידי ישראל** יכללו את הנוכחות הצבאית, וגם את ביטחון־הפנים, כל עוד לא הוקמה „המישטרה המקומית החזקה" שעליה דובר בהסכם קמפ־דייוויד, ו„כל עוד יש טרור".

נושאים אחרים, שיש עדיין להסדירם, כוללים **את זכות־הבחירה של הערבים במיזרח־ירושלים** ועניינים **חוק ומישפט** (למשל: היכן יישפטו יהודים שעברו עבירה בגדה).

על כל העניינים האלה יש להגיע עם מצריים לידי הסכמה ולנסח מעין הסכם־מיסגרת, החתימה על הסכם זה לא תהיה סוף־פסוק, אלא להיפך: התחלתו של תהליך. תפקידם של המצרים בשטח זה יסתיים עם חתימת ההסכם, אשר יצטרך להתמלא בהמשך בתוכן הזמן באמצעות הסכם עם הפלסטינים והירדנים.

אריק שרון אינו דוגל **בהתנחלות יהודית בערים הערביות**, מילבד בשני מקומות: הרובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים והרובע היהודי בחברון. אלה דרושים, לדעתו, ביגלל שני המקומות הקדושים, שבהם יש תנועה יהודית מתמדת: הכותל המערבי ומערת־המכפלה. „לא יתכן שכל הליכה למקומות אלה תהיה קרב־הבעתה."

לעומת זאת מתנגד אריק שרון לכל התנחלות יהודית בערים כמו שכם ובית־ג'אללה, למרות שבשכם, למשל, יש קרקע ממשלתית בשפע.

בינתיים מתכוון אריק שרון להפריד בין **המינהל האזרחי** ובין הרשויות הצבאיות בגדה וברצועה. הביטחון יועבר לאנשי־הצבא, ואילו התפקידים במינהל האזרחי יהיו פתוחים לערבים. יבצו לקבלם — יוכלו.

את המפה **הדמוגראפית-צבאית** של ארץ־ישראל המערבית רואה אריק שרון בחמישה פסים מאונכים: רצועה יהודית צפופה לאורך החוף; רצועה ערבית רצופה, הכוללת את המשולש הקטן; רצועה של התנחלויות יהודיות על רכס־הגבעות השולט על רצועת־החוף; רצועה ערבית צפופה הכוללת את שכם, ג'נין ורמאללה; רצועה יהודית בביקעת־הירדן. כמה קווי־רוחב של התנחלות יהודית יעברו ממערב למיזרח.

בעיני אריק יש למפה זו משמעות צבאית. הוא דוגל בחשיבות **ההגנה המרחבית**, בייחוד בביקעת־הירדן, כבסיס להסתערות של צה"ל מיזרחה, במיקרה הצורך.

● הבעייה הפלסטינית: בירדן

אבן־הפינה לכל תפיסתו המדינית־צבאית של אריק שרון הוא הרעיון שיש להקים **מדינה פלסטינית בעבר־הירדן מיזרחה.**

בשנים קודמות, אחרי 1973 ולפני כניסתו לממשלה ב־1977, דיבר אריק על הצורך להידבר עם יאסר ערפאת ועם **אש"ף** על פיתרון זה. מאז כניסתו לממשלה ולתנועת־החרות חדל מלדבר על כך בפומבי, ביגלל התנגדות הקיצונית של מנחם בגין לכל איזכור של אש"ף, קל וחומר לכל פיתרון הכולל את אש"ף.

אריק סבור כי זהו הפיתרון אשר יפתור את בעיית **הזהות הלאומית** של הפלסטינים. תהיה להם מדינה בשם פלסטינין, דגל פלסטיני וממשלה פלסטינית. לדעת אריק הדבר אל יפתור את הבעיות שבין ישראל והפלסטינים, אך ישנה את מהותן. לא תהייה עוד בעייה כוללת של ישות, אלא בעיות מעשיות של גבולות, הסכמי־ביטחון, גישה לנמלים חופשיים, המעמד המדיני של התושבים בגדה וברצועה.

אף שאריק לא פיתח מעולם רעיון זה עד סופו, הוא עשוי להוביל, באופן הגיוני, לתפיסה של הפיכת הגדה המערבית ורצועת־עזה למעין **קונדומיניון ישראלי-פלסטיני**, כהתפתחות טיבעית של האוטונומיה, כאשר הערבים החיים בהן יהיו אזרחים פלסטיניים והיהודים אזרחי־ישראל.

לדעת אריק, המחסום היחידי בדרכה של התפתחות זו היא קיומו של בית־המלוכה החאשמי. אריק אמר לא פעם בעבר שלדעתו צריכה ישראל לעזור לסילוק ההאשמים מירדן, ולמסירת המדינה בידי הפלסטינים, בתנאי שיושג הסדר ישראלי־פלסטיני על כך.

● לבנון: פיתרון כולל

אריק שרון מודע לעובדה כי הבעייה הלבנונית היא מורכבת מאין כמוה. בעיניו זוהי הבעייה המסובכת ביותר העומדת לפני ישראל, אך אין זו בעייה דוחקת, המחייבת פיתרון מיידי.

בעיניו, יש בלבנון ארבע בעיות, חקשורות זו בזו קשר עז:

- בעיית הטרור.
- בעיית הטילים הסוריים,
- עתידה של לבנון כמדינה,
- החדירה הסובייטית.

על פי אופנת החודשים האחרונים, מאז כינון ממשלתו של רונלד רגן בארצות־הברית, שם אריק שרון את הדגש על המיכתם של מחנות־אש"ף בלבנון למרכזים של **הטרור הבינלאומי**. לדבריו, יש חוכחות לכך שהתאמנו בהם אנשי־גרילה מכל העולם, וביכללם ממואמביק, מיפאן, מאיטליה ומגרמניה.

הטילים הסוריים מסכנים אינטרסים ביטחוניים חיוניים של ישראל, בעיקר בשטח המודיעין וההתראה המוקדמת. עניין ההתראה, בכל המיגזרים, הוא גורם מרכזי בתפיסתו של אריק.

אריק שרון מתנגד לפיתרונות חלקיים, למילחמות קטנות ולפעולות אה־חוק. לדעתו, יש לפתור את כל הבעיות האלה ביחד, בבוא העת. השעה אינה דוחקת. אין צורך לקפוץ.

אמנם, עלולה להתבקש **פעולה מצומצמת**, בניגוד לתפיסתו, אם יבוצע בישראל (או כלפי יהודים או ישראלים בעולם) פיגוע בעל ממדים או תוצאות כה חמורים, עד כי ממשלת־ישראל לא תוכל לשבת בשקט, מבחינה פוליטית־פסיכולוגית. אך יש להניח כי אריק יתנגד לתגובה כזאת, אלא אם כן יחשוב שהדבר הוא בלתי־נמנע לאור מצב־הרוח הציבורי.

בינתיים דיבר שרון, מייד עם כניסתו לתפקיד, עם סאעד חדאד, המפקד מטעם ישראל במובלעת הנוצרית ליד גבול ישראל. כתוצאה מכך שמר גם חדאד על השקט.

פיתרון בעיית לבנון צריך לכלול, לדעת אריק, את **סילוק הסורים** משיטחה. הוא שואף ללבנון מאוחדת, שתחיה תחת שילטונם של פיאר ג'מייל ואנשי **הפאלאנגות הנוצריות.**

אין לדעת איך מתכוון שרון להגשים תפיסה זו הלכה למעשה. אך החגייון אומר שניתן להשיג זאת רק במילחמה — לא פעולה קטנה להשגת יעד זה או אחר, אלא **מילחמה ממש**, שנועדה לפתור את כל בעיות לבנון, אליבא דשרון: גירוש ההשפעה הסובייטית, סילוק הסורים, חיסול מחנות אש"ף וכינון לבנון מאוחדת, תחת שילטון הנוצרים הקשורים בישראל.

הנימוק שמילחמה כזאת לא תפתור את הבעייה הפלסטינית, מפני שרק תזיז את המימסד של אש"ף ואת כוחותיו הצבאיים מלבנון לסוריה, אינו יכול להרתיע איש הדוגל בתפיסתו של אריק. כי לפי תפיסה זו, מוטב שכוחות־אש"ף יישבו בסוריה הדרומית, על גבול ירדן, מאשר בלבנון, על גבול ישראל.

● הסיכום: מילחמה זשלום

באופן כולל נראה כי בתקופת־שילטונו של אריק במערכת־הביטחון, ואולי לאחר מכן במדינה כולה, הוא יחתור למצבים הבאים:

- **שלום בדרום**, תוך העמקת יחסי השלום והנורמליזציה עם מצריים, מניעת הפרות בדרך ידידותית, החזרת צפון־סיני וחתימה על הסכם־מיסגרת בענייני האוטונומיה, אשר יאפשר לאנוור אל־סאדאת לטעון כי מילא את חובתו ופתח את הדלת לפני הפלסטינים, שיצטרכו למלא בעצמם את המיסגרת בתוכן ממשי.
- **הרגעה במיזרח**, תוך הנהגת מישטר נוח יותר בגדה וברצועה והחרפת המילחמה במבצעי־פיגועים, ונסיון לשלב את ראשי־הציבור באוטונומיה נוסח־אריק.
- **המתנה בצפון**, תוך אפשרות של מילחמה גדולה בלבנון ובסוריה — אם התנאים הבינלאומיים (קרי: הסכמה אמריקאית) יאפשרו זאת, מתוך מגמה להוציא את הסורים מלבנון, למסור את לבנון לנוצרים, ולהעביר את אש"ף לעמאן.

(המשך מעמוד 35)

חמת־בחירות ולמד להכיר את ציבור־נבחרים. אך התוצאה היתה אכזבה קשה ביותר: הוא זכה בשני מנדטים בלבד. האלוף שרון זכה בפחות קולות מאשר הנוכל שרון, שמואל פלאטו. (שלומציון זכתה ב־33,947 קולות. כעבור ארבע שנים זכתה רשימתו של משה דיין, שהשתמשה באותן אותיות־בחירות — כן — ב־30,600 קולות.)

במחירות האופיניות לו בשעות־מיכחן, הסיק אריק את המסקנה. עוד לפני שנרמה המולת יום־הבחירות הצטרף עם מיפלגתו ה־חדשה לתנועת־החרות, והציג את מועמדותו לתפקיד שר־הביטחון.

● „כאשר אתם צועקים..."

ל תכן שבגין היה מעניק כבר אז לאריק את המישרה המיוחלת. אך אי־אפשר היה לשלול אותה מידי עזר וייצמן, שניצח זה עתה על מסע־הבחירות עטור־ההצלחה של הליכוד. בגין העלה רעיון אלטרנטיבי: למנות את אריק לתפקיד חדש של מעין שר־ביטחון־ב', שיהיה אחראי על שרותי־הביטחון, על המילחמה בטרור ועל המועצה לביטחון לאומי. גם על כך הוטל וטו של וייצמן ושל שימחה ארליך, השונא את אריק עוד מאז שזה היה חבר במיפלגה הליברלית.

בשיא המאבק צילצל אריק לבגין והציע לקבל את תפקיד שר־החקלאות.

לכולם רווח. אך היתה זאת טעות. כדרכו, פשוט עקף שרון את המחסום והשיג מה שרצה. מישרד־החקלאות הפך מישרד־ביטחון־ב'.

כשר־החקלאות לקח אריק לידיו את עניין ההתנחלויות היהודיות בשטחים הכבושים, והפך אותו במשך ארבע שנים מרכז החיים הציבוריים. הוא קשר בו את כל יוקרתו, הפכו סימלו המיסחרי.

רוב הציבור ראה אז בפעם הראשונה איך פועל הבובדוזר, תרתי־משמע: הבובדוזר שמשמו אריק שרון והבובדוזר כמכשיר מרכזי ל„חנ־שמה ציונית" — מעין מנגנון שר ימי־שלום.

במשך ארבע שנותיו בתפקיד זה עבר ברחבי הארץ לאורך 400 אלף קילומטרים. כימעט מדי יום ביקר בהתנחלות. הקמת כל התנחלות הצריכה כ־50 ישיבות של ועדות וועדות־מישנה. לכל אחת מהן בא שרון כשהוא מצוייד בניירות ובמפות, כשטענותיו רשומות על פתקים בכיסו, והכל מוכן לפרטי־הפרטים, להפרכת כל התנגדות אפשרית — שיטה שבה הוא נוהג בכל נושא.

כך, למשל, כאשר רצה לסלול את הכביש חוצה־השומרון, נאמר לו שאין תקציב. „כמה כסף יש?" — שאל את המומחה. הוזכר סכום זעיר. „ובכן, קחו את הסכום הזה והתחילו לסלול קילומטר אחד," פסק.

„מתי?" נשאל.

„מייד!" היתה התשובה.

היתה זאת התקופה הסוערת ביותר של אריק בכנסת. הוא הגדיר כל מתנגד כ„אנטי־ציוני" וכ„גיס חמישי", והאופוזיציה צעקה לעומתו „אינפנטיל!", „פאשיסט!"

בשיא אחת הסערות האלה, בעומדו על דוכן־הנואמים, כשחברי־האופוזיציה סערו נגדו, פשט חיוך קר על פניו. „אני אגיד לכם מדוע אני צוחק," אמר, מבלי להרים את קולו, „ברגע זה, כאשר אתם עומדים כאן וצועקים, קם עוד בית בהתנחלות, נסלל עוד קילומטר של כביש בשומרון!"

אמר אחד הח"כים: „ידעתי שהוא צודק. התחלחלתי."

באותן שנים הותקף קשות ביותר בשל העובדה שהמשיך להיות בעל החווה החקלאית הפרטית הגדולה ביותר בארץ, בעודו מכהן כשר הממונה על החקלאות. הדבר נמשך זמן רב, ולאחר מכן הוחלף בסידור פיקטיבי, שאיש לא התייחס אליו ברצינות. הדבר הוגדר כשחיתות בלתי־נסבלת.

אריק, שחזר בכל ערב לארמון הקטן שבנה בשטח החווה, בעל מיגדל ובריכת־שחייה, לא התרגש.

„יש לי כושר־סבילה גבוה," אמר לאחרונה. אין הוא מתרגש מהסערות והעלבונות, ואין הוא מניח להם לרגע להסיח את דעתו מן העיקר: היעד הבא שלו.

היעד הבא נשאר מישרד־הביטחון. ההזדמנות באה כאשר התפטר עזר וייצמן מן התפקיד, למעשה ביגלל אי־נכונותו של בגין להתקדם לקראת המצרים ברוח הס־כמי קמפ־דייוויד, ולהלכה ביגלל אי־הסכמת וייצמן לקיצוץ תקציב־הביטחון. אריק הטיף מזה שנים לקיצוץ דראסטי בתקציב זה, בטענה שצה"ל חסכוני וקטן יהיה יותר גם יעיל יותר.

אולם בגין החל פוחד מאריק, ולא נתן לא את מישרד־הביטחון. הוא אף העלה את הרעיון למסור את התיק בידי יצחק שמיר, איש לח"י והמוסד, שאין לו מושג בשטח זה. אריק זעם, פתח בהתקפת־מצח על בגין. הוא זיעזע מדי שבוע את ישיבות הממשלה, שהפכה קן צרעות. הוא אמר פומבית כי זוהי „שארלטאניות" לנהל את ענייני־הביטחון במשך יום אחד בשבוע, כפי שעשה בגין, וכי אין בארץ מועמד טוב יותר לתפקיד שר־הביטחון מאשר הוא עצמו.

אך אריק הבין בעוד מועד, כי היתה זאת טעות טאקטית לתקוף את בגין, ובלב את עצמו. הוא ישב בשקט. הוא ידע כי לא יהיה לבגין מנוס — מישרד־הביטחון יפול לידיו כפרי בשל.

במערכת־הבחירות לכנסת העשירית ניצח אריק על מיפעל כביר. הוא הביא מאות אלפי בוחרים, במסע מאורגן, אל ההתנחלויות, הראה להם בעצמו את ההיישגים של ממשלת־הליכוד — שהיו הישגיו האישיים שלו.

כאשר ניצח הליכוד בבחירות, לא היה כוח בעולם שיכול היה למנוע מאריק את מישרד־הביטחון. הוא הגיע אל היעד שלקראתו חתר כמשך שנים.

● התאו יצא לחופשה

ע וד לפני כן, כשר־החקלאות, נקט פעולה נמרצת כדי לקשור קשרים עם גורם שהיה חשוב לדרכו בעתיד: השילטון המצרי.

כאשר החל שר־החקלאות הישראלי מופיע באופק המצרי, החלו ראשי השילטון שם להתעניין באופן דיסקרטי באופיו של האיש. מפי ידידים ישראליים שמעו חוות־דעת: זהו איש חזק. אם לא ישותף בתהליך־השלום, ישתדל לפוצץ אותו. אם ישותף, יקדם אותו.

לפי מסורתם הלאומית עתיקת־היומין הסיקו המצרים את המסקנה. הם יצאו מנידרם כדי לפייס וברכוש את ליבו של האיש שצלח את התעלה ב־1973. מיכאל בגין וויצמן, לא זכה איש במצריים בטיפוח מחניף כמותו.

לשיא הגיע אנוור אל־סאדאת, ברוב חוכמתו, כאשר טילפן בלילה לביתו של אריק ושאל אותו אם הוא יכול להתקין בשקט מערכת־השקייה בחוותו בכפר־מרדכי. שטח המשתרע על 100 דונם, תוך עשרה ימים.

תשובתו של אריק, בו במקום: „כן."

ההמשך היה מיבצע שלא בייש את מיבצע צליחת־התעלה. הוא נקרא „מיבצע גומא". בבוקר קרא אריק למומחה, ששירת אצלו פעם ביחידה, והטיל עליו את התפקיד. למחרת היום יצא המומחה למקום, בכפר מיט



היעד: שר־הביטחון בהיכנסו למישרדו

טבריאל־כום, לבדיקת השטח. הוא נטל משם, בשקיות, דגמים של העפר, כעבור 48 שעות חזר לארץ. במשך שלושה ימים נוספים הוכן הציוד, עד לפרטיו האחרונים. וביכללם כל החלפים שיהיו דרושים בעתיד.

במשך יום העבר הציוד למקום בשתי משאיות עמוסות — הראשונות שעברו את הגבול והגיעו ליעדן במצריים. במשך שלושת הימים הבאים עבדו האנשים יומם ולילה, כדי להתקין את הציוד.

ביום התשיעי בערב הושלם המיבצע. „התאו יצא לחופשה, והמשאבות פועלות," דיווח אריק.

ג'יהאן אל־סאדאת באה, ראתה והתפעלה.

אריק שמר על המיבצע בסוד כמוס, אך הנשיא המצרי גילה את הדבר בעצמו. הוא הזמין את עורכי העיתונים המצריים למקום והראה להם את המיפעל.

לאחר מכן שאל לדעת אריק לגבי אפשרויות־הפיתוח במידבר המערבי. השגיים כרעו על המפה, ולבסוף אמר אל־סאדאת לעוזריו: „מה שהאיש הזה אומר לכם — עשו! הוא עשה אצלי בשלושה ימים מה שלא נעשה בשלוש שנים!"

אריק שלח מדי פעם איש למקום, כדי לוודא שהמערכת פועלת כהלכה. בינתיים ניטעו שם גם כרם ומטע.

עזר וייצמן ליגלג על נסיעותיו של אריק למצריים, קרא לו „וזיר אל־בנדורות" (שר העגבניות). אך אריק בנה מערכת של קשרים. המצרים כיבדו את האיש שהבקיע את החזית שלהם בשלוש מילחמות, ועל כל צעד ושעל נפגש אריק עם המפקדים המצריים שעמדו מולו. **אל־סאדאת אוהב לשאת ולתת עם אנשים הנראים לו כחזקים. „יכולתי לעשות שלום רק עם שלושה ישראלים," אמר פעם לשרון, „בך גוריון, גולדה ובגין." הרמזן: הרכיבי הוא אריק עצמו.**

בלישכתו במישרד־הביטחון עומד, ליד ידו השמאלית של אריק, הטלפון האדום, המחבר אותו עם מישרד־הביטחון המצרי. למרות שהתואר של יו"ר הוועדה לשיתות האוטונומיה שמור עדיין לבורג, יודעים הכל כי אריק הפך האיש הקובע, כי הוא ינהל למעשה את השיחות, וכי הרעיונות שלו הם שיהיו מונחים על השולחן יחד עם מפותיו.

התפקיד החשוב הראשון שלו יהיה, כמובן, פינוי פיתחת־רפיח. אין ספק שיעשה זאת באותה היעילות שבה גירש משם בשעתו את הבדואים והקים את ההתנחלויות, שהיו במידה רבה פרי יוזמתו ומאמציו הבלתי־נלאים, כשהיה אלוף פיקוד־הדרום.

בשעתו הסתייגה הממשלה רשמית משיטותיו, הגדירה אותן כ„חריגים". עתה יתנסו המתנחלים במזוא מיגוון הכישורים של אריק, אשר ינמה להזיזם ממקומם בשקט, ביעילות, בתיחכום, תוך הכלטת הגזר — אך כשהכל יודעים כי איישם נמצא המקל.

● דה־גול או מצדה

ב שבועות האחרונים למדו גם האמריקאים להכיר את האיש החדש. כמו המצרים, הסיקו את המסקנה שזהו האיש שכדאי לטפל בו, אחרי בגין.

שרון בא לארצות־הברית כשהוא מצוייד בתזכירים מפורטים ובשלל של מפות, המכוסות בגליונות־פלאסטיק שקופים ובהם השירטוטים הבאים לחזק את טיעוניו. כדרכו, היה הכל מתוכנן מראש בפרטי־פרטים. אין אילתור.

אם סברו האמריקאים תחילה כי הדיבורים על „שיתוף־פעולה איסטראטגי" הם בועות ציבעוניות, מסך טכסיסי חדש שמאחריו מתחבאות הדרישות הישראליות המקובלות לכסף ולנשק, נוכחו חיש מהר לדעת כי טעו.

שר־הביטחון הישראלי המגושם, בעל החזות הפרימיטיבית, בא להציע להם תפיסה איסטראטגית מרחבית חדשה, כימעט גלובלית, המתורגמת מראש לנתונים לוגיסטיים וטאקטיים. הדברים היו הרבה יותר רציניים מכפי שנדמה היה להם ברגע הראשון.

הם גם שמו לב לעובדה שבתפיסתו של השר יש זיהוי כימעט־מוחלט של האינטרס הישראלי עם האינטרס האמריקאי. בכך לא נבדל משימעון פרס, יצחק רבין ומנחם בגין. אך אצל אריק היו הדברים מחושבים ומפורטים, תוך איזון של סיכונים וסיכויים.

תורתו: הכף תיטוי בכך. כאשר נשיג יתרון בנושא אחד, נוכל לקבל עד עצמנו סיכון בנושא אחר. האפשרות של פלישה סובייטית לאיראן קשורה בצורך בפלישה ישראלית ללבנון.

אך היעד של דחיקת הסובייטים מן המרחב והפיכת ישראל למעצמה מרחבית, שתהווה את מוקד המערכת האמריקאית באסיה המערבית, אינו מסיח את דעתו של אריק מן היעד האישי שלו — אלא להיפך, הוא בא לסלול את הדרך אליו.

לאיש לא היה ספק שהיעד הבא הוא ראשות הממשלה.

אריק, האיש שמעולם לא כתב זיכרונות, ושמעולם אינו מסתכל אחורה, מרוכז כל־כולו בהיערכות לקראת יעד זה.

הוא לא ישלח את הטנקים כדי להקיף את בניין ראש־הממשלה, כפי שהתלוצץ־לא־התלוצץ בגין. הוא לא יתקוף את בגין, כלל, ביודעו כי התקפה כזאת תתנקם בו. הוא יניח לזמן לעשות את שלו, יבנה את כוחו, ובינתיים יישתדל לחסל, בשקט, את האנשים העשויים להתחרות עימו על הירושה.

אין ספק ששרון בז מעומק ליבו לחבריו בממשלה — להוציא את בגין, שהוא רוחש לו כבוד. זהו אוסף של עסקנים מן השורה, כולם חובבים בשטחים המסורים בידיהם, בעלי מוחות שיגרתיים וכישרים בינוניים.

בנוף הזה בוסס אריק כמו הר מתוך עמק. הוא יפעל כמו שפעל תמיד: יפתיע, ולפעמים ידחים את הציבור ביוזמותיו, ידרוס או יתיש על מי שינסה לעצור בעדו, יכפה את דיעותיו על אנשים ומוסדות במכשכש של תזכירים ומפות. ובמשך כל הזמן הזה, בשקט ובהתמדה, הוא יצבור כוח ויחתור אל מטרתו.

כאשר יבוא יומו של בגין לפרוש מן הזירה הפוליטית, עשוי — או עלול — אריק שרון להיות המועמד היחידי שיהיה מסוגל לתפוס את מקומו, כאשר מעמדו יהיה כה חזק עד ששום קואליציה של עסקנים וביורוקרטים שוב לא תוכל לעצור בעדו. כי בקרב המוני ישראל, ובעיקר בקרב ההמונים של בני־עדות־המיזרח, אריק שרון הוא התגלמות האידיאלים שלהם — הלאומן בה"א הידיעה, איש־המילחמות המנצח, הידיד של גוש־אמונים, המוכן גם לשים כיפה על ראשו ולחבק בזרועותיו ספרי תורה.

בבירות העולם מתעניינים בגנרל הפוליטי, המצטייר כמנהיג הבא של ישראל. יש המקווים כי יהיה דה־גול ישראלי, מצביא לאומני שעם הגיעו לשילטון יתגלה כמדינאי פרגמטי ומביא־שלום. שרון עצמו עשה את הכל כדי לעודד תדמית זו. אחרים, לא רק בעולם אלא גם בארץ, ראו בו אסון למדינה — האיש שיוביל את המדינה למצדה חדשה.

כך או כך — אריק מרך ישראל, בנם שורה וממואיל שנרמן מכפר־מ"ק, הגיע אל סף השילטון העליון במדינה.

לא בלום אתמול

מחר הבל



האם היה שימעון בר־כוכבא רודן מטורף, שהביא על עמו שואה היסטורית, שעלתה אף על השואה היהודית בימי הרייך הנאצי?

בתשמ"א התפרסם מחקר היסטורי, שבא להוכיח דיעה זו באופן מדעי.

בעצם הטענה לא היה חידוש רב. היא הובעה לראשונה מעל עמודי העולם הזה, בסידרת־כתבות שטענה כי מאז ימי הורדוס נכנס היישוב היהודי בארץ לסיחרור של התאבדות, אשר הגיע לשיאו במרד־הקנאים הגדול, ושהסתיים במרד בר־כוכבא*.

אך היה חידוש בזהותו של בעל־המחקר: הפרופסור יהושפט הרכבי, אלוף במילואים, לשעבר ראש אגף־המודיעין של צה"ל. הרכבי, דמות מימסדית מובהקת, היה במשך שנים רבות נץ מדופלם, האידיאולוג הראשי של התקופה שקדמה למילחמת יום־הכיפורים.

כאשר איש כזה משמיע דיעה כזאת, יש בכך משמעות רבה.

● תסביך מצדה: ההתחלה והסוף

מאז המהפך, שהביא את הליכוד לשילטון ב־1977, התחילו אנשים רבים בארץ ובעולם מדברים על „תסביך מצדה" — הפרעה נפשית קולקטיבית המביאה את המדינה לקראת מצב של התאבדות לאומית. במצדה הסתיים המרד הגדול של הקנאים, אחרי חורבן בית־המיקדש השני.

הדמיון בין שתי התקופות עמוק הרבה יותר מכפי שניתן היה לחסוך מסיפמה שיט־חית כמו „תסביך מצדה". הוא משתרע לכל אורך התקופה המכונה, בישון העממית, „תקו־פת הבית השני". יש בכך לקח חיוני.

עד לחורבן ירושלים בידי הבבלים לא היה עם־ישראל שונה משאר העמים במרחב. הוא צמח בהדרגה, תוך התמזגות האוכלוסיה הקודמת, הכנענית, עם הכובשים העבריים שבאו מן המידבר. העם המאוחד הזה הקים ממלכה, וזו התפלגה לשתיים. אחת, הצפונית, נהרסה בידי האשורים, השניה בידי הבבלים, אחרי שהשליכה את יהבה, תוך קוצר־ראייה טראגי, על מצריים המתנוונת.

באותה תקופה התפתחה בקרב העם הזה יצירה דתית מופלאה. אל מקומי, שלא היה שונה מן האלים המקומיים של העממים השכנים, התפתח בהדרגה והפך אלוהים. מה שהיה תחילה אליל פגני, שיבטי־לאומי, הפך אל־יחיד חובק־עולם, סמל של עקרונות־מוסר אוניברסליים.

עם השמדת הממלכה וחורבן ירושלים, הוגלתה הצמרת התרבותית של העם לבבל. בהשפעת שואה זו, התפתחה שם הדת היהודית תוך שני דורות ולבשה את דמותה החדשה.

הגולים לבבל היו בני חבל־יהודה והחבלים הסמוכים. החוזרים מבבל היו „יהודים" — חברי עדה דתית שהתפשטה במהירות על פני המרחב כולו, ושאמונתה היתה חשובה לה מכל פיסת־אדמה.

משום כך חזר לארץ־יהודה רק חלק קטן מן ה„יהודים". אחיהם הקימו מרכזים מפוארים במקומות רבים, מפרס ועד מצריים.

תהליך זה הטביע את חותמו על כל ימי „בית השני". המרגדיה שהסתיימה במצדה של אלעזר בן־יאיר, וכביתר (או בית־חר) של



פסל (דמיוני) ושקל של בר־כוכבא

בר־כוכבא, כבר החלה עם שוב הגולים הרא־שונים. הסוף היה כימעט כדתי־נמנע.

כי שבי־ציון, שהיו כחולמים, הקימו חומות ביניהם ובין שאר אוכלוסי ארץ־ישראל. „יהודי" שנשאר בבבל היה קרוב להם לאין־שיעור יותר מאשר „שומרוני" שגר בכפר הסמוך. כדי להדגיש זאת, ציווה עזרא הסופר לגרש מן העם את כל הנשים ה„נוכריות" — בנות הארץ, שלא נולדו להורים „יהודיים". השכן היה טמא.

מי היו שכנים אלה, עם הארץ? הכובשים האשורים, ואחריהם הכובשים הבבלים, לא גירשו מעולם את המו־ני האוכלוסיה הכפרית, שהיו רובם של בני־הארץ. הוגלתה רק הצמרת המדינית והצבאית, הסופרים והאמנים. החיים בכפר נמשכו. תושבים חדשים, שהובאו מן החוץ, התמזגו במהרה באוכלוסיה המקומית.

שבי־ציון מצאו בארץ את בני האוכלוסיה הישראלית המקורית, שהחזיקו בדת הישראלית מימי הממלכה, ושלא עברו את המהפכה הדתית שהתחוללה בגלות־בבל. כאלה היו ה„שומרונים" — תושבי השומרון, וגם צאצאי הציי־דונים, האדומים, הפלשתים ושאר העממים, שהתמזגו והפכו אוכלוסיה אחת.

ביקורת־המיקרא המדעית הוכיחה כי רצח־העם, המתואר בספר יהושע, לא אירע מעולם. הוא הוכנס לתנ"ך על־ידי חכמי־דת יהודיים בתקופה מאוחרת, כדי לטפח את אמונת־הכזב כאילו קיבלו כל בני־ישראל את התורה בסיני ובאו רק לאחר־מכן לארץ, וכאילו רובצת תהום ביגם ובין שאר תושבי הארץ.

האמת ההיסטורית היא שתושביו של כפר כהרי־השומרון לא השתנו מעולם. הילידים ה„מקוריים" התמזגו עם הכנענים וקיבלו את תרבותם המתקדמת. לאחר מכן הפכו ישרא־לים, כפי שהם מתוארים בתנ"ך. כאשר חזרו שבי־ציון, נפערה תהום בין אוכלוסיה זו, שלא הפכה „יהודית", ובין ה„יהודים" שהתגבשו בגולה.

המאבק בין היהודים ובין יתר תושבי־הארץ נמשך במשך כל ימי „הבית השני". תחת לקלוט את תושבי הארץ ולהתמזג עימם, תוך התפתחות תרבותית משותפת, התבדלו היהודים מבני־הארץ, סירבו לבוא עימם בכל מגע, ובעיקר במגע של נשואין. הם חיו בירושלים ובס־ביבה ככת מתבדלת.

היהודים בארצות האחרות, שהיו רוב מניינו ובניינו של „העם היהודי" החדש, תמכו ביישוב זה, ביקרוהו כעו־לי־רגל ותרמו לו תרומות נכבדות באמצעות בית־המיקדש.

בכל זאת התחילו היהודים בארץ־ישראל להסתגל לרו־חות הזמן, תחילה בתקופת האימפריה הפרסית, ולאחר מכן בתקופת השילטון ההלניסטי, כאשר פשטה התרבות היוונית בכל המרחב.

נגד התבוללות זו קמו החשמונאים. מיל־חמתם היתה רק בחלקה מיל־חמת־שיחרור נגד שילטון מדיני־תרבותי־דתי זר. בעיקרה היתה מילחמת־אזרחים, אזרית מאין כמוה, נגד היהודים המודרניים, החילונים, שאימצו לעצ־מם את התרבות היוונית, או שניסו לחיות בדת היהודית ובתרבות היוונית גם יחד.

החשמונאים ניצחו, הקימו ממלכה וכבשו את שאר חלקי הארץ. הם ניסו לייהד את האדומים, ואילו השינאה בין היהודים והשומרונים נשארה בעינה.

בהדרגה נחלש הלהט הדתי. הרוח המודרנית חדרה שוב פנימה. בימי הורדוס הגדול, האדומי הערמומי אשר ירש את ירושת החשמונאים, נוצר מעין דו־קיום בין הרוח המודרנית, החילונית, היוונית, ובין הדת היהודית, שגם היא פרחה בתקופה זו והגיעה לרמה גבוהה של מוסר אוניברסלי.

ואז החל האסון. הדחף הקנאי של החשמונאים הרא־שונים, שנראה כאילו תורבת ורוסן, התפרץ מחדש בחימה שפוכה. מיעוט זעיר של קנאים החל משתלט על היישוב היהודי בארץ, בעזרת טרור פנימי שלוח־רסן ואמונה לוהטת בישועה אלוהית. היהדות החדשה, האוני־ברסלית בהשקפתה, נפסלה על־ידם, יחד עם התרבות החילונית היוונית. ראשי הציבור, בני האצולה התרבו־תית והמדינית, נרצחו בראש־חוצות. הקיצוניים נרצחו בידי קיצוניים־יותר.

התהליך כולו, כפי שתואר בידי עד־הראייה יוסף בן־מתתיהו (הוא יוספוס פלאוויוס) מזעזע גם אחרי 1900 שנים.

הקנאים גררו עימם את היישוב כולו. לשווא הזהירו מדינאים מרחיקי־ראות בקרב היישוב היהו־די, כמו המלך אגריפס. הם הכריזו מילחמה על האימפריה הרומאית הכבירה — מילחמה שיחסי־הכוחות בא היו כה גרוטסקיים, עד כי רק נס מן השמיים יכול היה להנחיל ניצחון למורדים. הקנאים היו בטוחים בנס זה — עד כדי כך שהם שרפו את מחסני־המזון בירושלים הנצורה, מוכת־הרעב, בהיותם משוכ־נעים שככל שהמצב יהיה נואש יותר, כן ייחפז אלוהים לחוש לעזרתם.

התוצאה של הרפתקה מטורפת זו היתה חורבן ירושלים ושריפת בית־המיקדש בידי חייליו של טיטוס, והתאבדות אחרוני המור־דים במרומי המצדה.

בכך לא הסתיים הסיחרור. כאילו לא די בהרס הנורא, ברצח ההמוני, במכירת רבבות כעבדים וכשפחות, אירע כעבור שני דורות המרד של בר־כוכבא. אף שתוכנן ביתר הקפדה, היה מטורף לא־פחות מאשר קוד־מו. רומא שלטה עדיין בעולם, וצבאה היה כל־יכול.

---

* העולם הזה 1953, פברואר 1975, תחת הכותרת: „איך משחגע עם", ובכתבה על איש השנה תשל"ו, העולם הזה 2038, תחת הכותרת „משיחי־השקר".

המרד דוכא, והפעם הושמד היישוב היהודי בארץ כימעט כליל. אף שיש ויכוח על ממדיה של השמדה זו, אין ספק כי השואה היתה נוראה.

היה זה סוף פסוק לחרפתקה לאומית בת 600 שנים.

● יודשי בר־מוכבא

ה שוואה בין תולדות „הבית השני" ובין התפתחות היישוב הציוני החדש מעוררת כימעט מאליה כמה שאלות נוקבות, כימעט מיסטיות.

המדע המודרני נוטה יותר ויותר למחשבה שהתכונות הגופניות והנפשיות של האדם נקבעות במידה רבה על־ידי התורשה. דמותו נקבעת עוד לפני שנולד.

האם זה נכון גם לגבי עמים? האם יש להם „גנים", הקובעים מראש את דפוסי־התנהגותם?

האם קיים מעין „תיכנות" מראש של עם,



יוספוס פלאוויוס: תיאור אקטואלי מאוד

הגזור עליו לחזור שוב ושוב על אותם המעשים?

המיתוס הלאומי היהודי, כפי שהוא מתואר בספר בראשית, מתחיל בסיפורו של אברהם בן־תרח, אשר גירש אל המידבר את בנו, ישמעאל, כדי לפנות מקום לבנו יצחק. האם סיפור טראגי זה, המתואר בתנ"ך ברגישות אנושית כה רבה, לא חזר על עצמו בחמישים השנים האחרונות, כאשר המוני פלסטינים נדחקו מאדמתם בעיקבות ההתנחלות הציונית?

האבות הראשונים היגלו את עצמם כמה פעמים מן הארץ, ולבסוף חזרו בניהם ארצה ככובשים. מאז גלו בני־ישראל כמה פעמים, ושבו אליה כמה פעמים — סיפור החוזר על עצמו מזה כימעט 4000 שנים — ושלא קרה בשום מקום אחר ולשום עם אחר.

מרתק עוד יותר הדימיון בין היישוב הציוני החדש ובין „הבית השני" — שתי קהילות שמפרידות ביניהן שמונים דורות, שבהם השתנה העולם עד לא־הכר, אך הדומות זו לזו להפליא.

הציונים, כמו שבי־ציון בימי עזרא ונחמיה, חזרו ארצה כחלק מעם יהודי המפוזר בעולם. הם נכנסו מייד לעימות עם עם־הארץ, שהתנגד להם בכל כוחו, אחרי שנדחה על־ידי החוזרים. שני הנסיונות עמדו מלכתחילה בסימן של מאבק בין החוזרים ובין התושבים המקומיים, מבלי שהחוזרים השתדלו או אף חפצו להתמזג עם האוכלוסיה המקומית.

מיהו עם־הארץ? תושבי אותו כפר בהרי־השומרון, שבנותיו גורשו על־ידי בעליהן היהודיים בפקודת עזרא הסופר, לא השתנו גם מאז. אחרי שהיו כנענים, ישראלים ושומרונים, התבוללו בתרבות הביזנטית הנוצרית. עם כיבוש הארץ בידי הערבים, עבר הכפר בהדרגה לשפה הערבית ולדת האיסלאם. יתכן שעשה זאת עוד לפני בוא הצלבנים, וייתכן שעשה זאת רק אחרי שהרפתקה נוצרית כבירה זו התמוטטה, והאיסלאם המחודש גרם למרבית הנוצרים בארץ להתאסלם. רוב הפלסטינים של היום, שהגדרתם הלאומית באה להם משמה של ארץ־פלשת הקדמונית, אינם אלא האוכלוסיה שחיה ושנשארה בארץ, שפשטה צורה ולבשה צורה, שהסתגלה לתרבויות חדשות ולדתות חדשות, מבלי להשתנות. הם צאצאי הישראלים הקדמונים לא פחות מאשר היהודים המודרניים, שבאו ארצה עם הגל הציוני.

בעודם נאבקים עם עם־הארץ ומשתדלים לרישתו, שומרים שבי־ציון המודרניים — כמו שבי־ציון בימי „בית שני" — על קשר הדוק עם הפזורה היהודית ברחבי העולם, התורמים להם מכספם והעולים־ברגל לארץ, אך שאינם חולמים לבוא הנה בעצמם, כשם שהתלמוד העיקרי נולד בבבל, כך פורחת עתה תרבות יהודית בארצות־הברית ובצרפת. כשם שיהודים בבליים היגרו למצריים, ומשם לרומא ולמארוקו, כך נודדים עתה יהודים סובייטיים לארצות־הברית.

היישוב היהודי החדש, כמו קודמו בימי „הבית ה־שני", הוא מודרני וחילוני, ומתבולל בתרבות השלטת בעולם. כמו אבותיהם בימי הורדוס, מעדיפים הישראלים בשבת את האיצטדיון (מילה הגזורה מן המושג ה־יווני „סטאדיון", שהיה במקורו מסלול באורך של כ־200 מטרים) על בית־הכנסת, ופילוסופיה (מן היוונית „חובבי חוכמה") על פני הפילפול הדתי.

כמו בימי החשמונאים הראשונים, התלקחה גם ביישוב החדש מדי פעם שלהבת דתית.

אך רק בשנים האחרונות התגלו בו סימנים המזכירים יותר ויותר את הרוח שהניעה את מרד הקנאים — לאומנות קיצונית הלובשת צורה של דתיות קיצונית, הינתקות מוחלטת מן העולם, התנשאות של „אתה בחרתנו" ו„עם־סגולה", האמונה שכל העמים מבקשים להשמיד את היהודים („העולם כולו נגד דנו!") ושינאה עזה לעמים השכנים, לתושבי הארץ שאינם יהודים וליהודים החילוניים.

בימי „הבית השני" היה זה מיעוט קטן שדגל בלאומנות קנאית־דתית זו — והוא הדין ביישוב החדש. אך המיעוט הפך לרוב באופן הדרגתי, מפני שרוחו התקבלה על־ידי ההמונים בתהליך מוזר, בלתי־רציונלי, שקשה לעמוד על מניעיו ושלביו במבט לאחור של אלפיים שנים. העד היחידי, יוסף בן־מתתיהו (הוא יוספוס פלאוויוס), לא ניתח את הסיבות לכך.

כל התופעות האלה קיימות עתה בחברה הישראלית. האם פועל ה„תיכנות" הלאומי? האם זהו תהליך שאין שליטה עליו? ואם כן — איך פועלת „תורשה" הרת־אסון זו? האם באמצעות החינוך הדתי הגלוי או ה־מוסווה? או באמצעות הזיקה לתמונה כוזבת של ההיסטוריה?

לא במיקרה העלתה הציונות — גם החילונית — על נס את יחודי המקבי, הקנאים, בר־גיורא ובר־כוכבא, והפכה אותם נושא לי־

האם זה מוכרח לקרות שוב? האם זה תהליך בלתי־נמנע, גזרת־אל, תיכנות מכונה?

שום דבר בהיסטוריה אינו קבוע מראש. אנאלוגיות היסטוריות הן חשובות, מפני שהן מספקות מזון למחשבה ומשמשות תמרורים של „עשה" ו„אל תעשה". אולם הן מסוכנות כאשר הן מובילות להשקפה של החלטניות היסטורית.

מי שסבור כי כך מוכרח לקרות, מפני שכך זה כבר קרה פעם בהיסטוריה היהודית, מתפטר למעשה מן המאבק האמיתי.

ההרפתקה ההיסטורית עתירת־התיפארת של המיפעל הציוני אינה חיובת לעלות בעשן הרדיו־אקטיבי של מצדה 2, או ליפול לפני לגיונות־המאנקים בביתר חדשה.

המאבק האמיתי על דמות ישראל רק התחיל. כאשר יש מאבק, הכל פתוח ואפשרי.

השרידים המוכים של המימסד הישן, האחראי להתפתחות הרת־אסון, אינם מסוגלים לנהל מאבק זה. לשם־כך דרושים כוחות חדשים, בעלי חזון חדש ומקורות־יניקה חדשים. הם יכולים לקום בתוך המערך או מחוצה לו, להתעטף באיצטלה של המשך למשהו ישן, או להכריז על עצמם בגלוי כחלוצים של משהו חדש. האיצטלה אינה חשובה.

חשוב שמבטם לא יהיה מרותק אל עבר, בנוסטלגיה מזוייפת למיתוס של ארץ־ישראל העובדת, שהיתה כולה טובה. רק מי שמוכן למחוק קו מתחת לעבר, על הגדרותיו ואגדותיו, ולהתאים את עצמו למציאות החדשה כפי שהיא, מסוגל לעמוד במאבק זה.

לשם כך צריכים להכיר את המציאות ולהכיר במציאות.

גדול המצביאים אינו מסוגל להצליח אם אין בידו מפה מדוייקת. מצייר־המפה, המתאר נאמנה ימים ויבשות, הרים ועמקים, קודם למפקד, העורך את כוחותיו בנוף על פי שירטוט זה.



חורבן בית־המיקדש: המנורה נישאת ע"י שבויים יהודיים, בחבליט בשער טיטוס

פיזחן, כרונמה ומופת לנוער.

לא במיקרה הופק השנה בארץ סרט־קיטש טלוויזיוני על מצדה — למען יהודי־אמריקה.

לא במיקרה מקדישים טובי הבנים של היישוב החדש מרץ כה רב דווקא לחפירות שנועדו לחשוף תקופה זו. ולא במיקרה רגילים מנהיגי ישראל לקרוא למדינה בשם „הבית השלישי", אף שלא הקימו את בית־המיקדש ממש.

כאשר החלקח בתשמ"א מאבק — חמור ומגוחך כאחד — על מחילה תת־קרקעית בהר־הבית, וכאשר היו צעירים מוכנים לשפוך דם על קדושת האתר הזה, שבגללו פרצו מרידות החשמונאים, הקנאים ובר־כוכבא, היה הדימיון כימעט שלם.

● מפה חדשה

ה אם פירוש הדבר הוא כי ההיסטוריה חייבת לחזור על עצמה, וכי ה„תיכנות" הלאומי מימי־קדם גוזר על ישראל ללכת עד הסוף המר באותה הדרך — עד מצדה, עד ביתר?

רואי־שחורות סבורים כך, ויש להם על מה להסתמך. המזיגה המסוכנת של לאומנות קיצונית וקנאות דתית, שגרמה לתוצאות כה נוראות בימי „בית שני", היא כיום מקור העוצמה של מכונת־הליכוד של מנחם בגין ושל אריק שרון. היא גוררת אחריה גם את המערך ואת שאר הכוחות המדיניים.

ההתקוממות העדתית, שהרימה בתשמ"א את ראשה בצורה כה בולטת, מספקת לתהליך זה כוח־דחף כביר. משולש זה — לאומנות, קנאות דתית וזעם עדתי — הוא מירשם לאותו תהליך הסיחרור, שסתם את הגולל על הקהיליה היהודית מלפני 1800 שנים.

בשלהי תשמ"א זקוקה ישראל לציירי־מפות יותר מאשר למצביאים פוליטיים. הטראומה הגדולה של בחירות '81 הוכיחה כי הנוף הישן, המוכר, נעלם מזמן, ושוב אינו קיים עוד.

יש נוף חדש, שונה לגמרי. בנוף הזה ייערכו מאבקי העתיד.

מי שפונה עורף לנוף הזה, מתוך רגשות של שינאה או בחילה, או מפני שזהו נוף שונה מזה שהיה אהוב עליו — גוזר על עצמו כישלון או עריקה. מי שמואס במציאות אינו מסוגל לפעול בה. לא נותר לו אלא להגר — גופנית או נפשית, הגירה לחו"ל או „הגירה פנימית", שפירושה ההסתגרות וההינתקות מתוך תחושה של אין־אונים.

הלוחם האמיתי נבחן, בין השאר, בכושרו להסתגל במהירות וביעילות לתנאים חדשים, במציאות המשתנה בלי־הרף. בישראל של תשמ"ב והלאה תהיה דרושה תכונה זו יותר מאשר אי־פעם.

מילות־השיר שהפעימו פעם את ליבו של דור שלם, כאשר ארץ־ישראל העובדת היתה עדיין מציאות חיה ונושמת, אקטואלית עכשיו יותר מתמיד: „לא כלום אתמול / מחר הכל!"

● הרכס הדמוגראפי

ב מפה החדשה, אחרי רעש־האדמה הגדול של בחירות '81, הנתון הטופוגראפי הבולט ביותר הוא רכס עדות־המיזרח.

איש השנה תשמ"א

(המשך מעמוד 39)

החידוש הגדול אינו רק בכמות, אלא בעיקר באיכות.

מבחינה כמותית יש התפתחות מתמדת, צפוייה מראש. בקרב בעלי זכות־הבחירה בתשמ"א התקרבו בני עדות־המיזרח לקו־המחצית, אך לא הגיעו אליו עדיין. בגלל הריבוי הטיבעי שלהם, העולה בהרבה על זה של בני „עדות המערב", מובטח להם הרוב באוכלוסיה היהודית הבוגרת תוך זמן קצר. הם כבר הגיעו מזמן למעמד של רוב באוכלוסיה היהודית הכללית *.

המהפכה העיקרית היתה איכותית. בני עדות־המיזרח הפכו גורם פוליטי־חברתי מודע, פעיל ודינאמי.

הם חדלו מהיות אובייקט של הפוליטיקה הישראלית, והפכו סובייקט.

הם שהנחילו את הניצחון לבגין השנה, ועליהם בונה אריק שרון את תוכניותיו לקראת השנים הבאות. ובעיקר: הם שהיכו את המערך מכה ניצחת, שממנה אולי לא יחלים לעולם.

הם לא עשו זאת לבדם. לא חסרו גם במחנה האשכנזי לאומנים קיצוניים וקנאים דתיים, ושינאתם של אלה למערך השלימה את מפלתו. אך לא הם שהכריעו.

תופעות האילמות (המיזוזית בעיקר) במסע־הבחירות, שנמשכו גם לאחר מכן כוועידת־ההסתדרות — אמנם ביטאו את התהליך, אך גם סילפו אותו.

האלימות פרצה מקרב שיכבה מדוכאת וזועמת, מנוכרת ותלושה — „טענגי הטיפוח" שנותקו משורשיהם התרבותיים ושלא זכו בשום תרבות אחרת. אלה הם ה„צ'חצ'חים" שעליהם דובר בנאומי־המערך, בעלי „התרבות האחרת", „האספסוף".

אולם שיכבה זו, הבולטת ביותר והרועשת ביותר, אינה אלא חלק מן הציבור הגדול של עולי ארצות־המיזרח ובניהם. הם לבדם לא יכלו להעניק לליכוד את ניצחונו, אם כי סיפקו לו הרבה מן הרעש והתרועה של המערכה.

הניצחון בא ליכוד מידי „הרוב הדומם" של בני עדות־המיזרח, שהסתדר מבחינה כלכלית, אך שזעמו השקט והעמוק מחווה גורם פוליטי־סוציאלי חשוב ביותר.

השאלה הרלוונטית היא: מה תהיה דמות המדינה שבה תהווה שיכבה זו את הרוב, ושבה יגדל רוב זה משנה לשנה?

מה תהיה דמות המדינה מבחינה תרבותית?

מה תהיה דמות המדינה מבחינת המירקם החברתי, היכולת לקיים מישטר של חוק וסדר, שבלעדיו לא תיכון דמוקרטיה?

מה תהיה דמות המדינה מבחינת יכולתה להגיע לשלום עם העולם הערבי, אשר ביעדיו אין לה עתיד וקיום בעידן שבו יחזיקו שני הצדדים בנשק גרעיני?

● לא ואגנר, לא חומייני

מ בחינה תרבותית, צפוייה בארץ מהפכה.

הדמות האידיאלית של הצבר זקוף־הקומה, הבלונדי ותכול־העיניים, האיש ש„הלך בשדות", הפלמ"חניק ה־שזוף בעל הכופייה — דמות זו הפכה אנאכרוניזם.

אידיאל זה, שהיה העתק בתר־מודע של האידיאל ה„ארי" של האנטי־שמים באירופה, נופח ריכארד ואגנר, מין זיגפריד ששינה את שמו הזועזע, מסמל בעיני „הספרדים" את ה־הגמוניה של „האשכנזים".

יחד עם אידיאל זה מתה התפיסה הלאומית־חברתית של אומה הומוגנית, בעלת תרבות שהיא לא רק מאוחדת אלא גם אחידה.

מת הרעיון של „כור ההיתוך" — אותו כור ששרירי כל הגזעיות נזרקים אל תוכו, והפולט משהו הקרוי „מיזוג גזעיות".

רעיון זה נבע מלכתחילה מחוסר־מחשבה, כי כור־היתוך פועל בצורה שלילית בלבד. הוא מתיך את כל כלי־המתכת הנזרקים לתוכו, ופולט מטילי־מתכת אחידים, חסרי־צורה. אין הוא יוצר דפוסים חדשים.

וזה אכן אירע בישראל: התרבויות שהביאו העולים מחוגי־תרבות שונים, ובעיקר התרבות של העולם המוצא־האיסלאם, הותכו בכור הזה עד כי איבדו כל צורה וסיגנון. נשאר משהו גולמי, גס ובלתי־מסוגנן.

מיליונטים שיטחיים יכולים להטיף להפיכת הקערה על פיה, להקמת הגמוניה של בני־עדות־המיזרח, תוך שבירת כל הדפוסים התרבותיים המערביים. במקומו של הצבר הבלונדי, ה„ארי", יבוא הצבר השחור. במקום האידיאלים של ריכארד ואגנר יבואו האידיאלים של רוח־אללה חומייני.

מן הפח אל הפחת.

האידיאל הסביר, המתאים לחברה הישראלית החדשה, הוא פלורליסטי — מתכונת של חברה רבת־פנים ושל תרבות רבת־גוונים, ללא התנשאות של דפוס אחד על משנהו, ללא הפלייה, תוך חיבוב הדדי והפרייה הדדית. **החברה המודרנית בעולם מתקדמת, במי־**

שורים רבים, לקראת רעיון של שונים־אך־שווים.

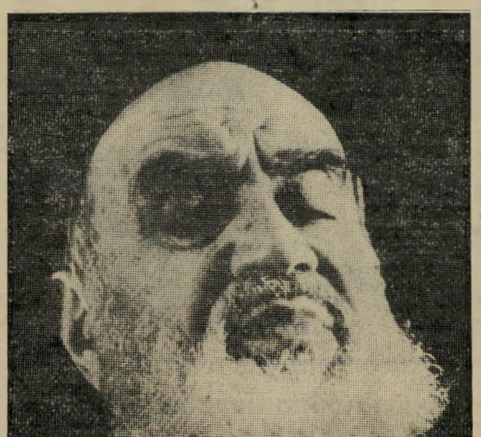
יש בה הבדל בין גברים ונשים, אך היא מתנגדת להגמוניה של הגבר ולדיכוי האשה. היא מכירה בתרומה הייחודית של האשה, כשם שהיא מכירה בתרומה הייחודית של הגבר. היא מכירה בצורך ליצור ביניהם שיוויון, שאינו רק העמדת־פנים.

החברה המודרנית המתקדמת מכירה בשוני שבין דתיים ואתיאיסטים, בין שחורים ולבנים, בין תושבי חבלים שונים שהם בעלי גוונים תרבותיים שונים.

חברה כזאת יכולה לתפקד, לשגשג ולפרוח רק כאשר הגורמים המפרידים במישור אחד אינם חופפים את הגורמים המפרידים במישור השני. כך יכול אדם בברי־טניה להשתייך למיעוט הוולשי, לעשירון הכלכלי העליון, לרוב האתיאיסטי, למיעוט ההומו־סכסואלי וכו' — כשהוא שייך בכל מישור לקבוצת־התייחסות אחרת.



ואגנר: אידיאל של צבר חכול־עיניים



רוח־אללה חומייני: אידיאל של קנאי

חברה נתונה בסכנה כאשר כל המישורים חופפים. למשל: כאשר כושי בארצות־הברית (או מארוקאי בישראל) שייך גם למיעוט אתני־עדתי, גם לעשירון התחתון ברמת־ההכנסה, גם למיעוטי־ההשכלה וגם לסיגנון תרבותי מושפל.

קיטוב מוחלט ואחיד כזה הוא הרה־אסון. עליו יש להתגבר בכל מחיר — כדי שיהיה עתיד לחברה הישראלית.

לכן זה די בפיתרון מצוקת־הדיור, בפינוי שכונות־העוני, בשיפור רמת־ההשכלה, בצימצום הפער הכלכלי. להיפך: ככל שבעיות בני עדות אלה תיפתרנה, כן תחריף דווקא בעיית הניכור התרבותי.

בעייה זו תיפתר רק כאשר ייווצר איזון תרבותי והכרה כללית בחיוב אשר ברבגווניות. לשון אחרת: כאשר האשכנזים ייותרו על התנשאותם התרבותית, ויכירו גם בערכים תרבותיים אחרים ושונים.

אפשר למצוא לכך הקבלה עולמית: לא יהיה שלום בעולם כל עוד התרבות המערבית תראה את עצמה כתרבות הבילעדית, תוך זילזול בתרבותם של עמי העולם השלישי — מסין ועד מכסיקו, מהודו ועד מארוקו, מיפאן ועד ניגריה. הטכנולוגיה המודרנית, פרי תרבות המערב, אינה הערך ה י ח י ד י. פצצה גרעינית ותרבות אינם היינו הך.

הרעיון של שווים־אך־שונים אינו זר לישראל. איש לא התייחס אל יצחק נבון מעולם כאל ספרדי מיקצועי. הוא כיהן בכל תפקידיו כשווה בערכו לעמיתיו האשכנזיים, אך שמר על גישתו וסיגנונו, האופייניים לתרבות היהודית־ספרדית. שחקן כמו יוסי בנאי עלה לגדולה תודות לכישוריו ואינו נופל משום שחקן אשכנזי, אך הוא מטפח ביודעין ערכים ספרדיים מובהקים, מבלי להעזר בסממנים ההמוניים של הגשש החיוור.

יש לכך דוגמות לרוב בכל שיטחי־החיים, אך אלה אינן אופיניות למצב הכללי בחברה הישראלית. שינוי דראסטי בכיוון זה הוא חיוני לכיניית ישראל חדשה.

● האלימות של התלושים

ד וא הדין לגבי התופעות החברתיות אשר המימסד האשכנזי רגיל לייחסן לשכבות התחתונות של הציבור הספרדי: הביריונות הגוברת, הזילזול בחוק ובסדר, האלימות החברתית וההתפרעות הפוליטית.

אין כל טעם בקינות ובכבכי, בדיבורים נוסטלגיים על הימים הטובים ההם, כאשר כימעט וקא היו תופעות של אלימות ביישוב העברי בארץ, כאשר הרילתות היו פתוחות בלילות, וכו' וכו'.

בעולם כולו מתרופפים החישוקים החברתיים, גוברים האלימות והפשע — ודווקא בעולם המערבי יותר מאשר בעולם המיזרחי, שבו מתמוססות המסורות הנושנות ב־איטיות רבה יותר.

כאשר עומדת מורה מול כיתה מתפרעת, ובה כמה ילדים בעלי התנהגות אנטי־חברתית חריפה, היא חוקרת את הרקע המישפחתי שלהם. היא יודעת כי בני מישפחות הרוסות, למשל, נוטים לאלימות כדי להתנקם בחברה ולחפות על הרגשת אי־הביטחון שלהם. המורה תנסה להעניק לילדים אלה תחושה של ביטחון וערך־עצמי.

האלימות בארץ באה בעיקר משכבות אשר איבדו את שורשיהם התרבותיים ב„כור־ההיתוך" הישראלי, החיות בחלל ריק מערכים תרבותיים מוסכמים ויציבים.

משום כך תלוייה ההבראה החברתית בישראל בהבראה התרבותית. ליא החזרת הבי־טחון העצמי לציבורים שימים אשר עם הבאתם ארצה הושפלו והופשטו מכל מסורת תרבותית — לא תיווצר הרגשת השייכות, החרגשה שיש להם „חלק ונחלה" במדינה ובחברה.

רק במיסגרת זו יש ערך לשאר אמצעי־ההבראה.

אחד מהם: שיפור מהפכני ברמת החינוך בבית־הספר הישראלי, אשר ירד פלאים בדור האחרון, יחד עם רמת המורים והמערכת כולה, שלא ידעה מהפיגות חינוכית של ממש מאז קום המדינה.

אמצעי שני: שינוי רמת־המגורים, כדי להבטיח מי־נימום של מחייה מהוגנת, השומרת על כבודה־העצמי של בעליה.

אמצעי שלישי: מדיניות חברתית לצימצום הפער הכלכלי.

סביב נושא זה נשפכו מיליוני מילים בשנים האחרונות, עד כי עצם המושג „פתיחת הפער" הפך מפ־שפתיים המעורר בחילה. אך הצורך הוא ממשי ומעשי.

המדיניות הכלכלית הקיימת, שנוצרה על־ידי המערך והנמשכת בימי הליכוד, מעניקה את הפירות העסיסיים ביותר לשיכבה דקה למדי בצמרת — המעמד החדש של עשירים־חדשים, פונקציונרים פוליטיים, ראשי המשק הפרטי, הממלכתי וההסתדרותי, אלופי ההון הפיננסי, ספסרים מסוגים שונים, משתמטים ממס בדרך חוקית ובלתי־חוקית — כל אותה שיכבה של פרוטקציונרים שצמחה בתוך המימסד והמקיימת אותו כיום.

בעוד שרמת־המחייה והעושר של שיכבה זו הולכת וגדלה משנה לשנה, גדל הפער בינה ובין רמת־המחייה של השכבות התחתונות. פער זה א י נ ו נמדד בנתונים סטאטיסטיים, כפי שרגילים לעשות הכלכלנים, המוכים בעיוורון סוציאלי. לסטאטיסטיקה אין משמעות.

לא הפער המיספרי הוא הקובע, אלא הפער הריגשי, פער הציפיות, התיסכול והזעם.

פועל כאן מעגל־קסמים: הזעם והניכור של בני השכבות התחתונות מולידים אלימות ופשע. אלה מצידם מגבירים את הדיעות הקדומות ומעודדים את הדיבורים על „צ'חצ'חים" ו„אספסוף". שיכבת־העילית מרגישה שהיא נתונה בסכנה, שגובר המרחק בינה ובין החברה האחרת. כתוצאה מכך היא מסתגרת עוד יותר בשכונות בילעדיות ונתפסת להיר־הורי־הגירה.

התרופה היא בשינוי סולם־העדיפויות של החברה, בחיזוקה אחרת של ההכנסה הלאומית, מתוך הבנה כי המצב הנוכחי יביא בהכרח לפיצוץ, שקורבנותיו יהיו הפרוטקציונרים של המימסד הישן. הדבר לא יתכן ביי מאבק מדיני וחברתי.

● הרמב"ם וצלאח־אל־דין

א ך מכל הסכנות הטמונות במצב הנוכחי, החמורה ביותר היא סכנת הסיחרור הלאומני. היא נוגעת לעצם קיום במדינה.

הפצצת הכור הגרעיני ליד בגדאד בידי מנחם בגין חיסלה סכנה בטווח הקצר, אך הגבירה את סכנת ההזדיינות הגרעינית של העולם הערבי בטווח הארוך. המוני ישראל הריעו לבגין.

ישראל הלאומנית גורמת לדה־סטאביליזציה במרחב, לעירעור היציבות של כל המישטרים השמרניים בעולם

(המשך בעמוד 80)

---

* בסוף 1979 היו בני אסיה ואפריקה (בתוספת בני יוון ותורכיה), בני כל הגילים, יחד עם בניהם שנולדו בארץ, 1525.8 נפש, ובני אירופה ואמריקה (בלי יוון ותורכיה) ובניהם 1267.8 נפש. 424.7 נפש היו ילידי הארץ בני הדור השלישי.


ועושים לשנה ועושים
בנק לאומי

עם

כשקבלתי את המחזור הראשון קצת נבהלתי, (וזה טבעי, לא?) התיעצתי עם אחותי הגדולה (בת 19) היא המליצה לי על מיני טמפקס. טמפון קטן עם מוליך החדרה. כבר בפעמים הראשונות השתמשתי במיני טמפקס. אחותי טענה שהטמפון של טמפקס הוא הטוב ביותר בגלל כושר הספיגה המעולה שלו, בגלל התאמתו למבנה האנטומי של האשה ובגלל החוט שלו שתפור בתפר כפול, ואני מאשרת שזה נכון. כשאני משתמשת בטמפקס עם מוליך הטמפון מגיע בדיוק למקום הנכון שלו. ולכן אני לא מרגישה בו כלל. אני לא יודעת איך הסתדרו הנשים לפני שהמציאו את טמפקס.

בלי

כמו כולן, גם אני קצת נבהלתי כשקבלתי את המחזור בפעם הראשונה. אבל אמא שלי הרגיעה אותי. היא משתמשת שנים בטמפקס, ולכן גם המליצה על הטמפון של טמפקס. אני אישית מעדיפה טמפקס בלי מוליך, יותר קל לי להחביא אותו בארנק. אבל חוץ



מזה יש לו את כל היתרונות שיש רק בטמפון של טמפקס. כושר ספיגה מעולה, התאמה למבנה האנטומי של האשה ובטחון כפול. אני לא יודעת למה עושים עניין גדול מהמחזור. עם טמפקס זה עובר בקלי קלות.



חדש!





מה שטוב בטמפקס הוא הטמפון

לא אוהבי אלי?

לכבוד
אינווסט אימפקס בע"מ
(יבואני טמפקס)
ת.ד. 8080 תל-אביב
מיקוד 61060

בא לשלוח לי
חומר הסברה על הטיפוח
בטמפוני טמפקס
ודוגמאות חינם. H

שם _____
_____
כתובת _____
_____
גיל _____

סימן מסחרי רשום

TAMPAX

הקניה הטובה ביותר 1981

אנשים אלה סימלו בשנת תשמ"א את הישגיהם וכישלונותיהם של ישראל והעולם.

הם נבחרו על־ידי „העולם הזה" תוך בחינת כל מאורעות השנה

אנשי השנה תשמ"א

העולם

רגן: אמריקה, אמריקה



שני האנשים שנפגשו לקראת סוף־השנה על הדשא של הבית הלבן היו שונים איש מרעהו יותר מכל שני מדינאים אחרים בעולם — ובכל זאת היו ביניהם קווי־דמיון מוזרים.

מנחם בגין, בן הלבלר מברסט־ליטובסק, ראש־הממשלה תרת, הפוליטיקאי הוותיק, נפגש עם **רונלד רגן**, שבילה את מרבית חייו כשחקן מסוג ב׳ בהוליווד, שמעולם לא עסק בפוליטיקה, שמעולם לא השתתף בשום מילחמה.

בגין הקודר, בעל חוש־ההומור המאולץ, המדבר עד־בוש על השואה, נתקל באדם פתוח, אופטימי, שופע־חיוכים, המתייחס אל הדברים בקלילות.

אך יש דמיון פוליטי מסויים בין השניים. לא זה בילבד ששניהם הם שונאים מושבעים של הקומוניזם, אלא ששניהם נראו בראשית תשמ"א כמועמדים חסרי־סיכויים למישרות הרמות ביותר של מדינותיהם — ושניהם הדהימו את הציבור בניצחונות מרשימים בקלפיות.

מדוע העניק העם האמריקאי סמכות כה אדירה לאיש מסוג זה, בעל ההשכלה המדינית האפסית? ואיך הצליח רגן, אחרי היבחרו, לגחול ניצחונות כה מהדהדים במאבקיו עם הקונגרס האמריקאי, ולזכות בפופולריות גוברת והולכת?

קרה לאמריקאי המצוי מה שקרה לישראלי המצוי: הוא היה זקוק לפורקן לאומני. אחרי תקופתו של **ג׳ימי קארטר**, שבה ירדה היוקרה האמריקאית בגלל לכידת בני־הערובה האמריקאיים באיראן ואירועים אחרים, ואחרי המשבר הלאומי הכפול של המפלה בוויאט־נאם ופרשת־ווטרגייט שקדמו לכך, התמסרו ההמונים למישהו שהבטיח יוקרה, כוח, זקיפות־קומה לאומית — והכל בזול ובקלות. הם רצו לחזור אל החלום האמריקאי הישן והפשוט, שגזנו במציאות.

בתקופת קארטר נעשה נסיון רציני להתאים את אורחות־החברית למציאות החדשה בעולם, על־ידי בניית גשרים חדשים בינה ובין העולם השלישי. בראש סולם־העדיפות עמדה בעיית היחסים בין הצפון והדרום — בין הארצות המתועשות העשירות ובין המדינות העניות של אמריקה הלאטינית, אפריקה ואסיה. רגן שינה זאת מייד. הוא החזיר את התמונה הישנה. העדיפות ניתנה למאבק שבין המערב והמיזרח — בין ארצות־הברית וברית־המועצות.

הדבר התאים לתפיסה הפשטנית של האיש ברחוב האמריקאי. הוא גם התאים לאינטרסים של תעשיית־הנשק הכבדה, שמילאה תפקיד חשוב בבחירת רגן. התוכניות הסוציאליות בארצות־הברית צומצמו ודולדלו, והמשאבים הופנו בזרם כביר לתעשיית־הנשק ולשאר חברות־הענק של ההון הגדול.

תחילה ציפה העולם בלב כבד לבואו של רגן, שנראה כצלבן מטורף השוחר למילחמה. אך חיש מהר התברר כי רגן האמיתי שונה לגמרי. הוא נהג בזהירות רבה. מאחרי מסך הרטוריקה החדשה נמשך, למעשה, הקו הישן, תוך שינויים קלים — בעיקר ביחס לרודנים המגואלים־בדם בעולם המערבי, מיוהנסבורג עד אל־סלוואדור, שזכו מחדש בחסותה של וושינגטון.

מהפך מסוג הפוך חולל בצרפת **פראנסואה מיטראן**, מנהיג המיפלגה הסוציאליסטית. הוא הפיל את שילטון הימין בארצו, אחרי כימעט שנות־דור. בניגוד למיפלגת־האחות בישראל, למדה מיפלגת־העבודה הצרפתית לקח מתבוסותיה, חידשה את עצמה, הגישה תוכנית רציונית למהפכה בשטחים רבים — החל בביטול עונש־המוות וכלה בהלאמת מיפעלים מונופוליסטיים — ובסוף תשמ"א עסקה במרץ בהגשמת תוכנית זו הלכה למעשה.

מעצמת־העל השנייה היתה עסוקה בעניניה. המנהיג המזדקן, **ליאוניד ברז׳נייב** שמר על מעמדו, הגיב בזהירות מירבית על מעשיו של איש־העולם של תש"ם, **רך ואלנסה**, שהוסיף לעמוד במרכז האירועים העולמיים גם בתשמ"א. המהפכה הפולנית עשוייה להתגלות כאחד המאורעות הגדולים של המחצית השנייה של המאה ה־20: היווצרות של בקע במישטר הקומוניסטי, העשוי להתרחב ולהתפשט בכל רחבי הגוש המיזרחי. למרות הסכנה הקטלנית הצפונה בכך למיבנה המונוליתי של המדינה הקומוניסטית, התאפקו הסובייטים מלהתערב. הם קיוו, כנראה, שפולין תתמוטט מסיבות כלכליות, ושבכך יקיץ הקץ גם על ואלנסה וחבריו.

המאורע העולמי השלישי שריתק השנה את הציבור היה מסוג אחר לגמרי: נשואיו של **הנסיך צ׳ארלס** בבריטניה גרמו לפסטיבל מלכותי, שלא היה כדוגמתו מזה זמן רב. על הרקע של בריטניה העולה בלהבות בסערה של התפרעויות אלימות בשכונות־העוני, בעיקבות המדיניות הימנית־קיצונית הכושלת של ראש־הממשלה **מרגרט תאצ׳ר**, התנהל הטקס כאילו נערך בעולם אחר. מאות מיליונים עקבו אחריו בשידור חי בטלוויזיה — יותר בני־אדם מכפי שסרו אי־שם למרותו של מלך או קיסר על פני כדור־הארץ.

יתכן שהאנושות היתה זקוקה לזריקת־עידוד אופטימית כזאת מעולם־האגדות בשנה שבה גברה החשיכה בפינות רבות בעולם. מישטרי־רודנות מכל הסוגים התחזקו בפינות רבות. בעוד שבפולין ובסין פשטה רוח ליברלית חדשה, התהדקו ברגי־הדיכוי בדרום־אפריקה, שלא נטשה גם את נאמיביה הכבושה, והתחזקו המישטרים הרודניים בארגנטינה ובצ׳ילה. בכלא בריטי בצפון־אירלנד קם בתשמ"א טיפוס חדש של לוחם פוליטי: האסיר הצם עד מוות, ושמקומו נתפס מייד על־ידי מתאבד־ברעב שני. באל־סלוודור כוסתה האדמה במאות רבות של גוויות כרותות־ראש, קורבנות הטרור מימין ומשמאל. באפגניסתאן נמשכה מילחמת־הגרילה בין צבא־המישלוח הסובייטי, שהתנסה שם במעין ויאט־נאם מס׳ 2, ובין שבטים מוסלמיים חמושים.

המאזן העולמי של תשמ"א לא היה מעודד. העולם לא צעד צעדים גדולים קדימה, לקראת חרות רבה יותר לעמים ולאדם. אך גם לא היו בה מילחמות גדולות, מנהיגי־העולם נהגו בזהירות, ובפולין התגשמה מחדש אימרתו של הסופר היהודי־רוסי המנוח, איליה ארנבורג: „גם אם העולם כולו יכוסה באספלט — גיבעול ירוק אחד יצמח ויבקיע את האספלט."

המרחב

סרטאווי: גיבור השלום



הגיבור האמיתי של תשמ"א במרחב השמי לא היה איש־מילחמה, אלא דווקא איש־שלום שנהג באומץ־לב נדיר.

עיצאם אל־סרטאווי, פליט פלסטיני שגדל בעיראק ושהסך מנתח־לב מצליח בארצות־הברית, חזר למרחב אחרי מילחמת ששת־הימים, הקים אירגון־פידאיין משלו, ביצע פיגועים (שבאחד מהם נפצעה השחקנית חנה מרון ברגלה) והתאחד לאחר מכן עם אירגון פת"ח של **יאסר ערפאת**. בדרך ארוכה של מחשבה ולימוד הגיע למסקנה כי האינטרס הלאומי העליון של העם הפלסטיני מחייב את הקמתה של מדינה פלסטינית בגדה המערבית וברצועת־עזה, ושיש להשיג זאת במערכה מדינית, בשיתוף־פעולה עם שוחרי־השלום הישראליים.

סרטאווי אינו היחיד בצמרת אש"ף הדוגל ברעיון זה. אך מילבד ידידו **סעיד חמאמי**, שנורצח בידי קיצוניים בשל מגעיו עם ישראלים, היה סרטאווי היחיד שהעז לעשות את מעשיו בגלוי ולהצהיר על דיעותיו בפה מלא — בעוד שאחרים בצמרת אש"ף, שחשבו ושפעלו כמוהו, שמרו על סודיות עמוקה, ולא סיכנו את עצמם.

בראשית השנה היה נדמה כי הקו של סרטאווי ניצח לבסוף בצמרת אש"ף ופת"ח. צעד אחרי צעד נעשו לקראת התפנית הגלוייה הדרמתית. הביטאון הרישמי של פת"ח, פלסטין אל־תורה, פירסם מאמר עקרוני של סרטאווי, בלי ספק באישורו של ערפאת עצמו, ובו קבע כי קיים עתה בתנועה הציונית גורם חיובי, המוכן לשלום עם העם הפלסטיני. מייד לאחר מכן הודיע ערפאת עצמו, אף הוא בביטאון ערבי חשוב, כי הוא מקיים דו־שיח עם של"י וגורמים ישראליים אחרים, הידועים כציוניים. לאחר מכן שיגר סרטאווי הודעת־ברכה בכתב־ידו למועצה הישראלית למען שלום ישראלי־פלסטיני, שבה ניבא כי בקרוב יכונן השלום בין „המדינה הפלסטינית שתקום ומדינת־ישראל" — הפעם הראשונה שבה נאמר הדבר בפירוש במיסמך רשמי של אש"ף.

ואז באה המכה הנגדית. תחת האיום של ממשלת־בגין על בסיסי אש"ף בדרום־לבנון נאלץ ערפאת להזדקק להגנה סורית וסובייטית, ודמשק צימצמה באופן מכריע את חופש־פעולתו המדיני של אש"ף. הדבר בא לידי ביטוי בכנס המועצה הלאומית הפלסטינית, הפרלמנט

(המשך מעמוד 43)

של המדינה־בדרך, שנערך — לא במיקרה — בדמשק, בירת הקיצוניות. אז הוכיח סרטאווי את שיעור־קומתו: הוא העז לבוא בעצמו לדמשק, מרכז הזוממים להרגו, ותבע במועצה דיון פומבי על מגעיו עם כוחות ישראליים. כאשר נמנע הדבר, התפטר מן המועצה באקט הפגנתי, שגרם לתהודה בינלאומית. אך הדבר לא עזר. אש"ף נסוג, סרטאווי נשאר חשוף, ומאותו רגע הוא הפך יעד לחוליות־מרצחים שנשלחו בעיקבותיו לאירופה וללבנון, על־ידי אירגוני־הסירוב הקטלניים שבחסות סוריה.

בין אש"ף וישראל התפתחה מילחמה של ממש. בשיאו של משבר, שפרץ בעיקבות פרובוקציה של כוחות הפאלאנגות בצפון־לבנון, הסתערו על מדינת־הזוטא ה־נוצרית שם. ישראל חשה לעזרת הנוצרים והפילה מסוקים סוריים. הסורים החדירו טילים ללבנון — והיה נדמה שישראל תפלוש ללבנון, ותחסל בהזדמנות זו גם את מדינת־הזוטא של אש"ף שם. הדבר נמנע על־ידי ארצות־הברית, תחת לחץ סעודי. כוחות אש"ף הפגיזו את קריית־שמונה, נהריה וישובי־הצפון. צה"ל הפציץ מישר־דים של אש"ף במרכז ביירות, גרם למאות הרוגים ול־זעזוע בינלאומי.

כאשר כפו האמריקאים לבסוף שביתת־נשק על ישראל, יצא ממנה אש"ף כמנצח: הוא מוכר בעקיפין ככוח לוחם בעל מעמד בינלאומי. הידיעות על בריחה המונית של ישראלים מקריית־שמונה הוסיפו ליוקרתו. הקיצוניים באש"ף יכלו לטעון כי בעוד שיוזמת־השלום של סרטאווי לא השיגה דבר למען הפלסטינים, הרי פעולות־הקרב הנחילו להם הישגים חשובים. כמו תמיד, עזרו הקיצוניים משני הצדדים איש לרעהו.

תוך כדי כך דרך בעולם כוכבו של **„אבו־נידאל"**, עורך־דין צעיר ששמו האמיתי הוא מאזן צברי אל־באנא, פורש מפת"ח שהיה בעבר סוכן עיראקי, ושהפך השנה סוכן סורי. הוא רצח את הנציג המתון של אש"ף בבריסל וכמה מעמיתיו בעולם, תקף את בית־הכנסת בווינה כדי לחבל במאמצים המדיניים של ערפאת וסרטאווי באירופה, איים לרצוח את ברונו קרייסקי האוסטרי ואת **אנור אל־סאדאת** המצרי.

בעל־חסותו הנוכחי של איש זה, נשיא סוריה **חאפט' אל־אסד** שיחק מישחק לולייני ויצא כמנצח. בסוף השנה נשארו טיליו בלבנון, הוא חלש על אש"ף ונהנה מתמיכה סובייטית.

לעומת אל־אסד, המהמר הזהיר והמחושב, ירה **מועמר קד'אפי** הלובי לכל עבר, כדרכו. הוא שיגר שני מטוסים מיישנים נגד המטוסים המשוכללים של הצי האמריקאי, שתימרן מול חופיו, וכאשר אלה הופלו, הכריז על הידוק יחסיו עם ברית־המועצות. תוך כדי כך כרת ברית עם אתיופיה ודרום־תימן, שתי מדינות פרו־סובייטיות אחרות. הוא החזיק בצ'אד השכנה, שאליה פלש, ואיים על סודאן.

אך בסך־הכל לא עשו הסובייטים חיל במרחב. הכוח המרכזי היה פרו־אמריקאי: ברית של סעודיה, ירדן, עיראק והצמרת המתונה של אש"ף, עד כמה שזו יכלה לפעול מבלי להתנגש עם סוריה. כאשר פירסם האיש החזק של סעודיה, **הנסיך פאהד**, ב־7 באוגוסט, תוכנית־שלום מקיפה, ובה הכרה בישראל (בלי להזכיר את שמה בפירוש) תמורת הקמתה של מדינה פלסטינית בגדה וברצועה, זכה באהדה רבה בארצות־הברית, שהתכוננה למכור לו מטוסי־בינון חדישים ביותר (מדגם איירוקס) וציוד צבאי חשוב אחר. ממשלת־ישראל, שהתעלמה מתוכנית־השלום, השלימה למעשה עם עיסקת־נשק זו.

הנשיא אל־סאדאת לא היה שותף לתרגילים אלה. הוא היה מוחרם על־ידי הקיצוניים והמתונים כאחד. בעיקביות עקשנית המשיך בדרכו, בבדידות מזהירה, כשהיעד הבא והסופי הוא קבלת צפון־סיני בחזרה מידי ישראל באביב תשמ"ב. לשם כך דיכא ביד קשה את האופוזיציה הפנימית — השמאלית, הנאצריסטית, ובעיקר הדתית — ובכך פגע בתדמיתו בעולם המערבי, שם חילקו לו אף יהודי ארצות־הברית ציונים גבוהים יותר מאשר לבגין.

הגל הדתי־הקנאי, שגרם צרות לנשיאים היריבים של מצריים וסוריה כאחד, המשיך גם השנה למצוא את ביטויו העלוין באיראן, שם המשיך מישטרו של האייתי־אללה **רוח־אללה חומייני** לעשות שמות ולקטול בסיטונות. אך השנה החל מישטר־האימים סופג מהלומות מכאיבות מידי מתחרת מוסלמית־שמאלית, שמיבצעיה המדהימים הזכירו את פעולות אצ"ל ולח"י בימי המנדאט הבריטי בארץ.

מדיניות

שפירא: ממלין המלכים



בראשית תשמ"א היה **אברהם שפירא** תעשיין של שטיחים, חביב על רבים, מקובל על כולם, בן־חסותם של שרי־הארצי מאז פינחס ספיר המנוח, אחד האנשים ששיגשגו במדינה הציונית. במרוצת השנה הפך איש מרכזי בחיים הפוליטיים של ישראל, ממליך־מלכים הנראה כאילו נלקח ממחזה של שייקספיר.

התפקיד נפל בחלקו כימעט במיקרה. במיפלגת אגודת־ישראל שולט מוסד אנונימי, מועצת־גדולי־התורה, שהיא אוליגארכיה תיאוקראטית מייוחדת־במינה. היא השולחת את שליחיה לכנסת. לכן מהווה סיעת אגודת־ישראל בכנסת את הסיעה המיקצועית היחידה בבית. לא הבוחרים קובעים מי יהיו הח"כים. אין באגודה ראשי־סיעות הרוצים להכניס את עצמם לכנסת, קובעת רק ההחלטה של המועצה. המתייחסת אל הכנסת כאל זירת־מאבק. היא בוחרת בח"כים כשם שמאמן כדורגל מרכיב את הנבחרת שלו.

האיש החזק במועצה, הרבי מגור, שלף את שפירא מתחום העסקים — וחיש מהר הסתבר כי החכם היהודי מבין גם בבחירת פוליטיקאים. כוכבו של שפירא דרך מייד. במשא־ומתן להקמת הקואליציה, שבו החזיקה אגודת־ישראל בכל הקלפים, שיחק בהם שפירא בידי־אמן. הוא סחט **מנחם בגין** את כל הישגים האפשריים, מבלי להגדיש את הסאה, כשהוא ממצה את מידת־האפשר עד האגורה האחרונה.

התוצאה היא אבסורד ישראלי מובהק: המיפלגה האנטי־ציונית, שלחמה בעצם הרעיון של הקמת המדינה היהודית ושראתה בכך חטא בל־יכופר, הפכה עתה הנהגית העיקרית מקופת המדינה. כל עסקני אגודת־ישראל, מוריה ומחנכיה, הממשיכים להטיף לתורתם האנטי־ציונית, חיים עתה על חשבון המדינה, כשמשלם־המיסים הישראלי החילוני והציוני, מקיים אותם מזיעת־אפו.

גם בכנסת היה שפירא, רחב־המידות, בעל הסיגנון ההומוריסטי היהודי, לדמות דומיננטית. בשיא הדיון על הקמת הממשלה החדשה התפקעה המליאה מצחוק, כאשר אמר שפירא כי **שימעון פרס** היה ברצון משלם את המחיר ששילם בגין, אילו ניתן לו להקים ממשלה. שפירא ניחם את פרס בכך שבבוא היום תשתף אגודת־ישראל פעולה גם עם המערך. הוא ביטא בכך את חוכמת־הדורות היהודית, שיש להסתדר עם כל פריץ ולהשיג ממנו מה שניתן. בעיני אגודת־ישראל, המדינה אינה אלא פריץ חדש, מדינה שבה שולט הגוי הישראלי. לולא החרימה האגודה את הממשלה הציונית, יכול היה שפירא לבחור לעצמו כל מישרד ממשלתי שהיה חפץ בו.

מתחרהו היחידי של שפירא על תואר איש־המדיניות של תשמ"א היה **יוסף בורג**. השר הוותיק ביותר ב־ישראל דמה לח"כ החדש ביותר — בהומור היהודי שלו ובהחלטתו להשיג כל מה שאפשר. אחרי שמיפלגתו ירדה בבחירות לחצי, הפך — כמו שפירא — לשון־מאזניים תיונית.

בורג הוכתם בפרשת „תיק אפרסק", כאשר התברר כי העביר סכומי־עתק מכספי המדינה בדרך־לא־דרך למוס־דות תחיים פיקטיביים. רבים סברו כי הקאריירה שלו עומדת להסתיים. אך הוא יצא מן המיבחן מחוזק. בסוף השנה חלש על מישרד־הפנים, שכלל את ממלכת ה־משטרה, ועל מישרד־הדתות — מוקדי־כוח אדירים מבחינת הכספים, המישרות וההשפעה המרוכזים בהם. הוא גם נשאר מופקד, לפחות להלכה, על שיחות האו־טונומיה. הוא היווה פלא ישראלי.

יהדות

ט'ימרמן: בחא העינויים



בשנות ה־30' הכיר העם היהודי את האומללים שבבניו: הנציגים הרישמיים של יהודי גרמניה, שהופיעו בקונגרס הציוני ובמוסדות יהודיים אחרים, ושביקשו שלא לנהל מאבק נגד גרמניה הנאצית, מפני שהדבר עלול להזיק ליהודים ששרדו בה.

תשמ"א הכירה יהודים דומים: אנשי ה„יודן־ראט" של יהודי ארגנטינה, שטיילו בעולם כדי לבקש מן המוסדות היהודיים שלא לתקוף את הרודנות הניאו־פאשיסטית של ארגנטינה, מפני שהדבר עלול להזיק ליהודיה.

האיש שגרם לסערה העולמית היה מעין מהדורה חדשה של טיפוס יהודי מוכר: לוחם־הצדק המעונה. **יעקובו טימרמן** ישב שנים בכלא ארגנטיני מבלי שהועלו נגדו כל האשמות, שוחרר רק בעיקבות לחץ בינלאומי כביר, עלה לישראל, שתק — והשנה השמיע את קולו שהידהד בעולם כולו.

בעדותו לפני הסינאט האמריקאי ובסיפרו גילה טימרמן, מי שהיה בארגנטינה עורך של עיתון מכובד עד למאסרו, כי עונה בידי שוביו, אשר השמיעו בשעת העינויים הערות אנטי־שמיות בנוסח נאצי, ואשר תלו על קירם את תמונתו של אדולף היטלר. המסר: הרודנים הארגנ־טיניים אינם פועלים רק נגד האופוזיציה השמאלית והדמוקרטית בארצם, אלא גם נגד היהודים בתור שכאלה.

גילויים אלה הביכו את ממשלת־ישראל, המקיימת יחסים הדוקים עם העריצים של ארגנטינה. אנשי־צמרת בעבר ובהווה, כמו **יצחק רבין** ו**משה גור**, התארחו ברצון אצל קציניה הרצחניים. הדברים הביכו גם את ממשלת ארצות־הברית, שנאלצה, ביגלל טימרמן, לוותר על שרותיו של אחד מאנשיה, חובב־רודנים שהיה המועמד שלה לתפקיד „הממונה על זכויות האדם". המוסדות ה־רישמיים של יהודי ארגנטינה יצאו במודעות נגד טימרמן, הצדיקו את השליטים הניאו־נאציים וטענו כי טימרמן נעצר רק בשל קשריו עם איש־עסקים יהודי, שמימן את אירגוני־ההתנגדות השמאליים במדינתם. המסר של ידידי הרודנים, מיצחק רבין ועד ראשי־הקהילה: מותר לענות בני־אדם, וגם יהודים, כל עוד הם שמאליים. אסור לענות יהודים בשל היותם יהודים.

מול תורה בזוייה זו, סימל טימרמן את הטוב והיפה שבמסורת היהודית.

גם במקומות אחרים בעולם הוסיפו יהודים לסבול. פצצה שהונחה בבית־הכנסת ברחוב קופרניק בפאריס הפילה קורבנות — ביניהם ישראלית שעברה במקום במיקרה. הפצצה הונחה, כנראה, בידי אנטי־שמים צרפתיים, השייכים לימין הקיצוני. פיגוע אחר, בבית־הכנסת בווינה, בא מכיוון אחר. הוא בוצע, כנראה, בידי אירגון פלסטיני פורש, שרצה לפגוע ביחסים שבין הקאנצלר היהודי, **ברונו קרייסקי**, שנוא ממשלת־ישראל, ובין צמרת אש"ף. היחסים הדו־ערכיים וטעוני־הרגש בין קרייסקי ובין המימסד הישראלי הוסיפו השנה להכות גלים.

היהודים לא היו רק נפגעים. הם גם היו פוגעים. בלוס־אנג'לס נחשפה „מאפיה ישראלית", במישפט שבו נאשמו ישראלים ברצח שניים מחבריהם, על רקע של מיסחר־סמים.

הם היו הנציגים הפחות־סימפאטיים של תופעה, שהטביעה את חותמה על חיי העם היהודי: קיומה של פזורה ישראלית חדשה בתוך הפזורה היהודית הישנה.

יורדים אלה עלולים ליצור את הרושם כאילו הציונות היא אפיזודה בחיי העם היהודי, שאינה יוצרת דמות חדשה של יהודי — שהרי אחרי זמן קצר שוב אי־אפשר להבדיל בין הישראלים־לשעבר ובין היהודים האחרים בתפוצות.

דת

גורן: האי״ת־אללה יהודי



האם ישראל היא מדינת־חוק או מדינת־הלכה? מה מקומה של ההלכה היהודית במדינה שהוגדרה רישמית כ„מדינה יהודית", ושקבעה בחוק־השבות כי יהודי הוא מי שהנהו יהודי על פי ההלכה?

שאלות אלה התעוררו בסוף השנה, כאשר עמדו זה מול זה השופט מס׳ 1 של מדינה, **משה לנדוי**, והרב מס׳ 1 שלה, **שלמה גורן**.

גורן הגיע למעמדו הרם, כרב ראשי „אשכנזי", בעזרת המפד״ל — כי בישראל, שאין בה הפרדה בין המדינה והדת, עסקנים פוליטיים הם הבוחרים רבנים. גורן המוזן רכש את חסדי המפד״ל בשורה ארוכה של פיסקי־הלכה, שבהם הצליח לתרץ כל שרץ שהטריד את אדוניו. הוא הכשיר ממזרים לנישואין, גייר מי שהרבנים האחרים סירבו לגייר, ועוד. השנה, לפתע, הפך את עורו, והחל משתולל בפיסקי־הלכה כאילו היה פארודיה ישראלית של האית־אללה **רוח־אלוה חומייני**.

מה גרם לכך?

הציניקאים שיערו כי גורן מבקש לעשות צרות למימסד המפד״ל, ששוב לא רצה למנות אותו לתקופת־כהונה נוספת. אחרים טענו כי הרב הראשי רצה ליטול לידיו את היוזמה, אחרי שמועצת־גדולי־התורה של אגודת־ישראל, באמצעות איש־המדיניות של השנה **אברהם שפירא**, השיגה הישגים מופלגים למען הכפייה הדתית. בבחינת „קינאת רבנים תרבה כפייה".

כך או אחרת: גורן הצליח ליצור משבר חמור ולגרום לעימות ישיר בין העיקרון הדמוקרטי של מדינת־חוק ובין העיקרון התיאוקרטי של מדינת־הלכה. אחרי שחומייני הקים „רפובליקה איסלאמית" באיראן, ובשעה ש„האחים המוסלמים" ודומיהם משתוללים במצריים ובסוריה, נראה כאילו מבקשים „האחים היהודיים" להביא להקמת „רפובליקה הלכתית" בישראל.

השתוללותו של גורן, שגרר אחריו גם את עמיתו־יריבו ה„ספרדי", **עובדיה יוסף**, החלה כאשר השניים התערבו במישפטו של שר־הדתות לשעבר, **אהרון אבו־חצירא**, וקבעו כי אסור ליהודי לשמש כעד־מדינה. אבו־חצירא, שלא הוסיף כבוד לדת־ישראל, נכשל בנסיונו להקים מיפלגה דתית חשובה חדשה, והמחנה הדתי כולו הובס בבחירות, בהפסידו רבע מכוחו. אך הנסיבות הפוליטיות הגבירו את כוח־המיקוח שלו.

כל אותו זמן שבתו החיים הדתיים האמיתיים. לא נשמע קול דתי בזכות המדוכאים והעשוקים בישראל ובעולם. תשמ״א הוכיחה שוב כי אי־הפרדת הדת מן המדינה מנוונת ומשתקת קודם כל את הדת עצמה.

הכנסת

סבידור: שירה בציבור



הכנסת התשיעית סיימה את כהונתה בסידרה של סקנדלים חסרי־תקדים.

בראשית תשמ״א הזדעזעה הארץ כאשר נרצח בדם קר חבר־הכנסת הבדואי, **חמאד אבו־רביע**, שסירב לפנות את מקומו על פי הסכם־רוטציה. ברצח נאשמו בניו של הבא אחריו ברשימה, השייח׳ הדרוזי **ג׳בר אל־מועדי** — שתפס מייד את המקום שהתפנה בכנסת. היה זה שיא חדש בתולדות בית־המחוקקים.

הצטרף אליו שיא אחר: בפעם הראשונה הרשיע בית־המישפט חבר־כנסת בכך שהשיג את מקומו בדרכי־נוכלות. **שמואל פלאטו־שרון**, שנוכחותו בכנסת זיעזעה את דעת־הקהל בארץ ובעולם, הורשע, הושעה על־ידי ועדת־הכנסת, ואיבד את מקומו בבחירות.

באותה שעה הושג גם שיא שלישי: בפעם הראשונה בתולדות המדינה הואשם שר בלקיחת־שוחד, וזוכה „מחוסר־הוכחות". **אהרון אבו־חצירא**, שהשיג שיא עגום זה, הועמד למישפט שני, על רקע חמור עוד יותר.

איש לא ביכה את הכנסת התשיעית, אך למחרת הבחירות לא עלו איש לקראת הכנסת העשירית. טובי הכוחות הפרלמנטריים נעלמו מתוכה. את הספסלים תפסו שני גושים של עסקנים אפורים. הרמה האינטלקטואלית ירדה כימעט לאפס. הוויכוח הפרלמנטרי נדון להתנוונות.

הדבר בלט מייד כאשר ניגשה הכנסת לאיוש המישרות הבכירות שבה. הדבר ארך שבועות וחודשים, והתוצאות היו עגומות.

לתפקיד יו״ר הוועדה החשובה ביותר בכנסת (אולי מילבד ועדת־הכספים), ועדת החוקה־חוק־ומישפט, האח־ראית לרוב החקיקה במדינה, התמנה ח״כ טרי לגמרי, מישפטן מתחיל שלא זכה עדיין בתואר עורך־דין. ח״כ **אליעזר קולאס**, מס׳ 36 ברשימת הליכוד, דמות אלמונית לחלוטין, זכה במישרה, פשוט מפני שלא נמצא מועמד אחר מקרב הליכוד.

אך עלה על הכל המינוי המרכזי. תפקיד יו״ר הכנסת נמסר לאדם שעמיתיו בכנסת התייחסו אליו, עד כה, בחיוך סלחני: **מנחם סבידור**, איש הליברלים, שנודע בעיקר בזכות כישרונו כמנצח על שירה־בציבור וכזמר בצמד עם אשתו, וגם כמשמיע נאומים לאומניים נבובים וקריאות־ביניים קיצוניות.

היתה זאת בחירה צודקת לפחות מבחינה אחת: סבידור אכן מייצג את דמותה של הכנסת העשירית. היא בלטה כבר מתחילתה בחוסר־הרצינות של עבודתה.

משפט

תוסיה־כהן: הגנה



תשמ״א היתה שנה קשה למישפט הישראלי. הוא סבל כמה מכות קשות, שפגעו בתדמיתו.

שני נאשמים שהורשעו ברצח ושנידונו לפני כעשר שנים למאסר־עולם הצליחו סוף־סוף במילחמתם העיקשת. מישפטו החוזר של **פולומון אבו** ייפתח בימים הקרובים בבית־המישפט המחוזי בתל־אביב, אחרי שסניגוריו ה־חדשים, זוג עורכי־דין **זלמן** ו**נחמה סג״ל**, הצליחו לשכנע את בית־המישפט העליון שיש ראיות חדשות המצדיקות מישפט חוזר. למרות התנגדות היועץ המישפטי ציווה נשיא בית־המישפט העליון, השופט **משה לנדוי**, להורות על מישפט חוזר, הראשון מסוגו במדינת־ישראל.

חברו לכלא של אבו, **עמוס ברנס**, הנאבק גם הוא לניקוי שמו מרצח רחל הלר הצליח להביא לדין שניים מחוקריו במישטרה, עורך־הדין **שאול מרקוס** והקצין **משה אלכז**. אם יורשעו השניים בעדות־שקר, יחליט היועץ־המישפטי, כנראה, על מישפט חוזר גם לברנס.

בשנה זו גם הצהיר השופט בדימוס **שלמה לוונברג**, שנפטר בינתיים, כי מחמת לחצים פוליטיים ועדתיים מתמנים שופטים שאינם ראויים לכהונה. החל במיתקפה זו נשיא בית־המישפט העליון בדימוס, השופט **יואל זוסמן**, שאמר דברים כדורבנות על מינויים ליקויים.

בשנה זו גם הכניס הסניגור הנודע, **אריאל קידר**, סיגנון חדש לבית־המישפט. באולם המישפט, בעת דיון בפני השופט **דויד בר־אופיר**, כינה הסניגור את אנשי התביעה „אידיוטית, מגמגם ומקרטע". מילים כאלה טרם נשמעו בעולם המישפט הישראלי, המבוסס על המישפט האנגלי האלגנטי והמאופק.

מבית־המישפט העליון יצא לגימלאות אחד מענקי בית־המישפט העליון, איש־המישפט של תש״ם, השופט **חיים כהן**.

מול הידרדרות זו עמד כצוק איתן אחד מסמלי ה־יציבות והסיגנון היישן בבית־המישפט, עורך־הדין הירו־שלמי הוותיק **שלמה תוסיה־כהן**. הפרקליט, יליד סוריה ובן למישפחה מרובת־ילדים, הצליח בכישרונו וחריצותו להגיע כבר בשנות ה־50׳ לכהונת שופט מחוזי בירושלים. אחר־כך יצא לזירה הפרטית ומאז, מזה יותר מ־20 שנה, אפשר למצוא את שמו כימעט ליד כל מישפט חשוב בקובץ פיסקי־הדין של המדינה.

הרבה הלכות מישפטיות חדשניות נקשרות לפיסקי־דין שבהן הופיע הסניגור וטען את טענותיו מאירות־העיניים. גם השנה היה הוא החוט המקשר בין שני המישפטים המרכזיים של תשמ״א מבחינה ציבורית. יחד עם עורכי־הדין **יצחק לאדו** ו**אמנון זיכרוני** הופיע במישפט שבו היה הנאשם הח״כ־לשעבר **שמואל פלאטו־שרון**, שהורשע במתן שוחד בחירות. ויחד עם עורך־הדין **רם כספי** וסוללה נכבדה של סניגורים נוספים, ייצג את השר **אהרון אבו־חצירא**, אשר זוכה השנה במישפט אחד מאשמת קבלת־שוחד. נגדו עמדו בגבורה פרקליט־מחוז־ירושלים, **מיכאל קירש**, במישפט פלאטו־שרון, ופרקליט־המדינה **גבריאל בך** יחד עם קירש, במישפט אבו־חצירא.

מאפיין נוסף של תשמ״א היה בית־המישפט־הגבוה־לצדק, הממשיך להיות כלב־שמירה של הדמוקרטיה, ואשר אליו פונה כל מי שחושב כי נפגע על־ידי המערכת השילטונית. בסוף השנה פנה אליו השר אהרון אבו־חצירא, שטען כי יש להסיר שנית את חסינותו, בטרם יידון מישפטו הנוסף, העומד להתברר לפני השופטת **ויקטוריה אוסטרובסקי־כהן** בבית־המישפט המחוזי בתל־אביב. הארכיאולוגים, הטוענים כי נפגעה זכותם להמשיך בחפירות בעיר־דויד בירושלים, בעיקבות צו להפסקת־החפירה שהוצא נגדם על־ידי השר **זבולון המר**, הלכו באותה דרך. הם זכו בהחלטה מהדהדת של השופט לנדוי, שקבע כי אין במדינה כל מעמד לפסק־ההלכה של הרב הראשי.

בטחון

עברי: מהלומה מהאוויר



שתי הפעולות, שבהן הדהים צה״ל בתשמ״א את העו־לם, בוצעו מן האוויר.

הפצצת הכור הגרעיני העיראקי, ליד בגדאד, עוררה ויכוח מדיני סוער בעולם ובארץ. אך לא היה ויכוח על הרמה הצבאית של המיבצע. היתה זאת פעולה צה״לית אופיינית: מכת־מגע מפתיעה, מדוייקת ונועזת, שבוצעה כמו פעולה כירורגית סטרילית.

שונה לגמרי היה אופי הפעולה השנייה: הפצצת מיש־רדים של אירגוני־אש״ף בלב ביירות. הפגיעות היו מדוייי־קות גם הפעם, אך הנשק היה רחוק מלהיות סטרילי: בין 300 ל־600 אזרחים, גברים, נשים וילדים, נהרגו ללא־אב־חנה. הנזק בעולם היה לאין שיעור גדול יותר מאשר כל תועלת שיוזמי המיבצע ביקשו להשיגה.

הטבח בביירות עורר בעיות מוסריות עמוקות — אך לא נערך על כך שום דיון צבאי נוקב. מחדל זה היה אחד הסימנים המדאיגים ביותר בצה״ל של תשמ״א — הסערות בה היו על רקע מיפלגתי טהור. במיזנון ישבה קבוצה של ח״כים שכל דאגתם היתה להופיע מדי יום בכותרות העיתונים, ולשם כך עסק כל אחד מהם בפעילות־סרק יומיומיות, כשהוא „שולח מיברק" או „משגר מיכתב" או „מוחה נמרצות", כדי לזכות בפירסומת!

המשבר של הפרלמנטריזם הישראלי לא החל השנה, עם הכנסת העשירית. הוא מכרסם בגוף הדמוקרטיה הישראלית מזמן. שום תיקון אינו צפוי בכנסת העשירית, שתבלבל את ימיה בהתנצחות בין שני גושים מימסדיים בעלי כוח שווה, אשר ההבדל ביניהם קרוב לאפס.

העובדות מדברות בעד עצמן

אחרי 34 חודשי נהיגה אלפי נהגים נהנים להתניע מכוניתם במצברי גולד



המצבר האמין ביותר בעולם.
* ללא טיפול
* ללא הוספת מים

* ללא קורוזיה
* מצבר סגור
36 חודשי אחריות
פרו רטה

סוכנים לישראל:
אחים פולק בע"מ
סוכנויות · יבוא
תל-אביב, רח' לינקולן 19, טל. 03-284976, ת.ד. 884

הפצה תל אביב והמרכז:
חשמל שמשון 334033, מוסך אורי BMW 337426, זיק אור 253802, הימליך יעקב 331817, חשמל יעקב 333465, מגדל שלום 650984, פולקסווגן מוסך הדרום 832268, מוסך תושיה פולקסווגן 336825, פולקסווגן פליקס 331823, מוסך אריה מגרשי התערוכה 441084.
בת ים: עוזי שחמרוב 862536. חולון: אזור התעשיה עוזרי משה 803265. יפו: מוטקה 832859. ברעם 831654, אלי את אלי 821463.
ראשון לציון: המתניע 941647 רחובות: טכנואור 54-51484. פולקסווגן רכב הנגב 54-51650. רמלה: מאור 054-25094 נדרה: כרמי אור בתחנת סונול 055-91877 אשקלון: תלמי הנגב 051-97311. בני ברק: אור נע 774236, מיכה במוסך ביג 708096. פתח תקוה: פסח הלר 912977.
כפר סבא: הוד השרון רמות השבים, בן ארי שרת 8 052-31387. אזור נתניה: יורם רז, כפר ויתקין 053-96804, טכנואור חשמל אורי 053-38013.

הפצה באר שבע והדרום:
חשמל "שאול" אזור התעשיה כביש חברון 057-35111. חשמלאים מורשים: מוסך ברעם פולקסווגן 057-72011, איציק חלקי חילוף 057-74045, מוסך הנאמן פולקסווגן 057-77195, פולקסווגן ריטס 057-71744, המניע צומת גילת 057-83424, עוזי צומת קסטינה 055-81868.

הפצה חיפה והצפון:
מצברי גולד חיפה גולדנר, המגינים 100 04-533293, חשמלאים מורשים חיפה והצפון: אור חדש 728655, אוטו אור 666922, מוסך ארז 724374, לפשיץ 524148, מרויץ 669710, מיקס אור 720371, רם אור 643737, מוסך תלפיות 674977, אלטשולר תל חנן 231127. טבעון: עציון 932062.
עכו: זרם הגליל 913306. מרדס חגה: כהן שמיר 063-79407. בנימינה: אדרי את בני בתחנת פז 063-61216. חדרה: אלקטרו רכב 063-26200, ברונו גולדשטיין 063-22685. נצרת: כודג'נה יוסף 065-56438, מוסך הצפון פולקסווגן 065-72046. עפולה: קואופרטיב התבור 065-93506.
כפר תבור: מוסך צפון 067-67702. צפת: אוטוסטרט 067-31142. יסוד המעלה: מוסך יסוד 067-37200. קריית שמונה: פולקסווגן רכב הבשן 067-40939, קואופרטיב גליל עליון 067-40713.

הפצה ירושלים: גוטמן דוד אזור התעשיה תלפיות 02-781818, לוינסון צבי בתי אונגרים 02-283110.

התחסן לנגר החורף

ציפויי קיר

מזקורל
ציפוי קיר מרהיב
עם תחריט בדוגמת עץ
המוכן לצביעה לפי טעמך.

אוסלו עץ
ציפוי קיר מרהיב
לבעלי טעם בעיצוב.

ת"א, רח' הפטיש 4 (פינת הרצל 125)
טל: 821795
פתוח: 9.30-18.00; יום ו' 8.00-13.00



יהלום של חולצה
אופנת יהלום
יצרני חולצות לגברים מבדי איכות
אופנתיים תוצרת חוץ
נדאי לשאול על יהלום...
ת"א סמטת השוק ו
טל. 830721

נורתף
דיזנגוף 190 ת"א
מזמין את הקהל הרחב
לתערוכתו החדשה של
גד אולמן
„ספרים 1/1"
הפתיחה: 30.9.81 ב-20.30 (למשך שבועיים)
מרתף „ליריק" פתוח יום יום (כולל מוצ"ש)
עד 11.00 בלילה.

תן טרמפ לחייל

(המשך מעמוד 45)

לא פחות ממישפטו הצבאי המתמשך של מי שהיה מפקד המישטרה הצבאית, תת־אלוף **ברוך ארכב**, באישום על שחיתות.

האיש האחראי לשני המיבצעים היה, כמובן, מפקד חיל־האוויר, האלוף **דויד עברי**. הוא היה איש־הביטחון של תשמ"א.

איש־הביטחון של השנה הקודמת, רפאל („רפול") איתן, כיהן במשך מרבית השנה כשר־הביטחון־למעשה, ובתקופה זו חלה החמרה ניכרת בהתנהגותו של צה"ל בשטחים הכבושים, בניצוחו של האלוף **דני מט**. רפול ניצח גם על מילחמת־14־הימים בין ישראל ואש"ף — שהחלה ביוזמתה של ממשלת־ישראל, ושנמשכה באמצעות הפגזות והפצצות. למיתקני אש"ף נגרמו נזקים, אך אין ספק שאש"ף יצא מן המיבחן כמנצח: הוא הניס אלפים מתושבי היישובים הישראליים בצפון, והוא זכה בשביתת־נשק אשר הביאה לו, בפעם הראשונה, מעמד בינלאומי ככוח לוחם מוכר. העמדת־הפנים של ממשלת־בגין, כאילו שביתת־הנשק נערכה עם הממשלה חסרת־האונים של לבנון, עוררה רק לעג.

באותה שעה נחלה ישראל מפלה מדינית גם במילחמתה הקצרצרה עם סוריה. אחרי שהנוצרים בצפון־לבנון פתחו במיתקפה על העמדות הסוריות, בלי ספק בתיאום עם ישראל, השיבו הסורים בהתקפת־מחץ, שכירסמה עוד יותר במובלעת הנוצרית המצטמקת. צה"ל חש לעזרת הנוצרים והפיל שני מסוקים סוריים. כתגובה על כך הציבו הסורים טילי נ"מ משני עברי הגבול הסורי־לבנוני. למרות נאומי־ההבחירות הלוהטים של **מנחם בגין**, נשארו הטילים בסוף השנה במקומם.

שילטונו של רפול הסתיים כאשר נכנס למישרד־הביטחון שר חדש, איש־השנה תשמ"א, שהפך מייד בוס. אך כאשר נסע **אריאל שרון** לארצות־הברית, הסעיר רפול את נשיא־מצריים בנאום חסר־תבונה, שבו הטיל ספק ביציבות המישטר של **אנוור אל־סאדאת** ובעתיד השלום עם מצריים. מאחר שמנחם בגין עמד על כך שרפול יסיים את כהונתו רק בשנה הבאה, נאלץ שרון להשלים עם תעלול זה של הרמטכ"ל, שאינו אוהב עליו.

נסיעתו של אריק לארצות־הברית היתה קשורה ברעיון מדיני־צבאי, שעורר תיקוות ודאגות עמוקות — בתחום לנטיות המשקיף. „ההסכמה האיסטראטגית" בין ישראל וארצות־הברית, שתוכנה נשאר לוט בערפל, עלולה לכפות על צה"ל מרות אמריקאית עקיפה, להפכו חלק במערך שנועד לשרת אינטרסים שאין לישראל קשר איתם. בצורה מוזרה היתה זאת ישראל שלחצה בכיוון זה, ואילו ארצות־הברית נענתה רק באי־רצון, כתשלום עבור הסכמה ישראלית להספקת מטוסי־ביון משוכללים מסוג איוואקס לערב הסעודית. מטוסים אלה יגבילו ביותר את כושר־הפעולה של חיל־האוויר הישראלי, שכבר הוגבל בצפון על־ידי הימצאות הטילים הסוריים בביקעת־הלבנון.

כלכלה

איי־זנברג: לקנות מדינה



הכלכלה הישראלית ידעה השנה טיפוס חדש של איש־עסקים: מיליארדר יהודי בעל עסקים חובקי־עולם, המשקיע מכספו כדי לרכוש השפעה פוליטית בישראל, והמשתלט בעזרת הכסף על חלק מן המערך השילטוני.

כזה היה איש־המיסתורין **שאול אייזנברג**, יהודי ששרח ביפאן דווקא, ושעסקיו פזורים ברחבי העולם. הוא שיגשג גם בישראל, כאחד הפרוטקציונרים הגדולים של פינחס ספיר המנוח ושילטון מפא"י, שחקקו חוק מיוחד כדי לשחררו ממס־ההכנסה. בינתיים השתלט אייזנברג על חלק מן המיפלגה הליברלית בליכוד. אנשי־חסותו קיבלו לידיהם מישרד ממשלתי שלם (מישרד־התיירות) במיגזר שבו יש לו עסקים רבים. תוך כדי כך תיכנן להקים אימפריה תיקשורתית, על־ידי הקמת שבועון ויומון והשתלטות על הטלוויזיה המיסחרית.

אייזנברג לא היה היחיד מסוגו. **ניסים גאון**, איש־עסקים ובעל־קאזינו בשוויץ, הלך בדרך דומה, מימן את מיפלגת תמ"י החדשה, המחזיקה עתה בשני מישרדי־ממשלה חשובים (מישרד־הרווחה ומישרד־הקליטה). אחרים, פחות מפורסמים, אך לא פחות יעילים, פועלים על פי שיטות דומות.

מעולם לא ידעה המדינה „ממשלה של מיליונרים, למען מיליונרים ובאמצעות מיליונרים", כמו זו — כשעסקנים אפורים, בעלי רמה ירודה, מכהנים כשרים וכבאי־כוח אישיים של אילי־הון.

אולם אותה ממשלה (וקודמתה) השיגה הישג ניכר בנסיונה לרכוש את לב השכבות התחתונות, המקופחות ביותר בחלוקת ההכנסה הלאומית. שר־האוצר, **יורם ארידור**, הפתיע את המדינה כולה כאשר הפך על פיה את הקערה של קודמיו, **שימחה אריך** ו**ייגאל הורביץ**, ושיחד את ההמונים במכשירי־טלוויזיה מוזלים ובאביזרים דומים. שיטתו, שהחזירה למשק מידה רבה של אופטימיות, עזרה להנחיל לליכוד בתשמ"א את הניצחון בבחירות, אך סיכוייה האחרים יעמדו במיבחן רק בתשמ"ב.

את הבדיחה הכלכלית של השנה סיפק ידידו ואיש־אמונו של מנחם בגין, **יעקב מרידור**, שפוצץ ערב הבחירות פצצה משלו: המצאה מיסתורית, שבה ביקש לפתור את כל בעיות האנרגיה בעולם. הוא גם הכריז שהפריך את תורתו של אלברט איינשטיין. איש לא התייחס אל הדברים ברצינות, מילבד הבורים היותר־פרימיטיביים, אך הבדיחה נשארה בעינה. שלושה חודשים אחרי ההכרזה המרעישה, עדיין לא גילה מרידור את מהות המצאתו — וגם לא את המדענים המיסתוריים, שעליהם הוא מסתמך.

עיתונות

לוריא: סקופ על מפית



„חופש־העיתונות הוא עניין חמור מדי מכדי להשאירו בידי העיתונאים!" — כך ניתן היה לקבוע השנה, תוך שינוי האימרה הידועה שנאמרה על המילחמה והגנרלים.

ואכן, על העיתונות הישראלית איימו השנה סכנות, העלולות לסכן את עצם קיומה בשנים הקרובות.

פתח בהתקפה **שמואל תמיר**, שר־המישפטים, אשר הספיק להעביר בכנסת, בטרם סולק מהחיים הפוליטיים, חוק לחיסול חופש־העיתונות, שהתעטף באיצטלה של חוק ההגנה על הפרטיות. בעזרת שונאי העיתונות הרבים, חוששים מפניה, השולטים בכנסת, הועבר חוק זה בחיפזון. מול הדחפור של תמיר נכנעו עורכי־העיתונים, שהסתפקו בכמה תיקונים להצעת־החוק המקורית. החוק שהתקבל הוא חמור מאין כמוהו, ואין כדוגמתו בשום מדינה דמוקרטית בעולם. בתשמ"א לא הופעל, ויתכן כי רתיעת הציבור מפני חיקוק דראקוני זה תמנע את הפעלתו במלוא עוצמתו ההרסנית גם בעתיד, כפי שאכן קרה בעבר לחוק לאיסור לשון־הרע, שנחקק לפני 16 שנים.

סכנה חמורה זו מתמגדת לעומת סכנה קטלנית ש־הסתמנה השנה באופק: הקמתה של טלוויזיה מיסחרית, שתנתק את העיתונות החופשית מציבור־החיים שלה — הפירסומת, המקיימת אותה מבחינה כלכלית. בכך תאפשר לממשלה להשיג שלוש מטרות מקבילות: יצירת שופר שיעמוד לרשותה, העשרת הפרוטוקציונרים שלה אשר יזכו בזיכיון, והכנעת העיתונות.

מנחם בגין לא הסתיר את שינאתו לעיתונות החופשית, בסוף השנה הכריז עליה מילחמה בנאום שנשא בארצות־הברית, שנועד לאסוף כספים להקמת יומון מטעם הליכוד.

תשמ"א לא הצטיינה בסקופים מרעישי־עולמות. רק פעם אחת חדר סקופ עיתונאי למרכז החיים הציבוריים — אך היה זה סקופ שיקרי, שפורסם בחו"ל. השבועון הצרפתי ל'אכספרס פירסם ידיעה, מפי מודיע אלמוני שנמנה עם מקורבי **שימעון פרס**, שלפיו מימן הקבלן השנוי־במחלוקת, **בצלאל מיזרחי**, ידידם של ראשי הפשע בארץ, את הנגתו המישפטית של **יצחק רבין**. הידיעה הופרכה והוכחשה על־ידי השבועון.

מקורבי־פרס הצליחו גם בהדלפות אחרות, כגון הידיעה על פגישתו הסודית־כביכול של שימעון פרס עם **חסן ה־2**, מלך מארוקו. ההדלפה היוותה מעילה באמון.

העולם הזה הוסיף השנה לרשימת־הסקופים שלו. בין השאר: הודעה מראש על כוונתו של מנחם בגין לערוך בחירות בטרם־עת; תשקיף על כוונתו של **יוסף בורג** לפטר את מפכ"ל המישטרה, **הרצל שפיר**; הידיעה כי מוסדות־המדינה דנים מחדש בסכנה הכרוכה בכור הגרעיני העיראקי ליד בגדאד, כמה שבועות לפני הפצצתו; הידיעה על המכה המוחצת אשר ירדה על הבנקים בעיקבות השיטות הבלתי־כשרות בענף ההילומים. גם עיתונאים אחרים פירסמו סקופים לא־מעטים. אך אף אחד מהם לא שינה את מהלך־המאורעות של השנה.

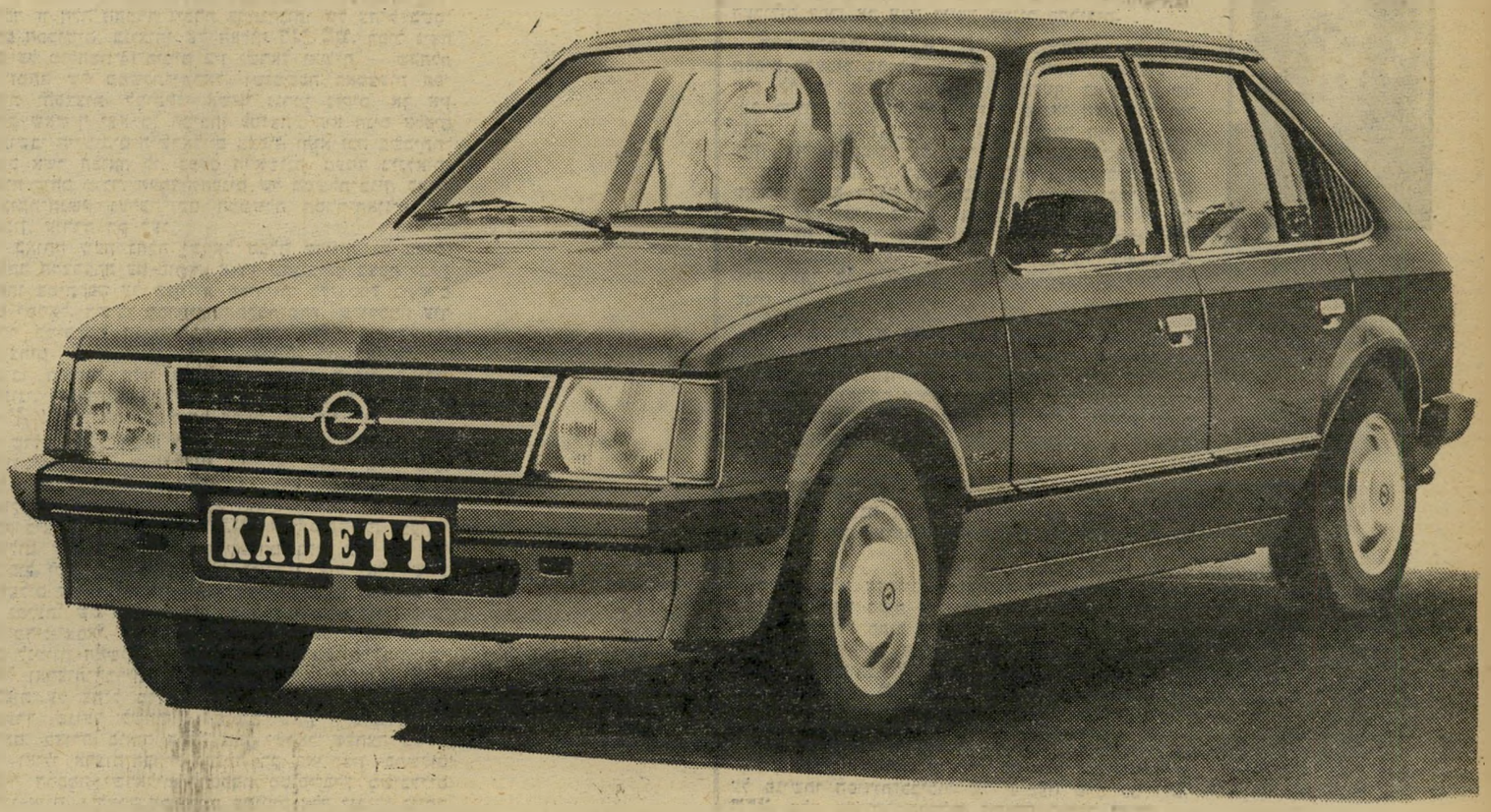
תופעה שהתבססה ושהתרחבה השנה בעיתונות היתה שיטת מדורי־הידיעות האישיים, שבהם מסרו עיתונאים מחפשי־סקופים ידיעות בילעדיות בצורה פיליטונית. אל מייסד ג'אנר זה, **נחום ברנע** (בדבר, הצטרפו **אמנון דנקנר** בהארץ ו**אמנון אברמוביץ** במעריב — שהשיג הישג אישי מיוחד־במינו: פירסום מדור בעל דיעות שמאלניות־קיצוניות בעיתון שהפך השנה בעריכתו של **שמואל שניצר** ימני־קיצוני־קיצוני.

עיתונאי שגרם לפרשה אחרת היה **אורי דן**, איש־מעריב וידידו המסור לחיים־ולמוות של איש־השנה **אריק שרון**. אחרי הפצצת הכור ליד בגדאד פירסם דן פרטים סודיים על המיבצע, וכך עשו גם אחרים. **ראש־המוסד** נקט אז צעד חסר־תקדים, העניק ליומון הארץ ראיון בילעדי, שבו התלונן על פירסום סודות אלה. דן הגיב בפירסום הטענה כי ראש־המוסד העניק ראיון בלי רשות, ושנזף על כך על־ידי **מנחם בגין**, שראה בהתערבות זו, ובמגעיו של ראש־המוסד עם **שימעון פרס**, התערבות במערכת־הבחירות. הדבר הוכחש רשמית, ו־מעריב פירסם התנצלות בלתי־רגילה. יחסיו של דן עם העיתונות היו, בסוף תשמ"א, נתונים בספק חמור.

בין העיתונאים החוקרים בלט איש ידיעות אחרונות **מרדכי גילת**. אחרי שחשף את שערוריית בית־הלוחם בחיפה, ואת שערוריית בית־היולדות בכפר־סבא, חשף בסוף תשמ"א את המניעים לניסיון־ההתאבדות של שוטרת, פירסום שגרם לחקירה רישמית ולמהפכה בצמרת המישטרה בצפון.

אך איש־העיתונות של תשמ"א היה, בלי ספק, אדם שעיסוקו העיקרי בציור קאריקטורות. **רענן לוריא**, לשעבר העורך הגראפי של העולם הזה, יורד שהגיע להישגים מרשימים בחו"ל. הוא כתב של כמה עיתונים, וביניהם היה העיתון הגרמני הימני־הקיצוני די ולט של איל־ההון הלאומני **אכסל שפרינגר**. כאשר סבר מזכיר־הממשלה, **אריה נאור**, באמצע תשמ"א, כי ימיה של ממשלת־הליכוד סופרים, ביקש מלוריא לסדר לו עבודה בעיתון זה. לפי טענת לוריא, נתן לו נאור לשם דוגמה סקופ, שאותו רשם על מפית של נייר בנמל־התעופה. היה זה דיווח סודי של מוסדות ישראליים על שיחה של הקאנצלר הגרמני, **הלמוט שמידט**, עם הנשיא האמריקאי דאז, ג'ימי קארטר. כאשר הסתכסך לוריא עם די ולט וגם עם נאור, הוא פירסם את הסיפור כולו — ובסוף השנה החליט היועץ המישפטי לממשלה להעמיד את נאור לדין מישמעתי.

OPEL KADETT '82



כל היתרונות הטובים של "אופל" והרבה הרבה יותר:

אופל קדט 82' מאחדת בתוכה חידושים רבים ומפתיעים.
יחד עם זאת תמצא בה את מבחר היתרונות הידועים של "אופל":

יותר בטיחות

"קדט" מעניקה הגנה מירבית ל-5 נוסעים מבוגרים. השילדה שלה כוללת "אזורי מעיכה" מיוחדים מלפנים ומאחור אשר חושבו על ידי מחשב מיוחד. במקרה של תאונה נשאר תא הנוסעים שלם. שתי מערכות בילום עצמאיות ומגבר בלם — מבטיחים יציבות ובלימה בטוחה.

יותר אמינות וחסכון

ל"קדט" מנוע חזק עם הנעה קדמית. חלק מהדגמים מצויידים בגל זיזים עליון עם כיוון שסתומים אוטומטי. יתרונות אלה, יחד עם עיצוב אירודינמי מיוחד מביאים לצריכת דלק חסכונית.

יותר נוחות

ב"קדט" מושבים אורטופדיים, מרחב פנימי בשפע ומערכת שעונים ומתגים המאפשרים קליטת אינפורמציה מהירה ונהיגה קלה.

יותר דגמים

לבחירתך "קדט" 82' עם מנוע 1200 או 1300 סמ"ק, עם תיבת הילוכים רגילה או אוטומטית ועם 4 או 5 דלתות ("סטיישן"). "קדט" 82' — המכונית הנותנת לך יותר "אופל".

לבחירתך גם דגמי REKORD, ASCONA.

ליאו גולדברג בעיים
משרד ראשי: תל-אביב, דרך פתח תקוה 86
טלפון 284111. סניפים וסוכנים בכל הארץ
GM OPEL

טלוויזיה

לוסין ויבין: האש



לוסין



יבין

אחרי שלוש שנות בצורת יצירתית, הצליחה הטלוויזיה הישראלית להתעלות השנה מעל לתהליך הדיכוי ה־פוליטי, ולהביא לצופיה יצירות־מופת טלוויזיוניות, שאינן נופלות באיכותן מכל סידרת־טלוויזיה מיובאת.

הסידרה עמוד־האש, שערך והפיק **יגאל לוסין**, במשך יותר מחמש שנות־עבודה, הצליחה לרתק במשך 19 שבועות רצופים את צופי־הטלוויזיה, שעקבו אחרי המאמץ ההיסטורי שקדם להקמתה של מדינת־ישראל. הסידרה עוררה כימעט בכל אחת מהאפיזודות שלה ויכוחים סוערים, ולעיתים אף קולניים. עמוד האש היה תעודת־בגרות יצירתית של הטלוויזיה הישראלית.

מי שחשש שמא תגיע אחרי השיא הנפילה — התבדה. טכנולוגיות־צילום אלקטרוניות חדישות הפכו את תשדירי־הבחירות של המפלגות השונות במערכת־הבחירות לדראמה, שריתקה אף היא את הצופים למסך הקטן.

אחרי הבחירות, המשיכה הטלוויזיה בתנופתה, כאשר הקרינה את הנבחרים, סידרתו של **חיים יבין**, אשר תיעדה בתישעה פרקים את הדראמה של הבחירות לכנסת העשירית, ניתחה אותן באמצעים של תיקשורת המונים, והיוותה ראי מדהים אך אותנטי לחברה ה־ישראלית.

תשמ"א היתה שנה של האטת הסחף, אשר איים על רשות־השידור והטלוויזיה — סחף של לחצים פוליטיים מצד הקואליציה, שאיימו על עיקרון הממלכתיות, כפי שבא על ביטויו בחוק רשות השידור. למרבית־הפלא נתן את ידו לבלימת הלחצים הפוליטיים המנכ"ל הנבחר מטעם הליכוד, **יוסף לפיד**. דבקותו בעקרונות־הדיווח הביאה לסידרה של עימותים חסרי־תקדים בינו ובין הממשלה. האחרון בהם היה פרשת אריזור־שפיגלמן.

פיטוריו של **חיים יבין** מתפקידו כמנהל חטיבת־החדשות, בסוף שנת תש"ם, לא הפחיתו מכוחה של מחלקה זו. הגיבוי שהעניק לפיד, לכתבי הטלוויזיה, החל **בעמירם ניר**, בעל הכתבה המפורסמת על מחדלי ממשלת הליכוד ו**באריש שפיגלמן**, בסיכסוכו עם השר **יורם ארידור**, הפתיע רבים.

הישג נוסף של הטלוויזיה היה בהסדר עם מפיצי הסרטים ובעלי בתי־הקולנוע, שאיפשר להביא אל המסך הקטן סרטים שנעשו לפני 10 עד 15 שנה, ולא סירטי סינמטק, כפי שהובאו בעבר. הישג נוסף היה במימוש האופציות הציבעוניות של הטלוויזיה. מחצית מהסרטים שהוקרנו בסוף תשמ"א היו צבעוניים.

נראה כי התהליך בבלימת הסחף והלחץ הממשלתי על הטלוויזיה יימשך בשנת תשמ"ב, עם שובם למסך של כמה מהבנים האובדים, ביניהם **ירון לונדון, מרדכי** („מוטי") **קירשנבוים** לתוכניות, **ודן שיון ורון בן־ישי** למחלקת־החדשות.

אך אין ספק שהמאבק על עצמאותה של רשות־השידור, ובעיקר הטלוויזיה, יימשך. כמה מהאיתותים ששולח מישרד־האוצר מעידים על כוונת מישרד זה לשלוט באמצעי־תקשורת מרכזי זה על־ידי השליטה בהזרמת הכספים אליו.

תשמ"ב עשוייה להביא לחקיקה חדשה בשטח התיקשורת האלקטרונית, אם תמומש התוכנית הרת־הסכנה של הליכוד להקים ערוץ שני ומיסחרי של טלוויזיה.

צעיר

אלגאזי: עקרונות בכלא



לא בלטו בתשמ"א צעירים רבים שהיו מוכנים לשחות נגד הזרם, לעמוד על עקרונות בלתי־פופולריים, לסכן ולהקריב למענם.

היו דרכים קלות יותר להתבלט. בקמפוסים הוסיפה להשתולל הביריונות הסקנדליסטית של „מנהיגי־סטודנטים" מזוייפים, מסוגם של **צחי הנגבי** וחבריו. הם נתפסו בזיופים גסים בבחירות, נכנסו לעימות על ההנהלות האוניברסיטות, שהחליטו לבסוף לשים קץ להשתוללות של מיעוט זעיר בציבור הסטודנטים, שעלה לגדולה תודות לאדישותו של הרוב.

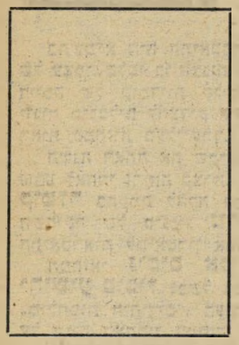
דרך נוחה אחרת לפירסום היתה, בסוף תשמ"א, השיטה האופנתית של צעירים מבני עדות־המיזרח, ש־התחרו ביניהם בהצהרות על מילחמת־האחים הקרובה, על נכונותם להשתמש בנשק כדי לחסל את האשכנזים, וסיסמות נבובות דומות. בעיקבות הבחירות לכנסת ה־עשירית מצאו אימוי־סרק זולים אלה אוזן קשבת וכותרת מוכנה.

מחומר שונה לגמרי קורץ הצעיר שמאבקו עורר השנה התפעלות רבה: **גדי אלגאזי**, חייל מצטיין, שסירב לשרת בשטחים הכבושים, אחרי שחייליו צה"ל שם ירו השנה בתלמידים מפגינים ופצעו אחדים מהם, ואחרי שנודעו פעולות רבות המתאימות יותר לצבא־דיכוי קולוניאלי מאשר לצה"ל.

גם בין מתנגדי־הכיבוש עורר מעשהו של אלגאזי ויכוח נוקב, בעוד שבמחנה הלאומני הוא עורר זעם ושינאה. אך איש לא יכול היה להתכחש לזקיפות־קומתו של צעיר בעל־עקרונות זה, שנכנס שוב ושוב לכלא הצבאי, שסבל ושהתייסר, אך שלא נשבר. לבסוף נשבר דווקא הרמטכ"ל, שהחליט קודם לכן להוכיח בפרשה זו את החלטתו הנחושה שלא לסבול סרבנות מסוג מצפוני זה. גדי אלגאזי שוחרר מצה"ל — אף שרצה להמשיך ולשרת בו, ביחידה קרבית, בתוך גבולות המדינה.

ספרות

ר' נחמן מברסלב: הסוד



הספרות העברית היתה גם השנה דינאמית ורבת־פעלים — אך במיקרה או שלא במיקרה, לא הניבה השנה שום יצירה מקורית גדולה, אשר יכלה לזכות את בעליה בתואר איש־הספרות של תשמ"א.

אולי ביגלל מחדל זה בלט דווקא אדם, שהלך לעולמו לפני 200 שנה, ושאוצר יצירתו, המופלאה בתוכנה וב־צורתה, התפרסם השנה שוב: ר' **נחמן מברסלב**, שדבריו, מחשבותיו ויצירתו הספרותית פורסמו השנה בעריכת **פינחס שדה**, תחת הכותרת תיקון הלב. למרבה הפלא התגלתה יצירה זו לקורא של תשמ"א כמודרנית מבחינת ההבעה ובאקטואליות מבחינת התוכן. רוחה ומר־סרה של אישיות נהדרת ויחידה־במינה זו יכלו לבייש את רבני תשמ"א. העין הבוחנת גם גילתה ביצירה רמזים ברורים לסודו של האיש הקדוש: שהיה הומו־סכסואלי.

מותו של **יעקב שבתאי** השנה, אחרי שדיוקנו הופקע, בניגוד לרצונו, לצורך כרזת־בחירות של תנועת־התחייה הלאומנית, גרמה במאוחר להערכה מחודשת של איש זה, שסיפרו זיכרון דברים התפרסם בשנה הקודמת. לא היה ספק בכך שהוא נמנה עם השורה הראשונה של הסופרים הישראליים.

להפתעה רבה גרמה העיתונאית־המבקרת **הדה בושם**, בסיפרה הדה השלישי. היא הצליחה לתרגם ללשון ספרותית מעודנת את תהליך גוויעתה של אחת מהמושבות הוותיקות. במקביל לכך הצליחה לתאר באופן תלת־מימדי את מצוקות־החיים של שלושה דורות של נשים בארץ, סבתא, אם והמספרת. סיפרה נתקבל בקרירות על־ידי הביקורת, אולי בגלל חשבונות אישיים.

ארץ רחוקה של המספר **יצחק בן־נר**, הביא ב־כרוניקה ספרותית את העוזעים שעברו על החברה הישראלית בחמש השנים האחרונות („המהפך", ה„מומנ־טום" של אנוור אל־סאדאת והנטישה הסופית של ה־ערבים). **עמוס קינן** התמודד בסיפרו אל ארצך, אל מולדתך בכישרון רב עם מערכת־היחסים שבין האנשים החיים בישראל ובין הנוף המוחשי שלהם. מפתיע סיפרו של המשורר **חיים גורי** מי מכיר את יוסף ג'ו'ק, המתבסס על סידרת רישימותיו על הדמות המוזרה, שראתה אור ביומון למחרב במחצית שנות ה־60'. הפתיעה גם סופרת־הילדים **נורית זרחי**, שסיפרה היקד והדוב, הוא אגדה מודרנית ליריית.

הכישרון הצעיר והחדש של תשמ"א היה **יצחק לאור**, אשר סיפרו מחוץ לגדר הביא סידרה של סיפורים קצרים ומעולים.

בשירה בלט סיפרו של **מאיר ויזלטיר** מבוא אל הים, שמחמיש את תהליך התבגרותו של המשורר, תוך ראייה שירית צלולה יותר של העולם המקיף אותו. משוררת מעולה, שפירסמה השנה את קובץ ביכורי־שירתה, היא המשוררת הערביה ילידת־רמלה **סיהאם דאוד**, שקובץ שיריה אני אוהבת בדיו לבנה הוא בוגר ומגובש מהבחינה השירית, ושיריו מצליחים להביע ב־אמצעות מילים את היגון הפלסטיני, שקיומו נמחק כימעט לחלוטין מן היצירות בלשון העברית. שני משוררים צעירים נוספים, שביכורי שיריהם ראו אור השנה, ו־שהתעלו מעל לכל האחרים, הם איש נצרת־עילית **יצחק וקנין**, בסיפרו מה המשל הזה, **ודן מינסטר**, בסיפרו תמורת ערב.

ענף ספרותי שבלט השנה היה ענף התרגומים. בלט תירגום סיפרו של **סטנדאל** האדום והשחור, בידי **יהוי שוע קנז**, שסיפרו מומנט מוסיקלי פורסם בשנה ה־

אשה

גובר: קפיצה אל המוות



האשה של תשמ"א לא היתה פמיניסטית סוערת.

גם השנה פיגרה ישראל בשטח זה אחרי רוב המדינות המתקדמות. זכויות־האשה שוב נכבלו על־ידי הסכמים קואליציוניים, שבעיקבותיהם קמה ממשלה שאין בה אף אשה אחת. גם בכנסת נשאר מיספר הנשים דל ועלוב. שום דמות חדשה של מנהיגה לא בלטה בחיים הציבוריים.

מבחינת זכויות הנשים, נתונה ישראל עדיין בימי־הביניים. הדבר בלט בסוף השנה, כאשר שדרן המופקד על מהדורות־החדשות בטלוויזיה הביע את דעתו כי לגבי הנשים המגישות חדשות — להבדיל מן הגברים — קובעת ההופעה החיצונית. מעטות המדינות המתקד־מות בעולם שבה יכול היה אדם בתפקיד ציבורי להביע בתשמ"א דעה מעין זו.

בעוד שהמאבק על זכויות־הנשים לא העלה השנה גיבורות חדשות, בלטו כמה דמויות שחיפשו ישועה בכיוון הפוך — ב„חזרה בתשובה". שלוש נשות־בוהימה בולטות, **אורנה בנאי, רינה שני ואלונה איינש־טיין** התפרסמו כהולכות אחרי אופנה זו.

הנשים פעלו בכל השטחים לצד הגברים. ואף אחת לא בלטה השנה במייוחד כאשה דווקא.

אך לקראת סוף תשמ"א ריתקה דמותה של אשה אחת את תשומת־לבה של המדינה כולה. **ריבקה גובר**, „אם הבנים", ששיכלה שני בניה במילחמת־העצמאות, ושבעלה הלך אף הוא לעולמו, הוסיפה להקדיש את כל חייה להתנדבות. גם בגילה המופלג פעלה למען מושבים הנתונים במצוקה ולמען מטרות חשובות אחרות. העיב על חייה משבר מישפחתי טראגי. קרוב־המישפחה היחידי שנותר לה — בתה **חיה גובר** — היתה מנוכרת ממנה, וכך לא היתה לה כימעט האפשרות להיפגש עם נכדה היחידי. במר ליבה הפילה את עצמה מחלון חדרה במעון־הזקנים, ומתה במקום.

עם ריבקה גובר מתה, באופן סימלי, תקופה שלמה — דרך־חיים, מערכת־אידיאלים וגם ראייה של תפקיד האשה. אך למעשה מתה תקופה זו זמן רב לפני כן. כאשר החליטה ריבקה גובר להתאבד, היא אך שמה מתחת לתקופה זו את אות־הסיום.

(המשך מעמוד 49)

קודמת. מצטרפים אליו תירגומו של **חיים איזק** ל־בחירתה של סופי מאת **ויליאם סטיירון**, ותירגומיו של **אריה אהרוני** מבית־אלפא לספריו של **שלום עליכם** מנחם מנדל, סנדר בלאנק וסטמפניו.

שנת תשמ״א הביאה לסגירתם של שני כתבי־עת: מחברות בעריכת יהושוע קנז ו**יורם ברונובסקי**, שהיה כתב־עת מעולה, ופרוזה, אשר עורכו **יוסף קריים**, הודיע על סגירתו בראשית השנה הבאה.

תשמ״א המחישה את תהליך שקיעתו של דור־המלחינים השני בישראל, ואת חוסר החיוניות היצירתית של מל־חינים כנועם **שריף, בן־ציון אורגד** ואחרים מבני דור זה. השנה העלתה לבמה דור חדש של מלחינים, שהבולטים ביניהם הם **יוסי מר־חיים, אריק שפירא, עידו אכרבייה ורן קונטון**, שהצליחו להעניק ל־יצירה המוסיקלית הישראלית, מימד חדש, מודרני, בעל נימה אקטואלית, ולעיתים אף פוליטית וחברתית.

אחת היצירות הבולטות שבוצעו בארץ בשנים האח־רונות היתה יצירת המלחין הצעיר **אריק שפירא** ע״ילאבי, עילאבי, גירסה מושרת בערבית של השיר שחקי, שחקי, **לשאוֹ משרניחובסקי**. יצירתו של שפירא היא בעלת אקטואליות פוליטית־חברתית נועזת, והיא מאחדת בקירבה אלמנטים של תרבויות המערב והמיזרח.

בתשמ״א התעלה קהל־שוחרי המוסיקה מעל לרמת עסקני־המוסיקה, כאשר במהלך ההתחרות על־שם **אר־תור רובינשטיין** לנגינה בפסנתר, העדיף את הגיבור של התחרות, הפסנתרן הבריטי **כריסטיאן בלקשאו**, על פני הלהטת חברי־השופטים, ועורר שערוריה רבתי.

המנצח ממוצא הודי, **זובין מהטה**, המשיך זו השנה ה־11 להתייחס לתזמורת הפילהרמונית, שהוא מנהלה האמנותי, כאל בן־חורג, והעדיף למקד את פעי־לותו המוסיקלית בתזמורות אחרות, בעוד ישראלים רבים מנהלים תזמורות מעולות בעולם. מנהל אמנותי אחר, העולה־מרוסיה **רודיק ברשאי**, נטש את האנסמ־בל הקאמרי אחרי סידרה של חיכוכים, תוך שהוא מגשים את נבואת המסתייגים מפניו, שאמרו, עם הגיעו ארצה: „האנסמבל הקאמרי הוא לגביו רק תחנת־ביניים״.

כיס למימון עיסוקו הספורטיבי היקר. שתי חברות יש־ראליות מממנות אותו והוא נהנה גם מרווחים במישחקי בעולם.

שונה היה מצבם של **שימשון ברוקמן** (23) ו**איתן פרידלנדר** (22), שהיו בשנה שעברה אלופי העולם בשיט־מיפרשיות מדגם 420, ושהפסיקו השנה להתאמן בגלל חוסר־מימון. את מקומם של הבוגרים בענף ימי זה תפסו האחים **אדיר ואלדר עזרא** בני ה־17, שהגיעו השנה להישג מכובד כשזכו באוגוסט במקום הראשון באליפות אירופה לנוער, באגם קומו באיטליה, במיפרשית 420. אולם הצורך במימון כספי נכבד לאימונים, לציוד ולנסיעות כדי לתחר בחוץ־לארץ מאיים עליהם, כמו על קודמיהם בענף זה. „אנחנו מייצגים רק את ספורט־המים, ולא את הספורט הלבן,״ אמרו חסידיהם, כשהם מביטים בקינאה בהישגיו של שלמה גליקשטיין.

אמנות

ארדון: האיש שבקיר



בתשמ״א לא היו מהפכות בתחום האמנות, ועיקרה היה בביסוס הישן והטוב, והיעלמות הדרגתית של הרע והמכוער. משלושת האל״פים הגדולים בתחום הציור, שהיקנו לישראל יוקרה בינלאומית — **מרדכי ארדון, אביגדור אריכא** ו**יעקב אגם** — בלטו שני הראשונים בהישגיהם, והעמיקו את יוקרת האמנות הישראלית.

ראש וראשון היה ארדון, האיש שהביא לישראל את מסורת האמנות של הבאוהאוס, כשלימד באקדמיה בצלאל וניהל אותה בשנים 1940—1952. השנה העניק חווייה יוצאת־דופן לעולם־האמנות הבינלאומי, בתערוכת־היחיד שלו בגלריה מס׳ 1 בעולם, מרלבורו בניו־יורק.

ציוריו של ארדון, היונקים ממסורת ישראל, מספר הזוהר, מילדותו בישיבה ומאהבתו לכל סמלי הדת היהודית והכתב העברי, המשובץ בכל עבודותיו, האירו את עין הצופים בנושאים שדיברו ביותר ללב האמן הזה בעשור האחרון: מיבצע אנטבה ומילחמת יום־הכיפורים. הוא הנציח כל אחד מהם בטריפטיכון־ענק, שכבש את לבבות הצופים. בסוף תשמ״א היה עסוק במיפעל־חייו. בבית־המלאכה של גדול אמני הוויטראז׳ בעולם, במרחק של שעתיים מפאריס, יצר את הוויטראז׳ים הענקיים שיעטרו את חלונות בית הספרים הלאומי בירושלים. יתכן שהם לא יהיו פחות מפורסמים מהחלונות שצייר **מארק שאגאל** לבית־הכנסת של הדסה בירושלים.

מיפעל־ענק נוסף שעשה ארדון, ושהושלם השנה, היה ציור 20 שטיחי־קיר ענקיים, שיקשטו בקרוב את קירות בית־החולים החדש שערי צדק בירושלים. סיפור השטיחים החל לפני כשנתיים, כשהוזמן ארדון לביתו של מיליונר וסיפר לו כי חלומו הגדול הוא לצייר את בריאת־העולם על־פני האגדה שבספר הזוהר. אגדה זו מתארת כיצד באו כל האותיות לפני הקדוש־ברוך־הוא, וביקשו, כל אחת לחוד, להיות האות שבשמה ייברא העולם. אותו סיפור זכה להיות מונצח על גבי עשרים שטיחי־קיר שהמיליונר מימן את ייצורם, וארדון תרם את הציורים שלפיהם הוכנו השטיחים. שטיחים אלה סובבים עתה ברחבי ארצות־הברית, ויגיעו בקרוב לישׂ־ראל, למקומם הקבוע.

האל״ף השני, שהטביע את חותמו השנה על האמנות הישראלית, הוא אביגדור אריכא. כמו ארדון, מחלק גם אריכא את זמנו בין פאריס וירושלים. הוא הצייר הישראלי היחידי שציוריו תלויים דרך־קבע באוסף המוסיאון החשוב ביותר בצרפת, מרכז פומפידו בפאריס. אריכא בלט השנה בשני תחומים: תערוכת־יוקרה במוסיאון העיר דיז׳ון, וכהונתו כאוצר התערוכה של אחד מגדולי־האמנות של כל הזמנים, **ז׳אן אוגוסט אנגר**, המוצגת במוסיאון ישראל בירושלים. רק אמן כמו אריכא, הרשם המעולה ביותר בישראל, יכול היה להתמודד עם משימה זו, לערוך עבודת־מחקר במשך שנתיים ולהציג את עבודות אחד מגדולי הציירים והרשמים של המאה ה־19. בתערוכת „אמנות ישראלית מ־1920 עד 1980״, שהוצגה הקיץ בג׳וּאיש מוזיאום בניו־יורק, היה אריכא היחיד מכל שאר האמנים שזכה בחדר נפרד משלו לתצוגת ציוריו.

בין הפסלים בלט **יוסי בראל** בפסלי גבס. הוא הביע מסר חברתי עמוק, יחד עם ערכים אסתטיים. רי־שומיו היו אכספרסיביים ואנטי־מילחמתיים, בצבע אדום, ובלטו בהם גדרות־התיל. תערוכת פסלי־השיש שלו הוכיחה, שמלבד מסר חברתי ובעיות השעה, הוא מסוגל גם ליצור בסיגנון הישן.

פסל צעיר אחר, שבחר להציג הרחק משאון העיר, היה **יוסף אסא**, ארכיטקט במקצועו, שלמד בפירנצה. הוא מיזג אמנות מושגית — פסלים הנמשכים על פני כמה אולמות, והיוצאים לחצר המוסיאון — עם מסורות העבר, תרבות יוונית רומית ועוד. הוא תרם לעיצוב אנדרטות לנופלים בכמה מקומות בארץ. פרוייקטים אלה, האחד במודיעין והשני לנופלי גולני בצפון, הן יצירות־אמנות מעולות, ומהוות חלק מתרבות ישראלית מתפתחת והולכת.

היו גם מאורעות מכוערים. ביגלל רצונם של קיבוצי הגליל העליון להציג את אמניהם, ולערוך אירוע אמנותי ברמה של יריד דוקומנטה בקאסל, הוזמנו אמנים טובים יותר או פחות, שלהיטותם להציג בכל מחיר לא איפשרה להם לבדוק בקנקן. מישרד־החינוך לא תמך באירוע, וכך, באותה עת שקיבוצי הגליל העליון, זועקים לתמיכת מישרד־החינוך עבור כל פריט קטן, כמו מקרן שיקופיות, בטענה שאין להם כסף, הם טרחו והוציאו מיליוני לירות על אירוע שגולת־הכותרת שלו היתה חשיפת החזה של אמנית זרה בשם **שרלוט מורמן**, והטלת־מימיו, לעיני הציבור והמצלמות, של **מוטי מיזרחי**. היה זה עלבון לאמנים רציניים כמו **פינחס כהן** או **מיכאל גיטלין**, שהתפתו להשתתף בתל־חי 80.

תיאטרון

צרפתי: מושבת העונשין



בתשמ״א היה התיאטרון הישראלי משול לרוח־רפאים של עצמו. בלטו בו הצגות ראוותניות של מחזות שיקספיר, דייסה של קומדיות קלילות מייובאות מברודווי, וניס־יונות מוגבלים להצדיק את הקידום האמנותי של התיאט־ראות במחזות בעלי־ערך.

השנה **ראתה** את שקיעתו המהירה של תיאטרון באר־שבע לאחרי זריחה קצרה, את הכוונות הטובות של **עודד קוטלר** בהקמת להקה במסגרת פרוייקט נווה צדק את השחיקה של סיגנון **נולה צ׳לטון**, ואת הפיכת כל התיאטראות לתיאטרון אחד שניתן לכנותו „בימקאמרי״.

המחזאי **ניסים אלוני** לא תרם השנה מאומה. **יהושוע סובול** נכשל בנסיונו להתמודד עם הנושא של „מילחמות היהודים״, בעוד ש**חנוך לוין** הצליח לשמור על הזיק האחרון במחזהו יסורי איוב.

למסכת הכשלונות של התיאטרון הישראלי בשנת תשמ״א מצטרף ניסיון עקר של החוג־לתיאטרון באוני־ברסיטת תל־אביב לגלות את המחזאי האירי **סמיואל בקט**, תחת להתמודד עם בעיות רלוונטיות של התיאטרון הישראלי, אם כי סמכותה היצירתית של **עדנה שביט**, במיסגרת האקדמית של התיאטרון, שבה למקום הראוי לה. יריידתו מן הארץ של הבמאי הוותיק **פיטר פריי** היתה סמל נוסף של התהליך הבולט בתיאטרון הישראלי, המחסל את כישרונותיו ויוצריו.

נקודת־האור הבולטת ביותר היתה השנה הצגתו של השחקן **אשר צרפתי** בעיבוד סיפורו של **פרנץ קפקא** מושבת העונשין, במיסגרת תיאטרון המדרגות.

יתכן שאת התרומה הנכבדת ביותר לניוון התיאטרון הישראלי העניקה המועצה לתרבות ולאמנות, שהפכה את התיאטראות למלחכי־סינכה, המשוללים מגיע יצירתי כל־שהו. בריקנותו הזכיר התיאטרון הישראלי תשמ״א את התיאטראות הממשלתיים במיזרח־אירופה, אלא שחסר בו החן היצירתי של תיאטראות אלה.

ספורט

גליקשטיין: 34 בעולם



הטניסאי **שלמה גליקשטיין** (23), הוא ספורטאי מס׳ 1 בישראל. הספורטאי בעל מיבנה־הגוף הכבד, המתאמן מאז גיל 10 על מיגרש הטניס ברמת־השרון, הפתיע בהישגיו המרשימים לא רק בקנה־מידה ישראלי, אלא בקנה־מידה בינלאומי. לאחרונה דורג במקום ה־34 בדירוג המחשב העולמי, ובשנתיים האחרונות הוא דמות מכובדת על מיגרשי־הטניס בעולם.

בתולדות הספורט הישראלי לא היה ספורטאי אחד שהגיע להישגים עולמיים כמוהו, שהפכוהו גיבור הציבור היהודי, בייחוד במערב־אירופה ובארצות־הברית. יהודים מכל רחבי העולם נוסעים כדי לצפות במישחקיו. בין הישגיו נמנים ניצחונות על טניסאים מהעשיריה הראשונה והשניה בעולם.

שלמה גליקשטיין הוא הראשון שהעלה את ישראל על מפת הטניס העולמי, ואין ספק שבזכותו פורח מרכז־הטניס ברמת־השרון, שבוודאי יעמיד בעתיד טניסאים נוספים, שיגיעו אף הם להישגים מרשימים. יורשו המייועד הוא **שחר פרקים**, בן 19, שגליקשטיין חוזה לו הישגים גדולים.

גליקשטיין אינו סובל, כשאר הספורטאים, מחיסרון־

תמר
גפן

הקניה הטובה ביותר 1981

יש לך כבר תמר ?
כדאי שתהיה לך גם גפן.



בוא לבנק דיסקונט
ושאל את הדיסקונטאים:
* מדוע כדאי לך להצטרף
ל „תמר"...וגם ל „גפן" ?
* מדוע כדאי שיהיה גם
לילדיך חשבון בקופת גמל ?
* מה עושה את „תמר"ו„גפן"
לקופות הגמל המובילות-
ומהי „שיטת הערך היומי" ?

בנק דיסקונט
בית הגמל של

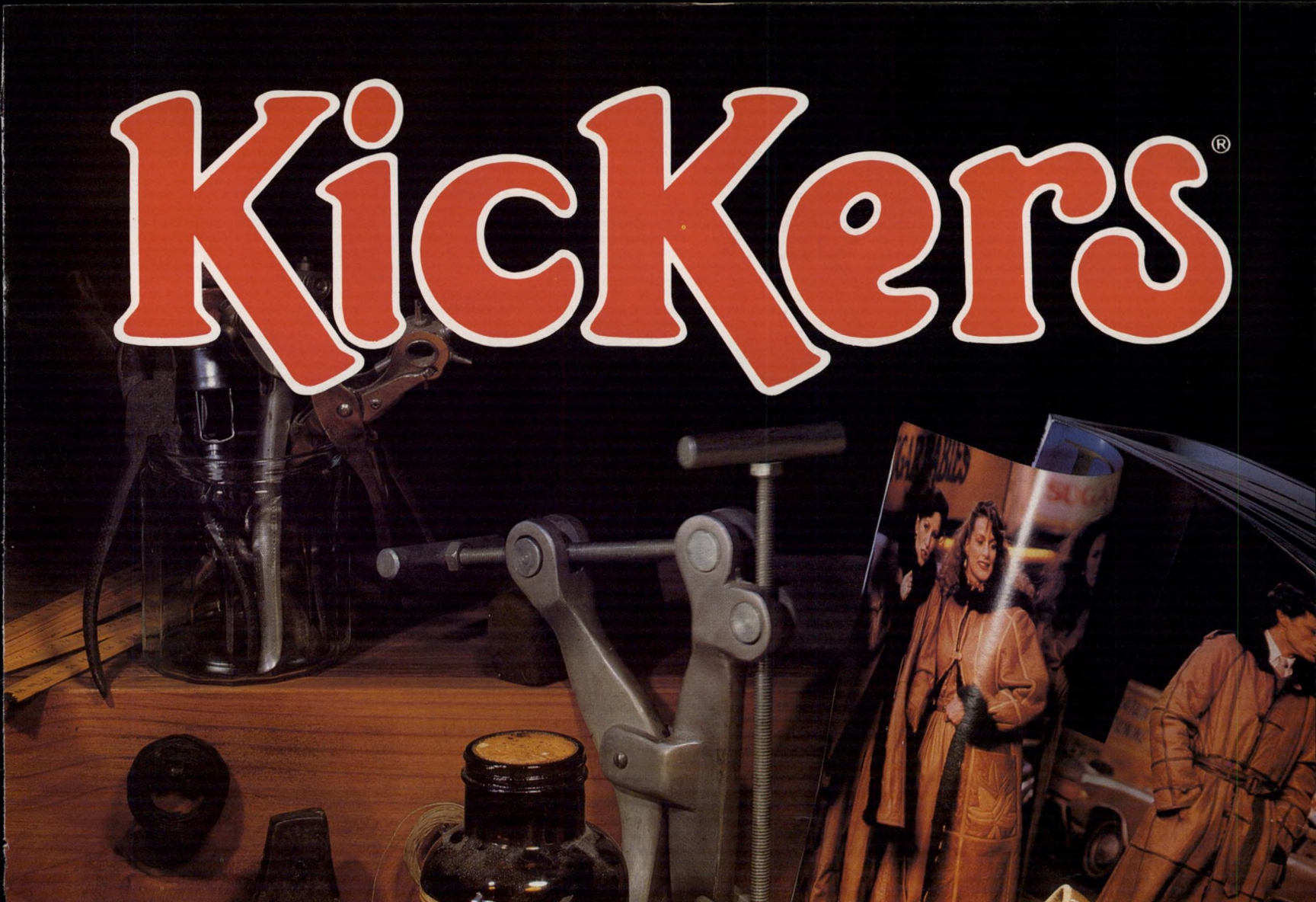


gotter

עיצוב: יהודית גוטפריד



KicKers®



קלקר · נעלי מלחמה

גיתם מערכות תדמית

במדינה

העם

כל השנים הטובות

לפטישו ולסביבוני הפלסטיק

נוספו גזויות ברכה

מצועצעות בשלל צבעים

השקדיה פורחת, המכונית חונה, חציה על הדשא הירקרק, ברקע



„ארץ־ישראל העובדת"
פיצויים בפיתחת רפיח



„המישפחה הזוחמת" הגיעה לשילטון
„רק קח", לא „רק כך"



ישראלים תשמ"ב
מפתח זהב לאושר



הציוני והדגל
הכמיהה

יש וילה מעטירה ולידה בריכת שחיה. הקבלן המשופם והמעונב מגיש את מפתח הזהב לזוג הלבוש בקפידה, ששנת תשמ"ב תביא לו, כפי שאפשר לראות בבירור, אושר ועושר בצרור אחד.

זוהי האיגרת המאפיינת את כרטיסי־הברכה שנמכרו השנה בדוכנים שבחוצות הערים. הרבה פחות איגרות שלום, הרבה פחות איגרות של צבא וביטחון, הרבה פחות איגרות שיש בהן איחולים לעם כולו. הישראלי של תשמ"ב הוא ישראלי העושה לביתו.

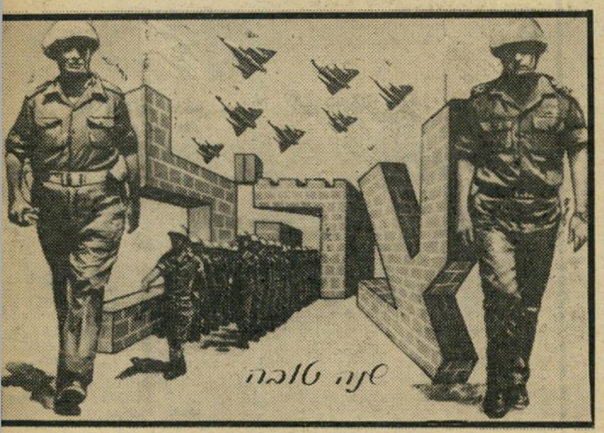
בשנה שבה גבר זרם הירידה על הזירזוף הדקיק של העליה,



שנות החמישים בלי נוסטלגיה
מתיחות עדתית



בן־גוריון והצנחנים אחרי „קדש"
בשירות הצרפתים והבריטים



רבין, דיין וחומות ירושלים
המנצחים הובסו

האסטרולוג חוזה: מאבק פנימי על דמות המדינה

„אם הייתי מועסק על־ידי הממשלה, הייתי יכול לספק לה הרבה מידע לצורך החלטותיה," אומר דני הרמן (24), אסטרולוג ודובר האגודה הישראלית לאסטרולוגיה, שהכין בימים אלה תחזית לאסטרולוגית רחבה לשנה החדשה.

הרמן, המגדיר את התחזית הפוליטית שלו כ„עיסוק של שעות פנאי", טוען שישנן מיגבלות בהכנת מפה אסטרולוגית מדוייקת בענייניים פוליטיים, בגלל מחסור רציני בפרטים הדרושים להצלחת התחזית.

לצורך הראיון הכין הרמן שני הורוסקופים, האחד של הממשלה והשני של המדינה. תאריך הצגת־הממשלה בכנסת, הוא נקודת־המוצא לבניית המפה האסטרולוגית של הממשלה. כבסיס להורוסקופ של המדינה בחר הרמן בשעת הכרזתה על־ידי דויד בן־גוריון.

הרמן טוען שכדי להכין תחזית מדוייקת יותר, היה זקוק לפרטים על כמה עשרות אישים פוליטיים, לתאריכי הצהרות חשובות ולאינפורמציה שוטפת של ההתפתחויות הפוליטיות־צבאיות בשנים האחרונות. גם אם אין בידיו נתונים אלה, יכול הוא להכין תחזית, אך זו תהיה חלקית בלבד. הרמן מדגיש שהאינפורמציה שברשותו הסופיקה בעבר ותחזיותיו התממשו. לדבריו, אין הוא חוזה אירועים אלא היווצרות מצבים ותהליכים מורכבים.

מנבא דני הרמן:

אנו נמצאים היום בשלב האחרון של תהליך שהיינו עדים לו בחודשים האחרונים, וזהו תהליך של לישה ועיצוב מחדש של יחסי־החוץ של ישראל. בחודשים אלה גילתה ישראל כושר מניפולציה רב ביחסי־החוץ שלה, כמו דברי מנחם בגין על מנהיגי אירופה והמעורבות בעיסקת הסאיוואקס בארצות־הברית.

אנו נכנסים לשנה שבה ישראל תעמוד במוקד תשומת הלב העולמית. יכולת ההשפעה שלה תגיע לשיא המתרחש אחת ל־12 שנה. יש להניח שבתקופה זו יווצרו קשרים עם מדינות שאין לנו עימן קשרים כרגע, ויונה בסיס לשיתוף־פעולה עם מדינות שונות.

כתוצאה מהתפתחויות אלה תתחיל, בסתיו הבא, תקופה נוספת בת שנה, שבה יועמדו לדרשות יש־ראל הרבה משאבים, כספיים ואחרים, תיכולת לנצל את התקופה הזו תכריע את גורלנו בעתיד.

כבר בחודש הבא, באוקטובר, תתגלה כנראה, מידת השפעתה של ישראל. עיסקת האייוואקס לא תאושר.

חודש אוקטובר אמור להיות חודש חם בחזית הצפונית. צפוי עימות צבאי, שיקיה השלישי בסידרת העימותים בצפון. העימות הראשון היה הפלת המטוסים הסוריים בחורף האחרון. השלב השני היה העימות שלמחרת הבחירות, שבעקבותיו הושג הסכם הפסקת־האש עם הפלסטינים בלבנון. השלב השלישי, האחרון בסידרה זו, צפוי כבר בחודש הקרוב. מדובר בעימות שלא יוביל למילחמה כוללת, אך יהיו בו פעולות צבאיות ממש.

הגבלות על אזרחים. מועד סיום הנסיגה מסיני באפריל 1982, הוא תאריך עיקרי שעל פיו ניתן לחזות את המצב הפנימי בארץ. המדינה תשקע במאבק פנימי על דמותה ודרכה. אנו עדים לתהליך שיוליך לשינוי באופי המישטר בכיוון של ריכוזיות בשילטון, כפי שחזיתי אותו לפני כשנתיים.

המהומות של ערב הבחירות הן תחילת מהלך שהמשכו בחורף, בסוף השנה האזרחית הבאה. לדעתי תהיינה מהומות והתנגשויות אלימות בין קבוצות אידיאולוגיות שונות בציבור.

באביב תהיה התערבות נוספת במאבק הפנימי. יהיו סימנים של ממש לשינוי, ששיאו יראה, כנראה, בסתיו הבא. מדובר בשינוי המיסגרת השילטונית בארץ, ריכוז עוצמה בידי זרועות השילטון, והטלת הגבלות קשות על האזרחים בתחילת תשמ"ג.

הממשלה תיתקל בקשיי־תיפקוד והתפרקות מבפנים החל מהחודש הבא. אך הזעזועים הקואליציוניים יהיו ניכרים לעין ובולטים בחורף, במעבר משנת 1981 ל־1982, ואביב הקרוב ובסתיו הבא. צפויים מאבקים בין דתיים וחילוניים, ספרדים ואשכנזים, תומכי הנסיגה מסיני ומתנגדיה.

בחורף הקרוב תגלה הממשלה חוסר־יכולת לגייס את המשאבים הדרושים לביצוע פרוייקטים שעליהם הכריזה, באותה תקופה נראה שינויים בנוהלי־העבודה של הממשלה והנחת יסודות לפעילות ארוכת־טווח, שאמורה, בין השאר, להוביל להגבלות שיטיל השילטון על אזרחי המדינה.

מנובמבר 1981 ואילך יהיו קשיים גוברים והולכים בשלושה תחומים, שאף בהם מעורבת הממשלה: בחינוך, בתיקשורת ובתחבורה.

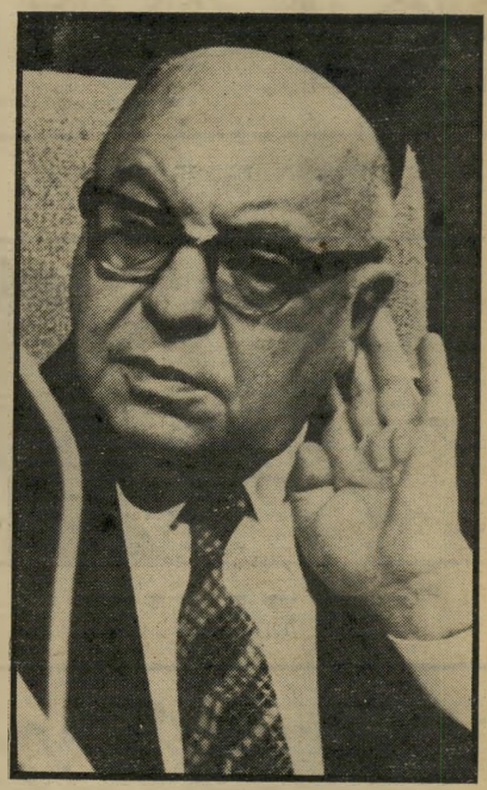
כבר אין מדפיסים איגרות כמו זו שבה ניצב גבר הדור, מזוקן וחובש צילינדר, האוחז בדגל מסתלסל — גלויה האומרת כולה כמיהה, לציון. השינוי בא, אולי, משום שהרבה מיתוסים גופצו בזמן האחרון, ואנשים אינם אוהבים מיתוסים מנופצים בערב ראש־השנה.

השנה נחלה ארץ־ישראל־העובדת מפלה בקלפי, ומה שכונה פעם בשם ההתיישבות־החלוצית, מצטייר בעיני הישראלים בדמות משאומתן מביש על פיצויים למתנחלי פיתחת־רפיח. גלויות תחת הכותרת כיבוש הקרקע והרחבת הגבולות אינן מופיעות כבר.

מן העבר השני החליטה תנועת בית"ר לוותר על ההימנון המזכיר את שתי גדות הירדן, ומנחם בגין אינו אוהב להיזכר במפת־הגבולות הישנה ההיא. הסיסמה שיש לות האוצר יורם אריזור, רק קח מבטאת היום את יורשי ז'בוטינסקי הרבה יותר מרק כך.

מריבים ומובסים. בשנה שבה התגברה המתיחות העדתית בישראל, כבר אין מדברים על שנות העלייה ההמונית בנוסטלגיה מתגעגעת. האופן שבו טיפל המימסד בעולים — במיוחד אלה מארצות המזרח — הולך ונחשף, ואיגרות ברכה הנושאות כותרת כמו שנת עלייה וקיבוץ־גלויות יכולה להעלות רק חיוך מריר.

היישראלי של תשמ"ב חי במציאות שבה איבדו המילים הגדולות את משמעותן. במקום עליה, קיבוץ־גלויות, כיבוש־הקרקע, שלום וביטחון הוא מאחל לעצמו ולידידיו וילה ומכונית מפוארת.



יוסף בורג:

„בלי פרוטקציה לרב גורן!"

אני אוהבת את חוש ההומור של שר־הפנים וחשר לענייני־דתות, הד"ר יוסף בורג.

טילפנתי אליו כדי לשאול אותו, מה הוא מאחל לעצמו ולעם ישראל לכבוד השנה החדשה, קיוויתי שיגיד לי משהו מצחיק, וזו התשובה שקיבלתי:

אני מאחל לי ולעם ישראל הרבה שלום והרבה אחבת ישראל. שלום באזור ושלום בעולם.

● **אתה מוכן להתייחס לירידה כרמה המוסרית של העם?**

אני מקווה שישמרו על דרכי המסורת. המסורת גורתנת בסיס מוצק לאחדות העם במדינה ובתפוצות, וגם לכל אחד בביתו. המסורת גותנת לנו חוזק פנימי נוכח האתגרים והמיבחנים שלפנינו, גם במישור הפוליטי וגם במישור החברתי.

● **ומה אתה מאחל לרב גורן?**

לא יהיה יפה אם אעשה פרוטקציה לרב גורן, אני הרי מאחל לכל עם ישראל. בקיצור, אגיד לך, אני מאחל כל טוב לכל יהודי.



אליהו בן־אלישר:

„תהליך השלום יימשך למרות הקשיים!"

שאלתי את ד"ר אליהו בן־אלישר, מי שהיה שגריר הראשון של ישראל במצריים, וכיום חבר־כנסת:

● **מה אתה מאחל לכבוד השנה החדשה ליחסים בין מצריים וישראל?**

שילכו ויתחזקו, וששני העמים ילכו ויתקרבו זה לזה למען האינטרס של שניהם ולמען השלום.

● **איך אתה צופה את התפתחות היחסים בין שתי המדינות?**

אני מאמין שתהליך השלום יימשך למרות הקשיים שבדרך.

● **אתה אומנם חבר־כנסת, אך בכל זאת נשארת דיפלומט.**

אמרתי שהתהליך של השלום יימשך ואני מאמין שכך יהיה. יש הרבה קשיים, הרבה מאוד קשיים, אבל אני מקווה שנתגבר עליהם.



טהה עסלי:

„אני נגד הקמת מדינה פלסטינית!"

אני חושבת שגוש־אמונים ותנועת התחייה יכולים לאמץ את חבר מרכז תנועת הליברלים בליכוד, טהה עסלי, ולשלוח אותו לסיבוב הופעות יחד עם הרב לוויגר וחנן פורת. כי עסלי, בן כפר קרע שבמשולש, הוא הערבי הראשון שפגשתי בו שמתנגד לנסיגה מהשטחים ומתנגד להקמת מדינה פלסטינית. עסלי, כך מספרים לי, עומד להתמנות בקרוב כיועצו לענייני ערבים של השר גדעון פת. „עם ערבים שכאלה," אמר לי מי שאמר, „הערבים אינם זקוקים לאוייבים".

● **טהה, איך מגיע צעיר ערבי לליכוד?**

דרך אברהם קריניצי, ראש עיריית רמת־גן, זיכרונו לברכה. הוא היה ידיד של אבא שלי. כשלא הצלחתי בלימודים בנצרת, שלחו אותי אליו לרמת־גן. הוא רשם אותי לבית־ספר תיכון יהודי דתי. גרתי בביתו וגדלתי אצלו, וזה היה טיבעי שאצטרף למיפלגה הליברלית, כי הוא היה מראשיה.

● **איך אתה מרגיש כערבי בליכוד?**

אני קודם כל ישראלי! כשאני צועק שכואב לי, מוישלה שגר לידי שומע אותי יותר ממוחמד שגר בסוריה. בעיני מדינת ישראל היא דבר קדוש. בתוך המיסגרת שלה אני יכול לשחק איך שאני רוצה, הן כערבי והן כיהודי. כאזרח יש לי נטיות ליברליות ולא סוציאליסטיות. זה אפילו מתאים לקוראן.

● **אני מבינה שאתה מזדהה עם עמדת המיפלגה הליברלית בענייני פנים. מה דיעותיך בענייני חוץ וביטחון?**

אני תומך בשתי ידי בעמדת הליכוד בנושאי חוץ וביטחון.

● **כלומר, אתה נגד נסיגה מהשטחים הכבושים ונגד הקמת מדינה פלסטינית...**

מעולם לא היתה מדינה פלסטינית! אני גדלתי במדינת ישראל. לפני הישראלים היו כאן יהודים וערבים. 29 שנים היו הפלסטינים תחת שילטון ירדן ולא התעוררו. פיתאום הם רוצים מדינה פלסטינית? אני נגד הקמת השטחים ונגד הקמת מדינה פלסטינית! אני רוצה שערביי ישראל ישתלבו במדינת ישראל.

● **וערביי השטחים?**

צריך לעשות מישאל. מי שרוצה, שיהיה אזרח ישראלי. אבל מדינה פלסטינית? בשום פנים ואופן!

● **מה יחסך להתנחלויות ביהודה ושומרון?**

אני תומך בהקמת התנחלויות שמטרתן ליצור רצועת־ביטחון. אך אני מתנגד להקמת התנחלויות בתוך אוכלוסיה ערבית.

● **אתה יותר יהודי מיהודי...**

כשמניחים פצצה בתוך סח־אשפה בתל־אביב ועובר ערבי, הפצצה לא אומרת: רגע, נחכה שהערבי יעבור ואז נתפוצץ. היא פוגעת בכולנו.



עומרי ניצן:

„האכסקלוביסיות של הביטוי קלגסים נאצים!"

עומרי ניצן הוא רק בן 31, אך הוא כבר המנהל האמנותי של „תיאטרון חיפה".

● מה לדעתך מושך את הקהל בעידן הטלוויזיה לבוא לתיאטרון?

הקהל אוהב לבוא לאותו סוג של תיאטרון, הגורם לו התרגשות ורגש. למשל, תיאטרון המציג מחזה חברתי חריף. הקהל רוצה לעבור חוויה שלא תשאיר אותו אדיש.

● האם קהל התיאטרון של 1981—1982 מעדיף מחזות מוזרניים חדשניים על־פני מחזות תיאטרון קלאסי?

זה לא משנה. התיאטרון יכול להיות חברתי, פוליטי, קלאסי, או חדשני. הכל תלוי בגישה. אם הגישה היא חדשנית, הקהל נלהב. יש לי תחושה שלתיאטרון הסטאטי והמיושן אין יותר קהל.

● יש הסבורים שבעידן הטלוויזיה פשט התיאטרון את הרגל.

שטויות במיץ עגבניות! העובדות מדברות בעד עצמן: לפי סקר שערך האי־טי־אי, ארגון התיאטרון הבינלאומי, אחוז המבקרים בתיאטרון בארץ הוא הגבוה בעולם. בישראל צופים בתיאטרון ארבעים ושבעה אחוזים מהאוכלוסיה לפחות פעם אחת בשנה. לשם השוואה — בלונדון, בירת התיאטרון, אחוז הצפייה הוא ארבעה אחוזים בשנה.

● כשבוע שעבר פסל מנכ"ל רשות השידור יוסף לפיד כתבה על הצגות תיאטרון העוסקות בצה"ל. אחת ההצגות, „התשה", מועלית בתיאטרון חיפה. מה דעתך על התנהגותו של לפיד?

בלשון עדינה אומר שזה היה מיותר. השימוש האינפלציוני בביטוי קלגסים נאציים הופך אותו לשחוק מדי, וממעיט מחריפותו. חבל שהביטוי יהפוך לשם־תואר לכל מי שחושב קצת אחרת, למי שלא כל־כך מסכים, או למי שמעז לראות דברים בצורה שונה משלך. צריך לשמור על האכסקלוסיביות של הביטוי „קלגסים נאצים".



גידעון אוברזון:

„צבעים חמוצים, צבעי שלכת והרבה זהב!"

גדעון אוברזון הוא אופנאי מפורסם בישראל, שהצליח גם בחו"ל.

לרגל השנה החדשה פניתי אליו ושאלתי:

● מה צפוי באופנה בשנה החדשה?

בתחום האופנה זו תהיה שנה טובה.

השנה נעבור לאופנת לבוש איכותית לשעות היום ולא רק ללילה. הדגש יהיה על הכתפיים. החלק התחתון יהיה צר ולא יהיה דגש על המותן.

● והשמלות, האם הן תהיינה מיני, מידי או מקסי?

לא מיני ולא מיידי. הן תהיינה מתחת לברך.

● מה יקרה למיני, שהיה כל־כך אופנתי בקיץ זה?

המיני האופנתי של הקיץ יישאר בצורת טוניקה ארוכה שתהיה מאוד חשובה בחורף.

● והמיכנסיים?

זו תהיה שנת המיכנסיים בכל הסוגים: ניקרס, בלומרס ומיכנסי־רכיבה בקווים קלאסיים לשעות היום. בשעות הערב הקו יהיה עליז מאוד ומבריק מאוד. למעשה, הבדים יכתיבו את האופנה ולא האופנה את הבדים.

● אילו צבעים ישלטו במלתחה?

צבעי שלכת: בז'־חלודה וירוק־זית. לשעות הערב הרבה צבעים חמוצים, כמו סגול וורוד, והרבה זהב.



מתי כספי:

„אני מוסיקאי עם תחושות, אני לא נביא!"

מתי כספי, עומד להוציא תקליט חדש שייקרא „סוף היום", ותקליט של מתי הוא תמיד חגיגה לאוהבי המוסיקה.

מתי הוא, כידוע, מוסיקאי מצויין וזמר מוכשר, אך אינו מרואיין קל.

שאלתי אותו:

● שנה חדשה עומדת בפתח. איך לדעתך תתפתח המוסיקה?

לא יודע.

● אין לך תחושות של מוסיקאי?

יש לי תחושות של מוסיקאי, אין לי תחושות של נביא. אני אף פעם לא יודע מה יהיה. אני יודע מה היה ומה ישנו.

● אתה מרוצה ממה שישנו?

אני מאחל לעצמי שבשנה החדשה אמשיך לעשות בדיוק את אותו הדבר שאני עושה עכשיו. זה עונה לך על השאלה?

יוון גם בסתיו









גם בשחור־לבן אפשר להבחין בקסמיה של יוון, הצבעונית כל־כך. האנשים - מלאי שמחת־חיים, מכניסי אורחים, בעלי לב־חם. אוהבים לארח, מאושרים לשמח, שופעים עליזות.
הנוף - ציורי כל־כך. איים קטנים פזורים על ים כחול, שמים רחוקים ובהירים, מיפרצים רומנטיים, הרים נישאים וערים לבנות. ארכיטקטורה מודרנית שובת־עין לצד עתיקות מן הנודעות בעולם.

כל זה מחכה לך ביוון. אל כל אלה תוכל להגיע במחיר סביר.
לשם מביאה אותך אולימפיק, חברת התעופה היוונית, אשר אנשיה ישמחו לספר לך על נפלאותיה של יוון. צריך רק לקפוץ ליוון וכדאי באולימפיק.
פנה לסוכן הנסיעות שלך. הוא יודע!

OLYMPIC AIRWAYS

הוא אנס אותה כמה פעמים בלילה אחד בחדר־אשפה

וחדד השיניה הפרטי שלה, כשהוריה ישנים בחדר הסמוך -

העונש שהוטל עליו מסתכם בארבע־עשרה שנות מאסר



הנאנסת בשיחזור המישטרתי
„חשבתי שהוא פסיכופאת מסוכן...“



ליד פחי־האשפה
„הוא אמר שהוא מחבורת־הכרם...“



בפתח ביתה עם שוטרת
„אני בשביל טיפוס כזה לא רוצה למות...“

14 שנות מאסר הן העונש המכסימלי על אונס. רונן ששת, בן 39, נענש בימים אלה בבית־המישפט המחוזי בתל־אביב בעונש מכסימלי זה.

הגבר הצנום והקרח למחצה אינו יושב לרגע בשקט. באולם בית־המישפט התנהג בצורה מוזרה. הוא התערב בעדויות, צעק על סניגורו, ניסה ללמד את השופטים, ו־לפעמים הפנה מבטו לקיר ושתק. כמה וכמה פעמים נאלצו השופטים לסלקו מ־האולם בגלל הפרעות חוזרות ונשנות, והמשיכו את המישפט בלעדיו. כאשר שומ־עים על עברו וילדותו של ששת, קל יותר להבין את התנהגותו.

הוא נולד ב־1944 בצרפת, בשם ז'אן זאק ביונטק (יום ששי בפולנית — לכן תירגם את שמו לששת). הוריו, יהודים פולנים, נספו בשואה עוד לפני שמלאו לו שנה.

עד גיל שבע התגלגל במישפחות אומ־נות ובמוסדות לילדים שאיבדו את הוריהם במילחמת־העולם. ב־1951 עלה לארץ במיס־גרת עלייית־הנוער. מהלך חייו בארץ אינו ידוע, אך כמה שנים שהה במוסדות סגו־רים בגלל מחלת־נפש. הוא הסתבך עם החוק בעבירות שונות של אלימות והפך נרקומן. יש לו הרשעות שונות על עבירות נגד הרכוש ועבירות מין. הוא נידון ל־תקופות מאסר קצרות על סרסרות לזנות ועל מעשה מגונה.

הוא הועמד לדין באשמת אונס ונענש בארבע שנות מאסר. על כך נוספו שנתיים מאסר על תנאי קודמות. בית־המישפט העליון שדן בעירעורו, שמע על עברו וקבע: „עומד לפנינו אדם אומלל, שלא עמדו לו כוחותיו הנפשיים כדי להתגבר על ייצרו“. כדי לעודדו לעלות על דרך הישר, ובהתחשב במצבו הנפשי הקשה, החליט בית־המישפט העליון להפוך את עונש המאסר על תנאי, שהוטל עליו, ל־חופף ליתרת העונש.

בסוף 1977 שוחרר מבית־הסוהר. מאז הסתובב בתל־אביב, עבד בעבודות מזדמ־נות, ובשנת 1980 עסק במכירת המבורגרים במיזנון בכיכר־דיזינגוף.

עוד בבית־הסוהר טיפלו בו הרופאים בעזרת סמי־הרגעה, המשככים את הדחף המיני ומרגיעים את האלימות. וגם אחרי שיחרורו מבית־הסוהר המשיך לבקר אצל יהודה הס, כדי להמשיך בטיפול. הכדורים שנטל הרגיעו את היצר המיני, אך לא הפכו אותו לאימפוטנט. הוא יכול היה להגיע לזיקפה, אך שפיכת הזרע השתהתה ארוכות.

ביולי 1980, הפסיק ששת ללכת לרופאו, ומאז לא נטל את התרופות. בלילה של הארבעה בפברואר השנה, ביום הולדתו ה־37 של הנאשם, הוא הרגיש עצמו אלים, נרגש ומרוגז. הוא יצא לחוצות העיר הקרה והגשומה, ושוטט לו בסבי־בות רחוב אבן־גבירול. בערך בשעה אחת אחרי חצות ראה צעירה נמוכת קומה, שממהרת לדרכה ברחוב השומם. הוא קרא לה בקול: „רינה, רינה!“ ותפס אותה.

הצעירה, בוגרת תיכון, ילידת תל־אביב בת 22, אמיצה וקרת־רוח, ניסתה לצעוק להרגם אם הצעירה תעיר אותם, ולכן המשיכה לשתוק. היא חששה מאוד לחיי הוריה שהם אנשים קשישים וחולים. „לא צעקתי מכיוון שבפעם הראשונה כשתפס אותי ברחוב ניסיתי לצעוק, והוא התחיל לרעוד מזעם והסביר לי בצורה מאוד מפורשת וברורה כי בפעם הבאה שאני אפתח פה ואצעק הוא פשוט ירצח אותי על המקום, ויטמין אותי בחולות בת־ים. אני לא רציתי לסכן את חיי ואת חיי הורי. רציתי רק להיפטר ממנו ולקרוא למישטרה. אני לא אסכן את חיי ואהפוך נכה בגלל בן־אדם כזה. יכולתי בהחלט לצאת מהסיפור הזה גוויה מתה, ועשיתי הכל כדי שזה לא יקרה לי,“ סיפרה ה־צעירה בבית־המישפט.

בחדרה, על מיטתה, המשיך ששת לא־נוס את הבחורה ודרש ממנה להיענות לכל דרישותיו. כאשר האיר השחר, שאלה את ששת אם הוא רוצה קפה, והסבירה לו היכן מונחים כלי הקפה במטבח. ברגע שיצא מהחדר רצה יחפה וברחה לחדר המדרגות. היא פגשה שכנה ואמרה לה כי בדירה נמצא מטורף אלים, והמשיכה במרוצתה לעבר קונסוליה זרה הנמצאת ברחוב ושם התקשרה למוקד המשטרה.

עוד בטרם הספיקה לחזור לכיוון ביתה ראתה ניידת מישטרה, שממנה ירד שוטר שעצר את רונן בפתח הבית. כאשר ראה אותה האנס החל קורא לה בשמה וצועק ומתחנן שתבוא לעזרתו, והיא, מפוחדת עד מוות ברחה בריצה מהמקום.

בתחילה טען סניגורו של ששת, עורך הדין יצחק וינוגרד כי הנערה הסכימה, ובעצם היא שפיתחה את ששת לעלות לדירתה. אך במהלך הדיון שינה כיוון, וטען כי מרשו חסר כוח־גברא בגלל ה־תרופות המרגיעות שאותן הוא לוקח. ולכן לא עשה את כל המיוחס לו.

הסניגור גם תקף את המתלוננת: „כי־צד זה, בחורה צעירה הולכת לה לבדה ברחובות השוממים אחרי בילוי עם גבר, ואינה חוששת? הרי זוהי הזמנה לאונס. וכיצד יתכן שהיא מותקפת שעות רבות ונאנסת בלי להשמיע אפילו צעקה?“ שאל הסניגור, וניסה להטיל דופי במתלוננת.

דחף חולני לאונס

תדהמה אצל השופטים

בית־המישפט כינה טענות אלה „מאוסות ודוחות. הסניגור מנסה לעו־רר רושם שגערה שאינה מפחדת ללכת לבדה בלילה — כמוה כבהמה מיוחמת ה־מחפשת זכר.“ חוסר התנגדות פיסית מוס־בר על־ידי בית־המישפט בכך, שהצעירה חשבה כי הנאשם הוא חולה נפש מסוכן והיא פחדה לחייה וחיי הוריה. השופטים התייחסו גם לחוות־הדעת של המפקחת הניה רוטברד, מצוות המישטרה המטפל במיקרי אונס. המפקחת שהיא בעלת תו־אר בפסיכולוגיה, שוחחה והרגיעה את המתלוננת, ורשמה דו“ח לאחר המיקרה.

אחרי שמיעת כל הראיות הרשיע בית־המישפט את הנאשם בכל האשמות ש־יוחסו לו. ואז, בעת הטיעון לעונש, קם התובע, אברהם לנדשטיין, ממקומו ואמר לבית־המישפט: „כעת הסתיים החלק ה־קשה ביותר לתובע. עד כה, בגלל חוקי הפרוצדורה, נאלצתי לשמור בתוכי את העובדה כי לנאשם עבירה קודמת של אונס. למרות שידעתי כי יש סיכוי שהוא ייצא זכאי. אך בשלב זה אני יכול כבר לגלות זאת לבית־המישפט, כדי שיתחשב בכך לקביעת העונש.“

אפשר היה לראות על פני השופטים את תדהמתם הרבה. אונס אכזרי כזה שנגלה להם מעובדות התיק, היה חמור דיו ללא תוספות, אך העובדה כי אותו אדם כבר אנס אשה לפני חמש שנים, והעונש שהוטל עליו לא הרתיעו ולא לימדו דבר, חייב אותם להטיל הפעם את העונש המכסימלי הקבוע בחוק.

כאשר ייצא הנאשם מבית־הסוהר בפעם הבאה הוא יהיה גבר בגיל חמישים ויותר. אז, יש לקוות, הוא יוכל להתגבר על יצרו המיני המפותח, שגרר אותו להרפת־קות פליליות כל חייו. **אילנה אלון**

איך בוחרים מיטת תינוק ?

א. מבררים איזה יצרנים מתמחים באמת בייצור רהיטי ילדים ותינוקות!

ב. בודקים מי מיצרנים אלו מסוגל להציע מבחר מיטות, שאחת מהן לפחות תתאים לחדר הילדים שאתם מתכננים.

ג. בודקים מאיזה עץ עשויה המיטה – חשוב שיהיה זה עץ חזק וללא "עיניים" (מומלצים בדר"כ עץ בוק ועץ אורן אמריקאי).

ד. בודקים את חוזק, אמינות ונוחות ההפעלה של אביזרי הפירזול (מנעולים, מסילות וכד').

ה. בודקים את הגימור הסופי (שלא תהיינה פינות חדות העלולות לפגוע בראש הילד, שהעץ מוחלק מלוטש ומהוקצע כהלכה וכד').

ו. מוודאים (במידה והמיטה צבועה) כי הצבע הינו נטול עופרת ומתאים לשימושם של תינוקות וילדים.

אם כל הנתונים הללו באמת חשובים לכם, אין לנו ספק כי ילדכם (ולא רק הראשון) יגדלו באחד משמונת דגמי מיטות התינוק של א.מ.י!

להשיג בחנויות המובחרות!

דגם "עממי"



שידת טיפולים "גולן".



דגם "נגה"

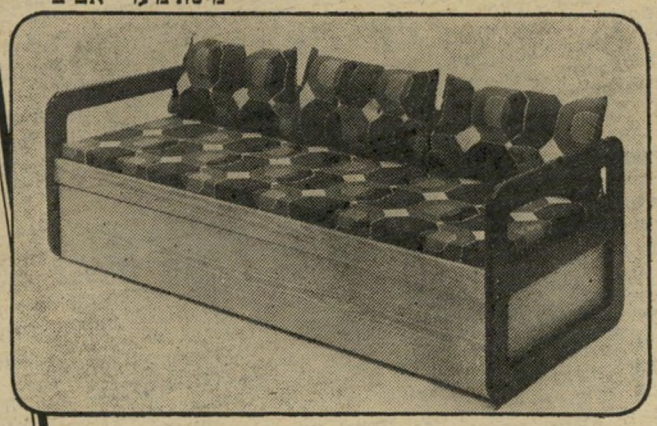


א.מ.י
רהיטי ילדים ונוער בע"מ
רח' נוסבאום 23, בת־ים.
טלפונים: 590944, 873315.

דגם "יובל" – זכה בפרס עיצוב המוצר!



מיטת נוער "אביב"



קולנוע

סרטים

שילגיה נפגשת עם סינדרלה

בעיירה אנגלית מכובדת ושלווה ושמה סט' מרי מיד, מתרחש מהפך גורלי: במאי שהקסם נוזל משרווליו, מכין את רעייתו, הכוכבת סגולת העין, לתזרה הגדולה שלה אל הבד. התפקיד שיעד לה הוא של מרי, מלכת הסקוטים. הוא מגייס את ממונו של מפיק ותיק, שגם לו יש כוכבת מתוצרת בית, אשתו, שכל־כך רוצה להיות המלכה אליזבת עד כי היא מוכנה להיות אילמת — מכיוון שמיבטאה פשוט בלתי־אפשרי למלכה.

מובן שמאורע מעין זה אינו מתרחש בסט' מרי מיד בכל יום, ואף לא בכל שנה. וכאשר כוכבים חשובים כל־כך מגיעים לעיירה, ולגברת האגדית יש מזכירה נירוטית (ג'רלדין צ'פלין), הולכת העלילה ומוכירה יותר ויותר את הוליווד האמיתית. אם נביט ברשימת השחקנים — רוק האדסון (הבמאי בסרט), אליזבת טיילור (אשתו הכוכבת), טוני קרטיס (המפיק) וקים נובק (אשת המפיק) — הרי נידמה שהעלילה לקוחה מן החיים.

אלא שלא רק בהוליווד ובכוכביה ה־נירוטיים עוסקת העלילה, ולא רק בשיגאה התהומית שבין הכוכבות שפעם חילקו לא רק את הפירסום כי אם גם את אותו הבעל. כי סט' מרי מיד היא מקום מגוריה של מיס ג'יין מארפל (השחקנית אנג'לה לאנדסברי), הבלשית־החובבת המסוגלת לפענח כל תעלומה. אם נגזר על מילחמת הכוכבים שתתרחש במקום משכנה של הגברת הנ"ל, כבר ברור שיהיה רצח, ולא אחד בילבד, כי אם שורה נאה של מיתות מיסתוריות.

כל המאורעות האלה מתרחשים בסירטו של הבמאי גאי המילטון, סדק במראה, על־פי סיפרה של אגתה כריסטי.

אין טעם לגלות את העלילה, שהרי מדובר בסיפור בלשי. אך אפשר לספר שיש נקודות דמיון רבות בין הדמויות ובין השחקנים שמגלמים אותו. לין טיילור, ששבה אל הבד לאחר 4 שנות היעדרות, זוכה בהערה עוקצנית מקים נובק: „ישרי את הסנטר שלך, את שניהם". ומי שיתבונן בפניה העגלגלים של הטיילור, יווכח שאכן, הגברת כבר איננה קליאופטרה. הגברת טיילור לא נשארת חייבת ועונה לגברת בעלת פני הבובה המתוחות: „ישנם שני דברים שאני ממש מתעבת אצלך — הפנים".

יש משהו פאתטי בטיילור, המשחקת את האגדה הרוצה להישאר על כסאה הרם בכל מחיר. יחד עם זאת, מנצחת טיילור את הפאתטיות בעצם נכונותה להופיע בתפקיד שכזה ומיד לאחריו לעלות על במת התיאטרון (במחזה שועלים קטנים), ולקצור תשואות רמות של קהל והביקורת גם יחד. לעומתה חוגגת נובק את ניצחונה על הגיל — היא אומנם מגזימה בכוונה במראה בובת השעווה שהיא מסגלת לעצמה, אך אי־אפשר שלא להעריץ את הגברת בת ה־49, שציפצפה על הוליווד שמעולם לא העריכה כראוי את כשרונותיה, ונטשה לפני כתריסר שנים את הבד לטובת בעל וטרינר וחיים שקטים בחווה שליד סאן־פרנציסקו.

מה שכנע את נובק לחזור? אולי משך אותה העימות טיילור־נובק. אולי העובדה שהשתיים משחקות לצד וקנה באמת. אנג'לה לאנדסברי, שהיא הוכחה חיה כי לכישרון אין גיל, וכי עם חוש הומור, אישיות ושליטה בכל רזי המישחק, אפשר לנצח את הזיקנה. ואולי הידיעה שגאי האמילטון, הבמאי, יוציא מתחת לידיו מוצר בידורי אסתטי להפליא. וכשמדובר באגתה כריסטי, ובזוג מפיקים (ג'ון ברבורן וריצ'ארד גודווין) שעשו הצלחות כמו רצח באוריינט אכספרס ורצח על ה־נילוס אין כימעט סכנה שיכשלו.



אנג'ילה לאנדסברי
מציצה ולא נ'פגעת



אליזבת טיילור, רוק האדסון וקים נובק ב„סדק במראה"
מרי נגד אליזבת



טוני קרטיס וקים נובק בעיירה השוועה
עלילה לקוחה מהחיים



ג'רלדין צ'פלין בתפקיד המזכירה
מי רצח?

סיפור אינטימי בהחלט



סיפור אינטימי (סינמה 2, תל־אביב, ישראל) — שמו של הסרט הולם אותו באופן יוצא מן הכלל. מדובר בסיפור קטן, אינטימי, המסופר מנקודת מבט קרובה מאוד, כאשר במרכזו עומדות בעצם שתי דמויות, וכל היתר נעים ברקע, זוג נשוי בקיבוץ, שמנסה כבר עשר שנים להביא ילד לעולם, אבל כל ההריונות מסתיימים בלא הצלחה. כל רגש בין השניים הסתייד כבר מזמן, ורק הרצון העיקש להוכיח שהם מסוגלים להוליד ילד, מחזיק אותם יחד, או כך נדמה.

החרדה מפני חיים שבוזבזו מבלי שהזדמן לנצל אותם עד תום, מעיקה על שניהם. כל אחד לחוד נמשך החוצה, לניסיון שמחוץ למיסגרת הנישואין, כאשר המרירות המצטברת של החיים המשותפים, סירובו של הבעל לבחון את עצמו באותם כלים שבהם הוא בוחן את רעייתו והלחצים הנוצרים בתוך חברה קיבוצית, מובילים בהכרח לפרידה סופית.

חווה אלברשטיין, בתפקיד אשה הרוצה בילד יותר משהיא רוצה בבעל, והרואה בלידה מעין הוכחה לכוח היצירה ולנשיות שלה, יוצרת דמות אמינה, בשתיקותיה אף יותר מאשר בדבריה. חיי הקיבוץ מרומזים בסצינות שמעניקות לסיפור צבע, המתנדבות תורמות לו קורטוב של מין, וצילומיו של גדי דנציג שובי עין.

אבל, ומה לעשות, בכל סרט ישראלי יש אבל, העלילה עצמה, המבוססת על סיפור קצר של הבמאי נדב לויתן, מספיקה לסרט קצר, אך מתיחתה על פני שעה וחצי מפזרת אותה מדי. הדמויות החד־מימדיות פועלות על מישור אחד בילבד. הגישה לנושא מבולבלת במיקצת, כאשר סרקאזם גלוי וכימעט מאקאברי, בסצינת הלווייה של תינוק, משתרבב לתוך אווירה מילודרמאטית הגובלת בהגזמה.



חווה אלברשטיין: דמות אמינה בשתיקותיה

יום ראשון

27. 9

● **מוקדת: ארץ אהבתי (8.03 — שחור־לבן).** שידור חי בהנחיית מאיר שליו.

● **סידרה: לו גראנט (10.00 — שידור בצבע, מדבר אנגלית).** שם הפרק החבורה. בילי גיומן לומדת להכיר מבפנים את עולם הפוליטיקה. היא יוצאת לכתוב על פוליטיקאי חשוב. על־אף ה־



גוזן: שיחה בשניים
יום ראשון, שעה 10.50

עזרה שהיא מקבלת מידידה ותיקה של לו גראנט, פלו מרדית (איילין האקט) המנוסה, היא נתקלת בקבלת־פנים צו־ננת מצד הכתבים האחרים, ואפילו לו עצמו מתחיל לפקפק אם היא מסוגלת לעמוד במשי־מה. בתפקיד הפוליטיקאי השח־קן אד נלסון.

● **דיון: שיחה בשניים (10.50 — שחור־לבן).** העיתונאי מתי גולן משוחח עם שר־התיירות לשע־בר, משה קול.

● **סידרה: בועות (פרק אחרון) (11.25 — שידור בצבע, מדבר אנג־לית).** בפרק 90 של הסידרה (אחרון עד להודעה חדשה, בשל שביתת שחקני הקולנוע והטלוויזיה בארצות־הברית) מר־פיע במישרדו של ברט מודיע המספר על עיסקת־קוקאין ענ־קית, העומדת להתבצע. אח־ריו מגיע דני, ומספר לברט שהוא מאוהב בבחורה נחמדה ומשכילה, שיש לה רק חיסרון אחד: היא אמו החורגת.

הגנראל סנדיה מטלפן לבית טייט ומקציב לצ׳סטר 36 שעות למסירת אל־פוארקו, ואם לא, תוצא ג׳סיקה להורג. צ׳סטר תופס את דני ואת אני ביחד במיטה, ובזעמו הוא שולף אק־דח ומנסה להרוג את שניהם. בינתיים, במאלגווי, מבלה ג׳סיקה את לילה האחרון ב־כלא, ומבקשת מאלוהים לש־מור על ילדיה. הגנראל מלווה אותה אל רחבת ההוצאות־להו־רג. היא מנסה להרוויח זמן, אך הגנראל נותן את הפקו־דה: „אש!״

יום שני

ערב ראש־השנה

28. 9

● **פרידה מהקיץ (8.00 — שידור בצבע, מדבר ומזמר עברית).** תוכנית בידור בהשתתפות: מיקי קם, מזי כוהן, מירי אלו־ני והטופר האידי יוסל בירי־שטיין.

● **חדשות: מבט ל־ערב ראש השנה (8.30).**

● **תיעוד: אנשים מוזרים באמצע הדרך (8.45 — שידור בצבע, מדבר עברית).** צוות כתבי כולבוטק העוסקים במשך כל ימות השנה בעוול ובעוית ש־



שרון: דשיר בעמק
ערה״ש, שעה 9.15

בין האזרח למוסדות, התלבשו לקראת השנה החדשה על אר־בעה סיפורים אישיים של מת־נדבים, העושים יומם ולילה למען הזולת. בימאי הסיפורים הם: ירין קימור, דני לבנ־שטיין, נתן כספי ובני אורי.

● **זמר: דשיר בעמק עם שרהל״ה שרון (9.15 — שידור בצבע, מדבר ומזמר עברית).** תוכנית זו של מועדון הזמן בעמק־הירדן מוקדשת לשירי תנועות־הנו־ער. בין השירים: שירים חסי־דיים, שירי־מולדת ושירים ש־הובאו מן הגלות. המופע צולם בקיבוץ גבע. משתתפים: ה־משורר נתן יונתן, הג׳בעטרון, גני תמיר (מנהלל), אביבה ומני (מעין־גדי), רונית וצביה (מבית־השיטה), אמיר (ממישׂ־מר־העמק), יגאל (ממיזרע), יהודית (מאלונים), יעקלה (מכינרת). מפיק: חיים מלובן.

● **סרט קולנוע: ה־תאווה לחיים (10.00 — שידור בצבע, מדבר אנג־לית).** סירטו של הבימאי וינסנט מינלי (אביה של ה־זמרת ליזה מינלי), המבוסס על הביוגרפיה שאותה כתב איר־וינג סטון על חיין וייסורו של הצייר וינסנט ואן־גוך. סיפור תלאותיו של ואן־גוך, החל מ־נסיונו הכושל לשמש ככומר ועד אחרית־ימין במוסד סגור. הסרט שזור בצילומים של יצי־רות המופת שעשה ואן־גוך אשר הועמדו לרשות ההפקה על־ידי מוסיאונים רבים ברחבי העולם. קירק דאגלס מגלם את ואן־גוך, ואנטוני קווין מגלם את הצייר פול גוגן, ידידו של ואן־גוך.

יום שלישי

א׳ דראש־השנה

29. 9

● **חדשות: מבט ל־ראש־השנה (8.30).**

● **תיעוד: חידת ראשי הציפורים (8.45 — שידור בצבע, מדבר עב־רית).** סירטו של הבימאי דויד גרינברג על תולדותיו וגיל־גוליו של מחזור וורמס, מיום כתיבתו, בשנת 1272, ועד לר־כישתו על־ידי הסיפריה הלאו־מית.

● **בידור: נמר רחוב**



גרינברג: חידת הציפורים
א׳ רה״ש, שעה 8.45

● **(9.30 — שידור בצבע, מדבר ומזמר עברית).** בהשתתפות הזמר־בדרן אבי טולידנו ואורחיו: גילה אל־מגור, ישראל גורין, משה וי־לנסקי, עירית ענבי ולהקת מחול.

● **שיחזור: מכיוזה לגרטה גרבו (10.20 — שידור בצבע, מדבר אנג־לית).** פרק נוסף בסידרה ה־משחזרת את תולדות הקול־נוע, הפעם תחת הכותרת האו־הבים האילמים. סרט זה מוקדש לגילוייה של השחקנית הנו־דעת גרטה גרבו, עלייתה, ופרי־שתה מעולם־הבד. את תפקיד הבימאי, מוריץ סטילה, מגלם השחקן בריאן קית, את מנהל חברת מ־ג־מ, לואיס ב. מאייר, מגלם הארולד גולד ואת גרבו מגלמת השחקנית כריסטינה וויבורן.

יום רביעי

ב׳ דראש־השנה

30. 9

● **תיעוד: אמנות בישראל (8.30 — שידור בצבע, מדבר עברית).** סרט בהפקה ממשלתית (שירות הסרטים) בשם ראשונים ותמי־מים. הבמאי הוא דויד פרלוב והיועץ האמנותי הוא יונה פישר. הסרט מתייחס לתקופה שקדמה לבואו ארצה של מיסד בצלאל, בוריס שץ, בסוף המאה ה־19.

● **חדשות: מבט ל־ראש־השנה (9.00).**

● **סרט טלוויזיה: (9.15 — שידור בצבע, מדבר אנגלית).** ריימונד באר (איירונסייד) משחק את דמותו של קינגסטון, עיתונאי חוקר ומנהל רשת־עיתונים ותחנות טלוויזיה. קינגסטון ועוזרו חוקרים מה גרם לשי־גוי בעמדת המערכת של אחד העיתונים בעניין האנרגיה ה־אטומית. הם מגלים שעל ערוך העיתון מופעלים אמצעי־סחיטה על־ידי איזרי סטנטון (בדפורד דילמאן), בעליה של חברת בנייה רב־לאומית, שהצליח להשתלט על כלכלתן של כמה מדינות. כן מגלים קינגסטון ועוזרו שבאמצעות סחיטה ורצח זוכה סטנטון בשיתוף פעולה מצד אישי מימשל באר־צות־הברית עצמה.

● **בידור: מוסיקת ליל־קיץ (10.45 — שידור בצבע, מדבר אנגלית).** שידור חוזר של תוכנית מו־סיקה קלה בהשתתפות תיזמורת צה״ל ותיזמורת רשות־השידור — ירושלים.

יום חמישי

1. 10

● **זואולוגיה: חיים על אדמות (5.30 — שי־דור בצבע, מדבר אנג־לית).** פרק נוסף בסידרה של דייוויד אטנבורו. נושא ואר־יאציות מתאר את המינים השו־נים של היונקים ובוחן כמה מהם הניזונים מאכילת חרקים.

● **תעודה: ראול ואלנברג (9.30 — שידור בצבע, מדבר אנגלית).** סרט תיעודי של הבי־בי־סי על חסיד־אומות־העולם ראול וא־לנברג, איש שרות־החוץ ה־שוודי, שפעל להצלת יהדות הונגריה בשלהי מילחמת העולם השנייה, ושנעלם בברית־המוע־צות, בסרט מתוארים הנסיו־נות לעלות על עיקבותיו ב־משך 40 שנה.

בין המשתתפים: ראש־הממ־שלה מנחם בגין, מנכ״ל רשות־השידור יוסף לפיד, מי שהיה היועץ־המישפטי, גידעון האוז־נר, צייד הנאצים שימעון ויי־זנטל ואחרים.

● **סידרה: שש נשו־תיו של הנרי השמיני (10.15 — שידור בצבע, מדבר אנגלית).** בשנת 1539 רוצה תומס קרומוול ש־הנרי השמיני יישאר לאשה נסי־כה גרמנית כדי שאנגליה תה־פוך לבעלת־ברית של גרמניה.

הנרי מחליט לשאת את אן מקליווס. בפגישתם הראשונה מעמיד הנרי פנים שהוא שליח של עצמו, ובהיותו שתוי הוא מנסה לכפות עצמו עליה, אך היא דוחה אותו בשאט־נפש. ב־ליל נישואיהם היא מספרת לו שמדינת הסן פורשת מברית הנסיכים הפרוטסטנטיים. הבישוף גרדינר חותר תחת קרומוול, ורוצה לבטל נישואין אלה, וגם אן משכנעת את הנרי שמוטב יהיה אם ייבטל את נישואיהם.

יום שישי

2. 10

● **סרט קולנוע: הסי־נאט ימדיץ ויאשר (9.15 — שחור־לבן, מדבר אנג־לית).** סירטו של הבימאי הנו־דע אוטו פרמינגר המבוסס על רב־מכר אלן דרורי. העלילה מתארת יחסים, לחצים ואילוצים בחיי פוליטיקאים בוושינגטון. במוקד הסיפור חשד שאחד מ־הסינאטורים הוא הומו־סכסו־אל. בתפקידים הראשיים: צ׳ארלס לוהטון, וולטר פיג׳ון, פול פורד, דון מוריי, הנרי פונדה ועוד הרבה שחקנים גור־דעים.

שבת

3. 10

● **סידרה: דאדאם (10.05 — שידור בצבע, מדבר אנגלית).** הפרק המח־לה הסמנייה.

● **מותחן: קווינסי (10.50 — שידור בצבע, מדבר אנגלית).** בפרק מ־אן האופל מנסה קווינסקי לטהר שוטר ותיק, המואשם ב־הריגת נער משתולל, שהיה נתון להשפעת סמים. בריין צעיר, המצוי תחת השפעת סמים, מת בשעת מעצר בידי שוטר. קווינסי מצליח לגלות ראיות המסירות מעל לראשו של השוטר את האיום בהר־שאה פלילית, שעלולה היתה לחסל את הקאריירה שלו.

יום ראשון

4. 10

● **מוקדת: ארץ אהבתי (8.03 — שידור בצבע, מדבר עברית).** תוכניתו של מאיר שליו.

● **סידרה: לו גראנט (10.00 — שידור בצבע, מדבר אנגלית).** הפרק בית להשכיר מתמקד בחיין הפרטיים של העורך צ׳ארלי יום, המשכיר את ביתו לזוג מוזר. הוא מקבל מידע משכניו על דברים מיסתוריים המתרחשים בביתו.



מוזיקנו: נמר רחוב
יום שלישי, שעה 9.30

המוליך הטבעי נמצא בקצות אצבעותיך.

שימי לב: לטמפון או־בֶּה אין מוליך - וזה חשוב! כי מוליך ולו גם העדין ביותר - הינו גוף זר, מיותר ולא טבעי ולכן הוא עלול לפגוע. בעזרת אצבעך, שהינה המוליך הטבעי, תוכלי למצוא מיד את המקום המתאים.

טמפון או־בֶּה קטן וקל להחדירו. דחיפה קלה והוא בפנים. בלתי מורגש ונעלם מעין כל. גדולתו של או־בֶּה בקטנותו. קל לשאתו ולסתירו אפילו בכיס הקטן של הג'ינס או בארנק הכסף.

או־בֶּה - הטמפון בעל כושר הספיגה הטוב בעולם, מתרחב ואוטם לחלוטין, לכן תוכלי לעשות כל מה שבא לך...

ללכת לים, לשחות, לטייל, לרכב ולרקוד - הכל ללא דאגה גם בימי המחזור שלך.

טמפון או־בֶּה אינו זקוק לדיאו־דורנט כי בעצם פעולתו הוא מונע מלכתחילה היווצרות ריחות בלתי נעימים.

נסי את או־בֶּה - אין טוב ממנו.





לכ' או־בֶּה מח' ההסברה ת.ד. 2115, חיפה 31020
נא לשלוח לי את חוברת ההדרכה והשי: 3 טמפונים בנרתיק

שם _____

כתובת _____

_____ גיל _____

□ משתמשת בטמפונים □ לא משתמשת

o.b.

טמפון או־בֶּה ב־3 גדלים:

מיני - לבתולה ולנערה המתבגרת, נורמל - למרבית הנשים, אקסטרה - לנשים עם דימום רב.

או־בֶּה טבעי ובטוח

פַּנְדִי

מעדן חלב ביתי שכל הילדים אוהבים.









היי,
זה אני. פנדי.
אנחנו כבר מכירים, נכון?
נרגעתי קצת מכל התעלולים
שלי, וזו הזדמנות פנדנדית
להציג בפניכם עוד מוצר
איכות של בר–קט:
מעדן חלב ביתי בטעם הילדות.
את המעדן הנפלא הזה שגם
המבוגרים אוהבים,
תוכלו להשיג בשלושה טעמים:
מעדן חלב בטעם שוקולד,
מעדן חלב בטעם וניל, ומעדן חלב בטעם בננה.
צריך רק לבחור, להכין בקלות ובמהירות, ללקק את השפתיים ולבקש עוד ועוד...
ועוד – כי פנדי, זה גם משקה קל בטעם פרדסים, וגלידה ביתית להכנה קלה ולהגשה מהירה.
על דברים פנדנדיים אלה ואחרים, אספר לכם בפעם הבאה.
פנדי מעדן חלב נפלא, קל ומהיר להכנה.



BAR-KAT בר-קט
מוצרי איכות להכנה ביתית

עידור

מאחרי המסך

ואנסה רדגרייב תשיר

„החיקווה" בכותל־המערבי

בשבוע שעבר זכתה השחקנית הבריטית המעולה **ואנסה רדגרייב** בפרס אמי (פרס הטלוויזיה החשוב ביותר בארצות־הברית) על הופעתה במחזהו של ארתור מילר תיזמורת על תנאי, שבו היא מגלמת עצירה במחנה־ריכוז נאצי. ואנסה, התומכת המאבק הפלסטיני, מעוררת את איבתם של גופים ציוניים בעולם, שכן,



מוחרמת רדגרייב
טלוויזיה על תנאי

בהופעותיה למען אש"ף, היא מחבלת, לדיבריהם, במאמץ־ההסברה הישראלי.

כאשר נשאל השבוע מנהל הטלוויזיה **יצחק** („צחי") **שימעוני**, אם סרט־מעולה זה (תיזמורת על תנאי) יוקרן ב־טלוויזיה הישראלית ביום־השואה, השיב: „ואנסה רדגרייב תופיע על מסך הטלוויזיה הישראלית רק אחרי שהיא תשיר את התיקווה ליד הכותל המערבי".

„לו הייתי רוטשילד"

כיצד בוחרת הטלוויזיה הישראלית את הסדרות ואת הסרטים המוקרנים על ה־מסך הקטן? תשובתם של עובדי הטלוויזיה לשאלה זו נשמעת, לרוב, כמו ציטוט מתוך סיפורי שלום־עליכם: „לו הייתי רוטשילד!". כוונתם של עובדי הטלוויזיה היא ל**מרים רוטשילד**, מנהלת מחלקת סרטים־קנויים בטלוויזיה.

מרים רוטשילד משמשת בתפקידה כיום עט 10 שנים, והיא זו הבוחרת את סדרות הטלוויזיה ואת סרטי־הטלוויזיה, בערוץ היחיד הקיים בישראל.

תפקידה של מנהלת מחלקת סרטים־קנויים הינו התפקיד הבכיר היחידי בטלוויזיה, שלא זכה לריענון. בעלי מישרות־בכירות אחרים מחליפים את תפקידם, בדרך־כלל, אחת לשלוש עד ארבע שנים. לפיד סירב להגיש, כאשר נאמר לו כי גם רמטכ"לים מתחלפים, למרות שהם רוצים להמשיך בכהונתם.

מורדי העבר

מאבקים על חופש־ביטוי ועל החובה־הזכות לדווח ללא מורא וללא משוא פנים אינם דבר חדש בין כתלי רשות־השידור.

במחצית שנת 1962, נפסלו לשידור תוכנית רדיו בשם מירדף, שעסקה בהתנכלותם של אנשי השומר נגד חברי גיל"י ובראשם **יוסף לישנסקי**. יוצרי התוכנית היו **יוסי גודארד** (מאוחר יותר האחראי לסרטי־תעודה בטלוויזיה), **נקדימון רוגב** (מאוחר יותר מנהל הטלוויזיה, ו־כיום יועץ מנכ"ל רשות־השידור) ו**חיים יבין** (מאוחר יותר מנהל מחלקת־החדשות בטלוויזיה).

מירדף נפסל לשידור, ביגלל תפקידה



קונה סרטים רוטשילד
רמטכ"ל מחליפים

בפרשה של **רחל ינאית בן־צבי**, מ־מנהיגות השומר — ורעיית נשיא המדינה — שעשתה כל שביכולתה למנוע את ה־שידור. במשך קרוב לשלוש שנים, הושמע פס־הקול של מירדף בימי שישי, בדירות של ירושלמים, ופסילתו עוררה מורת־רוח רבה.

כעבור שלוש שנים, אחרי מותו של הנשיא השני, **יצחק בן־צבי**, התירו מנהלי הרדיו את שידור התוכנית. מייד אחרי שידורו, זכה המישדר בפרס רשות־השידור אם כי באיחור.

בראש־השנה (29.9) יובא מירדף בשידור־חוזר ברשת א' בשעה 10.30 בערב.

הצלילה של רוז

במשך שנים רבות שימשה צלילה רוז כיד־ימינה של מנהלת מחלקת מישדרי ילדים ונוער, **אסתר פופר**.

כאשר מונתה סופר למנהלת התוכניות של הטלוויזיה, לשנת־ניסיון (בתוקף מינוי, ולא מיכרז), שיבעי היה שצלילה רוז תהפוך, לממלאת־מקומה בניהול מחלקת הילדים והנוער.

בתום שנת־הניסיון של אסתר סופר נפתח משא־ומתן בינה ובין הנהלת הטלוויזיה על התנאים שאותם הציגה סופר



מורד לשעבר רוגב
פסילה על־ידי אשת הנשיא

להמשך כהונתה בתפקיד. היא תבעה תוספת תקציבים ושינוי מגמות מסויימות במחלקה. דרישותיה נפלו על אוזניים אטומות.

כאשר התברר כי אסתר סופר נוסעת לחוצלארץ לתקופת החגים, כדי לשמש כשופטת בתחרות פרס איטליה לתוכניות טלוויזיה, גבר הערפל בעניין עתיד המחלקה. צלילה רוז הבינה שפרישתה של אסתר סופר מתפקידה כמנהלת התוכניות תשפיע גם על תפקידה שלה, ולכן פנתה לוועד־העובדים, שבראשו עומד **אלי ניסן**, ותבעה הוצאת מיכרז מיידי על מישרת מנהל מחלקת התוכניות — כדי שתמונת עתידה תובהר.

הוועד פנה אל הנהלת רשות־השידור, ותבע פירסום מיידי של מיכרז למישרה זו. כאשר נתלה המיכרז בשבוע שעבר על לוחות־המודעות **בבניין הטלוויזיה**, חייכו רבים מעובדי המקום. סעיף קטן בגוף המיכרז הבהיר את כוונותיה של הנהלת רשות־השידור: „על המועמד לגלות בקיאות במיסמך נקדי." המועמד הטיבעי לתפקיד זה, האיש הבקיא ביותר ב„מיסמך נקדי", הוא **יאיר אלוני**, עוזרה של סופר, ומנהל המחלקה לסרטים תיעודיים.

אלא שליאיר אלוני אין כל כוונה להציג מועמדותו במיכרז זה. הסיבה: סעיפים אחרים במיכרז מגמדים את התפקיד, או, כדבריו של אלוני: „התפקיד הוסף למעין עוזר־הפקה ראשי של הטלוויזיה, ולאף



ממלאת־מקום רוז
שנה על תנאי

איש טלוויזיה אין יכולת לתפקד בו."

בערב ראש־השנה יתברר מי ימלא את תפקידה של אסתר סופר כמנהלת מחלקת התוכניות, והאם צלילה רוז תמשיך לנהל את מחלקת תוכניות ילדים ונוער.

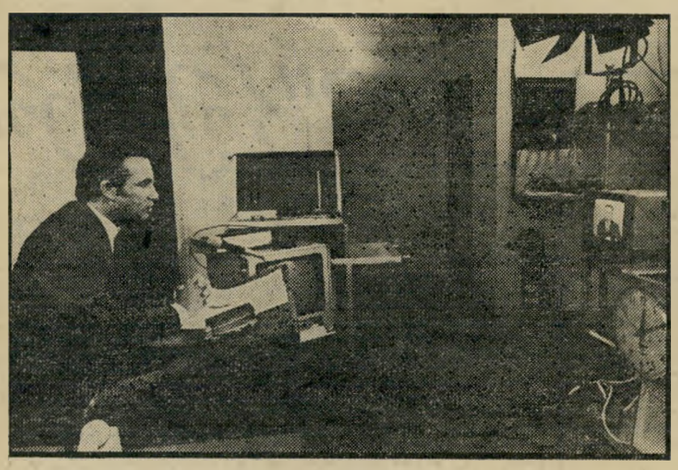
תדמית בטלוויזיה:

עמק פרי

עמק פרי, שיצר בשנות השישים את סיגנון החדשות־האישיות בקול־ישראל, היה בין ראשוני מגישי־החדשות בטלוויזיה, ומזה שנים הוא פועל בה כבמאי־סרטים. בימים אלה עוסק פרי בהכנת סרט טלוויזיה על פרשת **עמוס ברנס**.

על עצמו ועל עבודתו מספר פרי:

במוניטין הראשונים שלי זכיתי במהדורות 10 בבוקר, שהגשתי ברדיו בשנות השישים. אני חושב שכלי־תיקשורת אלקטרוניים זקוקים למגישים בעלי תדמית אישית. את נוסח ההגשה האישית שלי, המשיך אחרי, אם כי באופן שונה, **יצחק רועה**. הוא ניסה גם להשריש זאת בטלוויזיה. ניסה, נאבק והובס. הטלוויזיה היא מדיום של כוכבים. מדיום של הפגנת־אישיות. מדיום שבו



עמק פרי באולפן „מבט"
כאן עובדים על התרחקות מאישיות המגיש

נמדדת הצלחתם של הכוכבים לפי מידת הפופולאריות שהם זוכים בה. כך זה מקובל בתרבות התיקשורת המערבית. אבל בטלוויזיה הישראלית עובדים בניסיון של התרחקות מהאישיות של המגיש.

זו אחת מהסיבות שביגללן עברתי לעסוק בעשיית סרטים. קראתי את התמונה במחלקת החדשות, ולא הייתי מוכן ליטול חלק בטיטטוש אישיות המגיש. אני איש־חדשות מטיבעי, והייתי מוכן להגיש בטלוויזיה מהדורה־אישית גם היום, נוסף לעיסוקי בעשיית סרטים. אבל אפשרות הביטוי של המגישים כפי שהיא היום, מקוממת עולם ומלואו.

לכן חזרתי לתחום שבו עסקתי עוד לפני עבודתי ברדיו — לעשיית סרטים. שני הסרטים האחרונים ששעשיתי היו שיכרון סיני (כשמו של צמח ההזיות הקטלני, הגדל בסיני) — סרט שנעשה בשני חלקים, ושעסק בתרבותם הגוועת של הנוודים הבדווים. סרט זה ייצג את הטלוויזיה בתחרות פרס איטליה.

דרמת־טלוויזיה ששעשיתי היא חבילות מאמריקה, עם **מרים ברנשטיין־כהן**, על־פי סיפור מאת **יעקב שביט**. גם סרט זה ייצג את הטלוויזיה בפרס איטליה, והגיע למקום המכובד ביותר שאליו הגיע סרט־טלוויזיה ישראלי בתחרות זו אי־פעם — למקום השלישי.

עשיתי גם את מאחורי הגדר, על־פי סיפורו של **חיים נחמן ביאליק**, ותכריטו של **דויד אבידן**.

מלבד הנושא שבו אני עוסק כיום, יש לי חלום להפיק סרט תעודרמה (סרט תיעודי עם המחשה דרמטית) על מסעו של ר' **נחמן מברסלב** לארץ־ישראל. וסרט המבוסס על הסיפור הסינור מאת **י"ל פרץ**.

לבני הכותנה המעולים

סרינאים

לא הגדולים ביותר–אבל הטובים ביותר

הלמנף אישית



ב-„כפרית" יופי של תפריט!

בואו ליהנות מארוחה מצוינת באוירה כפרית - לרשותכם מגוון מטעמים משובחים בסגנונות שונים - ארוחות במחירים סבירים

כפרית (לשעבר פונדק הדקלים)

ת"א, דרך בן-צבי 70 (ליד צומת אבו-כביר) טל. 822979

הנהלת „כפרית" מברכת
את לקוחותיה וכל בית ישראל
בברכת שנה טובה וחג שמח

המסעדה פתוחה בחגים כל יום
(פרט לערב ראש השנה 28.9)

סטודיו B

מזמין

לשעורי נסיון חינם!

פעילות גופנית אינטנסיבית בליווי מוזיקה
לשיפור הכושר הגופני (סבולת לב/ריאות)
הארכה, גמישות וחיזוק שרירים, קואורדינציה ומחול.

מחול אירובי AEROBIC DANCE

*

אירו־בושר AERO-FITNESS

בהדרכת: צוות מורים בכיר
הרשמה בסטודיו B, ארלוזורוב 80 ת"א,
טלפון 237026

ג'אז למתקדמים

בשעות הבוקר ובימי ו' בהדרכת
שרון גולן (ג'אז וסטפס), שלמה רוזמרין, טוביה טישלר

כל פלאי מצרים

החל מ- $245.-

סיורים מעולים ללא "הפתעות".
★5 ימי סיור במצרים.
★8 ימי סיור במצרים,
כולל לוקסור ואסואן.
★שייט על הנילוס
בספינת הפאר "שרתון"
מועדי היציאה הקרובים:

11/10 (סוכות), 25/10.

אורטרא
מארגני טיולים לחו"ל.

מסונף
ל-**טראבקס** בע"מ.

פרטים והרשמה
בכל משרדי הנסיעות
ובסניפנו:
ת"א: ככר אתרים 431,
טל. 289120, 289128/9
ת"א: הירקון 99, טל. 223017
ת"א: הירקון 156, טל. 247218
ירושלים: שמאי 8, טל. 223211.

דובי גל

בקומדיה המטורפת:
סרטו של
פרדי שטיינהרדט



אסיפס הצמרת

תסריט: מרגלית צבי

בכורה עולמית
ממוצאי שבת
10.10
ברחבי הארץ
פרט לתל־אביב

רשת חנויות „ליריק"
לספרים, תקליטים ואנונויות

מברכת את קהל לקוחותיה
בשנה טובה ומאושרת
ומאחלת
שנת קריאה מרתקת (ספרים)
האזנה נעימה (תקליטים וקסטות)
והתבוננות מהנה (ציורים והדפסים)

רשת חנויות ליריק מעניקה ללקוחותיה הנחה של 15% בספרים ו-10% בתקליטים*.

להתראות ב„ליריק" (מרתף ליריק), דיזנגוף 190 ת"א,
פתוח כל יום (כולל מוצ"ש), עד 11.00 בלילה.

חנויות „ליריק" בגוש־דן:
ליריק — משרד ראשי: דיזנגוף 190, ת"א, טל. 233892(03)
ליריק — „מרתף ליריק", דיזנגוף 190
ליריק — רח' פוקולוב 53, רמת־השרון
ליריק — כיכר המדינה, רח' ח' באייר 8, ת"א
ליריק — רח' ויצמן 87, כפר־סבא
ליריק — רוטשילד 77, פתח־תקווה

* בתעודות קניה

זה היה העולם הזה שהיה

לפני 25 שנה

גליון „העולם הזה" שראה אור השבוע לפני 25 שנה הקדיש כתבת־שער מיוחדת, תחת הכותרת „פשיטה על חוסאן", להת־קפה נוספת של צנחני צה"ל על מיבצרי הלגיון־הערבי בגבולות ישראל. תחת הכותרת „ליל חוסאן" הובא לראשונה בעיתונות הישראלית סיפור „יחידת 101", עליה נכתב בגליון זה: „סיפורו של מיבצע. סיפור אודות אנשים אשר במשך חמש שעות ייצגו את מדינת־ישראל על אדמת הירדן, ונשק כידם. מטעמי ביטחון, הוחלפו כמה משמות הלוחמים ופרטיהם האישיים..."

כתבה מיוחדת עם כוכבת הקולנוע הישראלית חיה הררית הופיעה תחת הכותרת „רומא — עיר הכרזות" ובכתבה מספרת הררית את תוכן סירטה האיטלקי „גיבורת היום".

עמוס קינן, בסירבת מאמרו על הארץ, פירסם, תחת הכו־תרת „אתם מכירים את עכו?", את סיפורה של העיר שתותחי נפוליאון התנצצו על חומותיה. כתבה נוספת דיווחה על מחנה הגדנ"ע הארצי, שנערך בסוכות.

כשער הגליון: חיילי צה"ל והרוג ירדני בפעולת חוסאן.



„העולם הזה" 990
תאריך: 3.10.1956

בגין: על ישראל להילחם למען צרפת ✶ קבצן שהוא בעל בית ✶ עמ'קם גורביץ מגלה את התנ"ך

מדיניות

מגן־דויד וצלב לורין

בשמי מילחמת־העולם השנייה דרכו שני סמלים, שהתמזגו לברית אחת: מגן־הדויד הציוני וצלב־לוריין * של צרפת החופשית. לא היתה זאת ברית של אהבה הדדית, אלא של איבה משותפת. תחילה היתה זאת השינאה לבריטניה, שגירשה את צרפת מסוריה וביקשה לגרש את הציונות מארץ־ישראל. אחר־כך היתה זאת השינאה ה־משותפת לתנועה הלאומית הערבית, ש־פיעמה בממשלת ישראל ובממשלת פאריס כאחת.

בימי מילחמת המחתרת הגיעה אספקת נשק וכסף מצרפת. מאז קום המדינה תרמה צרפת תרומה מכרעת לחימוש המדינה. החשבון היה מציאותי וצונן: כל חייל ישראלי הנהרג בגבול ירדן, חוסך חיי חייל צרפתי באלג'יר. לחץ בגיזרת חברון מכריח את מצריים להקדיש חלק ממירצה לנעשה בירדן, ולהקטין את כמות המרץ שהיא מקדישה לצפון־אפריקה.

בצורה פשוטה ביותר מתגלה הדבר בשידורי־הרדיו של התחנות הערביות. ביום של תקרית בגבול הישראלי עומדת ההסתה האנטי־ישראלית בראש מהדורת־החדשות של כל תחנה ערבית, וממילא דוחקת את ההסתה האנטי־צרפתית לסוף החדשות.

„להילחם יחד!" החודש זכה מנהיג ישראלי בכבוד רב. מנחם בגין, האיש המסמל בעיני צרפת את מילחמת־המחתרת נגד הבריטים, הוזמן לנאום באסיפה־הלאומית הצרפתית. הוא הפך למנהיג הציוני הראשון שתבע בגלוי ברית כללית עם צרפת.

קרא בגין: „לא על צרפת להילחם למען ישראל, אלא על ישראל להילחם למען צרפת. צרפת וישראל יכולות וחייבות לעמוד יחד, ואם יהיה צורך בכך: להילחם יחד!"

כעבור ימים מעטים שב בגין לישראל, וחזר על אותם דברים בנאומו הגדול בוועידת מיפלגתו בתל־אביב. אף שלא היה פער גדול בין דיעותיו לבין דיעותיה של ממשלת ישראל בעניין זה, הרי דבר אחד היה ברור: מנהיג תנועת־החרות החליט לחזור, כמו בימי־המחתרת, לניהול מדי־ניות־חוץ עצמאית.

דרכי חיים

הסכם ג'נטלמני

בין פושטי־היד הניידים של תל־אביב קיים הסכם ג'נטלמני, המחלק את העיר לאיזורי פעולה מתוחמים היטב. זאת ידע אברום, הקבצן כפוף־הגב, אשר ההסכם היקנה לו זכות בלעדית לקבץ נדבות ברחוב יפו—תל־אביב, ביום מסויים בשבוע.

על כן, כאשר נכנס לגבות את הנדבה השבועית מחנות השרברב יעקב מנדלוביץ, נתקף אברום חימה בראותו שם קבצן זר שביקש תרומה. אברום לא היסס, הנחית מכה נוראה במקלו על מפר־ההסכם. ה־מסתנן נסוג בדהרה, ונזקק לטיפול רפואי במגן־דויד־אדום. אברום המשיך בניהול עסקיו בנחלתו החוקית.

לפני שבועיים הזדמן השרברב מנדלו־ביץ למחלקה הסניטארית העירונית. במקום הופיע לפתע גבר נאה, לבוש בגדים נקיים, שהתלונן בתקיפות בעל־ביתית על כי העירייה לא ביצעה את התיקונים הדרושים בבית בן שלוש קומות, השייך לו. מנדלו־ביץ הכיר באזרח הנרגז את הקבצן אברום, למרות שהילך עתה זקוף, ללא מקל או סחבות. גם אברום הכיר את השרברב.

השבוע, כשנע אברום במסלולו הקבוע ברחוב יפו—תל־אביב, הוא פסח על חנות אחת הנושאת שלט „תיקוני אינסטלציה" — למרות שההסכם הג'נטלמני של קבצני תל־אביב כלל אותה בתחום פעולתו ה־בלעדית.

רדין

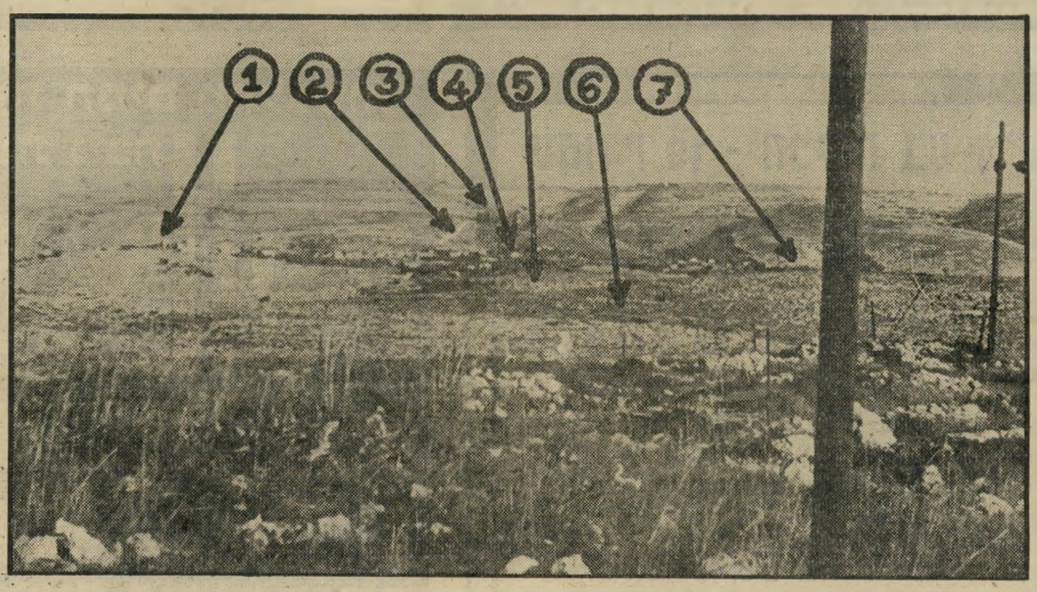
מחצית־הדרך

בטרקלין דירתו המרווחת של שחקן התיאטרון הקאמרי, יוסף ידין, ברמת־גן, ישבו באפלולית תריסר גברים ונשים והא־זינו בשלווה לקול שבקע מן הגראמופון החשמלי — קולו של השחקן צ'ארלס לוטון, כשהוא קורא פרקי תנ"ך. רק בנפשו של אחד האורחים הטילה ההאזנה סערה: היה זה עמיקם גורביץ', קריין קול־ישראל לשעבר.

בניגוד לקריאה היבשה, הדיקדוקית ו־חמורת־הצורה הנהוגה בקול־ישראל, קרא צ'ארלס ליטון את סיפורי המיקרא בני־חותא, כאילו סיפר למכר מאורע שאירע לנגד עיניו. בתארו את השיחה בין גוח לאלוהים, ערב בניין התיבה, הרשה לעצמו נימה משעשעת של אירוניה דקה, ואילו בהרצאת הקרב שבין דויד לגוליית החל דובר בקצב מהיר, כקריין המתאר תחרות איגרוף הישר מן הזירה. הרושם היה כביר: האותיות המתות הפכו לסיפורים אנושיים מרתקים, שופעי מאורעות וחוויות: „התנ"ך כאילו נגלה לעיני בפעם הרא־שונה," אמר גורביץ' אחר־כך.

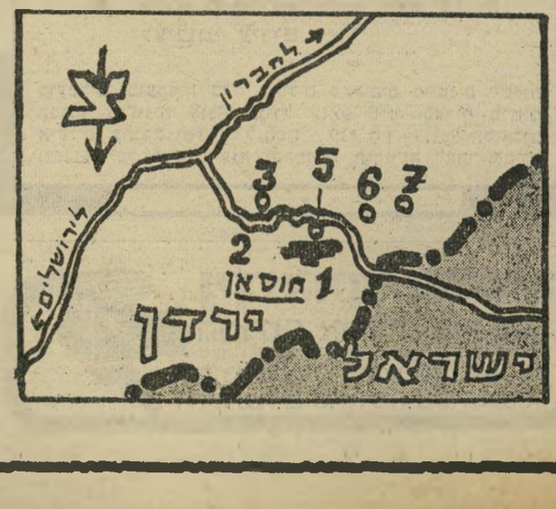
הוא נזכר בתקליט זה כשהוזמן על־ידי קול־ישראל בשבוע שעבר להקליט סידרה חדשה של קריאות בתנ"ך, לצורך שידור פרקי־היום, לפני מהדורת החדשות של השעה תשע. אם כי הוא קריין תנ"ך ותיק ברדיו, החליט הפעם גורביץ לא ללעוס תבן לעוס, אלא להכין מחדש את קריאת הפרקים, להפיח בהם רוח־חיים.

בקול־ישראל לא נתקבלה הצעה זאת בהתלהבות רבה. ברוך שיין, הממונה על המדור הוויי־דתי, לא שש לשינויים מהפ־כניים, בדבקותו במסורת המאובנת של שירות־השידור. לבסוף הושגה פשרה: עמיקם גורביץ' הורשה להתרחק קמעה מהנוסח החדגוני והשיגרתי של הקריאה, בתנאי שימשיך לשמור מכל מישמר על ההטעמות המקובלות.



זהו שטח הקרב

התמונה למעלה צולמה על־ידי צלם **העולם הזה** מתוך משק מבוא־ביתר, למחרת הקרב. בתי הכפר חוסאן נראים בבירור, משתרעים בין הנקודות המסומנות במס־פרים 1, 4. חץ מטפר 2 מצביע על הכביש המוביל למשטרה, בקטעו הגלוי לעין, אחרי שעבר מן הגבול, דרך הכפר. חץ מספר שלוש, מאחורי חורשת העצים, מסמן את המקום שבו עמדה המשטרה. מהבין עצמו לא נשאר סימן. מספר 5 הוא המשלט הקטן, בין הכפר לבין הכביש, שנכבש אחרון, ללא כל אבידות, לאחר שמגיניו ברחו. מספר שש הוא מקום המוצב הפלוגתי העיקרי, שם התנהל הקרב האכזרי ביותר, שדרש את מספר הקרבנות הגדול ביותר. מאחוריו, בהמשך המדי־רון, מסומן בחץ מספר 7, נמצא המוצב המחלקתי ש־נכבש יחד עם המוצב הפלוגתי, ללא אבידות. שתי החסימות, בהם נתקלו מכוניות התגבורת של הלגיון, הונחו משני צדי הכביש. אחרי שסיימו את תפקידם נכנסו כמה מאנשי החסימה לכפר, שוחחו עם אנשיו.



מבצע לקראת החגים
ותחילת שנת הלימודים!!.

מחירים מיוחדים
עד 10.10.1981

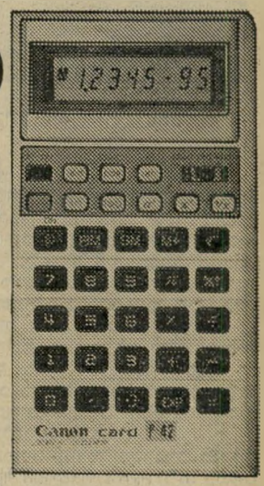
התשלום במזומן
המחירים כוללים מ.ע.מ.
ואחריות לשנה



1450.- ש"ח

500.- ש"ח
עם 21 פונקציות

Canon
card F-42





235.- ש"ח

Canon

אפרם EFRAM
מיכון משרדי בע"מ
Office machines ltd.
תל-אביב, רח' מונטיפיורי 9 א', טלפון: 654847 • 659662

קבלת מודעות
לכל העיתונים
במחירי המערכת



פרסום אידיאל
אבן גבירול 110 תל-אביב
(פינת אנטוקולסקי)
טלפון 227117, 772118

מלכות המים מתלבשות
באפנת ניבה

ניבה

אפנת הנשים היפות

תן טרמפ
לחייל

סטודיו 19 - הפקות בע"מ

אנו מחפשים
דוגמנים ודוגמניות

לצילומי פרסומת ואופנה:
* ילדים וילדות בני 12—3 שנה.
* נערים ונערות בני 18—12 שנה.
* גברים בעלי הופעה מרשימה בני 80—35 שנה.

לצילומי פלקטים ולוחות שנה:
* נשים נאות וחטובות בנות 24—18 לצילומי עירום.

מועמדים ומועמדות בעלי נתונים מתאימים מוזמנים לשלוח תמונה צבעונית טובה בגודל 9X12 ס"מ, בצרוף פרטים אישיים, כתובת וטלפון, ל"סטודיו 19" ת.ד. 26177 תל-אביב (61162). כל פניה תיענה והתמונות תוחזרנה לאחר המיון.



וידיאוסרט
הסרטת ארועים בוידיאו!
צילום חתונות, בר מצווה וארועים מיוחדים
רח' רוזנבאום 5, ת"א, טל. 296662
רח' ירושלים 13 חיפה טל. 662757

המכון הישראלי לספרות
נשים קוסמטיקה ופדיקור

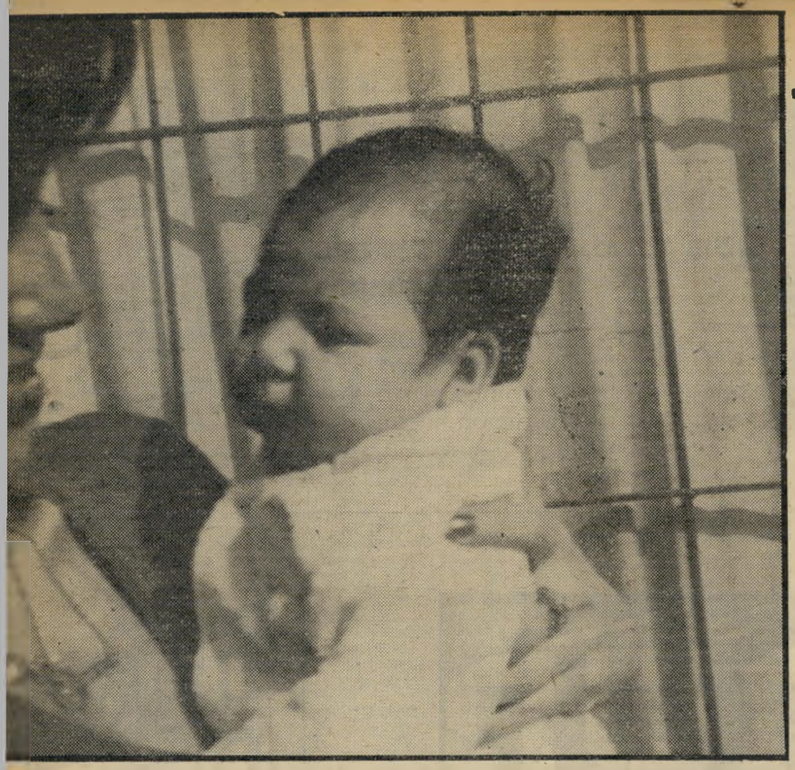
קורסים בספרות נשים - קוסמטיקה - פדיקור מניקור
הוצאת שער בחשמל (אפילציה)
* סלון ומכון יופי

תסרוקות, תספורות, החלקות, סלסול, צביעה, פסים, טיפול פנים, איפור, הוצאת שיער בשעווה
* הנחות נלוות *
• מחירים עממיים • שרות מעולה •

תל-אביב יודפת 4 ליד דיזנגוף 190 226066 229388
רמת-גן הרצב 86 מול בנין אואזים "סלון אוה"



משגל הגיד הלונדוני



סווטלאנה וניקול התינוקת
„בכתף בכי איום"

סווטלאנה וארמנד אוחיון יושבים בדירתם המפוארת בת חמשת החדרים בהדר־יוסף שליד תל־אביב. הם מגדלים שני כלבי פודל ננסיים, כסופי פרוות, ננסי וג'ימי. זה עתה קיבלו בני־הזוג אוחיון מיכתב מלישכת הסעד בצ'לסי, לונדון, לפיו הם מתבקשים לוותר על בתם היחידה, ניקול, שנולדה לפני שמונה שנים בישראל. סווטלאנה וארמנד אינם מעלים על דעתם לוותר על ניקול. הם מאיימים להתאבד, אם לא תוחזר אליהם.

המישפחה שאימצה את ניקול בלונדון, היא מישפחה יהודית, שלה שלושה ילדים. ניקול נמצאת בביתם כבר ארבע שנים, מאז הופיעה מודעה בעיתון „ג'ואיש כרוניקל", שחיפשה מישפחה מאמצת לניקול.

כתצהיר שהגישה המישפחה האנגלית, מפורטות טענותיה:

אנו מבינים כי באותה תקופה, דצמבר 1975, עזבו הוריה של ניקול את אנגליה, והיא הושארה ברשות ידידים. ב־3 בפברואר 1976 ביקשו ידידים אלה שניקול תימסר להשגחה על־פי סעיף 1 לפקודת הילדים משנת 1948. על־פי סעיף זה התקבלה ניקול בבית־המחסה של קנסינגטון וצ'לסי, ברחוב אוקלי 94.

עובדים סוציאליים ניסו ליצור קשר עם הוריה — ולבסוף התברר כי שניהם נמצאו בכלא הגרמני. בעיקבות כך, וכתוצאה מכך, ניסו העובדים הסוציאליים למצוא פיתרון (בכוונה להביא לשיקום הילדה), ובכלל זה שקלו אפשרות להעברת הילדה לישראל. הם לא זכו בשיתוף פעולה...

עד כאן דברי הזוג האנגלי.

לבני־הזוג אוחיון יש גירסה אחרת. הם מזועזעים. לדבריהם, הם מנסים להחזיר אליהם את בתם מזה חמש שנים, ללא הצלחה. עכשיו, כשהגיע המיכתב מלונדון, הם זועמים. לדבריהם, נגנבו דרכוניהם, והם אינם יכולים לנסוע ללונדון. ארמנד אוחיון אומר:

„אם בית המישפט האנגלי לא יחזיר לנו את הילדה, שהיא הדם שלנו, יקרה אסון גדול. אשתי ואני נתאבד ואני אקח גם את אלה שאחראים לאסון ביחד איתי. אין לנו לא חגים ולא שבתות. אין לנו חיים בכלל. אשתי כבר עשתה שש הפלות מאז שלקחו לנו את הילדה. אנחנו רוצים קודם כל את ניקול."

מאסר בגרמניה

ה סיפור התחיל בלונדון לפני כחמש שנים, כשהיתה ניקול תינוקת בת שלוש. סווטלאנה וארמנד אוחיון שהו אז בבירה הבריטית בדירת ידידים, מרדכי אוחנה. ארמנד נאלץ אז לנסוע לפאריס. הוא התגורר שם והיה שותף בעסק מישפחתי של ייבוא בגדים, יחד עם ארבעה מעשרת אחיו הגרים בפאריס.

סווטלאנה מספרת שנסעה לגרמניה כדי לפגוש את אחיה. היא הגיעה לשם, ועמדה לחזור לאנגליה ברכבת שעברה דרך הולנד. בתחנת רכבת בגבול גרמניה פגשה חברה, שלדבריה מסרה לה חבילה, שאותה אמורה היתה לתת לחבר אחר שהמתין בתחנת הרכבת של דיסלדורף.

אנשי מישטרת הגבולות עלו על הרכבת וערכו חיפוש אצל הנוסעים. בתיק שנמסר לסווטלאנה נמצאו אקדח חדש ו־16 כדורים. היא הורדה מהרכבת, הואשמה בנשיאת נשק ללא רישיון ונשפטה לשישה חודשי מאסר־בפועל.

התינוקת, ניקול, נשארה אצל ידיד המישפחה מרדכי אוחנה, שהבטיח לטפל בה היטב. כאשר היתה סווטלאנה בכלא הגרמני, ביקשה, לדבריה, מאנשי השגרירות הישראלית לדאוג לילדתה. היא טוענת שהיא לא הצליחה ליצור קשר עם בעלה ארמנד, שנמצא בפאריס. רק לאחר חודש וחצי נודע לו ששאתו יושבת בכלא הגרמני.

ארמנד נסע ללונדון ליומיים. הוא פגש את מרדכי אוחנה ושאל אותו היכן הילדה. אוחנה הסביר לו שהילדה נמצאת עם חברה שלו, אצל קרוביה. ארמנד לא ברר לה שאני אמה של ניקול. היא הכניסה אותי למיסדרון, ואמרה לי לחכות.

אחר־כך ניגשה אלי אשה אנגלית, שאמרה שהיא אינה יכולה לעזור לי, ואסרה עלי לקחת את ניקול.

ביקשתי לראות את הילדה שלי. אחרי שהתחננתי ובכיתי הסכימה המנהלת והורה לי אותי לחדר, שם ראו כמה ילדים בטלוויזיה. היו שם שבעה או שמונה ילדים. הילדה שלי ישבה עם הגב אלי. קראתי לה: „ניקול, ניקול," והיא הסתובבה ואמרה באנגלית לילד שישב לידה: „זו אמא שלי" ורצה אלי.

הרמתי אותה ונשקתי אותה. ישבנו יחד כשעה וחצי. אחר־כך ביקשו ממני לעזוב, והסבירו לי שלא אוכל לקחת את הילדה שלי עד שאביא תעודה מבית מישפט אנגלי, שמאשרת שניקול היא בתי.

יצאתי משם בבכי נורא. הילדה רצה אחרי עד לדלת ובכתה. הבטחתי לה שאחזור למחרת ואקח אותה משם. נתתי לניקול שרשרת זהב שעליה היה כתוב שמה. את השרשרת הזאת הזמנתי ביום שבו נולדה.

מייד טילפנתי לפאריס וסיפרתי לארמנד מה שקרה. הייתי בטוחה שלמחרת אסדר את עניין התעודות, ובערב אחזור לפאריס.

חשבתי שהכל ילך חלק, ושהכי הרבה אצטרך לשלם סכום כסף בשביל הזמן שניקול שהתה במוסד ההוא.

בתם של סווטלאנה וארמנד אוחיון אומצה על־ידי מישפחה אנגלית ללא הסכמתם. הם מאיימים להתאבד ולקחת אתם את האחראים לאסון!

ואר 1976 ביקשו ידידים אלה שניקול תימסר להשגחה על־פי סעיף 1 לפקודת הילדים משנת 1948. על־פי סעיף זה התקבלה ניקול בבית־המחסה של קנסינגטון וצ'לסי, ברחוב אוקלי 94.

עובדים סוציאליים ניסו ליצור קשר עם הוריה — ולבסוף התברר כי שניהם נמצאו בכלא הגרמני. בעיקבות כך, וכתוצאה מכך, ניסו העובדים הסוציאליים למצוא פיתרון (בכוונה להביא לשיקום הילדה), ובכלל זה שקלו אפשרות להעברת הילדה לישראל. הם לא זכו בשיתוף פעולה...

עד כאן דברי הזוג האנגלי.

לבני־הזוג אוחיון יש גירסה אחרת. הם מזועזעים. לדבריהם, הם מנסים להחזיר אליהם את בתם מזה חמש שנים, ללא הצלחה. עכשיו, כשהגיע המיכתב מלונדון, הם זועמים. לדבריהם, נגנבו דרכוניהם, והם אינם יכולים לנסוע ללונדון. ארמנד אוחיון אומר:

„אם בית המישפט האנגלי לא יחזיר לנו את הילדה, שהיא הדם שלנו, יקרה אסון גדול. אשתי ואני נתאבד ואני אקח גם את אלה שאחראים לאסון ביחד איתי. אין לנו לא חגים ולא שבתות. אין לנו חיים בכלל. אשתי כבר עשתה שש הפלות מאז שלקחו לנו את הילדה. אנחנו רוצים קודם כל את ניקול."

מאסר בגרמניה

ה סיפור התחיל בלונדון לפני כחמש שנים, כשהיתה ניקול תינוקת בת שלוש. סווטלאנה וארמנד אוחיון שהו אז בבירה הבריטית בדירת ידידים, מרדכי אוחנה. ארמנד נאלץ אז לנסוע לפאריס. הוא התגורר שם והיה שותף בעסק מישפחתי של ייבוא בגדים, יחד עם ארבעה מעשרת אחיו הגרים בפאריס.

סווטלאנה מספרת שנסעה לגרמניה כדי לפגוש את אחיה. היא הגיעה לשם, ועמדה לחזור לאנגליה ברכבת שעברה דרך הולנד. בתחנת רכבת בגבול גרמניה פגשה חברה, שלדבריה מסרה לה חבילה, שאותה אמורה היתה לתת לחבר אחר שהמתין בתחנת הרכבת של דיסלדורף.

אנשי מישטרת הגבולות עלו על הרכבת וערכו חיפוש אצל הנוסעים. בתיק שנמסר לסווטלאנה נמצאו אקדח חדש ו־16 כדורים. היא הורדה מהרכבת, הואשמה בנשיאת נשק ללא רישיון ונשפטה לשישה חודשי מאסר־בפועל.

התינוקת, ניקול, נשארה אצל ידיד המישפחה מרדכי אוחנה, שהבטיח לטפל בה היטב. כאשר היתה סווטלאנה בכלא הגרמני, ביקשה, לדבריה, מאנשי השגרירות הישראלית לדאוג לילדתה. היא טוענת שהיא לא הצליחה ליצור קשר עם בעלה ארמנד, שנמצא בפאריס. רק לאחר חודש וחצי נודע לו ששאתו יושבת בכלא הגרמני.

ארמנד נסע ללונדון ליומיים. הוא פגש את מרדכי אוחנה ושאל אותו היכן הילדה. אוחנה הסביר לו שהילדה נמצאת עם חברה שלו, אצל קרוביה. ארמנד לא ברר לה שאני אמה של ניקול. היא הכניסה אותי למיסדרון, ואמרה לי לחכות.

אחר־כך ניגשה אלי אשה אנגלית, שאמרה שהיא אינה יכולה לעזור לי, ואסרה עלי לקחת את ניקול.

ביקשתי לראות את הילדה שלי. אחרי שהתחננתי ובכיתי הסכימה המנהלת והורה לי אותי לחדר, שם ראו כמה ילדים בטלוויזיה. היו שם שבעה או שמונה ילדים. הילדה שלי ישבה עם הגב אלי. קראתי לה: „ניקול, ניקול," והיא הסתובבה ואמרה באנגלית לילד שישב לידה: „זו אמא שלי" ורצה אלי.

הרמתי אותה ונשקתי אותה. ישבנו יחד כשעה וחצי. אחר־כך ביקשו ממני לעזוב, והסבירו לי שלא אוכל לקחת את הילדה שלי עד שאביא תעודה מבית מישפט אנגלי, שמאשרת שניקול היא בתי.

יצאתי משם בבכי נורא. הילדה רצה אחרי עד לדלת ובכתה. הבטחתי לה שאחזור למחרת ואקח אותה משם. נתתי לניקול שרשרת זהב שעליה היה כתוב שמה. את השרשרת הזאת הזמנתי ביום שבו נולדה.

מייד טילפנתי לפאריס וסיפרתי לארמנד מה שקרה. הייתי בטוחה שלמחרת אסדר את עניין התעודות, ובערב אחזור לפאריס.

חשבתי שהכל ילך חלק, ושהכי הרבה אצטרך לשלם סכום כסף בשביל הזמן שניקול שהתה במוסד ההוא.

ונסעה לפאריס, שם פגשה את בעלה. כאשר סיפר לה מה התרחש, החליטה לנסוע מייד ללונדון.

היא הפתיעה את מרדכי אוחנה בביתו. הוא ניסה להתחמק, אך לבסוף נתן לה את כתובתה של הילדה.

סווטלאנה מספרת:

נסעתי לכתובת שקיבלתי. ראיתי בית רגיל באיזור צ'לסי. דפקתי בדלת ואשה כושית פתחה לי. היא שאלה מי אני, והסבירה שאני אמה של ניקול. היא הודתה שיש במוסד ילדה בשם כזה, אך היא יתומה שהוריה נעלמו. נדהמתי. מייד הוצאתי את כל התעודות של הילדה, וגם את הדרכון שלי, שבו רשומה ניקול כבתי. כשראתה המנהלת את הדרכון היא הבינה שהיא המנהלת, ושאלה אותי מה אני רוצה, ומי אני. האשה התפלאה כשאמרתי לה שאני אמה של ניקול. היא הודתה שיש במוסד ילדה בשם כזה, אך היא יתומה שהוריה נעלמו. נדהמתי. מייד הוצאתי את כל התעודות של הילדה, וגם את הדרכון שלי, שבו רשומה ניקול כבתי. כשראתה המנהלת את הדרכון היא



סווטלאנה וארמנד אוחיון
עדיין מקווים

דאג. הוא חזר לפאריס. במשך השבועות הבאים, אומר ארמנד, הוא טילפן ללונדון מדי יום, כדי לשאול לשלום הילדה. נאמר לו שהכל בסדר. חודש אחרי ביקורו בלונדון, ביקש ארמנד מאוחנה להביא אליו את הילדה לפאריס. ארמנד התחמק, ודחה את מועד הבאת הילדה משבוע לשבוע.

בינתיים השתחררה סווטלאנה מהכלא במישרד, בבוקר, סירבו לתת לי תעודות, וביקשו שאסע לביתי בפאריס, ולשם ישלחו לי את התעודות. הם הסבירו שהפרוצדורה ארוכה. הייתי מיואשת. קניתי דברים, בגדים וממתקים וחזרתי לאותו מקום. ישבתי עם הילדה שלוש שעות. כשהלכתי היא בכתה בכי איום.

„לוותר על הבת"

נ סעתי לפאריס וחיכיתי להזמנה בעניין הילדה. בוקר אחד הופיעה אצלנו אשה שהסבירה ששלחו אותה מהשירות הסוציאלי הבריטי, כדי לראות באיזה תנאים אנחנו גרים. גרנו אז בקומה ה־12 בבית מפואר בן 30 קומות. כשהיא ראתה זאת היא התפלאה מאוד, ואמרה שהעניין בטח יסודר, ומהר מאוד נקבל בחזרה את הבת שלנו.

פתאום קיבלתי הזמנה מבית־המישפט בלונדון. נסעתי לשם, וחקרו אותי במשך שמונה שעות חקירת שתי־וערב. התרגשתי ובכיתי. עכשיו הייתי כבר בטוחה שאקבל את הילדה.

לפני ארבע שנים עזבנו את כל העסקים בפאריס וחזרנו לישראל. פנינו לכל הגופים הציבוריים שהכרנו. כתבנו לרבנים, וכתבנו ללישכה הסוציאלית בלונדון, וביקשנו שאם הילדה לא תחזור אלינו נתאבד.

והשבוע קיבלנו את המיכתב שבו מבקשים מאיתנו לוותר על הבת שלנו ולתת אותה לאימוץ. למישפחה ההיא יש שלושה בנים. אנחנו לא מבינים כלום. אנחנו נתאבד וניקח את כל האחראים לאסון איתנו.

היום הם יושבים בדירה המרוהטת בהדר־יוסף. שני כלבי הפודל רובצים על המיטה שהוכנה למען ניקול, בחדר הילדים. סווטלאנה וארמנד מקווים עדיין שבתם תוחזר אליהם.

נעמי אדווה

Printil

חדש!

פרינטיל — דיאודורנט ומי בושם בבקבוק אחד!

★ 100% חומר פעיל בבקבוק הזלפה — ללא גאז!*
★ מבושם במתינות ומשתלב יפה עם שאר תכשירי הטיפוח שלך.



L'ORÉAL

משחקי חלל

INTERTON

הצרף הפרטי שלך בבית

מחשבה, ספורט והימורים



מאות משחקים מרתקים ומשעשעים לכל גיל בקסטות וידיאו מיוחדות

הפלישה מהחלל החדיש ביותר ובתוספת בונוסים * קרבות חלליות * שח־מט נגד המחשב (תשובה מהירה) * כדורגל חוקי (22 שחקנים) * מרוץ מכוניות * משחק קלפים (בלק ג'ק) * קרבות טנקים, מטוסים, אוניות, צוללות, הליקופטרים * מתמטיקה למתחילים ולמתקדמים * מצא את המטמון * משחקי זיכרון * מבוכים * סקי * מרוצי סוסים * הציידים * מרוצי אופנועים * בול פגיעה * המשחק המדליק שמשגע את העולם — ארבע בשורה אחת (גם נגד המחשב) * הקירקס * קרבות איגרוף * משחקי־מוסיקה * משחק זיכרון (סיימון) * תפוס כפי יכולתך (נגד המחשב) * פליפר * באולינג * דמקה * גולף * קוקפיט (הנחתת מטוס ג'מבו) * גאוגרפיה ועוד...

הפצה ראשית: ברגמן בע"מ, ת"א רחוב בן־יהודה 10 טל. 293130, 297660 ● סוכנויות: * ראשון־לציון, „רם־אלקטרוניקה" רמי אברמוביץ, הרצל 94 טל. 991759 * חיפה, „עמ־גד" משחקי טלוויזיה ממוחשבים, החלוץ 65 (פסג' רון) טל. 662294 * קרית־מוצקין, בני מיוסט „מפגש הטכנאים" השופטים 29 טל. 737158

INTERTON – משחק הטלויזיה הממוחשב, המשוכלל והמתוחכם ביותר בעולם!

לאילת. דווקא כן לטוס!

המהפכה של ארקיע התחילה.
מעכשיו לאילת -ער

38% הנחה

טיסה שהיא עיסקה

פרטים והזמנות בסניפי

ארקיע:

ת"א – 426262.
ירושלים – 02-225888.
חיפה – 04-643371.
נתניה – 053-23644.
ובכל משרדי הנסיעות.

שאל על עסקות הנופש המיוחדות לנוסעי ארקיע.

לוח זמני הטיסות

	ימים	א'	ב'-ה'	ו'
גוש עציון	מתב"ג לאילת	14.00	14.00	16.00
	מאילת לתב"ג		12.00	10.00
	מחיפה לאילת	10.30	10.30	
	מאילת לירושלים		12.00	
	מירושלים לאילת	12.30	12.30	

arkia ארקיע

ארקיע מחוף אל חוף

רחל מרחלת על כל העולם

גירושי השנה

הרבה מאוד אנשים התגרשו השנה, יותר מדי לטעמי, מכיוון שאני, כידוע, אוהבת לראות אושר על פני האנשים, וחסידת המישפחות השלמות. למרות הכל, אני חייבת לבחור, בגירושי השנה. אבל מרוב גירושין, לא רואים את היער.

הגירושין המסעירים של השנה, שכל מי ששמע עליהם נדהם, היו של זוג, שחי יחד שנים רבות. היתה להם אהבה ארוכה ויפה. לזוג גם נולדו שני בנים, בנוסף לבת שהאשה הביאה עימה מנישואיה הקודמים. אני מתכוונת ל**יהודה ברקן** ולאשתו **נילי**. בשעתו דיווחו לכם על כל מה שקרה, איך שנילי התאהבה בפסיכיאטר שלה ואיך שיהודה לא נשאר זמן רב לבד. הוא מצא את **רוחל'ה קנצנר**, גם היא אהבה ישנה שלו, ועתה הוא חי איתה. לכן אחרי כל הרעש שהסיפור הזה גרם, הענקתי ליהודה ולנילי ברקן את תואר הגירושים של השנה.



נילי ויהודה ברקן
רומן עם הפסיכיאטר

סליחה. טעות

בשבוע שעבר דיווחתי במדור זה על מסיבה שבה השתתפה **יולי תמיר**, דוברת ר"ץ. זו היתה טעות בזיהוי — יולי הנשואה באושר ובעושר, היא בחודש ה־חמישי להריונה ולא היתה באותה מסיבה.

הריון השנה

התואר המחייב של הריון השנה מוענק להריון של **יולי שרון**, אשתו של שר־הביטחון **אריק שרון**. זהו הריון מחייב, מפני שהתוצר שיבוא לעולם יהיה ילד של אנשים מפורסמים, ויצפו ממנו לי־גדולות.

הרשו לי לגלות לכם, שעל ההריון של השנה שמעתי הרבה זמן לפני שהוא פורסם. אבל ליולי שרון השביעה אותי לא לגלות בינתיים לאף אחד, והבטיחה לי, כי בבוא העת אהיה הראשונה שאדווח לעולם על הסיפור השמח. אך, כפי הנראה, היא לא שיתפה בסוד ההבטחה את בעלה, שגילה את הסוד כשהיה בארצות־הברית. מילא, נחכה לפעם הבאה, אינשאללה.



יולי זאדיק שרון
הלוואי שתהיה בת

חתיך השנה

אני מבולבלת. אין מה לעשות. כשאני צריכה לבחור את חתיך השנה, שהיה באמת הגבר הכי יפה השנה, אני פשוט



ניר בן־יחושוע
לא רק המצלמה אוהבת

לא יודעת מה לעשות. כל גבר יפה שאני רואה, אני מחליטה שהוא החתיך המשגע ביותר שראיתי.

למרות הכל ואף־על־פי־כן, בחרתי בגבר, שנראה ממש כמו אפולו. היופי שלו מסוגל לשגע אפילו פילים, לא רק נשים. אני מת־כוונת לדוגמן היפהפה, **ניר בן יחושוע**. המצלמה אוהבת את ניר. הוא היה הדוגמן הכי מצולם השנה, נראה בכל אי־רוע, ונחשב לדוגמן מיספר אחד בארץ. קשה לי להישאר אדישה כאשר ניר עובר לידי, לכן ניר הוא החתיך שלי, סליחה החתיך של השנה, הוא באמת בילבל אותי.

תחתונת השנה

קול ששון וקול שימחה, אני עומדת להכריז על תחתונת השנה. תחתונת השנה התרחשה לאחר היכרות קצרה בילבד. למרות שלחתן היה רומן אהבה ארוך,



שימי תבורי ורונית בן־כסט
לא יודעת ששימי התחתן



ג'ניפר תבורי
לא יודעת עברית

עם דוגמנית ישראלית יפה, הוא התחתן לבסוף עם דוגמנית אמריקאית דווקא, שאותה הכיר בארצות־הברית, בעת סיבוב ההופעות שלו שם.

שימי תבורי הוא חתן השנה שלי. כלת השנה היא אשתו הטרייה, **ג'ניפר**. והדוגמנית הישראלית היפה, שאיתה ניהל שימי רומן ארוך, ושהיתה משוכנעת שהיא תהיה כלתו של שימי, היא **רונית בן־כסט**. רונית נסעה אחרי שימי לארצות־הברית, ושם קיבלה את הלם חייה, כאשר שמעה ששימי מתחתן עם אחרת. שימי שב לארץ עם ג'ניפר ועם אוטו באורך קילומטר. העובדה ששימי לא מדבר אנגלית לא מפריע כנראה לחיי הנישואין שלו. העובדה שהוא פירסם בכל העיתונים שהוא לא יודע אם החתונה שלו היא זמנית או לנצח — כנראה לא מפריע לג'ניפר (אחרי הכל, היא לא קוראת עיברית, וכנראה אין מי שיתרגם לה את הכתבות).

מכל מקום, חתן וכלת השנה שלי הם על פי הכרזתו של החתן: חתן וכלה על־תנאי. שימי גם אינו מהסס מלהצהיר שהוא עדיין נקרע בין אהבתו לרונית ונישואיו לג'ניפר.

אז אם זאת אינה חתונת השנה, מהי?

רחל מרחלת על כל השולם

חתיכת השנה

בשעה טובה ומוצלחת נגמרה לה השנה, ולא נותר אלא לבחור את הבחורה שהיתה הכי־הכי השנה. זו שראו אותה בכל מקום ובכל פינה, שכולם הכירו אותה ודיברו עליה. האמינו לי, נורא קשה לי לבחור. היו כל־כך הרבה מוצלחות, יפות, נהדרות ומדוברות — **רינה מור, פנינה רוזנ־בלום, ירדנה גורביץ, אילנה שרשן.**

בסופו של דבר החלטתי לבחור באחת, שבלטה באמת. האחת הזו, היא **דבורה בקון,** השחקנית גדולת הממדים שהתגלתה על־ידי הבמאי **אסי דיין.** דבורה היא ידידתו של הזמר **יזהר כהן,** והיא גם המפיקה האישית שלו.

אולי היא לא החתיכה המהממת ביותר שראיתי, אבל אפשר בהחלט להגיד שהיא חתיכת־חתיכה.



דבורה בקון
בכל המסיבות, בכל האירועים

שערורית השנה

שערוריות הן דבר לא נעים. והיו לנו לא מעט השנה. את שערוריית השנה עורר זמר הצמרת שלנו, **צביקה פיק.**



מירית וצביקה פיק
לא נותן לה

צביקה נראה בכל אירוע עם מי שכונתה **פטרישיה הרפט** הישראלית, הוא נראה מאוהב והצהיר על כך. הוא דיבר על גירושין מאשתו, העיתונאית **מירית שם־אור** ונישואין עם אהובתו.

הפעם, שלא ככל המיקרים הקודמים, החליטה מירית להגיב. היא עמדה להגיש תביעה ולטענון שצביקה מתעלל בה, לא נותן לה כסף, לא מרשה לה לכתוב וסוגר אותה בבית. היא טענה גם, שהוא נוהג להעיר אותה באמצע הלילה, מספר לה על אהובתו ומטריד אותה ללא הרף. כל אותו זמן דיברה אהובתו הצעירה על אהבה גדולה, על חתונה ועל חיים משותפים.

אך בסופו של דבר, נגמר גם הרומן הזה, צביקה חזר הביתה, ולאט־לאט השערוריה גוועה.

רומן השנה

רומן השנה הוא ללא צל של ספק הרומן של חבר־הכנסת **עקיבא נוף.** הנ"ל לא הספיק להתגרש באופן חוקי מאשתו, העיתונאית **מירה ויינגרטן־נוף** וכבר ציפה לילד מידידתו, הפקידה **רותי הולצמן.** נוף, שמקורביו יודעים עד כמה חשוב לו להוכיח את גבריותו, הופיע יחד



עקיבא נוף ורותי הולצמן
חשיבות הגבריות

עם ידידתו ההרה בכל האירועים החברתיים בעיר, והם לא ניסו כלל וכלל להסתיר את הריונה. כשנולד להם, במזל־טוב, בנם המשותף, פירסמו השניים מודעה שעליה חתמו „עקיבא ורותי נוף", למרות שאין הם נשואים עדיין.

מבוקשת השנה

הארץ שלנו מלאה בחתיכות. ארצנו הקטנטונת משופעת בהן. אבל יש אחת שאין יפה ממנה. על מי אני מדברת? על מי אם לא על מיס תבל לשעבר, **רינה מור.**

אני מעניקה לה במעמד חגיגי זה תואר נוסף — מבוקשת השנה. ואת למה? כי רינה, שהיא כיום אשת יחסי־ציבור של המיליונר **שאול אייזנברג,** והיא הבחורה שהיו לה השנה הכי הרבה מחזרים. היה לה רומן עם איש העסקים העשיר **יעקוב ברזל,** רומן אחר עם **נוני מוזס,**



רינה מור
רומנים

בנו של **נח מוזס,** מבעלי ידיעות אחרונות, והרומן האחרון שדווח לי עליו הוא עם **גדעון גדרון,** שאף הוא עובד אצל שאול אייזנברג.

תינוק השנה

תינוק השנה הוא, למעשה, תינוקת, ולא סתם תינוקת, אלא תינוקת שזכתה לכינוי „התינוקת של המדינה" עוד לפני שיצאה לאוויר העולם. זוהי **טליה דור,** בתם של הזמרת היפה **שלומית אהרון** ושל בעלה, **יובל דור,** מלהקת הכל עובר חביבי.

אני עוד זוכרת איך כולנו ליווינו בדאגה את ההריון של שלומית, וכשהיא שרה עם החביבים את הלילה, באירוויזיון, התפללנו כולנו שהיא לא תלד על הבימה מרוב התרגשות.

והתפילות עזרו, כנראה, כי שלומית חזרה ארצה, סיימה את ההריון ובזמן.

חברי הכל עובר חביבי ערכו ליובל ולשלומית מסיבת הפתעה, והזמינו המון אורחים כדי לחזות בילדה של המדינה. אני גם יכולה לספר לכם, שיובל ושלומית מאמינים בתורת הסיינטולוגיה, והם מגדלים את בתם לפי תורה זו.



שלומית ויובל דור
סיינטולוגיה

מג'ימיקס 3500



ההמצאה הגדולה ביותר מאז מג'ימיקס

הייצרנים של מג'ימיקס אינם מפסיקים להפתיע בשפע של שכלולים, חידושים והמצאות לרווחתה של עקרת הבית. קודם הם המציאו את מג'ימיקס – הפוד־פרוססור הראשון (שכולם מנסים לחקות אותו), ועכשיו הם מביאים לנו חידוש מהפכני, יחיד במינו:

מג'ימיקס 3500 גדול ומתוחכם.

אם יש לך משפחה גדולה או שאת ידועה בהכנסת האורחים שלך — מג'ימיקס 3500 הוא הפוד־פרוססור האידיאלי בשבילך. הוא גדול, קולט כמויות כפולות של מזון, יש לו מנוע חזק מאד והוא מופעל ע"י מתג אלקטרו־מגנטי. רמת הבטיחות שלו גבוהה במיוחד ונשמרת ע"י בלם מיידי. יש לו מערכת נוריות־סימון — "רמזור", מפסק הפעלה תלת־מצבי וסכינים באיכות תעשייתית.

כשרואים את מג'ימיקס 3500 בפעולה — נדמה שכבר אי אפשר להמציא פוד־פרוססור יותר מתוחכם ממנו. אבל אצל יצרני מג'ימיקס הכל יכול להיות. הם עוד יכולים להפתיע אותנו בדגם שגם מבשל, אופה או אפילו יוצא לקניות. מה דעתך?...

... ושוב מג'ימיקס ראשון.

מג'ימיקס magimix

תוצרת: robot-coupe צרפת. יבוא: חיים אלקלעי בע"מ.

טעמה של איכות

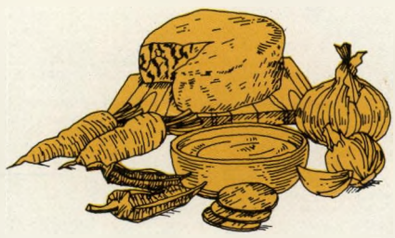
דיפ.
לטבול בים של טעמים

חדש

כל־כך פשוט, הם יגידו לך
(האורחים, הילדים, הבעל).
וכל־כך במקום — דיפ.
המיטבל הפיקנטי החדש של תלמה.

★ דיפ עם גבינה לבנה

את מוסיפה דיפ באחד מ־4 הטעמים הפיקנטיים — רוקפור, פפריקה, שום או בצל — לגבינה לבנה רגילה וברגע אחד של ערבוב את מכינה "משהו טוב על הלחם" לילדים או טבילה בים של טעמים — לאורחים. עם קרקרים, פרחי־כרובית, מקלות גזר ושאר ירקות טריים הם לא יפסיקו להטביל. ולהנות.



★ כשמתחשק לעשות מסיבה

למשל, כשבאים כמה חברים ומתחשק לעשות מסיבה. הם כבר מכירים כל מה שאת תמיד מכינה. אבל הפעם — יש לך דיפ. קל ונעים. ומוכן מיד. את מערבבת דיפ בטעם רוקפור בגבינה לבנה רכה או בשמנת (שיש לך תמיד במקרר), מוסיפה קוניאק ומקשטת בפלחי צנונית רעננים ופטרוזיליה מקוצצת היטב, ויש לך מעדן שיגעון שמשנה לך את כל הטעם — וגם לאורחים.



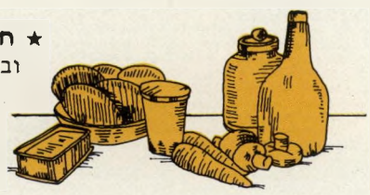
★ ותמיד כדאי לך דיפ במזווה

ותמיד כדאי שיהיה לך דיפ במזווה. אם מתחשק לך פתאום להכין לכולם משהו מיוחד, צרפתי כזה, אנין. את מורחת על פרוסות־לחם עדינות תערובת של מרגרינה גולד בנד רכה עם דיפ בטעם שום, וב־5 דקות חימום בתנור יש לך לחם צרפתי, או־לה־לה. מי יאמין לך כמה זמן זה לקח... וכמה זה עלה...



★ חגיגה של טעמים ומחמאות

ובעלון שבתוך אריזת דיפ תמצאי עוד המון הצעות מעניינות, איך לעשות מדיפ חגיגה של טעמים — ומחמאות — בכל שעה והזדמנות.







תלמה
תוצרת מזון ישראלית

סיפורה של (אורלי) או - לשעבר אורלי חידה -

שבאה לביקור מולדת והוצא נגדה צו עיכוב יציאה

מעצר מולדת



עו"ד דרך־הדין עודד דברת, שהתדפק באחד מימי השבוע על דלת חדר מיס־פר 1305, במלון הפאר היאט בתל־אביב, לא שיער לעצמו שאת הדלת תפתח לו צעירה יפהפיה וחטובה. דברת גם ידע שתגובת הצעירה לבואו עלולה להיות מאוד לא נעימה. לכן היתה הפתעתו כפו־לה, כשהצעירה חתמה בחיוך על מיסמכי בית־המישפט שהוא הביא לה, והתנהגה אליו בנימוס רב.

דברת היה שליחו של עורך־דין אחר, עורך־הדין התל־אביבי הידוע מרדכי („מו־טי") שורר. שורר הגיש תביעה על סכום של כחצי מיליון לירות נגד הדוגמנית אורלי חידה, שמאז עזבה את הארץ ועב־שדלק אחריו, ונידון לתקופת מאסר.

בכתב התביעה שלו טוען שורר: „הנת־בעת פנתה אל התובע וביקשה ממנו לייצ־גה בכל ההליכים המישפטיים הנובעים והקשורים לענייני המעמד האישי שלה, בעת שעמדה להתגרש מאבישי הראל. כן ביקשה את טיפולו של התובע בענייני רכוש ואף בגין עניין פלילי בקשר עם תלונה נגדה על זיוף צ'קים."

בכתב התביעה מפרט שורר את כל ה־שירותים המישפטיים שביצע עבור אורלי חידה לפני ארבע שנים.

אורלי חידה לא הכחישה שקיבלה לידיה את כתב־התביעה ואת צו עי־כוב היציאה מהארץ. „אני לא יודעת בדיוק מה זה. קיבלתי המון טפסים לחדר שלי במלון. אפילו לא קראתי את זה. אני יודעת שהיו הרבה מאוד הסתבכויות ל־אבישי, ואולי לא מצליחים לתפוס אותו, אז תפסו אותי.

„אבל אני לא מודאגת. בין כה וכה הת־כוונתי לשהות בארץ עוד חודש. אני טיל־פנתי היום להרבה עורכי־דין, מחר אני אלך להיפגש איתם והם יסדרו לי את כל העניין. אני לא חייבת לאף אחד כסף. גם את שכר הטירחה של עורך־הדין שהיה שלי, מוטי שורר, הבטיח אבישי לשלם. אם הוא לא שילם, מה זה עניין שלי, ששורר יתבע אותו לדין."

על טענה זו משיב שורר בכתב־התבי־עה שהגיש בשמו עורך־דין דברת: „הנת־בעת לא הכחישה כי התובע ייצג אותה בנאמנות ומילא תפקידו כראוי, אולם היא ניסתה להשתמט מלשלם לתובע את שכר־טירחתו בנימוק שבעלה התחייב לכסות את הוצאותיה המישפטיות. לתובע לא ידוע על הסכם כזה, פרט לעניין הסכם שלום־הבית (1000 שקל), ומכל מקום אין לזה קשר עם התובע וחיובי הנתבעת כלפיו נובעים מההתקשרות הבלתי אמ־צעית בין הנתבעת לתובע."

מעריצי אורלי חידה בוודאי יתמכו ב־מאמציו של עורך־הדין שורר לגבות את חובו. עד שלא תשלם אורלי סכום של כחצי מיליון לירות, היא תיאלץ להישאר בארץ, במעצר מולדת, וכל מעריציה יוכלו לחדש את קשריהם איתה.

חלום קטן

אורלי, המתגוררת במלון היאט יחד עם ידיד הערוגה לשם עזרא, החליטה כבר לפני כמה שנים לכבוש את אמריקה. וכפי שעשתה בארץ, היא עושה גם שם: היא עובדת קשה, נלחמת במרפקיה על כל תפקיד ועל כל צילום או תצוגה, וכפי שהיא אומרת: „הקאריירה שלי מת־קדמת לאט אבל בטוח."

לדבריה, היא עסוקה בימים אלה ביחסי־ציבור ובקידום מכירות של סרט שבו שי־חקה. „יש לי ראיונות בטלוויזיה, בעיתו־נים מקומיים ואפילו ראיון בטלוויזיה ה־ישראלית המשודרת בלוס אנג'לס."

אולם אורלי לא עוסקת רק בעולם הזו־הר. היא גם כותבת אוטוביוגרפיה. „אני בשלבי סיום של כתיבת ספר על חיי. הספר מצויין, ויש לי שני סופרים שכותבים לי אותו. אחד אמריקאי ואחת ישראלית. יותר פרטים אני אוכל לספר כשיהיה לי החוזה."

„הספר מספר על הרקע שלי ביפו, בקיבוץ, בצבא, בחירתי כמלכת המים, ואת הקורה איתי לאחר היבחרי. גיבור הסי־פור הוא טייס ישראלי שהיה לי רומן די מוזר איתו במשך כשנתיים, אשר נעלם מחיי בפתאומיות לאחר עזיבתי את הארץ."

אולם למרות התפקידים בסרטים אמרי־קאים עליהם היא מספרת, ולמרות הספר שהיא מקווה שיצליח, יש לאורלי חלום קטן אחד: „הייתי מאוד רוצה לעבוד בסרטים ישראליים."

נראה שאם לא תיפתר הבעייה הכספית שלה עם עורך־הדין שורר, תיאלץ אורלי לשהות עוד חודשים רבים בארץ, ואז תהיה לה הזדמנות להגשים את חלומה.



פרקליט שורר וקוחה*
כתב חביעה



אורלי או
לשחק בסרט ישראלי

רה להוליווד, קוראת לעצמה אורלי או. אולם שורר, שידע שאורלי הגיעה רק לביקור מולדת ומתכוונת לחזור לביתה החדש שבהוליווד, לא רק הגיש תביעה, אלא גם הוציא נגד אורלי חידה צו עי־כוב יציאה מהארץ.

עד שלא תתברר תביעתו של שורר נגד הדוגמנית, או עד שלא תפקיד אורלי כחצי מיליון לירות, יעכבו שוטרי גמל־התעופה בן־גוריון את צאתה.

נישואין וגירושין

ה פרשה התחילה לפני כארבע שנים. אורלי, שהיתה נשואה לאיש־העסקים אבישי הראל, החליטה לעזוב אותו כשהת־ברר לה, שהראל אינו איש־עסקים מצ־ליח, כפי שהיא חשבה כשנישאה לו, וכי הוא מסובך בכספים, נושים ובעירות פלי־ליות. ואכן, אחרי שהתגרשו ניסה הראל לברוח מהארץ כנוסע־סמוי על אוניה, נל־כד על־ידי המישטרה, נפצע מיריות שוטר

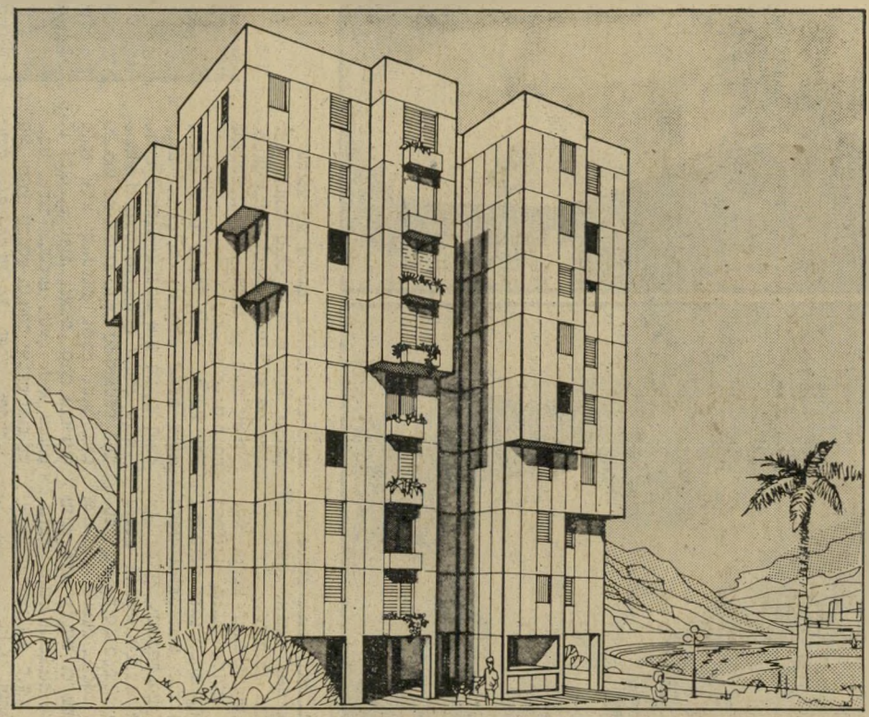
* הדוגמנית מיכל אדר, במישפט שבו יצאה זכאית.

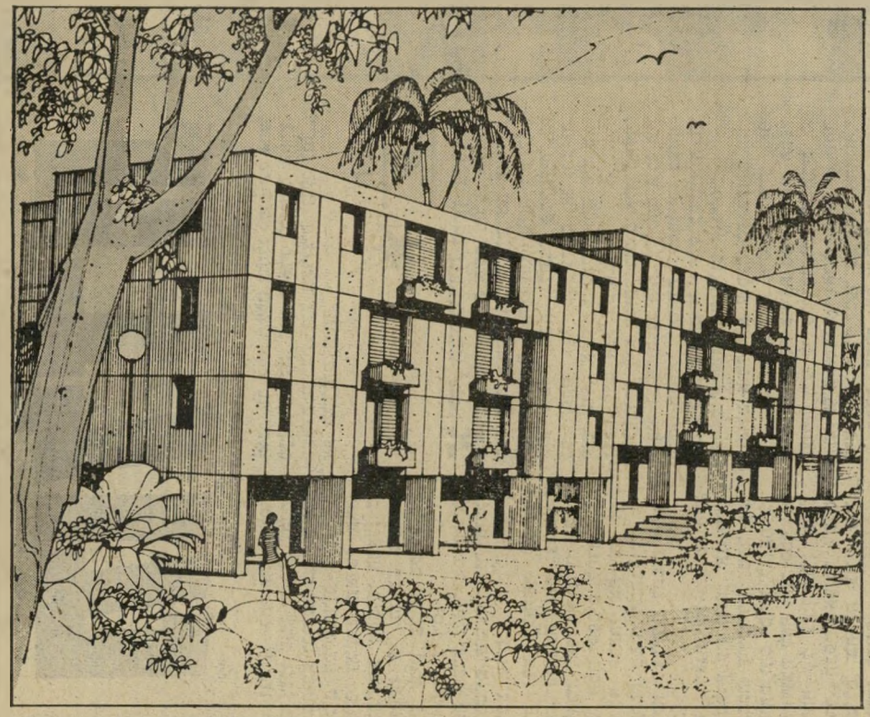


אורלי חידה־או כדוגמנית וכשחקנית באמריקה
לאט־לאט, אבל בטוח

באילת

אנו מוכרים השבוע במבצע מיוחד
דירות מרווחות בתנאי מימון נוחים כולל מענקים





- דירות בכל הגדלים בבנינים נמוכים וגבוהים
- האתר נמצא בשכונה מתפתחת ובקרבת שרותים קהילתיים.
- המכירה במשרדי החברה-מרכז תיירות חדש, בנין 4 טל. 059-75571
בחג ובמוצאי החג 16⁰⁰-19⁰⁰ ובימי חול 16⁰⁰-19⁰⁰ 9⁰⁰-14⁰⁰

- הדירות מוצעות במסגרת תוכנית הבניה של משרד הבנוי והשיכון, וכן למפעל חסכון לבנין ותוכניות בר-מצווה
- זכאים לרכוש דירה ולקבל מענק גם בעלי דיור במרכז הארץ.
- לכוחות הבטחון 2% הנחה.

דרוקר זכריה בע"מ

חברה קבלנית לעבודות אזרחיות בנין ופיתוח בע"מ

משרד מכירות ראשי: דרך העצמאות 102, חיפה, טל. 04-510235,512271

בימים א'—ה' 9.00—18.00 וביום שישי 9.00—14.00

„אני לא סמרטוט, אני אמן!" קרא צדוק סביר לעבר אשתו ועזב את הבית, אחרי שהיא תבעה ממנו לעבוד במספרה ולהרוויח כסף





א ני עזב את הבית! הטיח הבדרן־חקיין צדוק סביר לעבר אשתו ריימונד, אחז במזוודות שהכילו את בגדיו וטרק את דלת הדירה שבשיכון בבלי, אליה עקרו אך לפני שבועיים.

צדוק סביר עזב את ביתו ועבר להתגורר בבית אמו הזקנה והחולה, כי לטענתו הגיעו מים עד נפש. אשתי השפילה אותו והוא אשתי. אני הבאתי אותה למעמדה כיום והיא מתגאה בשם סביר. בכסף שהרווחתי היא פתחה מספרה והיום היא ממש אמן במקצועה."

על כך עונה ריימונד: „נכון, צדוק עזר לי להגיע למעמדי היום, אך לא יותר מכך. מאז ועד היום עבר הרבה זמן. אני מצליחה מאוד בעבודתי. אני עומדת על שתי רגלי בכוחות עצמי, ואני היא זו ש־מפרנסת את המישפחה, ולא צדוק. אני רוצה שגם הוא יעזור לפרנסת המישפחה. אני עובדת כמו חמור מהבוקר עד הערב. כימעט לא נחה, דואגת לבית ולמישפחה, והוא מסתובב. לא תמיד יש לי עבודה וזה מצב לא בריא שרק אשה תד
אג לפרנסת המישפחה, כך בכ
אופן חינכו אותי.

„אני רוצה שבעלי יעבוד ביו
והתיה לו תעסוקה כמו כל גב
נורמאלי. אבל כל מה שהוא ניס

החקיין הלאומי. הוא חיקה אז פוליטיקאים, ובעיקר זמרות וזמרים כמו יפה ירקוני, שושנה דמארי, אל ג'ונסון, לואי ארמסטרונג ורבים אחרים. מילבד חיקויים, הקליט צדוק גם שירים שהפכו להיטים גדולים. הפופולאריות שלו באותה תקופה הרקיעה שחקים. הוא נחשב אז לאמן הצמרת של המדינה.

צדוק, לך לעבוד!

לא היה מסוגל לעמוד בכך יותר.

לעומתו טוענת אשתו, הספרית ריימונד: „אני רוצה שצדוק יעבוד בעבודה קבועה. אני רוצה שיביא משכורת נורמלית הביתה שנדע כמה כסף יש לנו ולפי זה נוכל לתכנן את צעדינו הכלכליים. אני לא מוכנה שפעם יביא משכורת ופעם לא. אני אומנם מכבדת את מיקצועו, אך זהו מיקצוע לא בטוח."

לצדוק יש תשובה: „אני לא מסוגל להיות פקיד ואיני רוצה להיות פקיד. אני אמן בעל יכולת. עדיין לא גמרתי את הסוס, יש לי עדיין מה להציע. אני אמנם לא מפורסם ופופולארי כמו לפני 15 שנים, אך בהחלט מסוגל עדיין לעבוד במיקצועי, שהוא מכובד בהחלט. מיקצועי מכניס הרבה כסף, ואפשר להוסיף כסף זה לכסף שמרוויחה ריימונד, וכך לחיות. מי שלא יודע גבול בהוצאות כספיות היא ריימונד. היא בזבזנית ואוהבת מאוד תכשיטים, עליהם היא מוציאה הון תועפות. יש לה תכשיטי זהב בשווי של לפחות ארבעה מיליון לירות."

החקיין הלאומי

דוק סביר התגלה לציבור הרחב לפני כעשרים שנה, בתוכנית הרדיו הפופולארית דאז, שלושה בסירה אחת. צדוק היה בשיא הצלחתו בארץ, הוזמן להופעות בארצית־הברית. הוא בא לשם ככוכב בעל־שם, ונשאר במשך כמה שנים. כאשר חזר ארצה, הסתבר לו שמקומו כחקיין ובדרן נתפס על־ידי אנשים אחרים.

„מצב לא בריא"

דוק, שהמציא את אמנות החיקוי, נדחק לפינה. קם דור אשר לא ידע את צדוק. הוא ניסה לחדש את הקאריירה שלו בארץ, אבל הזמנים השתנו. העבר לא נחשב, והיה עליו להתחיל הכל מן ההתחלה. הוא התדפק על דלתות הטלוויזיה, אך יצחק שמעוני שהיה בזמנו מנחה התוכנית שלוש בסירה אחת, והיום הוא מנהל הטלוויזיה, לא זכר לו לדבריו, את חסד נעוריו. אחרי מאמצים רבים הצליח צדוק להשתחל לתוכנית שעה טובה, כמרואיין. הוא הופיע בתור מי שהיה.

בד בבד עם פריחת הקאריירה שלו, הוא הכיר גם את אשתו ריימונד. היא היתה בת למישפחת עולים חדשים ממרוקו, וצעירה מצדוק ב־13 שנים, אך הדבר לא הפריע להם להינשא. הם נישאו, ומנישואין אלה נולדו להם שני ילדים, אילן בן ה־13, ואורלי בת ה־9.

מספר צדוק: „אני חינכתי את

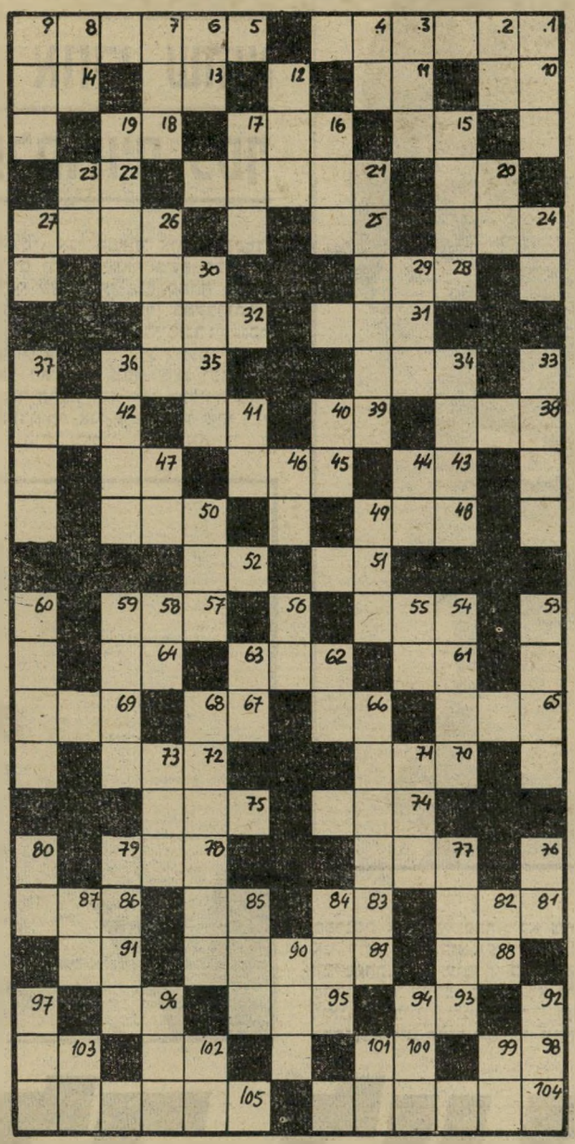


„היא מציקה לי!"

דוק יוצא נגד דברים אל
ואומר: „אני הוא זה שפתח
תי לאשתי את המספרה ומכא
פרנסתה, אך אשתי משפילה או
ורוצה שאהיה איש שירותי
נאלצתי לחפוף לקליינטיות א
הראש ולהגיש להן קפה, ואני ל
מסוגל לדברים אלה. היא הית
תוקפת אותי על כל דבר קט
אפילו הנהיגה שלי לא מצאה ד
בעיניה, והיא היתה מציקה לי ע
כך, למרות שמעולם לא היתה ל
תאונת דרכים ולה כן. אני מרגי
פגוע. האגו הגברי שלי נעלם. ל
רוצה לקבל פקודות, אני גבר ואנ
צריך להיות הפוסק האחרון. מילר
צריכה להיות מילה. נכון, אפש
להתייעץ האחד עם השני ולהגי
לתמימות דעים, אולם בשום פני
ואופן אסור לי להיות נשלט. גם ל
ריימונד סביר יש הטיעונים שלה
„צדוק משחק כל הזמן את הנפגע

(המשך בעמוד 78)

תשבץ העולם הזה 2300



מאוזן:

1) רקיק, תופין; 5) מול תש־רי; 10) שבט בישראל; 11) רסיסי־בוקר; 13) נזם לבהמות; 14) בכיה; 15) זרוע; 16) קי־בוץ במישור החוף; 18) פה פעור; 20) אין אור בלעדיו; 21) תפילה מסורתית של ראש־השנה; 22) טעות סופר (ר"ת); 24) תוצאה של חלוקה לשניים; 25) מלת חיבור לתנאי; 26) בהשאלה — חוסר בהירות, טשטוש; 28) דברים מגומגמים (על כן דבריו...) איוב, ו', ג'; 30) נביאו של דוד המלך; 31) פרח נוי ריחני; 32) אליו מקווים להגיע המתחרים ב־ספורט; 34) מתרי הארץ לש־בט מנשה; 35) מחכת המת־קבלת מהתכת מתכות שונות; 38) איל; 39) סופר יהודי מח־בר "רומי וירושלים"; 41) אחד השוואים; 42) ארץ עתי־קה של מלכה חכמה; 43) תע־לומה; 45) דבר השבעה; 47) חוט מתוח למדידה; 48) מלך אדום; 50) כינויה של מחל־קת המודיעין של ה"הגנה"; 51) שן חותכת; 52) משורר ישראלי זך נפש; 54) פרסה; 57) שיח קוצני במדבר; 61) קריאת־צער; 62) דרור; 64) עש; 65) יחידת נפח למדידת קיבולן של ספינות; 66) עוף טרף; 67) מלת שאלה; 69) שמו הקדום של החודש העברי השני לפי מניינו; 70) קריאת התשובה בשח־רחוק; 72) שמש; 74) סופר ישראלי ש־התקשט ב"נוצות"; 75) ראה מראש; 77) מדינה פרסית עתי־קה; 78) העלה עור וגידים; 81) הכיל בכל קבולו; 83) אחד ממשפחת קומפוזיטורים; 85) בהשאלה — הטוב ביותר; 86) אחת המגילות; 88) מזון; 89) אחד מכבישי הארץ; 90) אות החבור; 93) צעיר, עול־ימים; 95) מידה קדומה לנוז־לים; 96) ירחון לנשים; 98) מילת שלילה; 100) כלי־אוכל; 102) עמק באיטליה; 103) אשה אשר בן לה או בת; 104) ברכה על ביצוע מוצלח (2 מלים); 105) ברכה על פרי־ביכורים.

מאונך:

1) דרך האמת; 2) צד אחד של הפנים; 3) מהירות רבה; 4) מכללה באמריקה; 6) פינה לחימום הבית; 7) פחד, רעד; 8) קיצור שמו של אלוהים; 9) נוזל המורכב משני אטומים של מימן ואטום אחד חמצן; 12) כינוי לבניין קל בדקדוק העברי; 15) חבל בארצנו ש־רוצים ביקרו; 16) אליו נתפלל בחג הסוכות; 17) טרזנות, פאר; 19) זפת; 20) מופיע לפתע; 21) הצד העיוני של מקצוע; 23) אסקופה; 24) גנוסיה; 26) עושר, ריבוי; 27) מידה קטנה לנוזלים; 29) כלי פריטה מזרחי; 30) אינו משתתף בהכרעה; 33) שם אחד מספריו של ח. הזז; 34) פיגורה; 36) צמח בר ממשפ' הטפילים; 37) יצא לחפש אתר־נות; 40) אבזר באחד ממש־חקי הספורט; 41) בן־אדם; 44) פושע; 46) כנוי לחכמת הקבלה; 47) קני־השבלים של דגנים וקטניות; 49) רצון בל־תי ניתן לשליטה; 50) שר־ש־רת־הרים; 53) אשת־איש ה־חשודה בבגידה בבעלה; 54) מאכל שהיה מקובל בימי הצנע בארץ; 55) מזכיר או"ם לשע־בר (ש"מ); 56) לוח; 58) דגל; 59) העברה למקצוע אחר; 60) אחד האלילים ה־ראשיים של הכנענים העתי־קים; 62) התווית כיוון; 63) כינוי המבדיל איש מרעהו; 66) מקום, עדיין שלנו בארץ; 68) "בומבה" של נביא; 71) אריג; 73) דמים עבור כלה מוסלמית; 76) קבוצה סוציו־לוגית; 77) איסוף של דברים; 79) משמעת; 80) קבוצת אנ־שים שלהם קו משותף; 82) משאבה גופנית; 84) ראש־השנה; 85) כלי עגול; 87) אות ההפוך בא"ב; 90) שום־דבר; 92) קולב; 94) עמק רחב מוקף הרים; 96) עוף לי־לה טורף (כ"מ); 97) להם — בשפה חגיגית; 99) .. אפשר; 101) כלי־קיבול; 102) איבר הדיבור; 103) להיכן?.

צדוק, לך לעבוד!

(המשך מעמוד 77)

מכל דבר הוא עושה עניין. הוא מעיר לי כל הזמן שאני לא אוכלת, שאני רזה מדי, שאני נראית לא טוב, ממש כמו אשה חולה. מייד אחרי כל דין־ודברים שהיה לי אתו, היה מאיים שיעזוב את הבית. אין לי כוח לאדם שכזה, שכל הז־מן רוטן ורוטן ולא נותן לי מנו־חה. גם עניין העישון שלי הפריע לו. הוא טען שאסור לי לעשן, שה־עישון מביא מחלות מסוכנות ודרש שאפסיק."

צדוק לא נשאר חייב. גם לעניין זה יש לו תשובות: "לא סתם דרשתי ממנה להפסיק לעשן. היו לי הסיבות שלי. לריימונד יש בעיה עם הסינוסים שלה, ולפעמים היא חוטפת דלקות קלות ואז זה נורא. העישון שלה גורם לכך, שיצא לה ריח של פילטרים שרופים מהאף. הריח הזה הוא נורא ואיום. אני לא מסוגל לסבול אותו במיוחד כאשר היא שוכבת לצידי במיטה. לקחתי אותה לרופא האף הטוב ביותר, על מנת שיסביר לה את הנזק שגורם לה העישון, אבל היא טענה שאני והרופא רוצים לעבוד עליה רק כדי שהיא תפסיק לעשן. הסברתי לה שכאשר היא תתרפא, מצידי היא יכולה לעשן אפילו שלוש חפיסות ביום."

ריימונד סביר קובלת גם על ה־עובדה, שהקאריירה של בעלה כימעט וגרמה למשבר בחיי המיש־פחה. בכל פעם שהיה עליו לנסוע לחוץ־לארץ הוא היה לוקח את ה־מישפחה איתו: "לא היה לי כבר כוח לכל הנדודים הללו, כל פעם שוב על המזוודות, שוב לנסוע, שוב להסתובב. אני רציתי בסיס לי ולילדים, רציתי עתיד בטוח במקום אחד. את צדוק עניינה רק הקאריירה שלו ולא המישפחה. איך אפשר להעביר את הילדים כל פעם לבית־ספר אחר? זה לא בריא לילד לנדוד ולהחליף חברה כל הזמן."

"שיהיה גבר!"

צדוק, יעומתה, טוען: "נכון, הקאריירה שלי היתה חשובה לי, לכן נסעתי עם המיש־פחה, אבל בדרך זו חשבתי לע־שות הרבה כסף, ולמעשה חשבתי רק על טובת מישפחתי. אשתי אף־פעם לא עודדה אותי בקשר למיקצוע שלי. במקום לעורר לי לבחור חומר חדש ולנסות להצ־ליח, היא טוענת שדי, גמרתי את הסוס, ועלי להחליף מיקצוע. אני לא מרגיש אשם בכלל בנושא הזה."

אך ריימונד סביר בשלה: "אני, רוצה שבעלי יביא משכורת הבי־תה, שילך לעבוד כמו כל בעל. מה יש, גם אני רוצה קצת מנוחה. אם צדוק יעבוד, אוכל להרשות לעצ־מי לנוח, ללכת לים עם חברה, לש־בת בבית־קפה בשעות היום. אני עדיין צעירה, אני לא רוצה להת־חיל לחיות כשאהיה בת חמישים. אני רוצה לחיות היום, כשאני עדיין יכולה. יש לי מספיק כסף כדי לבלות, אבל אני אוכל לע־שות כל זאת רק אם צדוק יעבוד. אני סובלת היום מספיק, חושבת שלפני שנים כבר הייתי צריכה לגמור את כל העניין ולעזוב את צדוק, אבל היו ילדים ולא יכולתי לעשות צעד זה.

"בעוד כמה חודשים יש לבני אילן בר מיצווה. אם צדוק לא חו־זר, לצערי אצטרך לבטל את האר־לם שהזמנתי ולא אערוך חגיגה גדולה כפי שתיכננתי. קשה לי ב־מצב הזה, אנחנו אמנם לא בוג־דים האחד בשני, אך צדוק, כך שמעתי, אמר לאנשים שיעשה לי את החיים קשים. עובדה, כשעזבנו את הדירה הקודמת, הגיעו אלינו חשבונות קודמים. שלחתי אותם אל צדוק בבית אמו, והוא שם לי אותם בתיבת הדואר. מה אגיד על כך, כך לא מתנהג בעל או גבר. יש לי הרגשה שהוא רוצה להיות דיקטטור, אך לא אצלי."

הקש ששבר את גב הגמל, לדבריה של ריימונד, היתה התר־ערבותה היתרה של החמות, אמו של צדוק. "את אמו אני לא סוב־לת. לא מסוגלת לראות אותה או לדבר איתה. היא אשה מרירה, זק־נה וחולה ותמיד התערבה לי ב־עניינים. אלי הביתה לא אכניס



ריימונד סביר
לחיות היום

אותה. צדוק מצדיק אותה כל הז־מן. הוא מתנהג כמו ילד קטן ה־אוחז בסינור של אמא שלו."

מגיב על כך צדוק: "אמי היא אשה זקנה וחולה. היא עזרה לנו הרבה מאוד בחיים שלנו. לפתיחת חנות המשקאות היא הלוותה לנו 8000 דולאר. את זה ריימונד לא מעריכה כלל. עמדנו לנסוע לאי־לת. ריימונד רצתה שאמי תבוא אלינו, לשמור על הילדים. אמי רצתה שהילדים יבואו אליה, כי היא מאוד חולה, אך אשתי פתחה עליה פה גדול. היא אפילו גירשה אותה כמה פעמים מהבית, אך כדי לשמור על שלום מישפחתי הבלג־תי.

"בהזדמנות אחרת, כשמלאו ל־אחותי 50 שנה, רציתי לשלוח לה זר פרחים. אשתי התנגדה בטענה שלנו היא לא נתנה דבר. היא איי־מה שאם אשלח זר לאחותי, היא תתגרש ממני."

העיקר ביחד

יתניים נשארה ריימונד סביר בביתם החדש שבשי־כון בבלי, וצדוק אצל אמו. הוא עובד על חומר לתוכנית חדשה, ו־מקווה לחזור שוב לתודעת הקהל הישראלי. לשניהם יש השגות לגי־בי העתיד.

אומרת ריימונד: "אני לא מעונ־יינת בגט, אני רוצה שלום־בית לפי תנאים: שאהיה עצמאית ב־מעשי, שצדוק יעבוד בעבודה ש־בה תהיה לו פרנסה קבועה וש־יתנהג כמו גבר."

צדוק טוען: "לא, אני לא רוצה גט, אך מסוגל לחכות הרבה זמן עד שהיא תקרא לי לחזור. יש לי תנאים, שעטרת גאוותי תחזור ל־ראשי, שאשתי תפסיק להיות בז־בונית, והעיקר שנהיה שוב יחד."

אך ריימונד משיבה ואומרת: "אני לא אקרא לו לחזור. אני עק־שנית וגאה. אם הוא ירצה, הוא יחזור לבד ולפי התנאים שלי. אם הוא לא יחזור תוך כמה ימים, אני לא אחכה. אני אפנה לעורך־דין, לבקשת מזונות ויתכן אפילו שאדרוש גט. כך אני בשום פנים ואופן לא ממשיכה. לא בא בחשבון!" **צביקה שלו**

מערכת

השולם הזה

שולחת
את מיטב ברכותיה
לאהובה קורן,
עורכת-הדפוס
של השבועון,
לנשואיה
לרוני אורן.

חברת **רגב**
נסיעות ותיירות
רח' פרישמן 15 ת"א, טל. 232319, 230789
מאחלת
לכל לקוחותיה
ולכל בית ישראל
שנה טובה ומבורכת

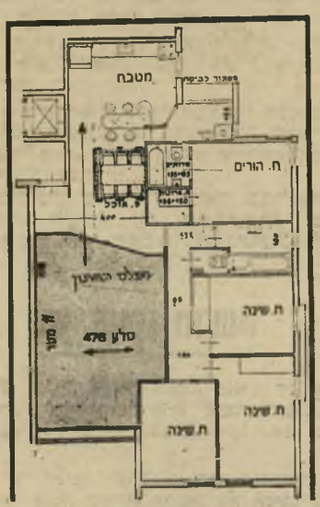
אברהם גינדי

המדד עלה - אברהם גינדי עוצר את עלית
המחירים ל־10 דירות בלבד, ומעניק הנחה של

100,000 שקל

תל-אביב
תכנית ל'

בצפון העיר, ברחוב בורלא, 5 דירות־יוקרה מפוארות ומרווחות במחירי פרסום ובתנאי־רכישה נוחים



שפע של שיכלולים:
- בכל דירה אינטרקום עם טלויזיה לזיהוי האורחים.
- ריצוף כהה מיוחד בסלון, שטיחים מקיר לקיר בחדרי השינה.
- שני מיפלסים בכל דירה.
- שני חדרי־רחצה בכל דירה.
- קרמיקה בריצפת האמבטיה ובשירותים.
- חרסינה מאויירת וכלים סניטריים.
- חימום ניפרד לכל דירה.
- מיתקני משחקים ותאורה דקורטיבית.
- לובי מפואר בכניסה.

פתח-תקוה

במקומות היפים ביותר בעיר, דירות־יוקרה בנות 4 ו־4½ חדרים, במחירים מיוחדים ובתנאי־תשלום נוחים במיוחד:

4 חדרים:
880,000 שקל במקום ~~980,000~~ שקל

4½ חדרים:
960,000 שקל במקום ~~1,060,000~~ שקל

בכל הדירות מיפרט טכני משוכלל ושפע של חידושים.

פנטהאוזים

מיבחר גדול של פנטהאוזים ודירות עם גג בתל-אביב, פתח-תיקווה וראשון-לציון, במחירים החל מ-

799,000 שקל

ראשון-לציון

- דירות־יוקרה במערב העיר, באזור היפה ביותר, בבנין בן 4 קומות, שבו 8 דירות בנות 4 ו־5 חדרים.
- מיבצע מיוחד למכירת 5 דירות בנות 4 חדרים במרכז השקט של ראשון לציון:

610,000 שקל במקום ~~710,000~~ שקל

תנאי תשלום

10,000 שקל בהרשמה

150,000* שקל עם חתימת החוזה

היתרה במשכנתא ובתשלומים חודשיים עד הכניסה.

*בתל־אביב — **450,000** שקל,
בפתח תקוה — **350,000** שקל.

המחירים אינם כוללים מ.ע.מ.

אברהם גינדי

1980/81 הנכבד העסק

תקינה הטובה ביותר 1981

אתה נבנה

תל-אביב
כיכר המדינה ה' באייר 10

פתח-תקוה
חיים עוזר 28

ראשון-לציון
הרצל 62

אברהם גינדי בונה דירות שאנשים אוהבים

איש השנה תשמ"א

(המשך מעמוד 40)

הערבי — בסעודיה, בנטיכויות־הנפט וגם במצריים. כאשר העולם הערבי יעלה בלהבות, בסערה, מהפכנית העלולה להיות קנאית־דתית או קנאית־שמאלית, תעמוד ישראל מול סכנה שכמותה לא ידעה מימיה, בדומה למסע־הנגדי של האיסלאם שחיסל את ממלכת־ירושלים של הצלבנים.

אולם הדחף למדיניות יותר־לאומנית ויותר־קיצונית גובר בישראל משנה לשנה. הפיכת בני עדות־המיזרח לגורם הדינאמי ביותר במדינה מגבירה ומחישה התהליך זה.

השאלה הגורלית היא: האם זה מוכרח להיות כך?

במשך שנים רבות התהלכה האשלייה כאילו יהוו בני עדות־המיזרח באופן טיבעי „גשר" בין ישראל והעולם הערבי.

זה היה רעיון מפתה. ההגיון שבו נראה לעין: רק בני עדות־המיזרח מושרשים בתרבות של עמי־ערב, מדברים את שפתם ומכירים את מינהגיהם. תחת הגישה החשדנית והמתנשאת של המימסד האשכנזי, המתעב את המיזרח, תבוא הגישה חדורת־ההבנה של יהודי־ערב, וכך יקום השלום.

רבים בעולם האמינו בכך. כל מנהיגי הערבים, ו־ביניהם ראשי אש"ף, דיברו על כך. „הערבים היהודיים", כך סברו, המקופחים בישראל האשכנזית והגיזענית, יחוללו מהפכה — ואז יבוא הכל על מקומו בשלום.

המציאות הפריכה אגדה זו לחלוטין.

לא זו בלבד שבני עדות־המיזרח לא הפכו גשר לשלום — הם מהווים את הגורם הלאומני ביותר והאנטי־ערבי ביותר במדינה.

הדבר אינו נובע מזיכרונות מרים שאותם הביאו, כביכול, מארצות מוצאם. מצב היהודים בארצות־האיסלאם היה, בדרך כלל, הרבה יותר טוב ממצב אחיהם בארצות־הנצרות. על פי חוקי האיסלאם, הם היו „אבנא־אל־דימה", בני־חסות בעלי מעמד מישפטי. העולם הערבי לא ידע שואה בנוסח גרמניה הנאצית, וגם לא פוגרומים שיטתיים בנוסח רוסיה הצארית.

● שינאה עצמית

לתר על כן, גם הזיכרונות המרים ביותר אינם מעוררים בלב הקורבנות שינאה לתרבות ארץ־מוצאם. יהודי־גרמניה, שבאו ארצה ממחנות־ריכוז וממרתפי־עינויים, לא חדלו מלסגוד לתרבות הגרמנית. להיפך, הם התגאו בהשתייכותם אליה. כך נהגו גם יהודי רוסיה, פליטי הפוגרומים.

שינאתם של יהודי־ערב לתרבות ארצות־מוצאם לא הובאה מחו"ל. היא נוצרה בארץ.

אין היא נובעת מטיב היחסים בינם ובין הארצות שמהן יצאו, אלא מטיב היחסים בינם ובין המימסד האשכנזי שקיבל את פניהם כאן.

הם למדו לשנוא כל דבר ערבי, מפני שהמימסד האשכנזי בז לכל דבר ערבי. הם הגבירו את שינאתם שבעתיים, כדי להוכיח לכל שאין הם שייכים לעולם הערבי הבזוי, השחור, אלא לישראל המערבית, הלבנה. **למעשה, אין זה אלא ביטוי עגום של שינאה עצמית.**

הציונות דיברה הרבה על „השינאה העצמית" של היהודים בגזורה, שאימצו לעצמם בתמכרתם את הסטריאוטיפים של האנטי־שמים. אותו הדבר קרה לבני עדות־המיזרח בישראל, שאימצו לעצמם בלא־יודעין את הסטריאוטיפים של האשכנזים.

המוני בני עדות־המיזרח בנתניה, שצהלו למישמע דיברי הבוז של מנחם בגין על הערבים, הביעו כך גם בוז לעצמם. כי כל אותן תכונות שהמימסד האשכנזי רגיל לייחסן לערבים הן גם תכונותיהם של יהודי־המיזרח.

התרבות של יהודי־מארוקו היא חלק מן ההיסטוריה והתרבות של מארוקו — כשם שהתרבות של יהודי גרמניה היא חלק מן התרבות וההיסטוריה של גרמניה. גדולי־הרוח של היהדות בארצות־ערב דיברו וכתבו ערבית. היתה קיימת השפעת־גומלין אמיצה בינם ובין סביבתם הערבית. מחשבתם, מאווייהם, האידיאלים שלהם, סיגנונם — כל אלה נבטו בקרקע־צמיחה ערבית — בדיוק כפי שקרה לאחיהם, שחיו בתרבות המערבית.

אי־אפשר להעריך את משה בן־מיימון, הוא הרמב"ם, מבלי להעריך את התרבות הערבית הפורחת, שבה שיגשג ופעל. הוא חי בקורדובה שבספרד הערבית, בפז שבמארוקו ובקאהיר. הוא כיהן כרופאו האישי של השליט המצרי, בא־כוחו של צלאח־אל־דין, אחד מגדולי המדינאים והמצביאים של העולם המוסלמי. הוא כתב את סיפרו העיקרי, מורה נבוכים, בשפה הערבית, כשהוא מושפע באופן בולט מהוגי־הדיעות הערביים של תקופתו — ואילו הרבנים בצרפת ובגרמניה התנגדו לו בחריפות.

סעדיה גאון כתב את יצירות־המפתח שלו בערבית, וניצח על תרגום ספרי־התורה לערבית. החליף עצמו התערב בסיכסוכים שבינו ובין ראשי הקהילה היהודית בבגדאד. ובקצה השני של העולם המוסלמי כתב יהודה הלוי חלק גדול מיצירותיו בערבית, אחרי שנטש את עיר־מולדתו הספרדית, שנפלה בידי הנוצרים, והיגר אל ספרד הדרומית, שהיתה עדיין בידי המוסלמים. שיריו כתובים בסיגנון השירה הערבית בת־זמננו.

אי־אפשר לבטל תרבות הערבית המפוארת, ולערכיה בני־הקיימא, ולהכיר בערכיהם החתי־בותיים של יהודי־ערב. צעיר ישראלי, בן לעו־זים ממארוקו, ממצריים ומעיראק, אינו יכול להרים את ראשו כל עוד הוא שונא את תר־בות אבותיו, שהיא חלק בלתי־נפרד מתרבות הארצות האלה.

מי שמזדהה עם הצלבנים ובז לצלאח־אל־דין — בז גם לרמב"ם. ולהיפך — מי שלומד להעריך את התרבות, שהרמב"ם היה חלק ממנה, לומד גם להזדהות עם צלאח־אל־דין ועם מילחמתו בפולשים הנוצריים, ששחטו ב־ירושלים בלי אבחנה מוסלמים ויהודים כאחד, עד כי „הדם הגיע עד קרסוליהם". בהגנה על חיפה מפני ה־כובשים הצלבניים הצטיינו היהודים בגבורתם לצד אחיהם המוסלמים.

אם יעמדו בני עדות־המיזרח על מורשתם



הקונגרס הבינלאומי לתולדות המ

הרמב"ם, רופאו האישי של גיבור מוסלמי

ילדים ספרדים ואשכנזים: עם אחד?

התרבותית ועברם ההאומי, וילמדו להתגאות בהם כשם שאחיהם האירופיים מתגאים בתר־בותם ובעברם, ייעלם גם הצורך הנפשי שלהם לשנוא את הערבים ולפצות את עצמם על נחיתותם־כביכול בלאומנות משתוללת.

אז גם יוכלו לחזור אל יחסם המסורתי אל הדת, יחס שלא היה בו משום קנאות ותוקפנות.

ורק אז תיתכן גישה חדשה, רציונלית, מאו־זנת, לבעיית־הבעיות של מדינת־ישראל החד־שה: יצירת שלום־אמת בינה ובין העולם הערבי הסובב אותה, ובייחוד שלום בינה ובין העם הפלסטיני.

● תחת שמיים חדשים

כך משתיבים, למעשה, ביחד כל היסודות של ישראל חדשה: התעוררותם של בני עדות־המיזרח והצטרפותם, כשותף מלא וגא, לחברה ישראלית פלורי־ליסטית; היציאה מן הסיחרור הלאומני־הקנאי בטרם יביא לאסון, הבראת החברה הישראלית והידוק חישוקיה הדמוקרטיים.

כל אלה זרים לגמרי לעולמו הרוחני של הליכוד, שבו מתנקזים כיום כל זרמי הזעם והתיסכול של בני עדות־המיזרח.

אין הליכוד פותר בעיות, אלא ממשיך למאטא אותם תחת השטיח. הוא רק החליף את השטיח.

הקנאות הלאומנית־דתית מלהיבה את עדות־המיזרח, אך אינה פותרת את בעייתן. להיפך, היא מנציחה אותה, בעודה מקרבת את המדינה לעיבריי־פי־פחת של מצדה. פיתרונות־סרק או פיתרונות קטנים לבעיות הסוציאליות של חלק מבני עדות־המיזרח בוודאי לא יביאו לפיתרון ממשי — שכלל אינו אפשרי במצב של מילחמה מתמדת, הבולעת את משאבי־המדינה.

מכך הבחינות האלה — התרבותית, המדי־נית, החברתית, הכלכלית — אין הבדל של ממש בין הליכוד והמערך. ההבדל טמון רק בשינאתם של בני־עדות המיזרח כלפי המערך, המסמל את המימסד הלבן בתקופה שבה נוצ־רה מצוקתם התרבותית־כלכלית, ובהזדקקותם למנהיג אשר יתן פורקן לתיסכולם בהתלהבות לאומנית.

מנחם בגין מושך אל עצמו את הערכת ההמונים האלה, מפני שהוא לאומן קיצוני, מפני שהוא מעין־דתי, מפני שהוא מייצג את האופוזיציה למימסד של המערך, ומפני שהוא אשכנזי. השינאה־העצמית והוסר־הביטחון־העצמי של בני עדות־המיזרח אינם מאפשרים להם לקבל מנהיגים מקרב עצמם.

„אריק מל ישראל", איש־השנה תשמ"א, יכול לרשת את מקומו בלב ההמונים האלה, ביגלל אותן הסיבות עצמן — ואף ביתר שאת.

אולם הפיתרון האמיתי יכול לבוא רק מבפנים, מקרב בני עדות־המיזרח עצמם, תוך גיבוש חזון לאומי־חברתי־תרבותי־כלכלי חדש, שיבוא במקום פיתרונות־הסרק ושל־יספק פיתרונות אמיתיים.

כפרוס תשמ"ב כך זה נראה כמו אוטופיה. כך הסימנים העידו על התפתחות שתוביל בכיוון ההפוך. אך האפשרות נתונה, והמאבק אך החל.

● אומה חדשה

באמצע שנות ה־'40 קמה בארץ קבוצה קטנה, שעוררה ויכוח נוקב. היא קראה לעצמה „ארץ־ישראל הצעירה" ונודעה בציבור על שם ביטאונה, במאבק.

קבוצה זו הטיפה, ערב מילחמת־העצמאות, לדיעה שבארץ קמה אומה עברית חדשה, בת אסיה, שתשתלב במרחב, ושתושיט יד לתנועה הלאומית הערבית ולעולם השלישי, מבלי להינתק מזיקתה הטיבעית לאזורה הייחודי ברחבי העולם.

בניגוד לקבוצת ה„כנענים", שקמה לפניה, וששללה את העם היהודי ואת האומות הערביות כאחת, הטיפה קבוצה זו לייחס חיובי גם לזה וגם לאלה.

אותה קבוצה סגדה גם לאידיאל הצברי שהיה מקובל אז, ושמצא את ביטויו העליון בפלמ"ח ובאיש־הקיבוץ. האומה החדשה הצטיירה כהתגלמות האידיאל הזה, כשכל האחרים יתבוללו בתרבותו.

הדברים התרחשו אחרת. התחלות התרבות ה„צברית" החדשה גוועו — הן ביגלל האבדות הקטלניות שסבל הנוער העברי במילחמת־העצמאות, הן ביגלל העליה ההמונית שבאה ארצה עם הקמת המדינה, ושינתה כליל את הרכב העם.

עתה, כעבור 35 שנים, נראה כי הרעיון הישן מתגשם — אך בצורה לגמרי אחרת — והרבה יותר טיבעית.

בארץ אכן קמה אומה חדשה. היא תהיה בעלת מרכיב מיזרחי חזק. היא תוכל להשתלב במרחב, אם תרצה בכך.

אומה זו עוברת את כל חבלי־הצמיחה של אומה חדשה. אין לה מסורת משותפת וחישוקים חברתיים מוצקים. יש בה ניגודים פנימיים עמוקים ומכאיבים. הסיחרור הלאומני עלול להביא עליה אבדון. הניגודים הפנימיים עלולים לפוצצה, להביא להתפרקותה בדרך של הגירה.

זוהי התמונה הפסימית. אך יש גם תמונה אופטימית: שהחיים יעשו את שלהם, שחזון חדש יבריא את הפצעים הפנימיים, שתוך שניים־שלושה דורות תתגבש אומה חדשה, בוטחת בעצמה, פתוחה לעולם וקשורה בי־שביה.

בסוף תשמ"א לא נראו הפיתרונות האלה עדיין באופק. **אך בשנה זו התגלו חבויות — וזהו הצעד הראשון לכל פיתרון.**

חיצי מליון לייי

פרס 50.000 שקל



יוגרל בין הזוגות המתחתנים באולמי אמבר בחודשי נובמבר-דצמבר-ינואר 1981-2.

ההגרלה תתבצע בנוכחות הזוגות שנרשמו לנישואין, נציג ההנהלה, משרד הפרסום ונציג רואה חשבון.

כל הזוגות זוכים במתנות חינם של רשת אמבר:

- ★ שמלת כלה.
- ★ טיפול יופי לכלה ולחתן.
- ★ 2 שמלות לשושבינות.
- ★ טיפול ל-2 מלוות.
- ★ ליל כלולות לחתן ולכלה במלון מפואר.

הזדרזו והבטיחו מקום בהקדם!

דוגם



אולמי אמבר

אולמי אמבר, חולון, ז'בוטינסקי 6, טל.855680.
סלוני אמבר, ת"א, בן־יהודה 64, טל. 277394, 226692.

Grand 41
ברנדי ישראלי מעולה

מלכות המים מתלבשות באפנת ניפה
ניפה
אפנת הנשים היפות

מרתף "לריק"
דיזנגוף 190 ת-א
• ספרים
• תקליטים
• ציורים
פתוח יום יום (כולל מוצ"ש)
עד 11.00 בלילה

וידיאוסרט
הסרטת ארועים בוידיאו!
צילום חתונות, בר מצווה וארועים מיוחדים
סרט בן 3 שעות: $299 כולל מע"מ וקסטה
רח' רוזנבאום 5, ת"א, טל. 296662

"לא טוב היות האדם לבדו"
רעים
הכרויות למטרת נישואין
19 שנות מוניטין
העסק הנבחר לשנת 1981
תל אביב, רח' בן יהודה 58 טל: 03-282932

דורון חן
בהגיעך למצוות
הרבה ברכות
אבא, אמא וגיל



טלפונים 726394 · 736138

מועדון 5
לתרבות חדשה
רח' הס 5, תל אביב
טל' 297263

יום שלישי 6.10.81
יוקרן סרט של הבימאי
רומן פולנסקי

המועדון פתוח בימי שלישי משעה 8.30 בערב. התוכניות מתחילות בשעה 9.00 בערב.

חן טרמפ לחייל

ארצות־הברית: עשיר זה יפה!

קשה לומר שישראל הגיעה לרמת החיים המקובלת בארצות־הברית. אבל החומרנות ופולחן העושר משו־תפים לשתי המדינות. זה אולי הבסיס היחידי לשיתוף הפעולה האיסטרטגי בין שתי המדינות, שאינו מעוגן רק במוחו רדוף ההזיות של מנחם בגין.

לשבועון האמריקאי יו־אס ניוז אנד וורלד ריפורט אין שום ספיקות בעניין זה. לא רק שהעושר חזר לאופ־נה, אלא שהקוד החברתי החדש דורש לנפנף בו לראווה. טוב להיות עשיר, ואין כל סיבה שהציבור לא יהיה שותף, סביל כמובן, לחוויה.

איך עושים כסף? „הדרך הטובה ביותר לעשות כסף בארצות־הברית של היום, היא לכתוב ספר שייקרא: כיצד עושים כסף." ג'ון ווירמאן, מנהל חנות ספרים ענקית במישיגן, מדבר פשוט מהנסיון. ציבור הקונים בחנותו ממש זולל ספרים מהסוג הזה.

רוב הסוציולוגים היותר רציניים מייחסים את האופ־נה החדשה לנשיאותו של רונאלד רגן. נאנסי ורונאלד רגן הם מיליונרים וכל ידידיהם עשירים כמוהם. הם דחקו הצידה את הפוריטניות הקארטרית, ויצרו קו מבדיל ברור בין עשירים של ממש למעמד הבינוני.

ההבחנה הזו התחזקה בשל המשבר־הכלכלי שהחל באוקטובר 1973. כוח־הקנייה של המעמד הבינוני, המהווה



שער „יו־אס אנד וורלד ריפורט"
פולחן הכסף תחת פולחן הנוער

את חוט השידרה של החברה האמריקאית, ירד באורח ניכר. מכוניות חדשות ומפוארות, וילות באיזורים מהו־דרים וחופשות־יוקרה בחוץ־לארץ הפכו לסמל מעמד, מודל לחיקוי ונושא לחלומות. הנדירות הפכה שוב את העושר למחוז־חפץ נכסף, ולא הוויי־חיים של חלק גדול מהציבור האמריקאי.

כרגיל, הגדיל הפער את מחירי מוצרי־היוקרה. העשי־רים מפגינים את כספם, רוכשים בגדים ומכוניות בעש־רות אלפי דולרים. היום מקובל בהחלט לשלם 1500 דולר תמורת חצאית, או 850 לתיק־יד עשוי עור. בעל חנות היוקרה למוצרי אופנה, גרפינקל, בוושינגטון הודיע לעיתונאים שהחנות תשקיע את מירב משאביה במו־צרים יקרים במיוחד.

הגיל הממוצע בארצות־הברית עלה בהרבה מאז שנות השישים. נשיא בן 70 נתן, שלא מדעת, לגיטימאציה חדשה לבני ה־50. פולחן הנוער של שנות החמישים, על כל הסממנים התרבותיים, הסינגוניים והפסיכולוגיים שאיפיינו אותו, חלף ונעלם כליל. בני ה־50 נותנים את הטון, גוזרים באכזריות נגד כל חריגה פוליטית או אינ־טלקטואלית מהקונסנזוס המקובל. הם לא מנסים להי־דמות בתספורתם או בסיגנון לבושם לצעירים בני־העשרה.

עם זאת, משקיעים האמריקאים בגיל־העמידה הון תועפות ומאמץ רב כדי „להיראות טוב". ד"ר לורנס ריד, מנתח פלסטי מניו־יורק, מספר שגברים ונשים משל־מים סכומים הנעים בין 1500 ל־4000 דולר לשיפוץ קלס־תרם, מתיקוני־אף ועד למתיחת־פנים. רופאים מסוגו של ד"ר ריד הפכו לדמויות אופנתיות. הם מתראיינים, מש־מיצים איש את רעהו, ואפילו מנחים תוכניות טלויזיה פופולריות. מיליוני בני־אדם נוהרים לחנויות הספרים כדי לרכוש ספרים העוסקים בשיפור עצמי. תרופות־פלא, רופ־אי־אליל, פסיכולוגים העוסקים בתדמית וסוכני־מכירה המתחפשים לפסיכולוגים, עשו הון מהביקוש העצום. אר־בעה מתוך 15 הספרים רבי־המכר ברשימת הניו־יורק

תענוג חמים

פרשת תת־ניצב דויד פרנקו וקציני משטרה רבים אחרים, החשודים בהטרדה מינית של הסמלת בטי עובד, אינה אופיינית רק לישראל.

בבריטניה פשטה התופעה והגיעה למימדים כל־כך המוניים, עד שקונגרס האיגודים המיקצועיים נערך להילחם בתופעה זו. מזכירות ועובדות מינ־הליות רבות התלוננו על הטרדה בלתי פוסקת מצד



הסיטואציה הקלאסית
אותן זה לא מצחיק!

הבוסים, ובעיקר על המיתוס שהופך את כל העניין לתופעה טיבעית, לתענוג תמים, שמחאה נגדו אינה אלא קרתנות וצרות מוחין.

התדמית הפופולארית של המעביד המחזר אחרי מזכירתו הסקסית, מסייעת ללגיטימציה של הט־רדת הנשים. למרות מיספרן הרב של התלונות, הן באות לעת עתה רק ממיעוט קטן של נשים הסוב־לות מהתופעה. הקושי העיקרי הוא בהפרדת התחו־מים שבין ידידות כנה, המלווה לעיתים בבדיחות על רקע מיני, ובין יצירת אווירה המובילה להט־רדה מינית של ממש.

טיימס, עוסקים בדיאטה. חמישה גוספים בתיקון האי־שיות ובמרשמי־פלא לאושר ועושר מהירים.

התהליך הזה לא פסח על הסטודנטים, כמובן. המגא־זין נאשיונל לאמפון, שרוב קוראיו סטודנטים, מפרסם אומנם „יומן" היתולי של אשת הנשיא, נאנסי רגן, ושם אותה ללעג ולקלס, אבל גם הוא כבר ממוסחר לחלו־טין. למעשה, אין כמעט שוק לבשורה רדיקלית בקרב הסטודנטים האמריקאיים. הם רציניים, שאפתניים וכפי שמגדיר זאת היו־אס ריפורט, פחות מעוניינים ברעיונות



אוטופיים. הסטודנטים נתונים במירוץ קדחתני אחרי דיפ־לומות, ציונים טובים והג'ובים הנאים המצפים להם בעתיד. החברות העל־לאומיות קורצות במיוחד. את ה־עבודה השחורה עושים פועלים רחוקים מהעין בעולם־השלישי או באירופה, את המשכורות השמנות (ואורח החיים הראוותני שהן מאפשרות) מקבלים בבית...

ברור שבמצב דברים כזה סר חינם של מדעי הרוח והחברה. בוגר אוניברסיטה בהיסטוריה או באנתרופולוגיה ירוויח, בממוצע, 14 אלף דולר בשנה. מהנדס או רואה־חשבון ישתכר קרוב ל־27 אלף דולר. שיער קצר, לבוש שמרני ואורח חיים מסודר מביאים, כמובן, למסקנה הבלתי־נמנעת: חזרה למסורת, לקידוש אורח־החיים האמ־ריקאי, גזענות פרוטסטנטית לבנה, כמיהה לנישואין טו־בים, נקיים ממתירנות. טקסי נישואין מפוארים חזרו לאופ־נה, כמו גם הסרטים הרומנטיים, והתחושה שסוף האהבה הטהורה לנצח.

סכם עדיין בסדר, אבל אנשים רבים מביעים עתה את סלידתם ממתירנות מינית מוגזמת. את דאסטין הופמן של הבוגר, הנער המתבגר, המתלבט, המרדן והבוחל בעושר הראוותני של בית הוריו בקאליפורניה, לא היו מבינים היום. מזל שהסרט הופק ב־1968. ב־1981 היו רוב הצופים האמריקאיים, ואולי אף הישראלים, מזדהים עם התעשיין המנופח שייעץ לו לעזוב את כל השטויות ולהיכנס לעיסקי הפלסטיק.

עיקבות מהפכת שנות ה־60 נעלמו כמוץ ברוח, וקיימים רק בתקליטים ישנים ובהקרנות חוזרות של וודסטוק.

עולם חדש ועשיר, בניצוחו של רונאלד רגן, שחקן ממדרגה שלישית, שהחל את הקאריירה שלו במלשינות שפלה. ואפילו שם לא כל־כך רוצים בשירותיו של בגין.

ישראל
וחלמידי היטלר

התמונה, שהופיעה בעיתון פופולארי בספרד, מדברת בעד עצמה. חיילי אל־סלוואדור, בדרכם לבצע שחיטה נוספת בכפריים תומכי השמאל, מח־זיקים בידיהם רובי „גליל" מתוצרת ישראל.

באל־סלוואדור של 1981 מתרחש פשוט רצח־עם. יצחק רבין, שימעון פרס, מנחם בגין, אריאל שרון ומרדכי ציפורי לא יוכלו לנקות את מצפונם מהדם השפוך הזה. הם גם אחראים לתוצאות הפו־ליטיות לטווח ארוך. שמה של ישראל הפך למילת־גנאי בכל רחבי אמריקה הלטינית. בשנת 2000 יחיו שם יותר מחצי מיליארד בני אדם. מישהו



טירור ממלכתי באל־סלוואדור
בגין ופרס אחראים

באמת מאמין שלעולם ישלטו שם חברות־הענק האמריקאיות ועושי דברן?

שמה של ישראל יוצא לדיראון גם באפריקה. השבוע מבשר לנו ה„אקונומיסט" הבריטי על 200 יועצים ישראלים המאמנים את צבא דרום־אפריקה ב„לוחמה נגד טירור". אין אדם נאור בעולם שאינו מזדהה עם מאבק השחורים נגד דרום־אפריקה הגזעניות.

בניו־זילאנד הפך סיור נבחרת הראגבי של דרום־אפריקה לסיוט. בכל ארץ מתקדמת מוצפת השג־רירות הדרום־אפריקאית בקריאות טלפון המוחות נגד האפטרהייד. ישראל, שקמה כתשובה נגד הגז־ענות האנטי־שמית, שותקת ואף מסייעת לתלמידי אדולף היטלר בפרטוריה.

לידיעת הקורא הנאור: מיספר הטלפון של שג־רירות דרום־אפריקה הוא 256147 (03), ושל מעון השגריר 732974 (03).


"תראי את התחתונים שלי"
עד עכשיו יכולת לקנות אותם רק בחו"ל
תראי את הגזרה המחמיאה, את גומי התחרה האופנתי, את הסריג הדקיק (סינגל) בטיב המעולה של דלתא, ממש חבל להסתיר אותם.
עד היום יכולת לקנות סופטי של דלתא רק בחנויות היוקרה בחו"ל, במרקס אנד ספנסר למשל. מעכשיו הם כאן, בהישג ידך, ברשתות כל-בו ובחנויות ההלבשה המובחרות: בגזרות מיני, מידי ומקסי. תזהי אותם בקלות באריזת הכסף המהודרת. דלתא מזמינה אותך לגעת ולהרגיש בהבדל.
תבקשי שיראו לך דלתא.

לילה עם "אילה".





"אני גומרת תצוגה סחוטה לחלוטין
מגיעה הביתה "הרוגה" ועושה שני דברים:
מקלחת. ו... מחליקה לתוך החלוק של "אילה".
המגע הנעים, רכות הבד וההרגשה הנפלאה
מפיגים ממני את העיפות הרבה של כל היום,
אגב יש לי אותו כבר שלוש שנים הוא לא התכווץ
אפילו בס"מ אחד והצבע שלו היה ונשאר
כמו לפני שלוש שנים.

מה אני עושה אחר־כך?
יש לי גם כותונת לילה של "אילה"
... לילה טוב.

אילה
AYALA

"אילה" זה מה שרצו לי בחנם

הרב שמואל אבידור הכוהן מדבר על ראש־השנה ויום־הכיפורים ומגלה כי ראש־השנה היהודי הוא לפי התלמוד ראש־השנה של הגויים - ומביע דעתו על חוזרים בתשובה, על פרשת עיר־דויד, המר והרב גורן


ריאיינה שרית ישי

אשה, המקיימת יחסים עם בעלה מבלי שתלך למיקווה, עוברת עבירה יותר חמורה מאשה שאין מזוזה תלויה בפתח ביתה

החוזרים בתשובה מייצגים את הולגריזציה שבדת, הם הופכים את הדת למשהו גס והמוני

כשאני שומע פישערקס שחזרו בתשובה מספרות שמצאו את אלוהים, איני יודע איפה לשים את המילה אלוהים במילון

ההבדל בין בעל־תשובה לבין חוזרים־בתשובה זה כמו ההבדל בין ג'ינס של לי לג'ינס של ששון, זה הכל עניין של אופנה

מה כל הרעש סביב זבולון המר והרב גורן? בסך הכל מדובר בשתי זקנות נייר־טואלט, הרבות ביניהן

בעניין זבולון המר והרב גורן, הרשו לי לעשות פאראפרזה על סיפור של היינה ולהגיד לך כי שניהם מסריחים

„היהדות היא לא שטיחי כרמל!"

הרב שמואל אבידור־הכהן הוא איש מרתק. אנחנו יושבים בחדרו בקיבוץ, קבוצת־שילה, ומשוחחים על הדברים ש־בתי בת השמונה לומדת בימים אלה בבית־הספר. במהלך השיחה אני חושבת שאם יכול היה הרב לנסוע לרמת־אביב, לבית־הספר שבו לומדת בתי, ולספר ל־תלמידים מה שהוא מספר לי — היה הכל נראה אחרת.

אני באה אל הרב כאפיקורסית גמורה. למרות שלמדתי בבתי־הספר של מדינת ישראל, מסתבר לי, כשאני עומדת מול הרב ושואלת שאלות, שאיני יודעת דבר ביהדות. כל מה שידוע לי הוא מעט מסורת, כמה שירי־חג וכמה ברכות: שנה טובה! לשנה טובה תכתבו ותחתמו!

מה משמעותן של ברכות אלה? מתי התחילו לחוג את ראש־השנה? מדוע יום הכיפורים כל־כך נורא, איום ומפחיד? מדוע יהודים מתקינים מזוזות על מיפתן דלתותיהם, גם האתיאיסטים שבהם? על שאלות אלה ואחרות יש בפי הרב אבידור־הכהן תשובות בהירות וברורות.

הרב נשא לאשה בת קבוצת שילר, המשוררת אריאנה הרן. הוא מתגורר בקיבוץ וממשיך בתפקידו כרב של כפר־שמריהו. הוא מלמד בבית הספר האיזורי בגיבעת־ברנר, ואני מקנאה בתלמידיו. ב־ערבים הוא מעמיד חופות, ואת המחיר הגבוה שהוא גובה תמורת שרותיו הוא מעביר לקופת הקיבוץ, שאין חוא, עדיין, חבר בו.

● **כבוד הרב, מה משמעות ראש־השנה?**

התחדשות וסיכום. עברה שנה, ובאה שנה חדשה, וראש־השנה הוא מעין תחנה שבה על האדם לערוך מאזן. אחד הדברים האהובים עלי, ושאני ממליץ לחקות אותי בו, הוא לקחת את לוח־השנה של השנה שעברה ולראות מה עשיתי. בשני ימי ראש־השנה אני מדפדף בלוח, ונזכר בפגישות ועניינים אישיים. לפעמים כתובים בלוח רק שמות, אך



הרב הכהן עם אשתו, אריאנה ארן
מוסר הכנסותיו לקיבוץ

(המשך מעמוד 85)

השמות מזכירים לי מאורעות, ואני עורך חשבון־נפש. למעשה אני עורך חשבון־נפש פעמיים בשנה — ביום־הולדתי וב־ראש־השנה.

● האם ראש־השנה הוא חג דתי?

במקורו הוא חג דתי, אך הוא עבר גילגו־

הרב סולוביי"צ'יק, שהוא גדול הרבנים האורתודוכסיים באמריקה, וגדול הפילוסופים היהודיים, חוקף את בעלי־התשובה הפופולריים

לים רבים, כמו כל חג. במקורות לא נמצא את המישפט „תחתמו ותכתבו, שנה־טובה ומבורכת" וכו'.

התנ"ך אומר כי השנה החדשה מתחילה באביב. החודש הראשון הוא חודש ניסן, וסימוכין לכך אפשר למצוא בספר שמות, פרק י"ב, פסוק א', כשאלוהים אומר ל־משה ואהרון: „החודש הזה לכם ראש חודשים, ראשון הוא לכם לחודשי השנה."

● מדוע לא חוגגים יותר את ראש־השנה בחודש ניסן?

שאלה זו שנויה במחלוקת קשה בין החוקרים. צריך לדעת קודם כל איך נוצר חג. לכל חג שני מקורות — הציווי ההדיר, הסוגן שאל נתגלה לנביאיו ואמר: עשו כך וכך. כל דתות ההתגלות, היהדות, הנצרות והאיסלאם, טוענות שהאל נתגלה ומסר רצונו על־ידי שליחיו. אותם שליחים קבעו ימי־חג.

החילונים טוענים שהאל לא נתגלה, מפני שאינו קיים. אם כך מניין החג? ובכן, הכל חוזר לטבע. יש שתי אפשרויות ב־שנה לחוג את תחילת השנה החדשה — ראשית הסתיו או ראשית האביב. הכתיו הוא האירוסין של החורף. החקלאים ב־מצריים העתיקה ובפרס נהגו לחגוג את השנה החדשה עם תחילת החריש. כשבאה היהדות, היא נתנה ללוח־השנה לא רק מעגל טיבעי, אלא גם מעגל היסטורי. לפי היהדות מתחיל המעגל עם יציאת מצריים, בחודש ניסן. האנתרופולוגיה טו־ענת כי היהדות רצתה להיות קרובה ל־אביב, ולכן קבעה את ניסן כחודש ה־ראשון.

■ ■ ■

● איפה מוזכר בתנ"ך ראש־שנה שמתחיל בתשרי?

בספר ויקרא, פרק כ"ג, פסוקים 24, 25: „ובחודש שבעי מקרא קודש. באחד ל־חודש יהיה לכם שבתון, זכרון, תרועה, מקרא קודש. כל מלאכת עבודה לא תע־שו..." ובספר במידבר, פרק כ"ט, פסוק אחד, נאמר שוב: „ובחודש השביעי, ב־אחד לחודש, מקרא קודש יהיה לכם — כל מלאכת עבודה לא תעשו, יום תרועה יהיה לכם."

● ובכך זאת, אתה טוען כי בתנ"ך אין זכר לכך שהחג שאנו חוגגים כיום הוא אומנם ראש־השנה. איך אתה מסביר זאת?

החרדים אינם מודים בהתחדשות בית־דות. הכל בא, לדעתם, ממשה בסיני, ולכן אי־אפשר להתווכח איתם. אבל יש מישנה, שעריכתה נסתיימה בשנת 240 לספירה, (עזרא ונחמיה חיו 680 שנה לפני־כן). במישנה הכירו את ראש־השנה. הנה, כתוב במסכת ראש־השנה: „ארבעה ראשי־שנה הם אחד בניסן למלכים ולרגלים, אחד באלול ראש־השנה למעשר הבהמה. רבי אליעזר ורבי שמעון אומרים: ראש־השנה לשנים, לשמיטין, ליובלות, לנטיעה ול־ירקות.

● מה פירוש „ראש־השנה לי־שנים"?

אני יודע? למישנה יש פירוש ששמו תלמוד. אני פותח את התלמוד ומוצא שרב פפא אמר כי „ראש־השנה לשטרות" בא ללמדנו כי שטרי־חוב מוקדמים הם פסולים ושטרי חוב מאוחרים הם כשרים. והרי למדנו: „בראשון לניסן ראש־השנה למלכי אומות העולם." כלומר, ראש־השנה שאנו חוגגים היום מיועד לגויים — כך כתוב, לא אני המצאתי זאת.

● איך אתה מסביר זאת?

מבחינת תפיסת עולמה של היהדות החרדית — וכשאני אומר יהדות חרדית איני מתכוון לאברהם שפירא משטיחי־כרמל — הכל עובר מאברהם אבינו ועד ימינו. אין כל הבדל, אין התחדשות. אמנם יש דברים שהשתכחו והועלו מחדש בבירורים, אך היהדות אינה מתחדשת.

מדענים סבורים שלא יתכן שדברים ישתכחו בצורה טוטאלית. הם מייחסים התפתחות מדהימה לחג ראש־השנה. כש־גמרו החקלאים את עבודת הקיץ, בא ראשון לחודש השביעי, הוא יום תרועה. באותו יום תקעו בשופרות והודיעו לעם בשדות כי העונה נגמרה. העם התכנס בבתים, חגג את החג ועשה חשבון־נפש לעצמו. על הגורן, כידוע, קורים תמיד דברים מעניינים. ולכן עשו מה שנקרא יום כיפורים — טקס היטהרות שנערך על־ידי הכהן הגדול. אחר־כך ישבו בסוכות וחגו את האסיף, מהראשון לשביעי עד ל־21 בו.

בתקופה מאוחרת יותר, כאשר עזרא ונחמיה חנכו את בית־המיקדש השני, הם קבעו לחוג זאת במועד עברי קדום. הם קבעו את הראשון לשביעי, שבינתיים אי־בד ערכו כחג חקלאי, כי העם היה פחות חקלאי ויותר עירוני, וכך הפך חג חנוכת בית־המיקדש השני לראש־השנה.

● מה הפך את יום־הכיפורים ליום הנורא ביותר ביהדות?

לא הנורא ביותר, אלא הקדוש ביותר. לפי פשט הפסוק „וביום הזה יכפר עליכם הכהן הגדול לטהר אתכם מכל חטאתיכם" הכהן הגדול מזה עליהם מים ומטהרם.

במרוצת הזמן ניתקו את הפסוק מהק־שרו, ובתלמוד לומדים „עיצומו של יום כיפור," וכך הפך היום הזה ליום עצום.

● איך אתה מסביר שאפילו יהודי אפיקורס נוטה לצום ביום־הכיפורים?

בעניין זה אין לי כח להתווכח. זה עניין פסיכולוגי, סנטימנטי, נוסטלגיה. מזל שהאדם לא חושב הרבה. האדם חי את חייו מתוך שאינו יודע הרבה. אמר לי פעם רופא: אילו ידעת איזו מערכת עצבים אתה מפעיל כשאתה עושה צעד, היית נבהל. לכל אדם יש רצון למצוא מיפלט. קוראים לזה מסורת.

● יום־הכיפורים הוא מיפלט?

בוודאי. זה מיפלט לנפש האדם. יום־הכיפורים בעיני זה גם סימן השתייכות. אני מופיע בחברה הכי חילונית ומטיף לשמירת יום־הכיפורים. יום־הכיפורים הוא חוף־מיבטחים.

אדם מתהלך עם כל מיני רגשות — אולי עשה דברים לא טובים, אולי לא היה הוגן, והנה בא יום־הכיפורים והאדם יכול לעשות את חשבונו ולכפר על חטאיו. יש לכן משמעות פסיכולוגית עצומה! ה־

במשך עשרים שנה היה הרב גורן המשרתה העלובה של החילוניות הישראלית

אדם זקוק לאחיזה, למשוט, כדי לעבור בו את המים הסוערים.

● אם כך, מבחינה דתית אין יום־הכיפורים עצום ונורא?

הוא בהחלט עצום ונורא. זהו היום היחיד בשנה שהוא יום של סליחה.

● יש חילוניים הפוחדים לאכול ביום־הכיפורים. הם סבורים שאם יאכלו ביום זה יקרה להם אסון. איך תסביר זאת?

לא יקרה כל אסון למי שיאכל ביום־הכיפורים. האסון הוא שיום־הכיפורים לא ישאיר הד בתודעתו של מישהו. אני לא חושב שאם אירעה למישהו תאונה במשך השנה זה ביגלל שלא צם ביום הכיפורים.

■ ■ ■

● ברשותך, נעבור לסימבול חשוב אחר ביהדות: גם יהודי שאינו דתי מתקין מזוזה. יש ה־מייחסים למזוזה סגולה נגד עין־הרע. מה מקורה של המזוזה ומה משמעותה?

בתורה יש תרי"ג מצוות. אחת מהן אומרת „וכתבתם על מזוזות ביתך," כמו שצריך לכתוב אב ואם, כמו שאסור, לגנוב, לרצוח ולעשוק יש להניח תפילין ולכתוב מזוזה. בעיני העמך, הזקוק לפסיטיזם, קיבלה המזוזה מימד מיסטי.

בדיחה עלובה אומרת שהשם „שדי", החרוטות על המזוזה, פירושו „שומר דל־תות ישראל" — והרי כל ילד יודע כי שדי פירושו אלוהים! אשה דתית ה־מקיימת יחסים עם בעלה מבלי שתלך למיקווה עושה עבירה חמורה הרבה יותר מאשה שאין מזוזה תלויה על מיפתן ביתה. כל בחור שאינו מניח תפילין כאילו לא התקין מזוזה על דלת ביתו.

צריך להבין שלכל דבר יש רקע. הגויים היו שמים סמלים פטישיסטים כמו דם של כבש, חמסות או פרסות על הדלת. כנגד זה התחיל היהודי לשים מזוזה, כי במזוזה כתוב „שמע ישראל, אדוני אלוהינו אדוני אחד". היהודי אמר אני אינני זקוק לכל הסימבולים הפטישיסטים שלכם, כי עלי שומר האלוהים. במרוצת הזמן הפכה המזוזה לקישוט.

ברגע שהופסקים את ענין המזוזה למשהו גס וולגרי זה מאבד את כל המשמעות שלו בעיני. כשבא אלי נהג מונית ואומר לי: בזמן האחרון הבת שלי נופלת כל הזמן בבית־הספר. איפה קונים מזוזה? זה מעורר בי קבס.

■ ■ ■

● מה דעתך על „החוזרים־בתשובה"?

אלה מייצגים בדיוק את הוולגריזציה שאליה התכוונתי, את הגיסוס של חיי־הדת, את הפיכת הדת שהיא מעודנת למשהו גס המוני. אני שומע אותם ברדיו — הם הרי אוהבים להיחשף. אני שומע אותם מספרים איך „נדלקו", אני שומע ילדות פישערקעס, חטטניות של קיבוצים, שאמותיהן חיטטו יחד עם מאיר יערי בביתניה, מספרות שהן מצאו את האלוהים. או איני יודע איפה לשים את המילה „אלוהים" במילון שלי — לפני האספירין או לפני האסיאלגן. הרי גדול האורתו־כסים והפילוסופים, הרב יוסף דוב סולו־ביי"ק אומר שאין דבר מסעיר מהדת, והן, הפישערקעס, אומרות כי מצאו שלווה בדת!

● מה ההבדל בין בעל־תשובה וחוזר־בתשובה?

זה אותו הדבר. זו אופנה. זה בדיוק כמו ההבדל בין ג'ינס של ליוויס לג'ינס של ששון.

● מה היא, אם כן, הדרך? לוא רציתי לחזור בתשובה, איך, לדעתך, היה עלי לעשות זאת?

כשתבואי אלי ותאמרי לי שאת רוצה לחזור לדת, אשאל אותך קודם־כל מה מביא אותך לכך. אני נזהר מכל הילדות שיש להן בעיות עם החבר או עם אבא ואמא ומחפשת פיתרון אצל אלוהים. אחר כך אשלח אותך ללמוד.

הבעיה הגדולה היא איך ללמוד וממי ללמוד. בכל השיחות שלי עם בעלי־תשו־בה, כשהגענו לבעיות ולא היו להם תשו־בות, הם היו אומרים לי: לא למדתי מספיק יש לי אמון במורים. ילדה אחת מקיבוץ דליה שחזרה בתשובה אמרה לי ברוב חוצפתה: יש לך אמון ברב ש"ך? לא היה לי אמון בסבא של הרב ש"ך, אז שיהיה לי אמון ברב ש"ך?

החוזרים־בתשובה הם כמו עיוורים. כמה פעמים חשבתי שאולי אני טועה, והנה יום אחד קיבלתי מאמר של הרב סולו־ביי"ק. במאמר הוא כותב בפירוש ש־אלה החושבים שחוויית הדת היא פשוטה ביותר ואין בה מן הזעזועים־הנפשיים, טר־עים. אלה החושבים כי חווית הדת היא מתוקה טעות בידם.

לקחו את המוסד תשובה והפכו אותו לאופרה בגרוש. יש ספר של הרב קוק, מאורות תשובה, יש הלכות־תשובה של הרמב"ם. לקחו את רעיון התשובה, שהוא אחד הרעיונות הגדולים ביותר של היה־דות, ועשו ממנו קיוסק לילדות אבודות שאינן יודעות להתגבר על לחצים.

■ ■ ■

● מה יחסך לפרשת החפירות בעיר דוד?

כשהיהדות מתה היא עוסקת בבית־קברות. עקבתי אחרי העניין, והוא נראה לי כמחול טירוף של נקרופילים. אני חייב לומר שאיני מתפעל מן הארכיאולו־גים, כשם שאיני מתפעל מהרב גורן. אני לא מתרגש מהזעקות שבולמים את המדע. אלה המוענים שהרב גורן מחזיר את ימי־הביניים עושים זאת בעצמם, כשהם טר־ענים כי בולמים את המדע..

אמנם אינני מכיר את יגאל שילה, אך אני מכיר היטב את יגאל ידין. אין צורך לרחם עליו — כשהוא ישב בממשלה אנחנו היינו מיסכנים בגללו, אז שלא יעשה את עצמו היום מיסכן בגללנו.

אם היו עוצרים לחצי שנה את החפירות והיו בודקים ומבררים, זו היתה כפיה־דתית? זו היתה מילחמה נגד החופש? כל הדיבורים האלה הם הדרך הטובה ביותר להסיח את הדעת מהבעיה האמיתית.

● מה דעתך על התנהגותם של הרב גורן ושל שר־החינוך זבדון המר בפרשה?

הרשי לי לעשות פראפראזה על סיפור של הינה שכתב על הכומר והרב בעירו וסיים באומרו: נדמה לי ששניהם מסרי־חים.

זה מזכיר לי שכשהייתי ילד בשכונת הבוכרים בירושלים היו שתי שכונות פות־חות במרכזה צעקנית, וכל השכונה היתה נעצרת כדי לצפות במחזה.

מה כל הרעש סביב הרב גורן וזבולון המר? בסך־הכל מדובר בשתי זקנות נירד־טיות הרבות ביניהן. זבולון המר פוחד שיפסיד קולות ונתון ללחץ מצד המפד"ל, והרב גורן נלחץ על ידי הרב עובדיה יוסף. זו הבעיה הצריכה להעסיק אותנו?

מדוע אין מתייחסים לעובדה שמופיע חבר־כנסת בשם שמואל אלפרט, שעוד לא הספיק למחות את החלב משפתיו ואך זה עתה נבחר לכנסת, וכבר הוא אומר כי צריך לירוק לחינוך הציוני?

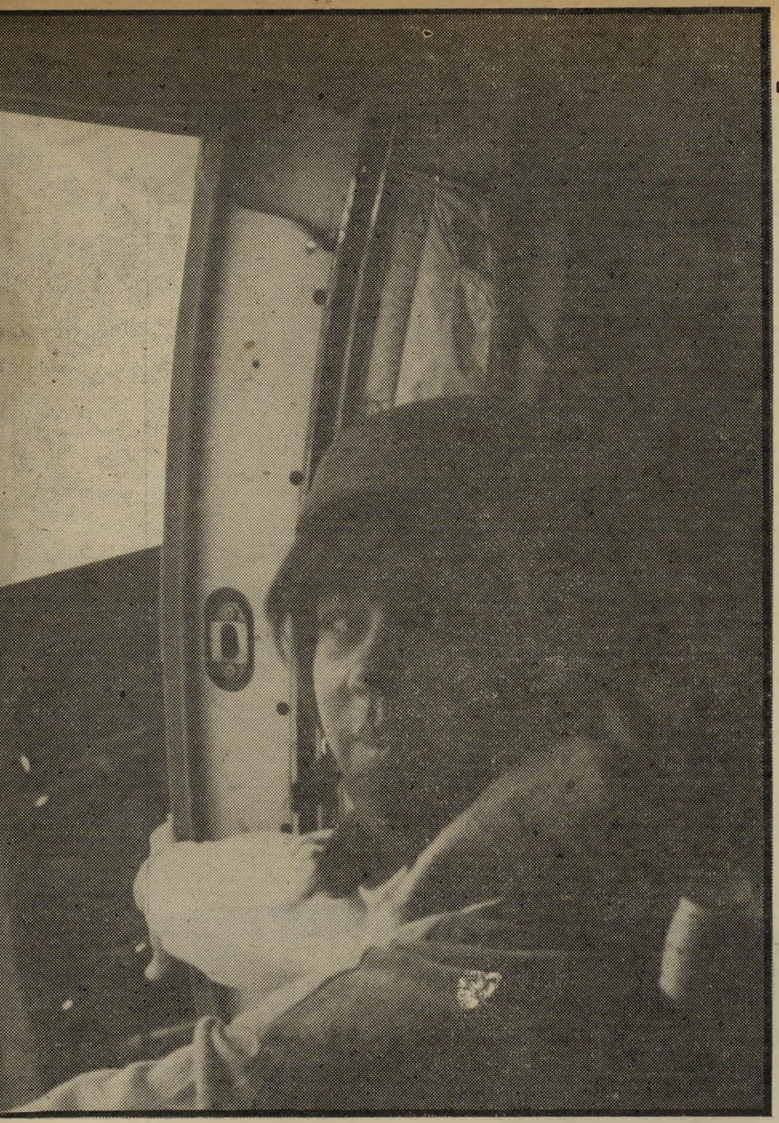
כשמופיע אברהם שפירא ונושא נאום בכנסת, בפעם הראשונה, ומעז להגיד ל־פרס: „אותך יכולתי לקנות בשש דקות," ולבגין: „אותך יכולתי לקנות בחמש דקות," כל הכנסת מתמוגגת מהוולגריות של האיש הזה, והעיתונות משבחת אותו. רק כעבור יומיים מתעוררת גאולה כהן ואומרת שהנאום היה מבחיל. אלה הדברים שחייבים לעורר בעיות.

הרב גורן היה המשרתת העלובה של החילונות הישראלית במשך עשרים שנה, וכשיום אחד הוא החליט להפוך את עורו לא מוכנים למחול לו. אפילו כאלה ש־אינם חסידים של הרב גורן מזועזעים מ־היחס כלפיו.



Pierre Cardin

להשיג ברשתות השווק הגדולות ובחנויות
ההלבשה המובחרות.





מלכת־המים אילנה סיבוני, השונה מכל קודמותיה, מספרת על חוויותיה כפקידה פלוגתית בחטיבת צנחנים בצה"ל

המלאך של הצנחנים

היא עמדה נרגשת על הבימה, מסרבת להאמין, דמעות בעיניה. הנערה ה־צעירה, שרק דקות אחדות קודם לכן האמינה שסיכוייה אפסיים, לא פסקה מל־מלמל לעצמה: „תודה רבה, תודה רבה לכולכם.. אני מרגישה כאילו אני חולמת.“ כתר־המלכות נצץ על שיערה השחור ה־בוהק והשרביט נח לבטח בידיה המטו־פחות. אילנה סיבוני, צנחנית מיל. ו־דוגמנית מיקצועית, נבחרה כמלכת־המים של העולם הזה לשנת 1981.

הפעם היתה התחרות קשה במיוחד. כל 12 המועמדות הסופיות היו יפהפיות ואינ־טליגנטיות. היו ביניהן תלמידות תיכון, סוכנת ביטוח, חיילות וסטודנטיות.

בראיון, שהתקיים לפני התחרות, סיפרה אילנה, כבדרך־אגב, על חוויותיה משירותה הצבאי. היא שירתה כפקידה־פלוגתית ב־חטיבת צנחנים, ואף צנחה עם החיילים כמה פעמים, ועבדה על מדיה בגאווה את כנפי הצניחה.

בפתח המטוס

אילנה סיבוני ניצבת בפתח המטוס דקות אחדות לפני מהמטוס כדי לשמש דוגמא ליתר החיילים. לדבריה, לא היה צורך לדחוף אותה, היא קפצה בעצמה, עצמה את עיניה ופקחה אותן רק כאשר נפתח המצנח והאדמה רצה כלפיה.

בתחרויות המוקדמות שנערכו ברחבי ה־ארץ, היא לא סיפרה על כך דבר, אולם בנשף שהתקיים בהיכל התרבות — אולי בהשפעת העובדה שחברה, מפקד בחטיבת צנחנים, ישב באולם, אולי ביגלל העובדה שכמה מהחיילים „שלה“ באו לעודד אותה — תיארה אילנה בפרטי־פרטים את ה־צניחה שלה, ובצניעות, סיפרה לקהל ה־מרותק על חוויותיה כפקידה־פלגותית ב־חטיבה המהוללת. הקהל נישבה בקיסמה של אילנה. יופייה המיוחד וגופה החטוב רק הוסיפו לכך. אילנה סיבוני נבחרה כ־מלכת־המים.

היא נולדה לפני 21 שנים בירושלים לאם ממוצא מרוקאי ולאב יליד ספרד. האב, מקדם־מכירות בחברת מזון, והאם, שהיא עקרת־בית, העניקו לאילנה ולשתי אחיותיה הבוגרות, חמדה ורחל, בית חם ואוהב. כשהיתה בת 4 עברה המישפחה לקריית־ים שליד חיפה, כיום גרים ה־הורים בקריית־מוצקין, ואילו אילנה מת־גוררת בנתניה, בבית אחותה הנשואה, כדי להיות קרובה לתל־אביב, כפי שמחייב מיקצועה.





ילדה יוצאת־דופן

אילנה היא בוגרת תיכון בושמת ש־ליד הטכניון. כבר בגיל צעיר היא גילתה משיכה לבימה. בהיותה בת 11, היא השתתפה בפסטיבל שירי הילדים, והיא מספרת: „הייתי צריכה לשיר עם ציפי שביט, אבל כבר אז עברתי אותה בגובה. בעלה המנוח של ציפי, משה, התנגד. הוא אמר שהגובה שלי עלול לקל־קל לנו את ההופעה. קצת התאכזבתי כש־לא נתנו לי לשיר עם מלכת־הילדים. בסוף שיבצו אותי עם דודו דותן, וביחד עם עוד ילדה שרנו את השיר אולימפיאדה של צפרדעים. השיר לא זכה. שירה של ציפי שביט, לעומת זאת, זכה במקום ה־ראשון.“

המלכה החדשה היתה חברה בתנועת־נוער, התעמלה על מכשירים, שרה במק־הלת בית־הספר והירבתה להופיע על בי־

אחת מהחבר'ה

אילנה סיבוני בבסיס טירוניות. היא התעק־שה לשרת בחטיבת הצנחנים, ועל אף כל הקשיים הצליחה.

אחת על המסלול

אילנה בדגם חדש של חברת **ניבה**. על גבי השער האחורי מדגמת בגד שעוצב על־ידי גדעון אוברזון עבור חברת 16 פלוס.



כתר על הראש

אילנה סיבוני בת ה־21 עם כתר מלכת־המים לשנת 1981 על ראשה. עד לרגע האחרון לא האמינה אילנה כי תזכה בתואר הנכסף. בליל התחרות, מעל בימת היכל־התרבות, סיפרה לקהל המרותק על חוויותיה כצנחנית בחטיבה המהוללת של הצנחנים. הקהל אהב אותה ובחר בה.

מות הבידור. כשהיא נשאלת איזו תלמידה היא היתה, היא משיבה בחיוך: „הייתי תלמידה ממוצעת. לא היה לי הרבה חשק ללמוד. אף־פעם גם לא הייתי הילדה ה־יפה של הגן. אבל הייתי יוצאת־דופן. אהבתי למשל, להקדים את כולם באופנה. אני זוכרת שהייתי הילדה הראשונה ב־שכונה שלבשה מיכנסי־פיל."

צנחנים־צנחנים

כ שפיימה אילנה את בית־הספר ה־תיכון ועמדה להתגייס לצה"ל, היה ברור לה מעל לכל ספק, שהיא רוצה לשרת אך ורק בחטיבת צנחנים. עוד כשהיתה תלמידה, היא הכינה עבודת־גמר על חטיבת צנחנים, והכירה היטב את תולדותיה. כשהיא נשאלת מה משך אותה לצנחנים, דווקא, היא משיבה: „אולי הכומתה האדומה וכנפי הצנחן. עד היום, כשאני רואה כומתה אדומה בטרמפיאדה הלב שלי קופץ ואני מייד עוצרת."

אילנה עשתה כל שביכולתה כדי להגיע לחטיבת צנחנים. עם סיום הטירונות היא הודיעה לאחראים על השיבוץ, שהיא מב־קשת לשרת בצנחנים. זה לא היה כל־כך פשוט, כי הרבה מאוד חיילות מבקשות לשרת ביחידה המהוללת ולחבוש את ה־כומתה האדומה, אך עקשנותה של אילנה נשאה פרי: „החלטתי פשוט לבקש צנ־חנים־צנחנים־צנחנים. כששאלו אותי מה הן שתי העדפויות האחרות שלי, אחרי הצנחנים, השבתי בעקשנות — צנחנים.

„לבסוף שיכנעתי אותם, כנראה ונשלח־תי לקצה"ר. רצו לשלוח אותי לשרת ב־גולני, אך התעקשתי. לא, לא בכיתי. רק חזרתי ואמרתי: רק צנחנים! וזה עזר. החליפו אותי בחיילת אחרת ונשארתי ב־צנחנים. אבל לא רציתי לשרת בחטיבה, רציתי לשרת בגדוד. שירתתי שלושה שבו־עות בחטיבה, כפקידה של קצין־התחזוקה, ועולמי חרב עלי. נידנדתי, קישקשתי, הת־חנגתי, נשבעתי, ולבסוף העבירו אותי ל־גדוד. סוף־סוף הרגשתי כי הגעתי אל המנוחה ואל הנחלה. הייתי פקידת־לישכה והייתי מאושרת."

אילנה השתלטה חיש מהר על העניינים, היא היתה מרוצה מעבודתה ומפקדיה היו מרוצים ממנה. „בגדוד," היא אומרת, „את רואה את הצד הלוחם. את פקידה, עונה על המון טלפונים ועושה המון קפה, אך יחד עם זה את קשורה לגדוד בצורה בלתי־רגילה. עבדתי 24 שעות ביממה. השתדלתי להיות מעורבת בכל. המפקד לקח אותי איתו לשטח, הכרתי היטב את הצד ה־לוחם.

היו לי שני מפקדים נהדרים. ביחידה כזאת אין יחסי בוס ופקידה אלא הרגשה של בית, של מישפחה. הצנחנים הם מיש־פחה קרובה ואוהבת. אל תשכחי, שאינך משרתת במרכז הארץ, ותמיד את נמצאת בשטח. את לומדת לאהוב אנשים ולהפיק את המכסימום מהשירות שלך. החיים ב־יחידה הם החיים שלך, הם הבית, הם הכל."

אשה בין 120 גברים

א חרי שירתה בהצלחה כפקידת־לשכה בגדוד צנחנים, החליטה אילנה שהגיע הזמן להמשיך הלאה ולשרת בתפקיד היוקרתי ביותר, או כפי שהיא מספרת: „קיבלתי את הצ'ופר של פקידה־פלוגתית" (צ'ופר, למי שאינו יודע, פירושו בשפת החיילים מתנה, דבר טוב).

תפקיד פקידה־פלוגתית הוא המבוקש ב־יותר בצנחנים, וחיילות רבות ניכספות אליו. אילנה החליטה שהיא תקבל את התפקיד, ויהי מה: „רציתי מאוד להיות פקידה־פלוגתית. לעשות את כל המסלול עם החיילים, לעשות בשבילם הכל: לבוא לבקו"ם, לגייס אותם, לעבור איתם את כל השלבים עד שהם מקבלים את כנפי הצניחה.

„באופן רשמי, פקידה־פלוגתית היא פקי־דה של המ"פ, אך במשך הזמן קיבל ה־תפקיד משמעות הרבה יותר רחבה. ה־פקידה־הפלוגתית היא אמא, חברה, כותל מערבי, היא זו המביאה מכתבים מהחברות, דברים טובים, ועוזרת למי שזקוק ל־עזרה.

„זוהי עבודה קשה ומסובכת, כי ב־פלוגה יש סגל ויש חיילים ואת באמצע. החיילים מקטרים על הסגל, הסגל מקטר על החיילים ואת צריכה לתווך. את הופכת להיות לפה לשני הצדדים, וכשהתיווך לא עולה יפה, את אשמה.

„זה קשה מבחינה נפשית כי את כל הזמן נותנת ונותנת ונותנת. ואל תשכחי שאת אשה יחידה בין 120 גברים. החוכמה היא ליצור כבר בהתחלה קשר חברתי אמיץ. אסור לך בשום פנים ואופן לשחק את האשה שבאה לחפש גבר."

טירטורים ואהבה

ך בכך זאת, למרות שהיא הצליחה ליצור קשרי ידידות יפים עם כל חייליה, הדבר לא הפריע לפריחתו של רומן־אמיץ בין הפקידה־הפלוגתית היפה ובין המ"פ שלה, אשר נמשך עד היום.

מספרת אילנה: „לאט־לאט התפתח בי־נינו קשר חזק ומיוחד. היה לנו בסיס מוצק לפיתוח היחסים בינינו — לשנינו היה אתגר לבנות את הפלוגה בצורה ה־טובה ביותר. בשלב מסויים הרצונות שלנו השתלבו, והכל התערבב יחד. הרגשנו ש־אנחנו לא יכולנו לעבוד האחד בלי השני. אבל חשבנו שכשהפלוגה תסיים את ה־מסלול, לבטח ניפרד. אולם הקשר נמשך עד היום, שנה אחרי השיחרור.

הצטיינותה של אילנה בעבודתה הביאה לה את המתנה היקרה ביותר שיכולה לק־בל את חיילת בחיל־הצנחנים — קורס צניחה. אילנה הצליחה להשיג אישור מיוחד לע־בור קורס צניחה, והיא מספרת: „זה רק טבעי שפקידה־פלוגתית תעבור את קורס הצניחה עם החיילים. בקורס הרגשתי ש־אני חייל לכל דבר. השתתפתי במסעות, בתרגילים, כשטירטרו את החיילים טירטרו גם אותי.

„לא, לא היה לי קשה אבל פחדתי מהמכשירים, במיוחד מהמיגדל שהיה ב־גובה של 12 מטרים. את הצניחות אני אוהבת, אבל מהמיגדל פחדתי נורא, בעיקר מהרגע שבו הרצועות נמתחות ושורטות את הצוואר — זה בהחלט לא נעים. אך חוץ מזה הקורס היה ניפלא."

מועד הצניחה הראשונה הגיע. „בחרו בי להיות הראשונה בדבוקה, הבנות הצונחות משמשות תמיד כדוגמא אישית. הרגשתי טוב במטוס, עמדתי בפתח בהיכון לאור היורק. הסתכלתי למטה וראיתי את בריכות החימצון של ראשון־לציון ואת האוטו־סטראדה. כשראיתי אור ירוק קפצתי, בלי לחשוב. לא, לא היה צורך לדחוף אותי.

„בצניחה הראשונה עצמתי עיניים. ב־צניחה השנייה כבר פקחתי. אותן. את מרחפת והאדמה רצה אליך — זוהי הרגשה ניפלאה."

„אני מאושרת"

א חרי שוש צניחות ענדה אילנה סיבוני כנפי צנחן. כשהצעירה התמי־רה צעדה ברחוב עם הכומתה האדומה, עם כנפי הצנחן והנשק האישי על כתפה, היו האנשים עוצרים ומביטים בה בהערצה.

כשעמדה להשתחרר מצה"ל, נותרו ל־פלוגה עוד כחודשיים כדי לסיים מסלול. אילנה לא היססה, והחתמה מייד על חוד־שיים של שירות בהתנדבות. היא לא יכלה לעזוב את הפלוגה ממש לפני ה־סוף. היה עליה גם להכין את גולת ה־כותרת של הפלוגה — את נשף הסיום ואת עלון הפלוגה, והיא לא הסכימה לוותר על כך. החיילים היו מאושרים וגם היא.

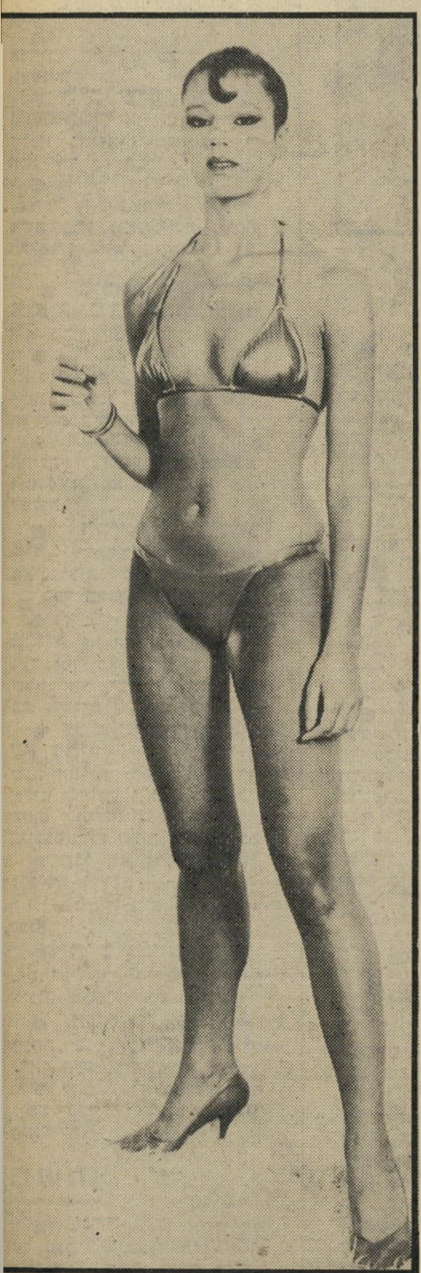
כשהשתחררה סוף־סוף מצה"ל ומפלו־גתה האהובה, היא הרגישה אבודה. היא נרשמה לקורס דוגמנות וזכתה בתואר מיס אלגנס. אחר־כך עבדה בעיתון עירוני, ו־אז הכירה את הדוגמנית קארין דונסקי שהפכה למורתה ואף העניקה לה שיעורים פרטיים. קארין סיפרה לה כי בבית אופנה נודע זקוקים לדוגמנית־בית. אילנה קיבלה את העבודה.

לאט־לאט למדו מארגני תצוגות־האופנה להכיר את הדוגמנית החטובה, והיא הפכה לדוגמנית מבוקשת ביותר. מסכמת אילנה: „אני מאושרת ממה שאני עושה. אני עובדת קשה, ומופיעה בתצוגות ללא הפ־סקה. רציתי להיות פקידה־פלוגתית ב־צנחנים הייתי, רציתי להיות דוגמנית, ו־אני דוגמנית. אנר בדרך־כלל משיגה את מה שאני רוצה. אבל לא בחינם. אני מצליחה בזכות עבודה קשה, הרבה תשומת־לב, ומסירות.



כומתה אדומה

אוזנה היא מכנה בשפת החיילים צ'ופר, מונחת על כתיפה.



ביקיני

על גופה החטוב של הצנ־חנית לשעבר אילנה סי־בוני שבחרה בקאריירה של דוגמנית.

הפסוקים של תשמ"א: מה הם אמרו

חשרי

● **הנשיא המצרי, אנוור אל־סאדאת:** „לפני שהתחיל תהליך־השלום, שרה בין שני העמים נורמליזציה של יחסים־רעים."

● **איש המערך, מוסה חריף:** „שמעון פרס הוא



מנחה שלו
רמטכ"לית לצה"ל

אדריכל השיקום של מיפלגת־העבודה."

● **ח"כ שינוי, מרדכי וירשובסקי:** „בגין התחיל ללכת בחולצות משובצות כי הוא ירד מן הפסים."

● **החרזן חיים חפר:** „צריך להקים תיאטרון חדש בשם בגין ושום־אחר, שיהיה תיאטרון באידיש לדוברי עברית."

● **מוכתר עין־חוד, איצ'ה ממכוש:** „הזיקנה היא מכה מתחת לחגורה."

● **ח"כ אבא אבן:** „אני לא יודע מה המצב בכריסניה, אבל אצלנו ממשלת הצללים היא זו השלטת."

● **המשורר יב"י לפרס** החולה: „שימעון, החלם במהרה! הרופא פשוט לא יכול לחלות!"

● **הבישן אבשלום קור:** „אפשר לעצור את האינפלציה, כי בקשר אליה יש כבר הרבה עדי מדינה."

● **ח"כ היכוך, רוזי מיזיא** על התפטרויות שרים: „כל זמן שאני לא שר בממשלה, הם יכולים לקצץ את כל השרים."

● **ח"כ התחייה, נאוה כהן:** „אני מקווה שבשנה החדשה תתערבבנה ירושלים של מעלה וירושלים של מטה, הרוחנית והמיסרית, ותיכנס לכל אחד ישר ללב."

● **סגן ראש־הממשלה, יגאל ידין:** „הנביא יחזקאל (פלומין) הוא בומבה של נביא."

● **ח"כ מנחם הכהן:** „(מרדכי) ציפורי אחת עדיין איננה מבשרת את האביב."

● **הנ"ל:** „מספרים שמנחם בגין לא הבין מדוע נראו השרים מודאגים, כאשר סיפר להם על העכבר שנראה נוטש בבהלה את בית ראש־הממשלה.

חשוון

● **מנחם בגין** למזכירתו, על מנכ"ל לישכתו מתי שמתאלבין: „בקשי ממר שוופס שייכנס אלי."

● **שימעון פרס:** „יש לי הצעה להסדר. פעם אהיה אני ראש־ממשלה ופעם רבין. עכשיו תורי לכהן ארבע שנים."

● **המנחה ירון לונדון:** „העכבר שנתגלה בביתו של בגין, הוא העכבר הראשון בהיסטוריה ששוחה אל הספינה הטובעת, תחת לברוח ממנה."

● **ח"כ היכוך, יגאל כהן־אורגד,** בוועדת־הכספים של הכנסת: „בעיניי לופט־גשעשפטן כולנו מבינים."

● **ממלא מקום מזכ"ל ההסתדרות, ישראל קיסר:** „עד עכשיו לא שאפתי לכנסת. אני מחפש תפקיד שיש בו עשייה. אני נהנה מזה שאחרים, שובתים, כי זה נוהן לי תעסוקה."

● **השר שימחה אריה:** „אני מבכר להיות סוהר בבית־סוהר או אפילו אסיר, מאשר להיות שוב שר־האוצר."



פירסומאי סדע
בדיחות פוליטיות

● **העיתונאי שלמה נקדימון:** „אם יראו שיש גם בפוליטיקה הזדמנויות לאהבה, יהיו אולי יותר אזרחים שיאיישו את המפה הפוליטית."

● **ירון לונדון:** „סוף־סוף מתגשמת תוכנית האוצר — כל האנשים עובדים את השרותים ועוברים לבורסה."

● **ראש עיריית תל־אביב, שלמה להט:** „אני מאחל לך, ח"כ שחל, שלא תהיה ראש סיעת האופוזיציה להרבה זמן, אבל אני לא מתערב בבחירות הפנימיות שלכם."

● **ירון לונדון:** „שרי הממשלה חוסכים עדיין בכסף. עד עכשיו נסעו באמבולנסים, ומעתה הם נוסעים בניידות־משטרה."

● **ח"כ מפ"ם, אימרי רון:** „גם אם יהיו חילופי שילטון, אני לא בטוח שיהיה יותר טוב בארץ."

● **השר יגאל הורביץ:** „הייתי צריך לשבת בוועדה בראשות יצחק מודעי. אתם מתארים לכם איזה קורבן זה מצידי?"

● **ח"כ לשעבר מתיה דה גז:** „בעוד שפרס עוסק בדברים חשובים, שיחקי אחרים שאני מכירה, בטניס."

● **הבדרן טוביה צפיר:** „שלושה מפצדיקים חדשים מצטרפים למישטרה־הצבאית: רפאל איתן, מפקד־צבא, אריק שרון, מגדל־צנון, וייגאל הורביץ, מארגן־צנע."

● **איש הדרדין משה טימור:** „יצחק (גרציאני), הוא החייל היחידי בצה"ל שתמיד מנצח."

● **האמן יגאל תומרקין:** „הגברת (הדה) בושם אוהבת יפי־נפש, ואני לא



פיזמונאית שמר
תרמית המאה

● **השר יצחק מודעי:** „ירוחם משל הוא חד־לשון כאשר צריך לדבר, אך הוא צריך לעשות את ההפגנות שלו בסעודיה, כי את מחירי הדלק קובעים שם."

● **ח"כ משה שחל:** „בין האריות בקניה והזאבים בכנסת, אני לא יודע מי יותר מסוכן!"

● **הזמר אייק אוינשטיין:** „קוצר הראייה אובחן אצלי בגיל שלוש. הורי לקחו אותי לסרס במבי", שם ראו אצלי מיצמוץ משונה."

● **העיתונאי גדעון רייכר:** „אני כותב כי זו הדרך היחידה שאני מכיר לתהילת עולם. כאשר אני הולך לספריה־הלאומית ומדפדף בשמות הסופרים, נעים לי למצוא את שמי בין ריינר מאריה רילקה, אריך מאריה רימארק ורומן רולן."

● **מנחם בגין,** על השאלה כיצד היה רוצה להיזכר בהיסטוריה: „זו הפעם הראשונה שאני נפחד משאלה זו, אך האמת היא שהייתי רוצה להיזכר כאדם ישר."

● **עזר וייצמן,** אחרי שהודח מתרות: „אני טהור כמו אחרי המיקווה."

● **ח"כ זאב כץ:** „אבא ואינו נוסע מחר. צריך לנצל את היום הזה."

טבת

● **השר יגאל הורביץ,** בעת שחזה בסרט מסע־אלונקות בטלוויזיה: „מה, הם השתגעו? הם מציגים את הסרט הזה היום? הרי את הסרטים האיומים שלהם הם מציגים ביום שישי. מישהו בטלוויזיה פשוט טעה!"

● **ח"כ עזר וייצמן,** בעת הדיון על חוק־הפאתולוגיה, למרדכי ציפורי: „מבחינת ההצבעה הייתי מעדיף שתיסע ושלא תשתף בה. אבל אולי כדאי שלא תיסע לחו"ל כדי שלא תעשה שם נזקים."

● **הנ"ל** על מצבו הפוליטי, אחרי שהוצא מחרות: „אני פנוי להובלות."

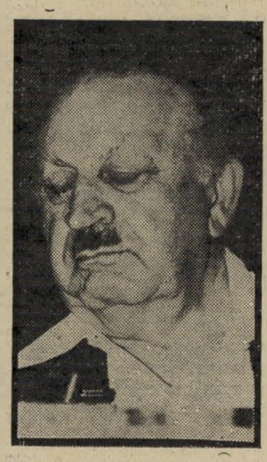
● **ח"כ התחייה, בשה שמיר:** „אינפלציה בעברית הרי היא נפחת / שהיא מחלה על משקל ספחת / מובילה את כולנו מן הפח אל הפחת / ובכל חלקה משאירה רק קרחת."

● **חבר התחייה, גרשון שפט:** „אני לא מאמין לאף מילה של (משה) שמיר. אני לא מאמין לאף אחד שהיה פעם בהשומר־הצעיר."

● **עיתונאי „הארץ" אברהם שוויצר:** „חברי תגועת שינוי הם כמו בחורה שמתנשקת כשמיטפחת על פיה."

● **השר יגאל הורביץ:** „מי שיתחיל איתי, אני אעלה עליו עד שיצא ממנו עשן!"

● **ח"כ יוסי שריר,** בעניין תיקון חוק־הדייג: „אם אריק שרון יעלה את זה, זה בוודאי דיג במים עכורים."



שר מרידור
איש אתגרים

● **העיתונאי מארק סגל,** על נאום רבין בוועידת מיפלגת העבודה: „בסח אל־מוגי כתב לו את הנאום."

● **פרופסור שבח ויים:** „המועמד שלי לראשות־הממשלה קבור בגינוסר."

● **השר יגאל הורביץ:** „אני ושר־האוצר הדרום־אפריקאי לא פחדנים ולא שפנים. אם תראה אותו, תבין איזה גוליית הוא. וגם אני לא מן השפנים הידועים בארץ."

● **השר שימחה אריך:** „הפרופסור ייגאל הורביץ לא מבין בכלכלה."

● **רעיית הנשיא, אזרה נבון:** „בילדותי הייתי בודדה מאד. את מקום הבית מילאה אצלי תגועת הנוער."

כשהתפטר מתפקיד שר־התיקשורת: „כאשר מתקלקל הטלפון שלי בבית, אני עוקף את המערכת, מוצא את המהנדס האחראי, לוקח אותו במכוניתי למרכזת־הטלפונים, ודואג שיתקן את התקלה."

● **מזכ"ל ההסתדרות, ירוחם משל:** „נסיעותי לחו"ל הן מיפעל חלוצי ממדרגה ראשונה. אני מתקבל שם בכבוד־מלכים. מזמינים אותי לכל מקום. אבל כאן לא מבינים את זה."

● **כתב־הרדיו, מיכי הולר:** „המישטרה יושבת לי על הזנב ורוצה לדפוק אותי מצד אחד, ומצד שני יש סכנות של העולם התחתון. אך אני לא רוצה להיות כתב־מדיני, אלא רק פלילי, כי יש לי כל יום איזה רצח בריא או אונס יפה. בעוד שכתב־מדיני יודע בדיוק מה יגיד לו ייגאל הורביץ, אף נאנסת אחת לא דומה לרעותה."

● **עורך־הדין חיים משגב:** „כאשר ח"כים ושרים ייצאו מבתי־הכלא, ישתפר המצב שם בעתיד."

● **איש הטלוויזיה, עמוס כרמלי:** „בכלכלה האמריקאית לוקחים פרה, נותנים לה לאכול הרבה וחולבים אותה הרבה. בכלכלה הישראלית אוכלים את הפרה, ומבקשים מהאמריקאים עוד אחת."

● **הדוברת של רבין, העיתונאית ניבה דניר:** „רבין הוא לא כל־כך אילם."

● **השר יגאל הורביץ,** לממליצים לשלוח אותו לקורס שיפור תדמית: „לעשות אותי יפה הם לא יצליחו, כי ככה נולדתי."

● **איש של"י, רן כהן:** „אבן־חצירא ויתר על מכונית השרד שלו כי בשבת הוא לא נוסע, ובשאר הימים הוא משתמש ברכב מישטרתי."

● **השופט מנחם אילן,** לעד שישב ליד הנאשם: „אולי תשב במקום אחר? אני עוד יכול בטעות לשלוח אותך למאסר."

שבט

● **ח"כ גאולה כהן,** בנמקה את בקשתה לא לשבת



שר אריך
סוהר ואסיר

במליאה ליד הח"כ שמואל פלאטו־שרון: „איני יכולה לסבול את ריח הבשמים הנודף ממנו."

● **ח"כ אבא אבן:** „יש לי צער על פיטורי שפיר, אבל נראה שאין מנוס מהם. אני

זה על זה וזה על זה בשנה שחלפה

מפכ"ל על־פני מדינה שבה מנכ"ל מפטר שר."

● **אופירה נבון:** „נכון שיש אינפלציה גבוהה, ומצב־הרוח בישראל אינו מעודד ב־יותר אך כל־זאת משום שאנו משלמים עבור השלום. כל אחד בישראל נותן את האגורה האחרונה שלו בעד השלום."



רב גורן
ארכיאולוגיה ומדע

● **מנחם בגין:** „על הקיר בלישכתי תלויים הדיוקנאות של המשת קודמי. יש עכשיו שתי אפשרויות, האחת שלא יתווסף דיוקן נוסף על הקיר, השניה שיתלה פה דיוקן שלי."

● **השר יוסף בורג ל־הרצי שפיר:** "you son of a peach".

● **היכר מישרד־התחבורה, יחיאל אמיתי:** „במקום חדרי המתנה במישרדי־ממשלה, כדאי שתעשו חדרי־התאוששות."

● **השר דויד לוי, ל־ייגאל הורביץ:** „אני צמוד אליך כמו הלירה לדולר."

● **מנכ"ל התאחדות המזונות בארץ, משה עמיר,** על ספר שי חברי חלם שניתן לחברי ועדת־הכספים של הכנסת: „הקשר בין כמה ממשתתפי הסיור לבין גיבורי הספר איננו מיקרה."

● **העיתונאי שלום רוזנפלד,** אחרי השבעת ג'אבר מועדי לח"כ: „עד עכשיו נשמעו בכנסת רק דברי הבל, אך מעכשיו יישמעו בה גם דברי קיץ."

● **ח"כ גד יעקובי:** „אם הייתי מגלה שאני יודע לכתוב, היו נעלמים סיכויי להיות שר בישראל."

● **המחבינה והמשוררת נעמי שמר:** „בכל מיקרה של תקלה, מקרינה הטלוויזיה הירדנית שיקופיות־נוף מטריפות של ארץ־ישראל השלמה והיפה, דבר שהטלוויזיה הישראלית אינה עושה."

● **ראש־הממשלה, מנחם בגין** בקבלו מתנה מישלחת של מועצת־הביטחון הלאומי של קנדה: „להביא לישראל חרס זה כמו להביא פחם לניוקאסל."

● **הד"ר יוסף בורג:** „אם כל המיפלגות ייעזרו במישרדי פירסום בבחירות, לא תסתפק המפד"ל בזריקת כידונים."

● **ד"ר מאיר חת, יו"ר מועצת־המנהלים של חברת כורסה:** „חושבים כי הבנק הגדול ביותר בארץ הוא בנק־הפועלים או בנק־לאומי, אך האמת היא שהבנק הוא ממשלת־ישראל, ושמו הוא בנק־רוט." (פשיטת־רגל).

● **הכלכלן ד"ר יעקב לית:** „זה כמו לצווות על אדם חולה להתנהג כמו אדם בריא. הוא עלול למות."

● **מנכ"ל משרד־החינוך מיסחר־והתעשיה, ד"ר משה מנדיבאום:** „השקעות זה כמו חיי־נישואין. לא כל־כך טוב כמו שהרווקים חושבים, ולא כל־כך גרוע כמו שהנשואים חושבים."

● **שושנה אזקריץ, עו־זרת־הכית של יורם א־ריידור:** „הוא יצליח בתפקידו, כי קודם היו לו שישה תיקים והוא התגבר עליהם. בשביל אדם כמוהו שני תיקים זה מעט."

● **הנ"ל:** „יש לו טלוויזיה צבעונית, אך הוא לא קנה אותה, הוא קיבל אותה במתנה."

● **פרקליט המדינה, גבריאל בך:** „עד אחד מס־



ח"כ כהן
ריח בשמים

ביר כי ראה. אבל לא שמע את מה שאירע בתקרית מסוימת. העד השני מצהיר כי הוא שמע, אבל לא ראה מה שהתחולל ואילו השופט שלא ראה ולא שמע, מחליט מה באמת קרה שם. העיקר שהצדק יוצא לאור."

● **העיתונאי אמנון אברמוביץ':** „למה מתרגשים כל־כך משיווק נכלות מנהלל? הרי יש נבלה מנהלל, שכבר 25 שנים מסתובבת בינינו."

● **איש הטלוויזיה חיים יבין:** „אשת־השנה של הטלוויזיה היא מאדאם שיבורו."

אדר א'

● **השר יצחק מודעי:** „מה אתם רוצים? עריבות בנקאית שהממשלה תתפקד כהלכה?"

● **החברון דידי מנוסי:** „המניות של מיגדל־שלום ב־בורסה עומדות בסימן קופצים בילבד."

● **ח"כ גאולה כהן:** „הממשלה איבדה את כוח הגברא שלה, מה אפשר לעשות?"

● **ח"כ המפד"ל דויד גלאם,** בהצבעה על תקציב המדינה: „תקציב כזה יותר טוב לא לראות."

● **עורך־הדין אבי ברדוגו:** „מאז נפילת הבורסה אני ישן כמו תינוק: חצי שעה ישן וחצי שעה בוכה."

● **הצייר יוסי שטרן,** שנכח בריקודים חסידיים של להקת כרמון: „הריקוד היה כל־כך אמיתי, שחשבתי כי בעוד רגע יתחילו החסידים לזרוק אבנים על הקהל."

● **דב קוץ, יועץ שר־**

לפני התפטרותו: „יורם, אנחנו לא בראש אחד. מישהו משגיעו מוכרח להתפטר. אתה מוכן?"

● **מנחם בגין:** „אני רק עורך־דין, מה אני מבין בפיצוצים גרעיניים?"

● **ח"כ המערך עמוס הדר:** „תאר לך, יוסף לפיד, איזו אינקוויזיציה אנחנו צריכים לעבור ערב־ערב כשאנחנו רואים אתכם בטלוויזיה."

אדר ב'

● **ח"כ עזר וייצמן,** על סיפרו החדש: „דיין דפק אותי בעבריית, אך אני אדפוק אותו באנגלית."

● **ח"כ דויד גלאם,** לצלם עיתונות שרצה לצלם אותו עם הכתב המדיני של קול־ישראל: „אל תצלם אותי עם שימעון שיפר, כי אני אתבע אותך לפי החוק החדש להגנת הפרטיות. זו תמונה שמביכה אותי."

● **איתן גרין, במאי הקוקיונוע:** „איך נקראה סרטת־השומר בבית־הקברות? פינת־החי."

● **הרב מנחם הכהן:** „ראש־הממשלה, מנחם בגין, ישב בישיבת־הממשלה. אך לא נכח."



מנחה זונדון
ספינה טובעת

● **דידי מנוסי,** על מנכ"ל משרד־הממשלה: „מסתבר שאריה לא כל־כך נאור."

● **שגריר ישראל לשעבר בארצות־הברית, שמחה דיניץ:** „ההוולות האחרונות של אריידור הן מכירה כללית של סוף־העונה עבור הליכוד ועבור אריידור."

● **חיים הרצוג:** „אם הליכוד יתחיל לספר עלינו כזבים, אנחנו נאמר עליו את האמת."

● **דויד גלאם:** „שחל נהנה בלילה מקריאת פיסקי־דין וחוזים."

● **העיתונאי שלום רוזנפלד:** „דור בא וארידור הולך והאינפלציה לעולם נשארת."

● **ד"ר שלמה דיאדי:** „הרופאים במחלקה שלי אינם טוענים שמתים מעבודה קשה. רק זה חסר לנו כיום למוסר העבודה בארץ."

● **כתב הטלוויזיה עמירם ניר:** „איני יכול לגלות את פרטי השיחה ביני ובין פרס, מכיוון שהשיחה היתה פרטית. במיקרה אחר אפשר היה לומר שהשיחה נעשתה בארבע עיניים."

● **הכושון אבשלום קור:** „אם כבר הגענו למצב שאנשים הרוצים להרוס סודם מן הטלוויזיה, אני הייתי בוחר את דליה מזור או את כרמיא גיא."

● **השחקן יופי גרבר:** „שלמה (צ'צי) להט לא מעוניין בתיאטרון עירוני. הוא שוכח כי בפרמיירות שלנו הוא הסתובב כמו טווס נפוח."

● **ראש עיריית ירושלים טדי קולק:** המקום המתאים למיחמות־היהודים הוא מישכן־הכנסת."

ניסן

● **ח"כ אבא אבן:** „המכונית של דיין מורכבת רק מבלמים, בלי הגה ובלי מאיץ, ולכן הוא רק מונע ובולם."

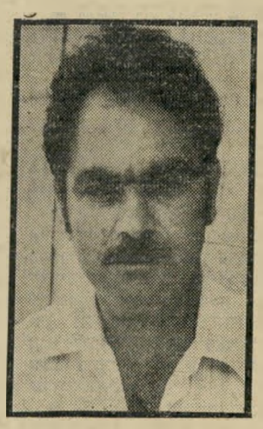
● **ח"כ שולמית אלוני:** „אני לא בטוחה שאם המשיח ירוץ לכנסת הוא יעבור את אחוז החסימה."

● **יוחנן משל, מזכ"ל ההסתדרות:** „מה שהסתדרות צריכה זה לא איש חזק, אלא פשוט בן־אדם ישר. היג אותה. לא מצ'יסטה אלא פשוט מנץ."

● **ח"כ המערך מיכה חריש:** „דויד לוי אולי חזק יותר ונראה יותר מירוחם משל, אך אנו לא עוסקים בבחירת מר־ישראל, ולא בתחרות־איגרוף."

● **ח"כ מרדכי וירשובסקי,** על מנחם בגין אשר נראה בטלוויזיה אחרי תקופת העדרות ממושכת: „תיראו, תיראו, הוא יצא לכדור המאורע ממוסיאון השעווה."

● **ח"כ אבא אבן:** „אנחנו נמשיך לדבוק גם להבא



ח"כ אמוראי
סוכה נופלת

בגירסתה של גולדה מאיר, שהעולם מתחלק לשחור ולבן."

● **יו"ר הכנסת יצחק ברמן** לשוטר במארב ראדאר ליד הכנסת: „אל תספר לחכים שיש פה מצלמות, כי הם עוד יתחילו לנסוע הלוך ושוב, כדי להצטלם, מבלי לדעת אפילו בשביל מה."

● **עורך־הדין צדוק צארום:** „ההבדל בין אבטיח ומדינת ישראל הוא שמאכטיח אפשר להוציא את השחורים."

● **שר־הבריאות עזר שומטק,** על הנסיונות לצרף את שמואל תמיר ללי־כוד „די לנו העורב מיפו. אין לנו צורך בעורב מהמרכז החופשי."

אייר

● **עורך־הדין מתי עצמון:** „אנו הולכים לחל"ם בקומה זקופה, אבל בי־

● **ח"כ שמואל פיאטו־שרון:** „יש הרבה מועמדים שהציבור אינו מבין אותם. אבל אני הייתי המועמד היחידי שלא הבין אפילו את עצמו."

● **ח"כ משה דיין:** „אני נזהר שלא לפגוע בפרס באופן אישי על־אף מילהמת הרעיונות שיש ביניבו."

● **הנ"ל:** „מבחינה חומרית אינני רוטשילד, אבל בשביל ארוחת־בוקר לרחל (דיין) ולי זה מספיק. רק המיסים שמשלמים זה נורא."

● **הנ"ל:** „הייתי קרוב למוות כמה פעמים וגם אם מחר בבוקר אתעורר מת, זה לא מדאיג אותי."

● **איצ'ה ממבוש:** „הבדל בין מסיבות יום־העצמאות הקודמות של (מאיר) עמית למסיבת השנה הוא בכך, שפעם באנו כולנו לכאן ושאלנו איפה החתיכות. היום כולנו באים לכאן ושואלים איפה יש כאן רופא."

● **פעיל המפד"ל רפאל בן נתן לפעיל אחר:** „אתה יכול להיות בטוח שזה בסדר. אני מקיים הסכמים, אפילו כאשר אני עצמי חותם עליהם."

● **ח"כ צ'ארלי ביטון** לבגין: „כשתפרוץ מילחמה, הבגים שלך בטח יהיו בתיזמורת צה"ל."

● **מפכ"ל המישטרה אריה איבצן:** „המשותף לכל מיקרי האונס — כל הפושעים משתמשים באותו כלי."

סיון

● **מועמד הכנסת יעקב מרידור:** „אני איש אתגרים. אותי לא מעניין להיות שר או ראש־ממשלה. אם זה לא קשור באתגר. אך אם יש אתגר בזה, אני אפילו אוביל זבל."

● **הנ"ל:** „אני עכשיו בחרות על תקן של עולה חדש."

● **הנ"ל:** „אני רגיש לי־יופי — לא רק של נשים, גם



חרזן מנוסי
קופצים בלבד

של גברים, גם של המדינה וגם של החיים, ואם אבחר לכנסת אני מבטיח לתמוך בחוק להסמכת מעצבים ואמנים."

● **תת־ניצב בנימין זיגל:** „אנחנו לא מרביצים מכות לנחקרים ולעצורים. עוד לא הייתה תלונה שביחידה שלי היו מכות. אנחנו לא עובדים בכוח, אלא במוח."

● **הנ"ל:** „היחסים ביני לבין הנחקרים הם טובים."

● **ד"ר יוסף בורג:** „עכ־

הפסוקים של חשמ"א: מה הם אמרו

● **השופט בנימין כהן,** לעד במישפט המפוצצים מיפו: „היה כדאי שתמקד את דבריך. דבריך הם כמו פצצות מיצרר, הכל נופל ומתפזר לכל עבר.“

● **ח"כ דויד נגם:** „כמו שהמפד"ל נראית היום, מזל שאין שתיים.“



בדרן טופז
לא למערך

● **המנחה מני פאר:** „האמת היא שכולנו, אמני ישראל, היינו יכולים לרוץ לכנסת, וכמה מאיתנו היו מצ־ליחים, אך אנו, האמנים, אנ־שים רציניים, אנחנו יודעים שתיאטרון זה מיקצוע רציני.“

● **הסופר עמוס עוז:** „אני בז בליבי לסיסמא האור־תופדית של הליכוד על זקיפות הקומה.“

● **הסטטיסטיקאי חנוך סמית** לח"כ אבא אבן: „שלו־מך האינדיווידואלי הוא טוב, מר אבן; אבל מצב תנועתך קשה.“

● **סגן נשיא מצרים חוסני מובארק:** „עם וייצ־מן יוצא לי תמיד לריב, כאשר אנו נפגשים בלובי של בתי־מלון שונים בחוץ־לארץ, וה־נושא לריב הוא תמיד שיחות האוטונומיה.“

● **ח"כ משה שחל:** „אני רוצה מאוד שהמפד"ל יהיה באופוזיציה, ושפעם אחת לא יהיה בורג שר בממשלה.“

● **מפכ"ל המישטרה הגנרל הרצל שפיר:** „כא־שר דיין התחיל לבוא למישחקי כדורסל לפני שנים אחדות, הוא היה מתיישב לידי. בשנה הראשונה סבלתי מאוד, כי דיין לא הבין בכדורסל ושאל אותי כל הזמן שאלות.“

● **התעשיין מארק מוז־שביץ:** „אני אוהב לטוס. לחיות טוב, לטוס במחלקה הראשונה, לשהות בבתי־המלון המפוארים ביותר ולנסוע ל־חופש. לחו"ל לפחות פעמיים בשנה. בכלל, אני חי טוב ויש לי כל מה שאני רוצה.“

● **החרזן דידי מנוסי:** „לפני ארבע שנים התבריש הנהגים להדביק למכוניותיהם מדבקות של המערך. הפעם הם פחדו להדביק.“

● **איש יחסי־הציבור אורי סלע:** „מה זה פסי־מיסט? אדם שחי במדינה שיש בה ראש־ממשלה אופטימי.“

● **הנ"ל:** ככל שהממשלה שווה פחות היא עולה יותר.“

● **ח"כ שדי מאיר פעיל** ערב הבחירות: „אני יכול לומר בביטחון שאת הממשלה הבאה לא אני ארכיב.“

● **ח"כ ר"ץ שוימית אלוני:** „אם נקבל שלושה מנדטים, נראה בזה כישלון. אני מקווה שנקבל לפחות חמישה.“



ארכיאולוג ידין
נסיעה באוטובוס

● **דובר המערך ישראל (רודיק) פלג** במסיבת עיתו־אינם במועצי יום הבחירות: „אני שמח להציג בפניכם את ראש־הממשלה הבא של יש־ראל, שימעון פרס.“

תמוז

● **ח"כ יצחק ברמן** ל־אלמוגית: „עוד יהיה אסור להלך בשמלה בעלת שרוולים קצרים. אגודת־ישראל תעמוד על־כך בקואליציה הבאה. אבל אין לך מה לדאוג: הליכוד הוא ליברלי, והוא ידאג לכך שבבית תוכלי ללבוש גם להבא שרוולים קצרים.“

● **מני פאר** היקשה: „כש־דיין יפרוש מתל"מ האם הוא יחזיר להם את המנדט?“

● **ח"כ ישעיהו יונאי חורביץ:** „בין (יורם) אריזור (יעקב) מרידור הולך ופוחת הדור.“

● **הנ"ל:** „מה שלא עשה הטבע עשה הצבע בטלוויזיה. לאחרונה מסתבר שאריזור מת־חיל להאמין בדברים שהוא מכר לאנשים.“

● **המשורר יב"ו:** „יב"י ודילאן תומס הם נגד כל שילטון.“

● **מועמדת שינוי לכנ־סת, ח"כ ישעיהו סטרה לוי:** „חיילות שיזכרו אותי מתקופת שירותי הצבאי בטח לא יצביעו בעד שינוי.“

● **סגן ראש־הממשלה ישעיהו יונאי ידין,** לצלם שתפס אותו באולפני קול־ישראל: „מה, יש עוד מישהו שמעוניין בי?“

● **העיתונאי נחום ברי־נע:** „עקיבא נוף הוא השסגור של הליכוד.“

● **ח"כ מוטה גור:** „מכי־רים אותי בארץ שאני חזק בסלנג, אני בוחן את הביטויים שלי בשוק, ואם הם עוברים, סימן שאני בעניינים.“

● **השר בורג:** „הקדוש־ברוך־הוא יודע הכל. ואילו דויד בן־גוריון ידע הכל יותר טוב.“

● **הנ"ל:** „לפי העיתונות הפסדתי הרבה חברים.“

● **העיתונאי איתן הבר,** למתנגדי שרון: „חבר'ה, אני מציע לכם להכין את הכפיות, כדי לחפור במחנות המעצר.“

● **העיתונאי הרצל אר־ליך מ„דבר“:** „מאיפה השיג אסף יגורי 800 קולות? מאיפה הוא השיג כל־כך הרבה, ומי תמך בו?“

● **דידי מנוסי:** „מהי עזרה לארצות מתפתחות? כש־לוקחים כסף מאנשים עניים של ארץ עשירה ונותנים אותו לאנשים עשירים של ארץ עניה.“

● **הסטיריקן אפרים קידון:** „ארליך הצליח להכ־ליא ציונים־כללים עם פרזדנ־משא, הכלאה שיצרה זן מיוחד ונדיר של ליברלים מסורסים מלידה.“

● **איש הטלוויזיה יעקב אחימאיר:** „ישנם פוליטי־



מזכ"ל משל
כבוד־מלכים

קאים שכדי להופיע דקה אחת על המירקע מוכנים לומר אף את הדברים הקיצוניים ביותר, כמו, אני מתכוון להתפטר.“

● **פנינה רוזנבלום:** „שקלתי ללכת בראש רשימה עצמאית בבחירות האחרונות, אך חזרתי בי, מפני שבגין מצא־חן בעיני, ולא רציתי לפגוע בסיכויין.“

● **המבקרת הדה בו־שס:** „בוודאי שאשנא את מי שיבקרו את ספרי. זו הפעם הראשונה שתפסתי מה אני עושה לכל מיני אנשים, ומדוע שנתם נודדת בלילות.“

● **הקיבוץ איין ש־אול:** „השאלה הראשונה ש־שאל קולומבוס כשהגיע לאמ־ריקה היתה: איפה משיגים כאן גרין קארד?“

● **האסיר־זמר דויד שושי:** „עברייני הצווארון הלבן לא באים לכלא בארר־שבע, אלא למעשיהו, לוועידת־פיסגה פיננסית, חודש בשנה, על חשבון המדינה.“

אב

● **ח"כ שולמית אלוני,** לח"כ יעקב צור, שמסטיק דבק במכנסיו: „עוד לא נכנסת לכנסת, וכבר אתה נדבק ל־כיסא.“

● **החקיין מוטי גידעדי** לנציב מס־הכנסה דב נייגר: „האם הוצאה להורג היא הוצאה מוכרת?“

● **משה ינוקא:** „חלום כל אשה — ינוקא במיטה. חלום כל גבר — ינוקא בקבר.“

● **שימעון פרס:** „בורג — אספן של תיקים, זנחן של עניינים.“

● **ח"כ יוסי שריד:** „אם אף אחד לא יספר לייגאל ידין שהוא כבר לא סגן ראש־הממשלה, הוא ימשיך להופיע לישיבות הממשלה.“

● **שר החוץ יצחק שמיר:** „אנו נרכיב את ה־קואליציה על אפם וחמתם.“

● **השחקנית ליאורה ריבלין:** „זונה, בניגוד לממ־שלה, לא משאירה את הלקוח בחוסר־סיפוק במשך קדנציה שלמה.“

● **שר־התיירות אברי־הם שריר:** „אין שום איסור בתורה לגבי הימורים. לדעתי ניתן להביא מחו"ל מטוסים מלאים במהמרים.“

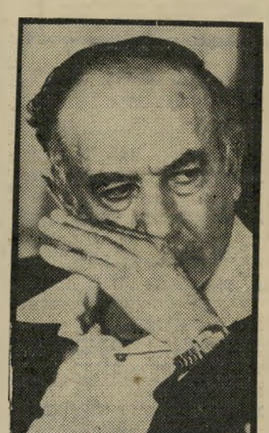
● **הנ"ל:** „מעולם לא ראיתי את שאול אייזנברג. לא בתמונה ולא בגודל טיבעי.“

● **אריק נחמקין, ח"כ המערך:** „שחל, בתור עי־ראקי, למה אין לך מישפחה ברוכת־ילדים?“

● **ח"כ אגודת־ישראל, אברהם שפירא,** ערב צאתו לחו"ל: „אחרי שגיליתי את הדבר הניפלא ששמו קיזוז, אנצל אותו עד תום.“

● **הבדרן דודו טופז:** „אילו היום היו מתקיימות בחי־רות, לא הייתי מצביע עבור המערך.“

● **ח"כ מערך רענן נעים,** בדיון סיעתי על חלוקה



תעשיין הורביץ
לא שפן

לוועדות: „מגעפילטע פיש אני מקיא.“

● **הנ"ל,** אחרי שלא נבחר לוועדת הכנסת שבה רצה: „אני יודע להפסיד עם חיוך. חיוך מעושה, אבל בכל זאת חיוך.“

● **ח"כ אריק נחמקין:** „גם אם לא אהיה חבר בשום ועדה, אני מבטיח שלא אעזוב את הארץ.“

● **רעיה סבידור, אשת יושב־ראש הכנסת,** לח"כ דרור זייגרמן, כשבא בג"נס למישכן: „אם בלאגוס מקפי־דים על הופעה בבניין הפרלמנט אז אתה רוצה שלא נקפיד כאן?“

● **בגין** לזייגרמן: „היה לך טעם טוב בבחירת אישתך.“

● **בגין** לארכיאולוגים: „ל־עם ישראל לא חסרות בעיות. מדוע היה צריך דווקא עכשיו, לחפור אותן מתחת לאדמה.“

אלול

● **סגן ראש־הממשלה ישעיהו יונאי ידין:** „הדבר

● **סופר אפרים קישון:** „אני לא מוכן להיות אומלל כדי שאחרים יהיו מאושרים.“

● **הנ"ל:** „הטרגדיה של תקופתנו היא שהרופאים יכו־לים להאריך את החיים, אך לא את הנעורים.“

● **הנ"ל:** „הייתי רוצה למות בהכרה מלאה, אבל במו ידי. לא ארשה שהמערכת ה־אחרונה של חיי תקולקל.“

● **ד"ר יוסף בורג,** על העימות הטלוויזיוני בין בגין ופרס: „זו היתה מילחמת ה־איפורים.“

● **הנ"ל:** „אנחנו חגגנו את חג הביכורים, והעיראקים חגגו את חג הבלי־כורים.“

● **בדרן דודו טופז:** „הצ'חצ'חים של הליכוד יוש־בים במצודת זאב.“

ארכיאולוג ידין
נסיעה באוטובוס

● **דובר המערך ישראל (רודיק) פלג** במסיבת עיתו־אינם במועצי יום הבחירות: „אני שמח להציג בפניכם את ראש־הממשלה הבא של יש־ראל, שימעון פרס.“

תמוז

● **ח"כ יצחק ברמן** ל־אלמוגית: „עוד יהיה אסור להלך בשמלה בעלת שרוולים קצרים. אגודת־ישראל תעמוד על־כך בקואליציה הבאה. אבל אין לך מה לדאוג: הליכוד הוא ליברלי, והוא ידאג לכך שבבית תוכלי ללבוש גם להבא שרוולים קצרים.“

● **מני פאר** היקשה: „כש־דיין יפרוש מתל"מ האם הוא יחזיר להם את המנדט?“

● **ח"כ ישעיהו יונאי חורביץ:** „בין (יורם) אריזור (יעקב) מרידור הולך ופוחת הדור.“

● **הנ"ל:** „מה שלא עשה הטבע עשה הצבע בטלוויזיה. לאחרונה מסתבר שאריזור מת־חיל להאמין בדברים שהוא מכר לאנשים.“

● **המשורר יב"ו:** „יב"י ודילאן תומס הם נגד כל שילטון.“

● **מועמדת שינוי לכנ־סת, ח"כ ישעיהו סטרה לוי:** „חיילות שיזכרו אותי מתקופת שירותי הצבאי בטח לא יצביעו בעד שינוי.“

● **סגן ראש־הממשלה ישעיהו יונאי ידין,** לצלם שתפס אותו באולפני קול־ישראל: „מה, יש עוד מישהו שמעוניין בי?“

● **העיתונאי נחום ברי־נע:** „עקיבא נוף הוא השסגור של הליכוד.“

● **ח"כ מוטה גור:** „מכי־רים אותי בארץ שאני חזק בסלנג, אני בוחן את הביטויים

● **ח"כ המפד"ל אברהם מלמד:** „אני מוכן להיכנס איתך, בן־מאיר, בברית נישו־אין, אך כשהולכים להתחתן, החתן לא מביא עימו פילגשים.“

● **פרס:** אילו כל האש־כנזים היו מחזרים אחרי המ־רוקאים כשם שהם מחזרים אחרי המרוקאיות, היה המצב טוב מאוד.“

● **מפכ"ל המישטרה אריה איבצן** בפגישה עם עיתונאים שלא הירפו ממנו: „זו לא היתה קריאת ביניים אלא דקירת ביניים.“

● **הרב שלמה גורן** על הרב עובדיה יוסף: „עמיתי הדגול בתורה.“

● **איש־הטלוויזיה מ־איר שלו:** „בתחיית המתים יש סכנה ששלד חסר־שיניים יבוא לרב גורן ויאמר לו: ‚תחזיר לי את השיניים שלי'.“

● **שחקן הבימה שמעון כהן** בתשדיר פירסומת: „אמא, הגידי: הבאת לי ספר־די?“

● **העיתונאי מנחם זילברמן:** „ח"כ, דבר פע־מיים לפני שאתה חושב.“

● **הנ"ל:** „הליכה זקופה היא הליכה מיוחדת של אלה שלא רוצים להיכנס לכלא.“

● **הנ"ל:** „גלי־צה"ל אי־נם משדרים בשחור־לבן כדי למנוע אפלייה.“

● **מאיר שלו:** „לצה"ל אין רמטכ"לית; כי גם היא היתה מצהירה, ואז לא היה צבא.“

● **שימעון פרס** בוועידת ההסתדרות: „פעיל, אם אתה כל־כך חכם, למה אין לך תומ־כים? למה אתה לא ראש־ממשלה?“

● **מאיר פעיל:** „אתה חכם, חבר שימעון. לכן אתה ראש־ממשלה.“

● **שר־התיקשורת מר־דכי ציפורי:** „אנשי אש"ף הם שכירי חרב המקבלים את



ח"כ וירשובסקי
מוסיאון שעווה

המשכורות הגבוהות ביותר בעולם הערבי ויש להם ידיים מטונפות ומצפון מזוהם.“

● **הפרופסור יונאי ידין,** על נסיעה באוטובוס: „זוהי חוויה שהפסדתי בארבע השנים האחרונות.“

● **שר־התחבורה חיים קורפו,** בכנס של המועצה הלאומית למניעת תאונות: „אני שמח להשתתף בכנס של המועצה, שקמה לקדם את תאר־נות הדרכים ואת ההרג בכבי־שים.“

שלפיו אפשר להבחין בין עצ־מות יהודי ללא־יהודי, אין בו עצם.“

גזר גמדי של סנפרוסט
כוֹכב אמיתי!



SF

טרי יותר מטרי

נמנה על קבוצת כלל

ניתם מערכות חדשנית

אווירה קסומה
בלב העיר







ציפויי הקירות
של קלת-אפיקים מעניקים
לביתכם אווירה כפרית רוגעת וקסומה
בגוני העץ העמוקים.
לרשותכם 21 דוגמאות של ציפויי עץ, פורנית,
צפורנית ודקורית: קוטו בהיר ואוגרירי, טיק,
אטימויה בגווניו החמים, אלון יפהפה,
וֶנגֶה, אֶשֶא, סַפֶּלי, ועוד ועוד.
ולבעלי הרוח הצעירה — ציפוי קירות יוטה,
הלהיט ש"כבש" את אירופה.

יופי בבית עם **קלת אפיקים**

קלת אפיקים KELET AFIKIM

נקודות מכירה:

מפעל ומשרד ראשי: קיבוץ אפיקים, 15148. טל. 067-51451.
תל-אביב: מחסן מכירות ראשי, "קלת אפיקים", שביל המפעל 5, קרית המלאכה, טל. 03-824178; 03-837280.
ירושלים: "עץ-לי", רח' שלומציון המלכה 5, טל. 02-247643.
"ש. קאופמן", אזור התעשיה — עטרות, טל. 02-854264.
חיפה: "קלת אפיקים", צומת וולקן, טל. 04-720720.
פתח-תקוה: "קיט רהיט ועץ", רח' בר-כוכבא 38, טל. 03-902080.
נתניה: "ויצמן", רח' גבע 4, טל. 053-44859.
חדרה: "עץ לנוי", רח' הנשיא 68, טל. 063-26479.
באר-שבע: "הרמן", רח' טרומפלדור 31, טל. [illegible]
עכו: "ארז הצפון", רח' משה צורי 11, [illegible]
עפולה: "ארז הצפון", רח' [illegible]

סיכום העלילות הגדולות שהסעירו את בית־המישפט בתשמ"א

12 המישפטים הגדולים



צבי גור בבית־המישפט

תשרי: חטיפת הילד

הפשע הנורא שהסעיר את דעת־הקהל בישראל בשנה שעברה הסתיים בראשית השנה בהרשעתו של צבי גור בחטיפה ורצח, בבית־המישפט המחוזי ב־תל־אביב.

ביוני 1980 נעלם מביתו שבסביון ילד בן 8, אורון ירדן. הילד נראה לאחרונה משחק כדורגל במרכז השכונה. אך כלבו חזר הביתה לבדו. שיחת טל־פון אנונימית הגיעה אותה שעה לבית ההורים, והדובר הודיע כי חטף את הילד וביקש סכום של שני מיליון לירות כופר נפש.

המישפחה פנתה מייד למישטרה, ושוט־רים סמויים הסתתרו בדירה והצמידו מכ־שירי האזנה לטלפון. היה זה מיקרה ראשון בישראל של חטיפה לשם כופר נפש, והמישטרה לא היתה ערוכה לו.

לפי הדרכתה של המישטרה נסע האב, עמוס ירדן, למקום שהורה לו החוטף, והטמין שם את סכום הכסף המבוקש. הכסף סומן על־ידי המישטרה והוצמד אליו מכשיר איתות זעיר. למרות כל אמצעי הזהירות שנקטה המישטרה, הצ־ליח החוטף לקחת את הכסף מתחת ל־אפם של השוטרים ונעלם.

רק להיטותו של החוטף לכסף הסגירה אותו. למרות שידע כי הכסף מסומן, הפ־קיד צבי גור, צייר מנתניה, חלק מכסף הכופר בבנק. עינה החדה של פקידת ה־בנק גילתה כי המיספרים שעל השטרות הם אלה שפורסמו על־ידי המישטרה. כתו־צאה מגילוי זה נעצר גור.

הוא הסתבך בסיפורים שונים ומשונים, חלקם סותרים וסיפר על צעירה מיסתו־רית בשם הילה, שתיכננה את כל הענ־יין. הוא לא הודה עד הסוף כי הוא הרג את הילד החטוף, אך הוביל את המישטרה למקום קבורתו של הילד ב־חולות נתניה.

בית־המישפט קיבל את טעוניה של פרקליטת מחוז־המרכז, שרה סירוטה, ש־הופיעה בתיק בעצמה, והרשיע את גור. הוא נידון למאסר־עולם.

הוריו של הילד הקימו קרנות לילדים נזקקים על שמו של אורון ירדן ז"ל, והנציחו את שמו בדרכים שונות.

חשון: נסיון לשדוד מיליונר

הריון לעשות כסף קל היה גורם לפשעים רבים גם השנה. אברהם פילץ, בנו של המיליונר אריה פילץ, ידוע כאדם עשיר. עושרו האגדי שילהב את דימיונם של יוסף מלך, חיים קרוש ומשה אשר, צעירים משכונת־עוני ב־דרום תל־אביב. הם שמעו על מאות אלפי דולארים הנמצאים בכספת ביתו של פילץ ברמת־השרון, והחליטו לפרוץ לבית.

יוסף מלך, שהכיר את רמת־השרון כאשר היה מוכר שם סמים, שמע על פילץ מאחד מלקוחותיו בשכונה העשי־רה. הצעיר הכיר את בתו של פילץ, ותידרך את סוחר הסמים בפרטי הבית. מלך נעזר בשני ידידיו. התיכנון הרא־שוני היה שיבואו לבית לאור היום, לבו־שים במדים ויטענו כי הם בסיור כתו־בות למילואים. אולם, משום־מה, נרתעו הצעירים מביצוע השוד ממש בפתח ה־בית.

בפעם הבאה באו השלושה בלילה, ב־מכונית גנובה. הם ניסרו סורג של חלון ונכנסו לדירה. בשני החדרים ה־ראשונים מצאו הפורצים את ילדיו של פילץ. לתדהמתם הרבה, נלחמו הילדים כאריות, והקימו שאון רב. גם כלב ה־מישפחה נבח, ועוד בטרם ירדו ההורים, ברחו הפורצים מהבית.

המישטרה ערכה חקירות ועצרה את שלושת מבצעי השוד. יוסף מלך הפך עד מדינה והעיד נגד שני חבריו. בית־המישפט קיבל את טעוניה של התובעת, פנינה דבורין, וביגלל האקדח שהיה בר־שותם, והמכות שהם היכו את הילדים, גזר על השניים עונשי מאסר ארוכים. קדוש נידון לשבע שנות מאסר, ואשר לחשע שנים.



יוסף מלך באזיקים

שני הצעירים עירערו על חומרת ה־עונש, אך הדיון בעירעורם טרם הסתיים. הנזק הנפשי שנגרם לילדים שנעורו ב־אמצע הלילה ממכות ומאיומי אקדח, נמ־שך עד היום.

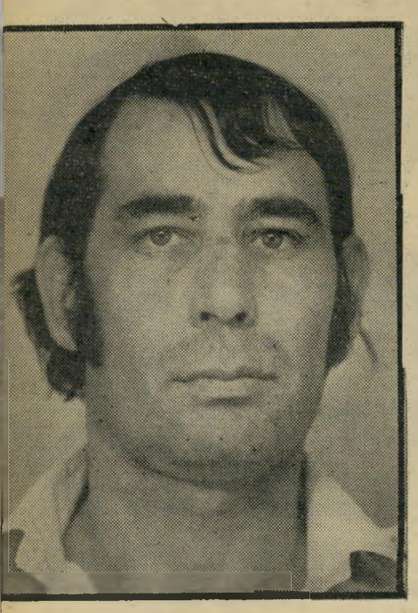
כסליו: רצח אם

עבירה נדירה ומסלידה היא העבי־רה של רצח־אם. שלמה גולדשטיין נע־צר השנה באשמת רצח אמו, סופי גולד־שטיין בת ה־68. האם נמצאה מתה ב־מיטבח דירתה המפוארת ברמת־גן, על־ידי בעלה. הזוג הקשיש, שהתגורר לב־דו בדירה, היה בעל רכוש רב. בדירה נמצאו תכשיטים יקרי ערך מפוזרים, אך מאומה לא היה חסר. לכן הוציאה ה־מישטרה מכלל אפשרות שהמניע היה שוד. אך למרות שרצח קשישים הפך בשנת תשמ"א לעבירה נפוצה, לא ניראה מיקרה זה כמיקרה רגיל.

חשדות המישטרה התעוררו כאשר כל המישפחה נקבצה להתאבל על האם, ורק הבן הבכור, שלמה, שהתגורר בחיפה, לא הראה כל התעניינות. מכיוון שהיה לו עבר פלילי, נשלחו שוטרים לחפשו, אך הוא הסתתר בדירה ולא פתח את הדלת. כאשר נעצר לבסוף, הכחיש כי הוא מעו־רב בדרך כלשהי ברצח. אך רשמקול שאותו הוא הציע למכירה לשכנו יום לאחר הרצח, הגביר את חשדות המיש־טרה. מכשיר כזה בדיוק נעלם מדירת האם ביום הרצח.

המישטרה החליטה לשתול בתאו של שלמה גולדשטיין סוכן מישטרתי, את העבריין הנודע צבי פאר. המישטרה הק־ליטה את שיחותיהם, ומצאה, שהבן יו־דע הרבה יותר על רצח האם מכפי ש־סיפר למישטרה, וכי הוא שנא אותה מכיוון שהיא לא רצתה לעזור לו מבחינה כלכלית. הוא היה מסובך בחובות לנשותיו הקודמות, והיה זקוק לכסף.

הפרקליט אברהם לנדשטיין, שהיה ה־תובע בתיק, הוא אשר הציע למישטרה להכניס את הסוכן לתאו של הנאשם.



רוצח אמו שלמה גולדשטיין

12 המישפטים הגדולים

(המשך מעמוד 95)

כאשר קיבל את ההקלטות, הוא הגיש כתב־אישום על רצח־אם נגד גולדשטיין. ההגנה טענה כי האם מתה מוות טבעי, וניסתה להפריך את עדותו המקצועית של ד"ר בצלאל בלוך. למרות זאת, הורשע הנאשם ברצח אמו, ונשלח לרצות עונש של מאסר־עולם.

העבריין צבי פאר, ששימש בתיק זה כסוכן שתול של המישטרה, זכה בוודאי בטובות הנאה על חלקו בפרשה, אך מאז הוא הוכרז כעבריין נמלט, והמישטרה מחפשת אותו כיום על עבירות שונות של מירמות והוצאת כספים בטענות שווא.

טבת: אונס אשה החוקית

ה יכה חדשנית ומעניינת נקבעה השנה במישפט שהגישה המדינה נגד משה כהן, אשתו של כהן, בת־שבע, התלוננה במישטרה, כי בעלה פרץ לדירה ותבע את זכותו כבעל. היא סירבה, אך הוא לא שעה להתנגדותה, ובכוח ואיומים קיים איתה מגע מיני.

היתה זו הפעם הראשונה שהפרקליטות הגישה תביעה פלילית באשמת אונס נגד בעל שביצע את המעשה באשתו החוקית.

בית־המישפט המחוזי בירושלים מצא שיצר את העבירה של אינוס האשה החוקית בידי בעלה.

מאז הרשעת משה כהן הורשעו עוד שני בעלים באינוס נשותיהם.

את כהן אשם, ודן אותו לשלוש שנות מאסר בפועל.

גם בית־המישפט העליון, שדן בעירעור, לא ביטל את ההרשעה ואישר את ההלכה החדשה. בקשה לדיון נוסף נדחתה אף היא על־ידי השופט־העליון, חיים כהן. באותה החלטה גילה השופט שהיה זה הוא עצמו, בעת ניסוח מחדש של חוק העונשין,



בת־שבע ומשה כהן בחתונתם

שבט: המפוצצים מיפו

ס ידרת התפוצצויות של כלי־רכב ובניינים ביפו, גרמה לקורבנות רבים, והכניסה את העיר לפחד מתמיד. לכאורה, לא היה כל סדר או היגיון בהתפוצצות. אנשים נכנסו למכוניותיהם ומצאו עצמם מופעפים באוויר מהדף התפוצצות פיתאומית. רוב הקורבנות היו אומנם מוכרים למישטרה כעבריינים וסוחרי סמים מיפו, אך גם המישטרה לא מצאה כל מניע מייוחד להריגתם.

כאשר נתפסו, לבסוף, החשודים, נותר עדיין המניע למעשיהם לוט בערפל. מצד אחד טענה התובעת, דבורה ברלינר, כי ראש הרשת, מוחמד שניר, רצה לנקום את רצח אחיו, ולכן ביקש מחברו — חסיין כחיל לעזור לו בכך. ומכיוון שגם אחיו של כחיל נרצח בשנה שעברה, עשו השניים יד אחת והרגו את כל מי שניראה להם קשור לרציחות. מצד שני הועלתה הסברה, כי שניים אלה ומוחמד טורק — ערבי נוסף מיפו, שהיה שותף לפיצוצים, לפי טענת התביעה — רצו לזרוע מהומה ופחד בין היהודים, כחלק מתוכנית לאומנית מאורגנת.

כחיל, שהפך לעד־המדינה, עלה על דוכן העדים ומסר עדות מרשיעה ביותר נגד שני חבריו. הוא הצביע על שניר כעל ראש הרשת, שהיה מספק לו את חומרי החבלה, והחיילים הפשוטים — טורק ובאסם מחאג'נה (שברח מבית־המעצר ולא נתפס עד היום) היו מצמידים אותם למכוניות.

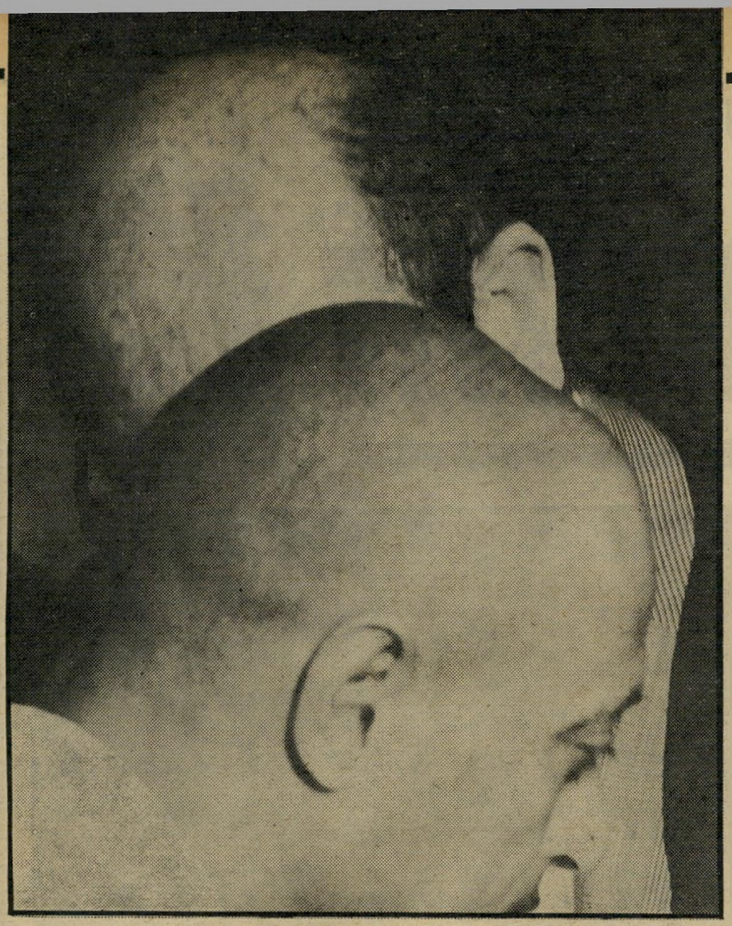
בית־המישפט המחוזי בתל־אביב, בראשותו של הנשיא, השופט בנימין כהן, שמע כבר את כל העדויות ואת הסיכומים בתיק, ועומד להוציא את פסק־דינו בימים הקרובים.

מאז תחילת המישפט מסר המודיע המישטרתי מיפו, סלומון משראווי, כי ראה את מחאג'נה ביפו, ונאבק איתו, וכי מחאג'נה מתגורר בכפר קטן במצריים. אך הוא לא נתפס עד היום.

עד המדינה, כחיל, נסע לטיול קצר לגרמניה, אך סירב לעזוב את יפו, והוא ממשיך להתגורר בה בין קרוביהם וידידיהם של הנאשמים, נגדם העיד במישפט.



עד־המדינה חסן כחיל



טוביה אזשרי וסניגורו אליהו קידר

אדר: הרצח הכפול

ט ועניים כי מישפט הרצח הכפול עלה למדינה יותר מכל מישפט אחר. שכן הנאשמים, טוביה אושרי, ישראל דנוך, אבנר מעודד, שרה דנוך, משה כהן והקבלן הירושלמי מימון לוי, נשמרו היטב.

אושרי נחשב לאחד מראשי כנופיית הכרם, ואיש־צמרת במאפיה הישראלית. שותפו לעסקים וחברו הטוב הוא רחמים („גומדי") אהרוני. לשניהם היה מיפעל בשר משותף בבת־ים בשם בר־בקר. שם קבעו השניים לפגוש את עמוס אוריון ועזר כהן, ששוחררו לא מזמן מהכלא.

עמוס אוריון ניסה לסחוט כספים מאושרי ומאהרוני, בטענה שהם האחראים לכך שישב שנים במאסר על רצח שלא ביצע. מייד לאחר ששוחרר אוריון, בחבינת של נשיא־המדינה ביום־העצמאות שעבר, הוא הודיע בטלוויזיה כי יגלה את האשמים האמיתיים. הוא נעזר בחברו, עזר כהן, אותו הכיר בכלא, ושניהם איימו על אושרי והשפילוהו, כדי שישלם להם 300 אלף דולאר.

במקום כסף, חיכתה לשניים מלכודת־מוות בבית־המיטבחיים. לדיברי רמי ערוסי, עד־המדינה בתיק, קיבל גומדי את האורחים במישרדו, וכאשר התייצבו במקומם פרץ לחדר אושרי, מוויין בעוזי עם משתיקול, וריסס אותם ביריות. גומדי ביתר את הגופות וארזן בארגזי בשר. ערוסי הובילן לקבורה בחולות אשדוד.

פעולה מוצלחת של מישטרת־ישראל הביאה לגילוי המעשה והעבריינים. בית־המישפט המחוזי בתל־אביב הרשיע את אושרי ברצח הכפול, את ישראל דנוך ומימון לוי בסיוע לאחר מעשה, וכך גם את אבנר מעודד. שרה דנוך ומשה כהן זוכו. אך התיק לא נסגר סופית, מאחר שהנאשם הראשי השני, גומדי, ברח מהארץ בתחילת הפרשה וטרם חזר לישראל.

לטענת המישטרה יצא רמי ערוסי מישראל, אך, כפי שגילה העולם הזה 2298, ערוסי מסתתר עדיין בארץ.

גומדי נתפס לפני כמה שבועות ברומא, וממשלת־ישראל הגישה בקשה להסגרתו המהירה. כיוון שגומדי מתנגד להסגרתו, נמשכים עדיין ההליכים.

אושרי עירער בינתיים על הרשעתו.

אייר: שוחד בחירות

מ ישפטו של הח"כ לשעבר, שמואל פלאטו־שרון, זכה להיות אחד ממישפטי השנה במשך שלוש שנים רצופות. הוא התחיל בתרועה גדולה בשלהי שנת 1979, נמשך בקול דממה דקה כל שנת 1980, והסתיים סוף־סוף השנה, בעונש מאסר של תשעה חודשים בפועל ועוד 27 חודשי מאסר על־תנאי. עוזרו של הח"כ, זאק בבן־אודיס, נידון לעונש מאסר על־תנאי ולקנס כספי, ועוזרו הנ"ל



פלאטו־שרון לאחר גזר־הדין

ניסן: צדק נמס

ב חודש ניסן השנה נעשה נסיון מיוחד לפתור את בעיית הביריונות של תל־אביב. המישטרה והנהלת בתי־המישפט עשו יד אחת כדי לכנס מושב של בית־מישפט השלום בשעות אחר־הצהריים והערב, ולדון במקרים דחופים.

רק יומיים בילבד הופעל אותו בית־מישפט ניסיוני, והובאו לפניו זונות אחדות, כמה קוקסינלים, ואנשים ששיחקו ברחוב מישחקי מזל. מעשי האלימות הייחידים שהובאו לדין היו מכות בין בעל ואשתו.

בעתיד הקרוב לא נראית הפעלה מחודשת של בית־מישפט ערב.



הישישה הכפותה אסתר רוזנברגר

שני, קבלן הבחירות הנודע יעקב חלפון, זוכה כליל.

ההאשמות שהוטחו בפלאטו שרון מייד עם תום הבחירות לכנסת התשיעית, היו כי קנה קולות בדרכי שוחד שונות. פרקליט מחוז ירושלים, מיכאל קירש, הגיש נגדו כתב אישום על חמישה פרטי אישום, וזאת אחרי מאבק ארוך להסרת חסינותו בכנסת.

מיצעד של עשרות עדים מכל שכבות הציבור עלה בזה אחר זה על דוכן ה־עדים ותאר תמונה מפורטת של תעשיית הבחירות בישראל. אך למרות ה־הרגשה הכללית כי „כולם עושים כך", הורשע הח"כ ברוב דעות בשניים מתוך סעיפי כתב האישום, וזוכה מהיתר. רק השופטת רות אור, שחלקה על שני חב־ריה להרכב, הרשיעה את הח"כ בכל ה־אשמות כולן.

אחת התוצאות המיידיות להרשעתו של הח"כ היתה השעייתו מהכנסת התשיעית, לפי חוק חדש שאישרה הכנסת. אך סני־גורו, עורך־הדין יצחק לאלו, פנה לבג"ץ, וזה פסל את החלטתה של ועדת־הכנסת וביטל את השעיית הח"כ ימים ספורים לפני התפזרותה של הכנסת התשיעית.

פלאטו־שרון המשיך לרוץ גם לבחירות לכנסת העשירית, אך נכשל.

סיוון: זיכוי השר

גם בשנה משופעת במישפטים מס־עירים ומעניינים, היה מישפטו של השר אהרון אבו־חצירא יחיד במינו. היתה זו הפעם הראשונה ששר בישראל נאשם בפלילים. האשמה היתה קשורה בתפקידו הציבורי, והחשידה אותו בקבלת שוחד ממוסדות דתיים, להם הוא העביר כספי תרומות ממישרד־הדתות. יחד עם השר נאשם גם עוזרו, משה גבאי. שמואל דסקל, והרב עמרם קורח, נחשדו במתן שוחד.

כוכב המישפט היה עד־המדינה, יש־ראל גוטליב. עסקן המפד"ל מבני־ברק, שהעיד כי הוא היה המתווך בין נותני השוחד והשר. באי־רצון בולט עלה גוט־ליב על דוכן העדים והעמיד עצמו לח־קירה הארוכה והמייגעת של סוללת הס־ניגורים שעמדה מולו. אדישותו הרבה, חוסר הקשר בדבריו, וצורת מתן עדותו עוררו בקהל את ההרגשה כי העד מסומם. עדותו זו הביאה גם את השופטים להטיל ספק במהימנותו ולזכות את כל הנאש־מים.

הח"כ לשעבר דויד גלאס, שהעיד כחי־זוק לדיברי גוטליב, לא הצליח גם הוא לשנות את מסקנת השופטים.

היה זה אמנם זיכוי מישפטי לשר ול־עוזרו, אך בית־המישפט אמר דברים קשים על שיטת חלוקת הכספים במישרד־הד־תות, על חוסר אמות־מידה לחלוקה, ומתח ביקורת נוקבת על כך.

אחת התוצאות המיידיות של המישפט היתה פרישתו של אבו־חצירא מהמפד"ל, ויצירת מיפלגה עדתית חדשה, תמ"י. למ־רות מישפט פלילי נוסף התלוי ועומד נגד השר, הפעם באשמת מעילה בכספי קרן ציבורית ברמלה, הוא התמנה מחדש לשר גם בכנסת העשירית.



אהרון אבו־חצירא וישא על כיתפי אוהדיו לאחר זיכוי

עם תחילת מישפטו החדש, טענו סני־גורין כי מכיוון שהחסינות הוסרה בכנסת הקודמת, על הכנסת העשירית להסיר שוב את חסינותו של השר, לפני תחילת המישפט. השופטת ויקטוריה אוסטרובסקי־כהן, לפניה עומד המישפט לדיון, דחתה את הטענה, וסניגוריו של השר, עורכי־הדין שלמה תוסיה־כהן ורם כספי, פנו לבג"ץ, כדי שיכריע בעניין. בג"ץ דחה את קביעת השופטת ודרש להסיר את החסינות של השר מחדש.

אב: גרזן בראש

בתחילת 1981, קבע בית־המישפט כי בני הזוג איציקסון, המסוכסכים ביניהם, יפגשו בדירתם ויחלקו את רכו־שם. בשעות אחר־הצהריים חיכתה בטי איציקסון בדירתה, יחד עם עורך־דינה אליהו שטרן, ושמעה את צילצול הפעמון. היא פתחה את הדלת, ובעלה, מאיר, נכ־נס עם עורך־דינו ועם אמו. חלוקת הר־כוש התחילה בשקט יחסי, אך לפתע תפס הבעל גרזן, היכה בו באוזנו של עורך־הדין והשחית את פניה של אשתו.

האשה היפה והצעירה הובלה לבית־חולים שם נתפרו החתכים בשפתיה, וב־מיצחה. לסתה אוחתה וצלעותיה טופלו. אך גם שיבעה ניתוחים פלאסטיים לא השיבו לה את מראה הקודם.

איציקסן נאשם בבית־המישפט המחוזי בתל־אביב בניסיון לרצוח את אשתו ואת עורך־דינה. התובעת הלנה ביילין ניסתה לשכנע את בית־המישפט באשמתו, אך לאחר טיעונו של הסניגור צבי לידסקי, לא מצאו השופטים את הכוונה הדרושה לניסיון לרצח, והרשיעו את איציקסון ב־חבלה חמורה. הוא נדון ל־13 שנות מאסר. למרות העונש שהוטל עליו, עדיין אין הבעל מסכים לתת לאשתו גט פיטורין, ונאבק איתה על גובה המזונות.



קורבן: בטי איציקסון

התובעת פנינה דבורין והסניגורית נירה לידסקי סיכמו דבריהן ופסק־הדין יינתן בימים אלה.

חקירות המישטרה גילו כי לזקנה אכן היה אוצר בלום. היו לה חסכונות בסך של 56 אלף דולאר. אך היא לא שמרה את כספה מתחת למיזרון, כפי שקיוו הצעי־רים, אלא הפקידה אותו בבנק. מאחר שלא היו לה כל יורשים, זכתה המדינה בכספה של הישישה שנרצחה.

אלול: צלם הפורנו

בחודש זה התחיל מה שמבטיח להיות גדול מישפטי הפורנו והתועבה. דניאל גרנות, גבר בן 58, הצובע את שיערו בשחור, נראה צעיר מגילו, נעצר על־ידי המישטרה אחרי תלונות של נערות שונות. הן טענו כי הבטיח להן שכר עבור צילומי העירום, אך לא שילם.

חקירת המישטרה העלתה כי בדירתו טים, ונועצה בפרקליטות, הוחלט להע־מיד את גרנות לדין על מעשים מגונים.

התובע, אברהם לנדשטיין, ביקש את מעצרו של גרנות עד תום ההליכים, ובית־המישפט נענה לבקשתו. עורך־הדין צבי לידסקי עירער על־כך בבית־המישפט ה־עליון, אך לא זכה לאוזניים קשובות.

אחרי מעצרו של גרנות, הגיע מיברק מהאינטרפול, שהודיע כי הגבר מבוקש בגרמניה בה התגורר לפני עלותו ארצה, באשמות של מירמה ואונס.



דניאל גרנות (באמצע) מובא לבית־המישפט

מישטרת ישראל מינתה קצין־בודק לברר מדוע נערכו הקרנות פרטיות של סירטי הווידיאו של גרנות לאנשים שלא היו קשורים בחקירה. נאמר כי חוקר זה הודח כאשר התברר כי גם הוא התעניין יתר על המידה בסרטים.

של הגבר נמצא ארגז ובו יותר ממאה קאסטות של סירטי זימה, אוהם צילם בעודו מתעלס עם הנערות.

באלבומים שונים נמצאו תמונותיהן של 300 צעירות בשלבים שונים של עירום. לטענת המישטרה לא ידעו הצעירות, כי בזמן שהגבר צילם אותן במצלמה רגי־לה, צילמה אותן גם מצלמה נסתרת.

אחרי שהמישטרה בדקה את כל הסר־

תמוז: רצח הקשישה

בשנת תשמ"א בוצעו מיקרים רבים של רצח ותקיפה של קשישים עירייים. נראה כי עברייינים מתחיליים וביריונים אלימים מצאו לעצמם טרף קל. במיקרים אחדים היו התקיפות מתוכננות מראש, ובמיקרים אחרים היו אלה תקי־פות ספונטאניות. אחד המיקרים המחרי־דים בחוסר הטעם שבו, היה רצח הגברת אסתר רוזנברגר בתל־אביב.

הקורבן, אשה בת 73, התגוררה לבדה בדירה בקומה שנייה של בית ברחוב בזל בתל־אביב. היא התפרנסה מחנות קט־נה, בשוק בזל. בעבר היתה האשה נשואה לרופא, אך מאז מותו היא הזניחה את עצמה, ונראתה כקבצנית מרודה. היא היתה לבושת קרעים ודירתה הפכה למחסן סמרטוטים.

אזרח חייה עורר את דימיונם הפרוע של אנשים, שחשבו כי היא מחביאה בדי־רתה אוצרות נסתרים. אלכסנדר פרידר, פאר דוידי ודרור לוי, נאשמים כי בליל חורף הם יצאו לביתה של הקשישה, שברו את החלון באבן שירו מרוגטקה, טיפסו על המרזב ופרצו לדירה. הם קשרו את האשה הישישה בידיה וברגליה, ודחפו סמרטוט לפיה.

למרות חיפושיהם הרבים, מצאו השו־דדים רק 200 לירות שהיו בארנקה של הזקנה. בין הסמרטוטים לא מצאו יהלו־מים, מטבעות זהב או כל אוצר אחר. הם עזבו את הדירה כששללם בידיהם, שיחררו את אחד הסמרטוטים שסתם את פי האשה. רק כעבור ימים אחדים מצאו שכנים את הקשישה מתה. היא נחנקה מחוסר אוויר.

שלושת הצעירים הועמדו לדין באש־מת רצח. בכסף שמצאו בדירה השתמשו כדי לשלם לנהג המונית שהסיע אותם לביתם. הם גם טילפנו למגן־דויד כדי להביא עזרה לזקנה, אך שם לא מצאו אוזן קשבת. הטלפנית חשבה כי מישהו מותח אותה.

עוד 6 סיבות לערוך הזמנה ב"שילב"

רשת השיווק הגדולה והאמינה בישראל
לאם לתינוק ולילד

כסא בטיחות
דגם "גיא"
מיובא בלעדית
ע"י "שילב".



סל-קל רב מצבי
דגם "שי"
יבוא בלעדי ע"י "שילב"
לשימוש מגיל שבוע עד שנה.



ארון טיפולים "מירב"
פיתוח מקורי של "שילב"
ארון משולב בשידת טיפול,
מנצל את כל הנפח
שמעל למשטח הטיפול
וניתן להשלמה לארון קיר.





משטח טיפול "עמית"
פותח ויוצר ע"י "שילב" במטרה
להקל את הטיפול בתינוק מבלי
להיקלע לכאבי גב.



מיטת תינוק "כרמל-קשת"
עיצוב מיוחד ל"שילב",
מיוצרת על-ידי "עונג"
בדגש על פינות עגולות.





כסא תינוק לרכב
דגם "צבר" רב מצבי
פותח ויוצר ע"י "שילב"
במטרה לאפשר הסעת
התינוק בצורה בטוחה,
במצב ישיבה או שכיבה



שילב
לאם לתינוק ולילד

תל אביב	ירושלים	חיפה	באר שבע	ראשל"צ
אבן גבירול 14	רח' יפו 68	רח' הרצל 46	רח' הרצל 90	רח' הרצל 73



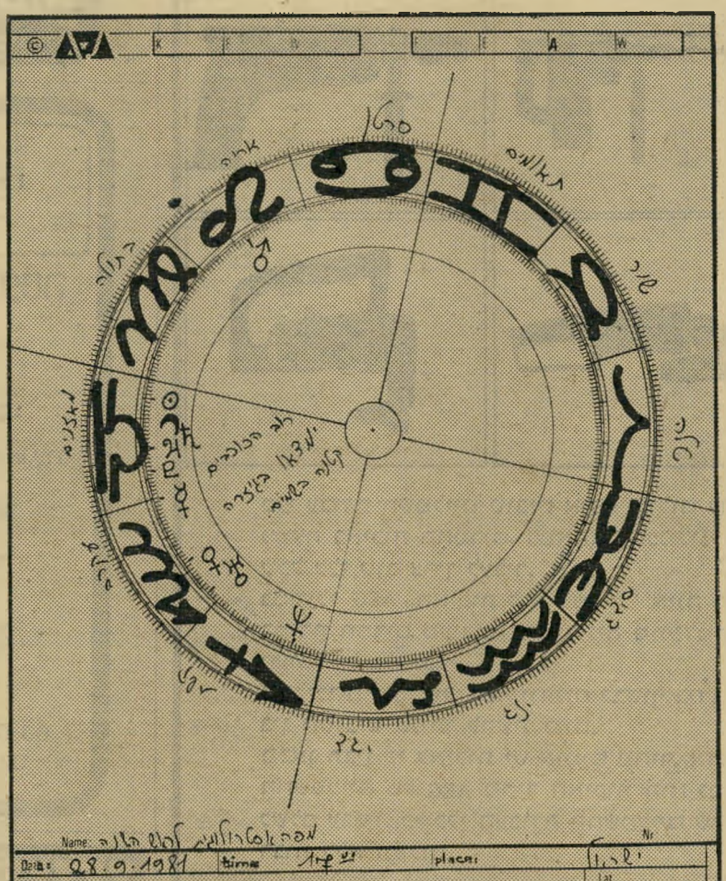
מרים בנימיני

הורוסקופ שנתי לבני כל המזלות

השנה הבאה תהיה מעניינת במיוחד מבחינה אסטרולוגית. המצב המיוחד שבו יהיו מוצבים הכוכבים בשמים גורם לכך, שהדברים יתרחשו בצורה קיצונית וחו־תכת. האסטרולוג הנודע אילן פקר צייר מפה אסטרולוגית לכל מזל ומזל, ובין השאר מסביר מה גורם לשנה זו שתהיה יוצאת דופן מקודמותיה. וזו התחזית שאותה הכין האסטרולוג אילן פקר:

במשך השנתיים הבאות, הולכים ומת־רכזים רוב כוכבי־הלכת בגיזרה קטנה בשמים, וגורמים לחוסר שיווי משקל אסטרולוגי. בפועל יתבטא הדבר, כנראה, בסערות מגנטיות במערכת השמש, שיגרמו לחוסר שקט בעולם, שעלול אפילו להת־פתח למילחמות, ולאסונות סבע כמו שיט־פונות, רעידות אדמה, סופות וכדומה, בקנה מידה גדול.

זוהי תקופה שבה אין אף כוכב אחד במזלות האדמה. כל הכוכבים מרוכזים במזלות האוויר, המים והאש. נראה כי במצב זה ההתפתחויות בעולם האנושי יהיו נזילות למדי, צפויות מהפיכות, שי־נויים בלתי ניתנים לשליטה, ואי יכולת ללכת בקו ברור שיוביל למטרה. מצב כזה כמובן משפיע על כל מזל ומזל באופן אישי, וכפי שיפורט כאן:



המפה האסטרולוגית לראש־השנה

הדגים יעצבו מחדש את הקריירה

השוורים צפויים לנישואין, בני הבתולה והקשת יסבלו מחוסר מנוחה והתאומים יהפכו למעשיים



קשת

23 בנובמבר – 20 בדצמבר

נראה כי בני קשת לא יצליחו להתאושש מהחלם שיביא להם השינוי הדרמטי בחייהם. יותר מתמיד יהיו צפויים לחוסר מנוחה, ולאי יציבות בלחץ דמם. רעיונות חדשים של עזיבת מיסגרות ללא כל אח־ריות, יתפסו מקום בראשם. נראה כי טרם באה השעה ל־בני קשת להבין את החיים כפי שהם ב־אמת, ולא כפי שהיו רוצים בהם. לכן אין מה למהר בתיכנונים ארוכי טווח.

* * *



בתולה

22 באוגוסט – 22 בספטמבר

בעיות כספיות מעיקות ומקשות על הגשמת תכניות עיסקיות, נסיעות רבות תופסות מקום וכן השתלמויות ולימודים. שינויים פיתאומיים ב־מקום העבודה או ה־מגורים ישפיעו לרשה על עצביהם המעור־ערים בלאו הכי. עדיין אין יכולת להתמודד בצורה נכונה עם בני משפחה, בעיקר עם ילדים, ונדרשת מהם סבלנות בלתי רגילה, תוך ציפייה לתקופה קלה ונוחה יותר, אולי עם בוא החורף.

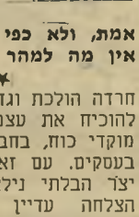


מאזנים

23 בספטמבר – 22 באוקטובר

החשבון עם המציאות והחיים מקבל משמעות גדולה מהרגיל, ומביא את בני מזל מאזניים לתיכנון מחדש של הבית ושל הקאריירה. נראה כי בני מזל זה עוברים בשנה הקרובה שינוי פסיכולוגי בחייהם, ו־מגלים עומק ואחריות רבים יותר. המצב ה־כלכלי, שהיה בלתי יציב בשנים האחרונות, מקבל תפנית, ונראה כי כספים יגיעו ביתר קלות. נסיעות יתפסו מקום, וכן ענייני תיקשורת ומידע.

* * *



נקי

21 בדצמבר – 19 בינואר

חרדה הולכת וגדלה תוך חשש לאי יכולת להוכיח את עצמם ולשלוט, כבעבר, על מוקדי כוח, בחברה או בעסקים. עם זאת, ה־יצר הבלתי נילאה ל־הצלחה עדיין מריץ אותם עד אפיסת כו־חות. ניראה כי דאגות להורים יגזלו מהם זמן וכוחות מרובים, אולם מאידך גיסא צפויה להם תמיכה מידידים ומקרובי משפחה. ענ־יני בריאות ידרשו תשומת לב יותר מהרגיל, עד כדי ויתור על עיסוקים אחרים.

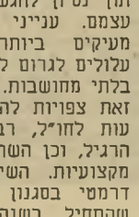


דלי

20 בינואר – 18 בפברואר

לבני מזל דלי העסוקים בלימודים ונסי־עות, צפויה שנה קשה. ניראה כי בעיות בריאות יפריעו להם להשלים תכניות בנוש־אים האלה. בני דלי מתחילים מחזור חדש של שבע שנים בחיי־הם, שיבוא בעיקר לידי ביטוי בשינוי סיגנון העבודה ובנס־יונות חדשניים בלתי מקובלים בשטח המק־צועי ובקריירה. תהיה להם הזדמנות לנוח על זרי הדפנה של ההצלחה, אולם לא יהיה להם פנאי לכך.

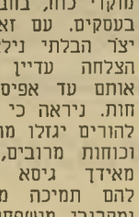
* * *



דגים

19 בפברואר – 20 במרס

לראשונה מזה שנים רבות, בני דגים מתחילים לעצב להם מחדש את הקאריירה, תוך נסיון להגשים את עצמם. ענייני כספים מעיקים ביותר ואף עלולים לגרום לתגובות בלתי מחושבות. לעומת זאת צפויות להם נסי־עות לחו"ל, רבות מן הרגיל, וכן השתלמויות מקצועיות. השינוי ה־דרמטי בסגנון חייהם, שהתחיל בשנה הקו־דמת מתגבש סופית בשנה זו. צפויות הפתעות רומנטיות שיגזלו את רוב הזמן.

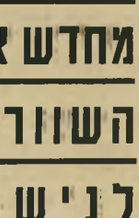


טלה

21 במרס – 20 באפריל

קשיים הולכים וגוברים ביכולת יצירת תיקשורת עם הסביבה. מתפתח הצורך לוותר מעל למקובל, על־מנת להגיע להיש־גים, או כדי לשמור על הקיים. מתגבשים רעיונות לגבי לימודים ונסיעות לחו"ל. עדיין אי אפשר לפתור את הקונפליקטים שבין ה־בית והקאריירה. יש תחושה שהאנרגיה ה־נפשית מתבזבזת, ו־חשים אכזבה מקאריירה מידידים ומ־מקורבים. בענייני כספים המצב משתפר.

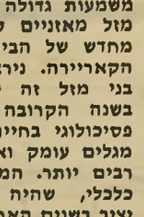
* * *



שור

21 באפריל – 20 במאי

שיבושים הולכים ומחריפים בנושא עבודה, חרדות לגבי מצב בריאות. בשנה הבאה נכנסים יותר ויותר ל־תוך מצב יאוש הנובע מתחושות תת־הכרתיות, שכל מה שיעשו לא יוביל לשקט נפשי ולהגשמה מלאה של אישיותם. תהליך זה הוא חלק מהשינוי ה־גדול שהשוורים יעברו בשנה הבאה בכל שטחי החיים, ותוצאה של האיטיות בקליטת השינוי. תהיה זו שנה רומנטית מרגשת ותביא נישואים לרבים.



סרטן

21 ביוני – 20 ביולי

בשנה הקרובה יהיו עסוקים בני סרטן בדאגות הולכות וגוברות לבני משפחה מבוגרים ובהתחייבויות הקשורות לבית ולמישפ־חה. הוצאות בלתי־מתוכננות ירוקנו להם חלק מהחסכונות. חוסר שקט וחוסר יציבות ב־נושא העבודה והקאר־יירה, לא יפגע בחדוות היצירה שלהם בשנה הבאה. צפויות סערות ריגשיות שיתחילו כ־הרפתקה, ויתפתחו לקשר עמוק. צפויות ירושות ורווחים כספיים מרכוש והגרלות.

* * *



עקרב

22 באוקטובר – 22 בנובמבר

נסיעות בענייני עבודה, השתלמות ולי־מודים יתפסו מקום נכבד בשנה הקרובה, אף כי צפויים עיכובים בהגשמת תוכניות אלה. סיכסוכים עם קרובי משפחה יגרמו לאי־נוחות, אולם שינוי מקום מגורים ישפיע לטובה. בן־הזוג וה־ילדים יתמכו בהם כ־נגד קרובי משפחה אחרים. התפרצויות ריגשיות יהיו כימעט בלתי ניתנות לשליטה. מאבק לחפש משמעות בקאריירה חולף ומקבל כיוון.

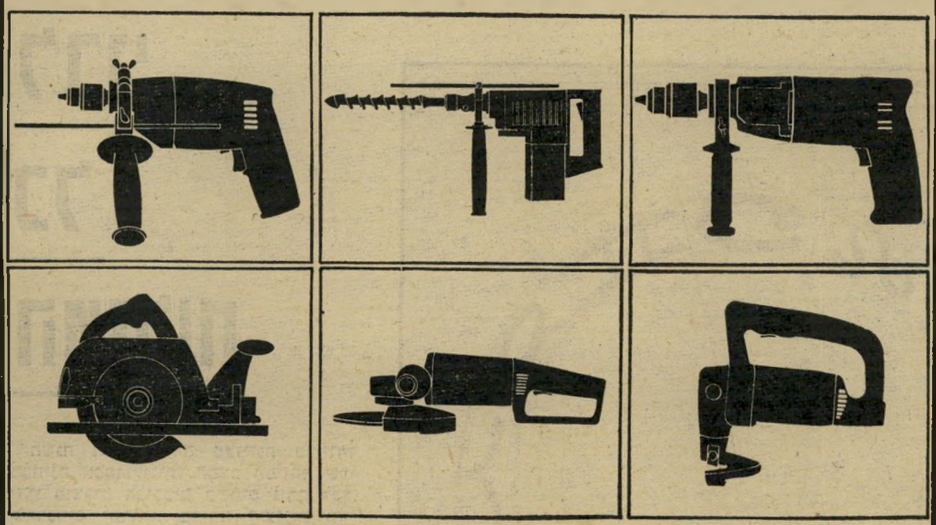


אריה

21 ביולי – 21 באוגוסט

האויבים הניסתרים ממשיכים ללחוץ ול־הזיק לבני עקרב בשנה הבאה. יתר על כן, נראה כי לעקרבים צפויים ביקורים רבים מתמיד במקומות סגו־רים — בתי־חולים ו־כדומה. קיים יותר מ־תמיד רצון להתבודד ולהבין את פשר החיים. מאידך, תוצענה לבני עקרב הזדמנויות רבות לנסיעה ללימודים ול־התפתחות בקו חדש, תוך גיבוש שיטות פיננסיות חדשות, שישפרו את מצבם הכלכלי לבלי הכר.

לאיכות יש מחיר
לכלי העבודה החשמליים של AEG
איכות גבוהה במחיר נמוך יחסית.



כלי עבודה חשמליים טובים אינם יכולים להיות זולים. הסיבה לכך נעוצה באיכות החומרים, במאמץ הטכנולוגי ובבדיקות האיכות שכל כלי טוב צריך לעבור.
במפעלי AEG „האיכות ללא פשרות" אינה רק אימרה. האיכות פירושה. בחירת חומרים מעולים, טכנולוגיה מתקדמת וכ־200 בדיקות שונות העובר כל כלי וכלי.
תהליכי הייצור של AEG נותנים לבסוף בידך, כלי עבודה חשמלי שהינו בין הטובים שניתן להשיג כיום.
מכאן תבין כי לאיכות יש אומנם מחיר. אולם כשמדובר בכלי העבודה החשמליים של AEG מחיר האיכות הוא נמוך ובהחלט כדאי לך לשלם עבורו. כי כלי העבודה החשמליים של AEG ישרתו אותך שנים רבות ללא תקלות.

להשיג בחנויות המובחרות לכלי עבודה.

AEG אחת לתמיד!

טרם נראו כמותן בארץ!



הגיעו נעלי הספורט Super Star

מהחדישות בעולם – לכל סוגי הספורט! דגמים מרהיבים – בעיצוב מקסים!

לנשים ולנערות CLASSIC

Super Star איזה הבדל!

להשיג בחנויות הספורט והנעליים המובחרות.

קמרה אובסקורה

קורסים לצילום, פיתוח והדפסה
חורף 81/82

נפתחה ההרשמה לקורסים הבאים:

1. שלב א' (מתחילים) פגישה בשבוע - בוקר או ערב
2. שלב א'+ב' 3 פגישות בשבוע - ערב
3. שלב א'+ב' מורחב 4 פגישות בשבוע - בוקר
4. שלב ב' פגישה בשבוע - בוקר או ערב
5. שלב ב'+ג' 3 פגישות בשבוע - ערב בלבד
6. שלב ג' פגישה בשבוע - בוקר בלבד

לכל הלומדים שימוש חופשי במעבדות

פרטים והרשמה בשעות 10-22

תל-אביב: רחוב ביאליק 23, טל. 03-658677
ירושלים: רחוב בצלאל 6, טל. 02-233502

"לא טוב היות האדם לבדו"

רעים

הכרויות למטרת נישואין
10 שנות מוניטין
העסק הנבחר לשנת 1981

תל אביב, רח' בן יהודה 58 טל 282932 03

מרתף "לירק"

דיזנגוף 190, ת-א

• ספרים
• תקליטים
• ציורים

פתוח יום יום (כולל מוצ"ש) עד 11.00 בלילה

טובות יותר
לרדיו-טייפ
מחשבים
שעונים
צילום

סוללות VARTA

תוצרת גרמניה

טל 726394 VARTA Quality טל 736138

Roberto

קולקציית קיץ 81

יצרני ויבואני חולצות לגברים

בסטייל איטלקי

עשרות דגמים

לבעלי חנויות בלבד
ת"א, רח' לוינסקי 24
טל. 820635



מי אמר שהוא שחור?

פתיח

רוח בלהות

רוח בלהות עוברת על פני הארץ. רוח של גזענות דו־כיוונית נושבת משני קטביה של החברה הישראלית. העימות בין יוצאי ארצות־אירופה ובין יוצאי ארצות־המיזרח הפך לחרב־פיפיות של פוליטיקאים חסרי־מצפון, שעושים כל שביכולתם להשיג קפיטאל פוליטי מתחושות דיכוי שרווחות ברחוב הישראלי.

בדומה לטלטלות אחרות העוברות על החברה בישראל, דומה שרוח בלהות זו אינה מגיעה כימעט אל מיגדלי־השן של הספרות והתרבות, להוציא כמה טרמפיסטים חסרי־כישרון.

הספרות העברית מאז מילחמת־העולם הראשונה מקפלת בתוכה שתי גישות יסוד לנושא העדתי. הגישה הראשונה, הבוגרת, מתייחסת לכל יצירה בהתאם לאיכויותיה הספרותיות. בגישה התחיל י"ח ברנר, שפירסם לראשונה סיפור מאת יהודה בורלא בגלל איכותו ולא בשל מוצאו. הגישה השניה היא הגישה הימורנית, שבוחנת את ספרותם של יוצאי עדות־המיזרח במבט מגבוה, בזילזול ובבי־טול. המחזיקים בגישה זו, אשר מעולם לא השתייכה לזרם־המרכזי של הספרות העברית, הקפידו לתאר ביצירותיהם וב־מאמריהם את בני עדות־המיזרח בסיגנון חזותי דוחה, שלא היה רחוק בהרבה מהסיגנון־האנטי־שמי, שבו תוארו יהודי אירופה ביצירותיהם של סופרים אנטי־שמיים רבים.



יכן מוך שחור
חרב פיפיות

התבוננות הציבורית, שתדמיתם של בני עדות־המיזרח בספרות העברית טומנת בחובה, אינה ראויה להתעלמות ולהסתרה. בה בשעה אסור ליוצרים העכשוויים ול־מעניקי המענקים להתעלם ממגמה הפוכה, שעשוייה במוקדם או במאוחר לחסל את הספרות העברית.

דמויות שוליות כמו המחבר אמנון שמוש, ומחרז הפולקלור ארז ביטון, והמישפטן־יורד־לארצות־הברית יב חקק, מעניקים ממדים של שינאה תהומית על רקע עדתי, בעוד יוצרי־אמת כאברהם ב. יהושוע, סמי מיכאל, אהרון אלמוג ואחרים, שמוצאם הוא מעדות־המיזרח, מעמידים את יצירותיהם, עולמם וגיבוריהם במיבחני האמינות.

מן הראוי הוא לבחון בגלוי את כישלו־נותיה של הספרות העברית במשך שני דורות, ולבחון את התדמית של היהודי בן עדות־המיזרח בכמה מיצירותיהם של סופרים שסרחו, שעטו אות־קלון על הספ־רות העברית. השאלה העיקרית שתיבחן כאן היא: מי אמר שהוא שחור?

ביקורת

בורלא

בשנת 1975 פירסמה הוצאת עם עובד במימון קרן תל־אביב לספרות ולאמנות קובץ תחת הכותרת: יהודה בורלא — מיבחר מאמרים על יצירתו בעריכת **אבי־נועם ברשאי***. קובץ זה, במתכוון או שלא במתכוון, הצליח לרכז תחת קורת־גג אחת, את נושאי דגל המגמה הגיזענית בספרות העברית. הקורבן הוא יהודה בורלא — אחד מחמשת הסופרים המעו־לים ביותר שכתבו בארץ.

כבר באחד מקטעי הפתיחה כותב המבקר ד.א. פרידמן (1957—889): „הנעימות הלירריות של בורלא מקורן ברכות המיז־רחית, האפיינית לגיזעו, למרות קליפות־החיים הקשות המכסות אותו מבחוץ... רק יהודי בן המיזרח, הסיבל כה מן המחלות והתאונות המעוררות את העיניים, שהתעלה בהתבלותו לידי גובה אנושי עלמי, יכול היה לתאר לפנינו בכישרון כזה את ה־מרגדה של ליקוי־מאורות אצל האדם...“

היצרים, המיניות ואמת־אנוש הנפוצים בספרין של בורלא, מביאים את מ. רו־ביזון (1953—1877) לטעון: „באירופה היו רואים דון־זואניות נפרצה ונלהבת כזו כפיזור־דרכים מתועב, כארוטומניה; אך במיזרח, היודע לתבל את מאוויו בחן הויה ולעטר אינסטינקטים בקדושה, אין פריצותו המינית של רחמו (מגיבורי בורלא) יוצאת מגדר פיסיולוגיה בריאה ורמית, ולא עוד אלא שהיא גובלת גם בשאר־רוח, בערשר, רגש והתלהבות נדיבה. זו פילוסופיה פסיבית, עם גון בודהיסטי, הזרה לאיש המערב. אך אטפה (גומה שבגבינה — בארמית) מפית לאיש המיזרח, המחפש את דרכו והוא נמל־יכולת לחשל לעצמו גורל פוזיטיבי...“

להסתה זו מוסיף הסופר והמבקר ישו־רון קשת משלו: „לפיכך אירע לבורלא בסיפוריו הראשונים מה שאירע לכמה סופרים עבריים אחרים, בעלי כישרון רפרודוקטיבי (מעתיק), אך חסרי כוח־יוצר המחדש יש מאין: הכישרון (הרפרו־דוקטיבי) הזה נאחז ממנה שיש לפניו, בסביבת מוצאו דלת־המעשה וחדלת־הגדולה, המובדלת כאבר מדולדל, מגוף האנושות הגדול... יש כאן תיקון גדול למזג ולבלבלי־נפנם הנגוח עדיין בנפש יהודי־המיזרח, שהאצילות עם הבערות דרות בה במיזגה מופלאה. וכשם שאנו מקווים עוד לאיזה הישג מחולט מיהודי־המיזרח, כך אנו מקווים להישג מוחלט (שבהתגבשות המבליטה את העיקר) מיהו־דה בורלא...“

לשיא גסות־התיאור מגיע ש. ארנסט, הכותב: „החיים ה‚ספרדיים־מיזרחיים‘ נר־אים אומנם יותר בריאים, יותר פשוטים ותמימים. אולם אין בפשטותם ובתמימותם מן השורשיות, היונקת לשדה בשפע, והפורה ופורחת בשפע. זוהי פשטות שכ־עניות החיים, ביבשת השורשים, היתקים מקרקע מידברית, פשטות שבחיים צומקים, חרויים כעין הצבר. הרבה מתרדמת ה־מיזרח מרגשת בחיים אלה. תרדמה כבדה, מטומטמת, ללא חזון וללא חלום. ובורלא הרי בעיקר כזה רכש לו מקום בסיפורת העברית, שגילה את המסך מעל פני החיים הישראליים ה‚חדשים‘ האלה, הראה לנו את ה‚מיזרח‘ העברי, המושך את הלב בזרותו, ובפיקנטיותו, ומטיל קצת אימה כנבואת־הטימטום שבו...“

למקהלה זו, מצטרף המשורר והפרופסור שמעון הלקין (חתן פרס ישראל ב־1975): „הרי, לתה‚, עם כל הרחות החלושים של ה‚מיזרח‘, העולים אי־פה אי־שם מדפי הסיפור. יצירה כהה, חסרת־דם ומעופת צבע...“ פרופסור אחר, ברוך קורצווייל, המנוח מוסיף: „בבנאליות אינטלקטואלית אי־אפשר להגיע לרמה הרוחנית של הרומן הגיזופאי...“



סופר בורלא
תרדמת־מיזרח כבדה, מטומטמת

מבקר מנוח נוסף, שלום קרמר, בוחן את המנטליות העדתית של בורלא: „הוא מצד אחד בן לעדה מסויימת, ה־מצוויה בשלב תרבותי ומנטלי מסויים, ומצד שני הוא שליחה של אותה עדה, וגם זה מגביל וקובע את תפקידו... כל מיני קשרים נתקשרו בין יהודי המיזרח ובין בני־ערב, קשרי כלכלה, חברה ותר־בות, וגם נגיעה קלה בתפיסת־החיים והתקרבות־פותחת בתנועות...“

יושב־ראש אגודת הסופרים לשעבר, ועורך הפועל הצעיר, שבועונה של מפא״י בעבר, ישראל כהן, מצטרף להנחותיו של קרמר: „בורלא הוא סופר מעיר ואינני אריש למתואר. יתכן שאף זוהי תכונה מיזרחית, אולם אצל בורלא היא ויסנה על־ידי השפעת הסיפרות האירופית...“

מייצגי מגמה שלילית זו בביקורת הספ־רות העברית ובהבנתה לא חסכו כלל בביטויים שהם הגזענות בהתגלמותה. ביטויים כמו: זרות המיזרח העברי... ריחות מיזרח חלושים מחשלב המנטלי בו מצוויה עדה מסויימת... נשואת הטימ־טום המיזרחי... הרכות המיזרחית האופ־יינית לגיזעו... היחתו אבר מדולדל... תרדמת־מיזרח כבדה, מטומטמת ללא חזון וללא חלום מעידים על חוליה חלשה ומבזה בספרות העברית.

אין טעם להדגיש את קלונם של מבקרים אלה לעשרות סופרים מכובדים, מן המעלה הראשונה והשניה בספרות העברית, שידעו כיצד להתמודד עם בעיה זו באופן האחד והיחיד, שיכול לעמוד לעיניו של סופר — תיאור איכותי, אמין, לא־מתיימר.

סילוף

ביאליק

מזה שנות דור מהלך סיפור אימים מתוך טרקליניי הספרות העברית לרחובות המאובקים של החיים הישראליים. סיפור זה הדביק למשורר חיים נחמן ביאליק תו של גזען שונא־ספרדים. העילה לפי אותו סיפור־אימים: מערכת־יחסים משו־בשת כביכול בין ביאליק והסופר יהודה בורלא בגלל חסדיה של גברת מסויימת.

סיפור זה הינו בבחינות סילוף אמת מרושע. הסיפור הטוען בעקשנות כי ביאליק אמר: „איך אפשר לשנוא את הערבים, הלא הם דומים לפראנקים...“ דברים אלה יוחסו על־ידי כמה מיריביו, והסיפור השתרש ברחוב הישראלי.

בניסיון־התחקות אחרי שורשי אמירה זו הגעתי לקובץ נשכח, פרי עטו של הסופר והמשורר אביגדור המאירי ביאליק על־אתר, ובו טמון סוד הסילוף. בעמוד 85 כותב המאירי: „בא וראה, מה כוחה של רכילות, של לעז — ואנא, שוב — מה ערכה של דעת־הקהל. מפי (חיים) סמיאצקי ניזוקה המזמרה ה־היתולית על הפראנקים וערבים, ולא כפי שהיא נפוצה בפי הבריות: ‚אני שונא את הערבים על שהם דומים לפראנקים‘, אלא: ‚איך אפשר לשנוא את הערבים, הלא הם דומים לפראנקים?!...“

המאירי מסיף ודוחה את הסילוף הרודף את ביאליק עד עצם היום הזה: „דווקא ביאליק, שלא פסק מלדבר על תחייתה הקרובה של רוח היהודים הספרדיים, צאצאיהם של יהודה הלוי, אבן־עזרא, אבן־גבירול והרמב״ם, דווקא הוא נפל קורבן ללעז־העלילה, שבתור מהתלה אינה (גם כגופתה הראשון) אלא מהתלה, ואילו כשמישהו מרצין אותה, עלולה להרגיז...“

בניסיונו לעשות צדק־היסטורי עם ביא־ליק, ממשיך המאירי, שבעצמו היה מורד גדול בספרות העברית, ומביא עדות־שמיעה שלו מביאליק, אחרי שהמשורר קרא את אשתו השנואה ובלי כוכב של בורלא: „ובכן, בורלא זה הוא ספרדי... הלא תיכף עם תחילת הקריאה הייתי צריך לקבוע זאת. אתה מרגיש פה את ריח הניחוח של המסורת הספרדית העתיקה, ולא רק בשכשה ובסיגנון, אלא גם בקטעי השירה, שהוא מתבל בהם את הפרוזה שלו. אמנם, משוררי ספרד לא כתבו רומאנים, אך אילו כתבו, היו כותבים ככה (צוחק), איך אמר... ממדומני ברנארד שאו: ‚אני אינני כותב שירים, אך אילו כתבתי, הייתי כותב שירים טובים בהרבה מוויליאם בלייק — ובכן, שני הרומאנים של בורלא הם נכס חדש לא רק בספרדיותו, שכן אין לשכוח שסופר מזרחי הוא, כלומר, הוא משתלב בספרות הרומאנים־טית של ימינו. הם נכס חדש בעיקר כיצירות מעולות וגם מרתקות. בן כמה הוא? בוודאי כמוך. איך קיבלו אותו המבקרים?...“

על כפות־המאזניים של אמת הספרות העברית עומדת האמת של ביאליק והדומים לו, לעומת להקת המבקרים והפרופסורים הגזענים, שצוטטו למעלה.

---

* יהודה בורלא — מיבחר מאמרים על יצירתו; עורך: אבינועם ברשאי; הוצאת עם עובד + קרן תל־אביב לספרות ול־אמנות; 176 עמודים (כריכה רכה).

(המשך מעמוד 101)

עיוות

השחורים של אליק

רובה של ספרות, דור הפלמ"ח' התעלמה מקיומו של יישוב ספרדי בארץ עד לפרוץ מלחמת 1948, כפי שספרות זו נמנעה מלתאר את הסיוון, שבמהלכו הסגירו אנשי הגנה ופלמ"ח את אנשי האצ"ל לידי הבריטים. כן התעלמה ספרות זו מהעובדה שיוצאי עדות־המיזרח היוו חלק ניכר מאנשי הלח"י והאצ"ל.

ספרות, דור הפלמ"ח', שהיתה ספרות מטעם, ספרות אשר נועדה לרומם ולשבח בני שיכבה חברתית, ביטלה את ערכה הספרותי וההיסטורי, בשל ה'חיוביות' המופרזת שלה, וההתעלמות הכימעט־מוח־לטת מאמיתות היסטוריות.

אחד מסופרי, דור הפלמ"ח', **משה שמיר**, תיאר את בני עדות־המיזרח ב־סיפרו במו ידיו — פרקי אליק*. בספר זה עושה שמיר את אחד מעיוותי התיאור בעלי הגוון הגזעני, התמוהים ביותר ב־ספרות העברית. הוא מספר על אליק שפקדו עליו: „לעבור למשק אחר, בעמק־חפר, ולקבל לידיו הדרכתה של מחלקת־טירונים שגוייסה זה עתה מפרברי־העיר של תל־אביב..." כאשר מטרתו היא: „בהפיכתה של כנופיה זו למחלקת־לוחמים אמיתית..."

את תמונתה של 'כנופיה' זו מתאר שמיר: „כשבא לאיתו משק וראם ל־ראשונה — משומטים היו כין האהלים באפס עניין ומעשה — עוררו בו יאוש גמור. למיפקד אי־אפשר היה להעמיד אותם. נערים אלה לא ידעו הרגל מהו, ועל כך־פנים לא היה להם אף הרגל משותף אחד. לא ידעו מהי שמאל ומי ימין, פשוטו כמשמעו, והיה בהם מין עירבוב משונה של טיפוסים וגילים ו־דרגות־השכלה, אם אפשר לקרוא זאת השכלה, ומקצועות־עבודה, אם אפשר לקרוא זאת עבודה. כשרשם לפניו, מפיהם, את שמותיהם — נדמה היה לו שלעולם לא יוכל להבדיל כיניהם בדרך זו, ול־שלושה מהם היה אותו שם..."

את פתיחת האימונים של אליק עם ה'כנופיה' מתאר שמיר: „בחמש וחצי היה מעורר ועכור עשר דקות כבר היו יוצאים את חצר־המשק בריצה, מזר של גוונים שחומים ודקים וכראשו אחד לבן וחסון..." והקורא שאינו מבין את פשר הלבן וחסון לעומת גוונים שחומים ודקים מייד מובהר לו: „...ותוך כדי הדרכה הכיר מקרוב את גופיהם. שום דבר לא היזה מראה כה משוועת כנגד תנאי־החיים אשר גודלו בהם כמערכת־גווים ירודה זו, שרוון שולח בה, שנפיה רפויים, ששריריה נמוליי־כוח וכמולתה היחידה היא הזריזות להתחמק...". תמונה זו של, ניוון' מירחיי לעומת, בריאות' מערבית היא פרק ראשון של מילחמת תרבויות אותה עורך אליק.

פרק שני במילחמה זו מנוסח בעטו של משה שמיר כך: „קשים היו, ממרים, בעלי אמונות תפלות, פחדנים. מילחמה גדולה עשה על נפילת־צפרניים. מן הצמח הזה נתגלו לו כמה גידולים שהיה בהם כדי לסבר את השיער. נרועים מכל היו שניים־שלושה אשר במיקצועם האזרחי היו פרחי־גלבים. הללו טיפחו במשך שנים את צפרני זרתיהם: חידדון, שיפצון ושמרון מכל משמר. מראהו של גידול זה היה מעורר באליק גועל מוחשי, וגופני, ונאלץ לנשוך שפתיו ולשתוק, עד שהת־ליט כי מפגיל הוא כבר להעביר פגע זה מן העולם. המלאכה לא היתה קלה כל־כך. צריך היה להשיג להם מספריים לשם איתה נמילה, צריך היה לבדוק את כפו־תיהם לאחר־מעשה — ואילו פרחי־הגלבים נלחמו על שימור צפרני־טיפוחיהם כאילו נשמתם היא השוכנת בהן. המילחמה היתה מתישה, ואף על פי שהיה הניצחון לצדו — הבחין אליק כי הולך ונוצר חיץ של חשדנות ביגו ובין אנשיו, ולכן דחה את שאר מילחמותיו (ובהן המילחמה נגד הבלוריות משוחות־השמן) עד עת מצוא..."

מילחמת־ההתשה של אליק אינה נבדלת מניסיון לקצוץ פיאותיו של חייל דתי בצה"ל, או מאבק בשאר מיני סימנים אתניים ודתיים. אבל שמיר ממשיך ומתאר את תהליך ‚התירבות', שאותו כופה אליק על ה‚כנופיה': „הכריחם, למשל, לשחק כדורעף בממקים כדורגל, ותחילה היו כמהלכים על קביים. מפעם לפעם פרצו ונתלהטו במישחק פראי של כדורגל, באין עין־רואה — אך קמעה־קמעה למדו את מעמ הטוב של הכדורעף, וזריזים שבהם הגדילו עשות..."



סופר שמיר
מילחמה נגד הבלוריות משוחות השמן

אלא שהתהליך היה קשה לאליק: „צריך היה ללמדם הלכות שמירתו של הציוד האישי, צחצוח הנעליים, ניעור מצעי המיטה, מאסוא הרצפות. היו בהם טובי קליטה והיו כהם נירפי־שכל, לכולם צריך היה להקנות הרגלי־יסוד אלה..." אך עיסוקיהם על המיטות לא נראו לו: „הם היו שטופים בקלפים — תחילה בגלוי, על פני המיטות, בעודם לבושי־פיג'מה, עד שעה מאוחרת בלילה, ואחר־כך בצינעה, עם שאפר עליהם את הדבר, ועם שהחרים כמה מחפיסותיהם. אף זו מן המילחמות המרות אשר עמדו לנגד פניו כשבועות הראשונים..." והסברו של אליק על שבירת מינהגיהם ואורחות חייהם של חייליו הוא: „להילחם בקלפים על־ידי מיבים ויפים מהם, על־ידי העשרת כל מסכת־החיים, על־ידי ממעמם המת־מדת של ה‚צחנים' כחיי המחנה..."

עוד סידרה שלמה של, תכונות' פורש משה שמיר בהמשך: „לכשנערך נשף של שמחת במחנה, דאג לכך שנעריו יתנו גם הם את חלקם לתוכנית, והדבר עלה בידו. נמצא אחד מהם שהיה מסלסל בגרונו זמירות ערביות וזמירת יהודי־המיזרח, והשאר ענים אחריו בפיזמון חוזר ומחתים כפיים לקיצבו; הביאו אליק לאותו נשף — ויהי לפלא. בינתיים נתגלו כנערים סגולות שאין אתה מוצא דוגמתן בזולתם — שליטתם בלשון ערב ובמנ־הגיה, זריזותם להוקיע, כושר הסבל שלהם, כוח הזיכרון וחכמת הריגול והשתיקה, כל אלה סגולות אשר שימרש רב עתיד לעשות כהן, וכבר הן מיוחדות להם, ל‚מנחים', מקום משלהם במיסגרת ה־פלמ"ח..."

מעט ביקורת עצמית לעמדה המתנשאת של אליק מביא שמיר בהמשך: „הם נעשו ל‚החבריא של אלי', וכך היו קור־אים להם במשק וכמחנה, בחדר־האוכל, כסידור העבודה, כמחסן הכגדים — ככל מקום שימש כמין סמל של כולם וכמין נציג של כל אחד מהם לחוד. כתלונות העסיקוהו — אם נגעו התלונות כמי מן הנערים, כהצעות העסיקוהו, כדרישות, כשתם אמירות לשבח או לגנאי. פעמים היה שומע: ‚השחורים של אלי', זדיבור עין־רואה — אך קמעה־קמעה למדו את מעמ הטוב של הכדורעף, וזריזים שבהם הגדילו עשות..."

אלא שהתהליך היה קשה לאליק: „צריך היה ללמדם הלכות שמירתו של הציוד האישי, צחצוח הנעליים, ניעור מצעי המיטה, מאסוא הרצפות. היו בהם טובי קליטה והיו כהם נירפי־שכל, לכולם צריך היה להקנות הרגלי־יסוד אלה..." אך עיסוקיהם על המיטות לא נראו לו: „הם היו שטופים בקלפים — תחילה בגלוי, על פני המיטות, בעודם לבושי־פיג'מה, עד שעה מאוחרת בלילה, ואחר־כך בצינעה, עם שאפר עליהם את הדבר, ועם שהחרים כמה מחפיסותיהם. אף זו מן המילחמות המרות אשר עמדו לנגד פניו כשבועות הראשונים..." והסברו של אליק על שבירת מינהגיהם ואורחות חייהם של חייליו הוא: „להילחם בקלפים על־ידי מיבים ויפים מהם, על־ידי העשרת כל מסכת־החיים, על־ידי ממעמם המת־מדת של ה‚צחנים' כחיי המחנה..."

עוד סידרה שלמה של, תכונות' פורש משה שמיר בהמשך: „לכשנערך נשף של שמחת במחנה, דאג לכך שנעריו יתנו גם הם את חלקם לתוכנית, והדבר עלה בידו. נמצא אחד מהם שהיה מסלסל בגרונו זמירות ערביות וזמירת יהודי־המיזרח, והשאר ענים אחריו בפיזמון חוזר ומחתים כפיים לקיצבו; הביאו אליק לאותו נשף — ויהי לפלא. בינתיים נתגלו כנערים סגולות שאין אתה מוצא דוגמתן בזולתם — שליטתם בלשון ערב ובמנ־הגיה, זריזותם להוקיע, כושר הסבל שלהם, כוח הזיכרון וחכמת הריגול והשתיקה, כל אלה סגולות אשר שימרש רב עתיד לעשות כהן, וכבר הן מיוחדות להם, ל‚מנחים', מקום משלהם במיסגרת ה־פלמ"ח..."

מעט ביקורת עצמית לעמדה המתנשאת של אליק מביא שמיר בהמשך: „הם נעשו ל‚החבריא של אלי', וכך היו קור־אים להם במשק וכמחנה, בחדר־האוכל, כסידור העבודה, כמחסן הכגדים — ככל מקום שימש כמין סמל של כולם וכמין נציג של כל אחד מהם לחוד. כתלונות העסיקוהו — אם נגעו התלונות כמי מן הנערים, כהצעות העסיקוהו, כדרישות, כשתם אמירות לשבח או לגנאי. פעמים היה שומע: ‚השחורים של אלי', זדיבור זה היה כמטיל ארס כדמו. עם זאת הכיר כי אילמלא היה נוגע כדבר, אפשר שלא היה מהפם לנקוט לשון זו כעצמו. דרך־דיבור הדיתי מחלה־מדבקת, ועובדה היא כי לשם הקיצור אומרים, ‚השחורים'. כלום מתכוונים למשהו? — חם וחלילה, סתם נוחיות שבקיצור: ‚השחורים של אלי'; ואילו הוא עצמו כבר ידע כי מאחורי הנוחיות הזאת מסתתר עוול נורא אשר גם מעיינות אהבה לא ישמשוהו. הוא לא יצא למילחמה נגד המילה. הוא לא האמין ככמו אלה..."

תיאורי משה שמיר את אליק בבמו ידיו מהווים מיסמך כמעט־יחיד של דור ספרותי מושחת, המתאר חברה בעלת ערכים צבו־עים ונטולי רגישויות. חברה יומרנית, שעושה כל אשר בידה כדי לרמוס את אלה שרקעם שונה ותרבותם אחרת.

תדמית

אוריינט־אכספרס

תיאור אחר של מחבר בן־דורו של משה שמיר, הוא תיאורו של **חנוך ברטוב** בסיפרו החשבון והנפש *, תיאור שמצויים בו סממנים שליליים, המזכירים תיאורים שליליים של שחורים בספרות האמריקאית מלפני דור או שניים.

בהחשבון והנפש, שמנסה לתאר את תחושתם של לוחמי תש"ח לאחר המיל־חמה, לבטיהם והשתלבותם במציאות ה־חדשה, מעמת ברטוב את אחד מגיבורין עם חייל ממוצא כורדי. ברטוב ממקד קטעים מתיאורו בריחות, ליכלוך וכל שאר הסממנים של ז'אנר ספרותי זה:

„זו היתה הפגישה השניה עם הכורדי. ביום שהשתחרר מהצבא פגש בכורדי אחר, ליד מחנה־השחרורים. אף הוא, שארבעה ילדים לו ועדיין לא מלאו לו שלושים שנה, ונם מיקצוע אין לו, שכמ היה לשחרורו ומלא־תיקוות. הכל היו שמחים ומלאי־תיקוות. והנה פגש בכורדי כשניה. איזה אל־צופה־כול יזמן אותם כשעה הנכונה, כשעה שהיה ממוכסך כתוכו, חפר־דרך, יושב כאולמי־ההרצאות, מאזין לניתוחי תהליכים היסטוריים, מס־ריים, דתיים, חברתיים, טרוד כתרגום טקסטים רומיים מימי־הביניים לעברית ממרסת. ירד בקו ארבעים־ואחת לשפונת בית־יצחק. רק לעתים רחוקות ירד בקו זה, שם ניתן לו בעיר, ‚אוריינט־אכספרס', על שום שמרוכים היו כו הנופעים כני עדות־המיזרח. המכונית היתה צרה, מחו־קת־צבע ומצורדת מפנים ומחוץ, קפיציה לאים וזוגיותיה רובן מנופצות..."

מהבדיחה התפלה למדי אודות האוריינט־אכספרס, עובר ברטוב לתיאור נוסעיו של האוטובוס: „אם נותר בחללו של האוטו־בוס מקום מועט פנוי מבני־אדם, באו קולותיהם המזוהנים של הנוסעים ויועת הנופות המזוהמים, ויריחות שהם פולטים, והבגדים והשומנים, ודחפו מפניהם כל שיורת של אוויר צח. משה עצר את נשימתו ודיכא את רגש־הבחילה שנתקף. כבר היה מוצר על שלא הלך ברגל, אף שאיתו מקום שאליו נסע מרוחק..."

וכאשר אותו חייל־משוחרר כורדי אומר ‚שלום' לגיבורו של ברטוב, מגיע המחבר לאחד משיאי התיאור הספרותי בעלי הגוון הגזעני, שאותם ראתה הלשון ה־עברית: „לא מכיר אותי? אמר הפרצוף. מכל הוויתו לא ראה משה אלא פנים שחורים, שעל לחייהם פשה זקן־כן־שכוע. יורד היה מן הלחיים השקועות כחריצים העמוקים משני עברי פיו האכור והיבש, מתפשט ומגיע עד לשורשי אזניו ועד לעדפו הפרוע. פרצוף שאינך רוצה ל־התקרב אליו כדי חמישה מטרים, חשב משה. על ערפו של זה צוואתו, שרובדים שחורים מעלימים את צבעו המקורי. מתחת לצוואתו, ותלושה הימנו, היתה כותונת עשויה טלאים טלאים, שכל אחד מהם אף הוא מאוחה וקיים כנפ. כא כרגש זה ונתלה על צוואתו והעתיר עליו דכרי חיבה..." קטע זה אינו שונה מן התיאורים האנטי־שמיים ומלאי הנאצה הגזענית, החריפים ביותר, שבהם תוארו יהודים בעיתון הגרמני דר־שטירמר.

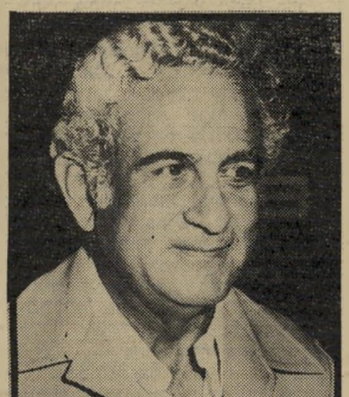
* חנוך ברטוב — החשבון והנפש; הוצאת ספרית פועלים; 320 עמודים (כריכה קשה).

אחרית

פולקלור וספרות

משה שמיר וחנוך ברטוב אינם סופרים יציגים של הספרות העברית בעשרים השנים החולפות.

הסופרים האחרים בני דור תש"ח, כמו **פינחס שדה, עמליה כהנא־כרמון, עמוס קינן, יהודה עמיחי** ואחרים, לא הותירו בספריהם דימויים שליליים של בני עדות־המיזרח, כמעשה שמיר וברטוב, וגם איכות עבודותיהם עומדת בכל המיבחנים הגידרשים מספרות טובה. הדורות הספרותיים שבאו בעקבותיהם, וביניהם סופרים כ**עמוס עוז, אברהם**



סופר ברטוב
פנים שחורים

כ. יהושוע, יהושוע קנז ויותם הראובני, המשיכו בשבילי־הזהב של דיוקן ועיבוי דמויות, בלא צורך להיעזר בפעלולי גזענות נוסח שנים אלה.

בשנים האחרונות התפתחה תופעה בד־לנית ומטוכנת, חסרת סיבות משכנעות, של עמדות נוקשות מצידם של יוצרי שוליים מבני עדות־המיזרח, שהופכים את מוצאם לקרדום לחפור בו. הראשון בהם היה היורד **יב חקק** בסיפרו האסופים שהוא בבחינת נאצה גזענית מתצד האחר של המיתרס. החרו אחריו משוררי הפולק־לור **ארז ביטון וגבריאל בן־שימחון**. לשלושת אלה הצטרף מחבר סיפורי ה־פולקלור **ואמנון שמוש**.

במיסגרת מאבקם, שהוא פוליטי ולא ספרותי, השמיטו במתכוון את הערכים הספרותיים מדגלם, והחליפום בערכים פולקלוריסטיים. אליהם הם צירפו פניות פומביות (בעיקר במאמרים בעיתונות) כתחליף לכישרון ולספרות לשמה.

בגלריית טיעוני הקיפוח של חקק, ביטון, בן־שימחון ושמוש בולט היעדר ההתייח־סות לקבוצת סופרים מבני עדות־המיזרח, כמו **סמי מיכאל, שימעון בלס, אברהם ב. יהושוע, ש. זמיר** ו־**אהרון אלמוג**, שהצליחו בהתמודדות ספרותית עם הבעיות הקיומיות של החברה הישראלית.

אם החברה הישראלית והקוראים יאמצו את הגישה האלימה, שאותה מייצגים חקק, ביטון, בן־שימחון ושמוש, לא ירחק היום בו תישאל שאלה הפוכה: מי אמר שהוא לבן? וביום הזה תימחק גם הספרות העברית.

* משה שמיר: במו ידיו — פרקי אליק; הוצאת ספרית פועלים; 252 עמודים (כריכה קשה).

מאת דן פומר

מתאים לי... BROADWAY 80





תמיד חשבתי
שיש רק
סיגריה אחת -
עד שגיליתי
את
BROADWAY 80

80 מ"מ,
תערובת אמריקאית,

ב"ח אלול תשמ"א, 27.9.1981 מיספר 2300 104 עמודים שנה 46 המחיר: 20 שקלים (כולל מ.ע.מ.)

העולם הזה

הצנחנית הדוגמנית



אילנה סיבוני
מלכת המים 1981